

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2023 – 2030

„Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj
využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje
so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov
a ochranu životného prostredia s dôrazom
na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty
biodiverzity“

Plánovacie obdobie: 2023 – 2030

Schvaľovací orgán: Zastupiteľstvo TTSK

Zadávatel' tvorby stratégie: Trnavský samosprávny kraj
P. O. Box 128, Starohájska 10,
917 01 Trnava

Členovia Riadiaceho výboru participatívnej tvorby PHRSR:

Ing. Ida Antipovová; Ing. Monika Ilavská; Mgr. Viktor Maroš; Ing. Marcela Horáková; Ing. Ján Samuhel; Mgr. Stanislav Pravda; Ing. Blažena Flamíková; Mgr. Peter Kadlic; Mgr. Petronela Ďureková; Mgr. Dušana Sadloňová; PhDr. Lucia Šmidovičová, MPH; Ing. Agáta Mikulová; Mgr. Natália Petkáčová.

Gestor spracovania PHRSR a jeho kontaktné údaje:

Mgr. Jozef Viskupič, predseda TTSK.

Vedúca vecne zodpovedného Oddelenia stratégií a cezhraničnej spolupráce TTSK:

Ing. Ida Antipovová.

Koordinátor tvorby a spracovateľ PHRSR:

Ing. Attila Tóth, PhD;

Ing. Michal Hornák, Oddelenie stratégií a cezhraničnej spolupráce TTSK.

Interní a externí členovia výkonnej štruktúry tvorby strategického dokumentu:

Ing. Martin Jamrich, PhD. Oddelenie stratégií a cezhraničnej spolupráce TTSK;

Mgr. Adriana Pišová, Oddelenie stratégií a cezhraničnej spolupráce TTSK;

prof. PhDr. Jana Levická, PhD., externý analytik pre oblasť sociálnej starostlivosti;

prof. Ing. Beáta Gavurová, PhD., MBA, externý analytik pre oblasť zdravotnej starostlivosti;

Mgr. Stanislava Brnkaľáková, PhD., externý analytik pre oblasť životného prostredia, ochrany pôd a vôd;

doc. Mgr. Veronika Gežík, PhD., externý analytik pre oblasť odpadového hospodárstva a cirkulárnej ekonomiky;

prof. Ing. Magdaléna Lacko-Bartošová, CSc., externý analytik pre oblasť pôdohospodárstva;

prof. Ing. Miroslav Kelemen, DrSc., MBA, LL.M, Dr. h. c., externý analytik pre oblasť dopravy a udržateľnej mobility;

Ing. Iveta Niňajová, PhD., externý analytik pre oblasť služieb, oddychu, kultúry a cestovného ruchu;

Ing. Matúš Škvarka, MBA, externý analytik pre oblasť energetickej efektívnosti a technickej infraštruktúry;

Ing. Oliver Rafaj, PhD., externý analytik pre oblasť priemyslu a ďalší.

Členovia Rady partnerstva:

Jednotliví členovia sa delia a združujú podľa komôr, pričom menovitý zoznam členov Rady partnerstva v nižšie uvedených komorách je súčasťou platného štatútu:

Komora regionálnej samosprávy (TTSK);

Komora miestnej územnej samosprávy (mestá, obce a jednotlivé ZMO na území TTSK);

Komora sociálno-ekonomických partnerov;

Komora štátnej správy.

Členovia kooperačnej rady MFO:

Mesto Trnava, obec Biely Kostol, obec Šelpice, obec Bučany, obec Brestovany, obec Malženice, obec Bohdanovce nad Trnavou, obec Špačince, obec Jaslovské Bohunice, obec Hrnčiarovce nad Parnou, obec Zeleneč, obec Dolné Lovčice, obec Ružindol a obec Suchá nad Parnou.

Členovia jednotlivých tematických komisií:

Členovia jednotlivých tematických komisií v členení podľa vecne príslušných oblastí:

Tematická komisia pre oblasť hospodárstvo a výskum;

Tematická komisia pre oblasť dopravy;

Tematická komisia pre oblasť sociálnej infraštruktúry;

Tematická komisia pre oblasť zdravotníckej infraštruktúry;

Tematická komisia pre oblasť vzdelávania;

Tematická komisia pre oblasť kultúry, cestovného ruchu a športu;

Tematická komisia pre oblasť životného prostredia a pôdohospodárstva.

Adresa zverejnenia PHRSR na webovom sídle zadávateľa tvorby stratégie:

<https://www.trnava-vuc.sk/>

Obsah

Zoznam skratiek	7
Úvod	12
1. Úvod – PHRSR a IÚS TTSK ako jeho súčasť	13
1.1. Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev)	13
1.1.1. Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR	13
1.1.2. Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR	13
1.1.3. Partneri	13
1.2. Obsahové východiská	14
1.2.1. Zdôvodnenie potreby spracovania PHRSR	14
1.2.2. Definícia územia pre spracovanie PHRSR a územnej štruktúry stratégie PHRSR	14
1.2.3. Relevantné vstupy z nadradených programových a strategických dokumentov	14
1.2.4. Informácia o procese participatívnej tvorby PHRSR	15
Analytická časť	16
2. Analytické východiská	17
2.1. Súčasný stav	21
2.1.1. Administratívne a geografické členenie	21
2.1.2. Prírodné podmienky, nerastné bohatstvo a chránené územia	23
2.1.3. Demografická charakteristika, sídelná štruktúra a ekonomická charakteristika	24
2.1.4. Priemysel, veda a výskum a trh práce	36
2.1.5. Pôdohospodárstvo	42
2.1.6. Ochrana, starostlivosť a rozvoj životného prostredia	48
2.1.7. Odpadové hospodárstvo a obehová ekonomika	54
2.1.8. Energetika, technická infraštruktúra a energetická efektívnosť	59
2.1.9. Doprava	68
2.1.10. Cestovný ruch, služby, kultúra a oddych	73
2.1.11. Vzdelávanie a šport	86
2.1.12. Sociálna starostlivosť, verejno-prospešné organizácie a starostlivosť o zraniteľné skupiny obyvateľstva	94
2.1.13. Zdravotná starostlivosť	105
2.1.14. Kvalita života v regióne - životná úroveň obyvateľstva	114
2.2. Kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala	118

2.3.	SWOT analýza pre voľbu typu stratégie územia TTSK.....	122
2.3.1.	Demografická charakteristika, sídelná štruktúra a ekonomická charakteristika.....	122
2.3.2.	Priemysel, veda a výskum, a trh práce	123
2.3.3.	Pôdohospodárstvo.....	124
2.3.4.	Ochrana, starostlivosť a rozvoj životného prostredia	125
2.3.5.	Odpadové hospodárstvo a obehová ekonomika	126
2.3.6.	Energetika, technická infraštruktúra a energetická efektívnosť	126
2.3.7.	Doprava	127
2.3.8.	Cestovný ruch, služby, kultúra a oddych.....	128
2.3.9.	Vzdelávanie a šport	130
2.3.10.	Sociálna starostlivosť, verejno-prospešné organizácie a starostlivosť o zraniteľné skupiny obyvateľstva.....	131
2.3.11.	Zdravotná starostlivosť	132
2.3.12.	Kvalita života v regióne - životná úroveň obyvateľstva.....	133
2.3.13.	SWOT analýza pre voľbu typu stratégie územia MFO Trnava	133
	Strategicko - programová časť	135
3.	Rozvojová stratégia	136
3.1.	Vízia rozvoja a hlavný cieľ	136
3.2.	Štruktúra priorít a ich väzby (stručný popis).....	137
3.3.	Systém cieľov, súvislostí, indikátorov a strom cieľov	138
3.3.1.	Prehľad strategických a špecifických (operatívnych) cieľov vo väzbe na hlavný cieľ a priority	138
3.3.2.	Prehľad strategických a špecifických (operatívnych) cieľov pre Územie mestskej funkčnej oblasti Trnava	142
3.3.3.	Detailný popis strategických a špecifických (operatívnych) cieľov a zapojenia partnerov pre implementáciu PHRSR	144
3.3.4.	Strategický prístup pre dosiahnutie vízie a hlavného cieľa, priorít a systému cieľov PHRSR	144
3.3.5.	Zoznam strategických sociálno-ekonomických partnerov pre implementáciu PHRSR a stratégie ich zapojenia.....	144
3.3.6.	Špecifická rozvojová stratégia TTSK pre podporu rozvoja skupín obcí tvoriacich územie mestskej funkčnej oblasti Trnava.....	144
	Implementačná časť.....	145
4.	Implementačný plán a plán monitorovania	146
4.1.	Nástroje na implementáciu stratégie	146
4.2.	Postup pri implementácii PHRSR	146

4.3. Integrovaná územná stratégia	174
4.4. Systém monitorovania a hodnotenia naplňania PHRSR	180
4.5 Riziká implementácie a ich prevencia	182
4.6. Riadenie implementácie	183
Finančná časť	190
5. Plán využitia/aktivizácie zdrojov vrátane finančného plánu	191
5.1 Kľúčové zdroje financovania	191
5.2 Finančný plán plnenia na roky 2023 – 2030	199
6. Využitie informačné zdroje	201
Prílohy	205

Zoznam skratiek

ACSC	Ukazovateľ preventabilných hospitalizácií
ADOS	Agentúra domácej ošetrovateľskej starostlivosti
AEKO	Agroenvironmentálno-klimatické opatrenia
ANC	Prírodne znevýhodnené oblasti
AP	Akčný plán
BSK	Bratislavský samosprávny kraj
BVS a. s.	Bratislavská vodárenská spoločnosť a. s.
CCE	Centrum cirkulárnej ekonomiky
CEV	Centrum environmentálnej výchovy
CLLD	Community Led Local Development - Národná sieť rozvoja vidieka Slovenskej republiky
CMAQ	Community Multiscale Air Quality modeling Chemicko-transportný model kvality ovzdušia
CMS	Content Management System - systém pre správu obsahu
CO ₂	Oxid uhličitý
COVID-19	Ochorenie koronavírusom
CpDaR	Centrum pre dieťa a rodinu
CR	Cestovný ruch
CT	Computed Tomography - počítačová tomografia
CZT	Centrálne zásobovanie teplom alebo centrálny zdroj tepla
DI	Deinštitucionalizácia
DS	Dunajská Streda
DSS	Domov sociálnych služieb
EA0	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EP	Ekologické poľnohospodárstvo
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EPZF	Európsky poľnohospodársky záručný fond
ERTMS	European Rail Traffic Management System - Európsky systém riadenia železničnej dopravy
ESF+	Európsky sociálny fond +
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
EUR	Európska menová jednotka
EUROVELO	Sieť cykloturistických trás
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce
FN	Fakultná nemocnica
FVE	Fotovoltaické elektrárne
GA	Galanta
GJ	Gigajoule - jednotka spotreby tepla
GWh	GigaWatt hodina - jednotka spotreby energie

HC	Hlohovec
HD	Hovädzí dobytok
HDP	Hrubý domáci produkt
HEP	Hydroenergetický potenciál
HK	Hokejový klub
CHKO	Chránená krajinná oblasť
CHÚ	Chránené územie
CHVÚ	Chránené vtáacie územie
ICAO	International Civil Aviation Organization - Medzinárodná organizácia pre civilné letectvo
IDS	Integrovaný dopravný systém
IFR	Instrument Flight Rules - pravidlá letu podľa prístrojov
IKT	Informačné a komunikačné technológie
IoT	Internet of Things – internet vecí
IPCC	Intergovernmental Panel on Climate Change - Medzinárodný panel o zmene klímy
IS	Informačný systém
IÚI	Integrované územné investície
IÚR	Integrovaný územný rozvoj
IÚS	Integrovaná územná stratégia
k. ú.	Katastrálne územie
KF	Kohézny fond
KIRA	Krajská inovačná rozvojová agentúra
KO	Komunálny odpad
KOCR	Krajská organizácia cestovného ruchu
KRSS	Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na území TTSK 2015 - 2020
kV	kilovolt
KWh	Kilowatthodina - jednotka spotreby energie
LEADER	Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale - inovatívny prístup pre hospodársky rozvoj vidieka
LIFE	Program pre životné prostredie a ochranu klímy
LPIS	Land parcel identification system - systém identifikácie poľnohospodárskych pozemkov
MDV SR	Ministerstvo výstavby a dopravy Slovenskej republiky
Mbps	Megabits per second - megabit za sekundu (Mbit/s) meranie rýchlosti internetu
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MFO	Mestská funkčná oblasť
MICE	Meetings, Incentives, Conferences and Exhibitions - kongresový cestovný ruch
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky
MO SR	Ministerstvo obrany Slovenskej republiky
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky
MR	Magnetická rezonancia
MRK	Marginalizované rómske komunity

MSP	Malé a stredné podniky
MŠVVaŠ SR	Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky
MVC	Malokarpatská vínná cesta
MWh	Megawatthodina - jednotka spotreby energie
MZ SR	Ministerstvo zdravotníctva Slovenskej republiky
MŽP	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
n. o.	Nezisková organizácia
NBS	Národná banka Slovenska
NCZI	Národné centrum zdravotníckych informácií
NCD	non-communicable diseases - mortalita chronických neprenosných ochorení
NDS	Národná diaľničná doprava
NKP	Národná kultúrna pamiatka
NLC	Národné lesnícke centrum
NO ₂	Oxid dusičitý
NUS	Nízkouhlíková stratégia
NUTS	Normalizovaná klasifikácia územných celkov
OCR	Organizácia cestovného ruchu
OFF - GRID	Systém fotovoltickej elektrárne
ON - GRID	Systém fotovoltickej elektrárne trvalo pripojenej do elektrickej siete
OOCR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
OSN	Organizácia spojených národov
OZE	Obnoviteľné zdroje energie
PDO	Plán dopravnej obslužnosti
PM	Particulate Matter - častice prachu vo vzduchu, číslo za PM znamená veľkosť častíc v mikrometroch
PHRSR	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja
PN	Piešťany
POH	Program odpadového hospodárstva
POO	Plán obnovy a odolnosti
PP	Podnikateľské prostredie
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
PSK	Program Slovensko
PUM	Plán udržateľnej mobility
RIO	Interpoláčno-regresný model kvality ovzdušia
RIS3	Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu SR
RO	Riadiaci orgán
RP	Rada partnerstva
RŠUJ	Regionálna štatistická územná jednotka
RÚSES	Regionálny územný systém ekologickej stability
RV	Rastlinná výroba
SAPS	Jednotná platba na plochu
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia

SDV	Systém duálneho vzdelávania
SE	Senica
SEPS	Slovenská elektrizačná prenosová sústava
SHMÚ	Slovenský hydrometeorologický ústav
SHR	Samostatne hospodáriaci roľník
SK	Slovensko
SK NACE	Štatistická klasifikácia ekonomických činností
SI	Skalica
SP	Strategický plán
SPODaSK	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela
SPP	Spoločná poľnohospodárska politika
SPP a.s.	Slovenský plynárenský priemysel, a.s.
SR	Slovenská republika
SS	Sociálna starostlivosť
SSC	Slovenská správa ciest
SŠ	Stredná škola
STU	Slovenská technická univerzita
SWOT	Strengths (Silné stránky), Weaknesses (Slabé stránky), Opportunities (Príležitosti), Threats (Hrozby)
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
ŠOP	Štátna ochrana prírody
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
ŠZ	Špecializované zariadenie
TAVOS a. s.	Trnavská vodárenská spoločnosť a. s.
TEN-E	Transeurópska energetická sieť
TEN-T	Transeurópska dopravná sieť
TT	Trnava
TTP	Trvalé trávne porasty
TTSK	Trnavský samosprávny kraj
TÚV	Teplá úžitková voda
UCM	Univerzita sv. Cyrila a Metoda
ÚEV	Územie európskeho významu
ÚGKaK SR	Úrad geodézie a kartografie a katastra Slovenskej republiky
UKF	Univerzita Konštantína Filozofa
μm	Mikrometer
UNESCO	Zoznam svetového kultúrneho dedičstva
ÚOŠS	Ústredný orgán štátnej správy
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
UPSVAR SR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
URBACT	Program európskej územnej spolupráce
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
VaV	Veda a výskum
VD	Vodné dielo
VE	Vodná elektrárňa

VFR	Visual Flight Rules - pravidlá vizuálneho letu
VOD	Verejná osobná doprava
VRK	Viacročné krmoviny
VŠ	Vysoká škola
VÚC	Vyšší územný celok
VÚPOP	Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
ZD	Záhorácke divadlo
ZEVO	Zariadenie na energetické využitie odpadu
ZMO	Združenie miest a obcí
ZpS	Zariadenie pre seniorov
ZS	Zdravotná starostlivosť
ZSE	Západoslovenská energetika
ZSS	Zariadenie sociálnych služieb
ZSSK	Železničná spoločnosť Slovensko
ZsVaK a. s.	Západoslovenské vodárne a kanalizácie a. s.
ZŠ	Základná škola
ŽP	Životné prostredie
ŽSR	Železnice Slovenskej republiky
ŽV	Živočíšna výroba
Z. z.	Zbierka zákonov
WHO	World Health Organization – Svetová zdravotnícka organizácia

Úvod

1. Úvod – PHRSR a IÚS TTSK ako jeho súčasť

1.1. Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev)

1.1.1. Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR

PHRSR sa spracováva v zmysle zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon“), v súlade s Metodikou tvorby PHRSR v gescii Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

1.1.2. Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR

PHRSR schvaľuje Zastupiteľstvo TTSK v zmysle § 7 ods. 7 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

1.1.3. Partneri

1.1.3.1. Hlavní sociálno-ekonomickí partneri

Hlavní sociálno-ekonomickí partneri sú členovia Rady partnerstva, ktorí sa združujú do nasledujúci komôr:

Komora regionálnej samosprávy (TTSK);

Komora miestnej územnej samosprávy (mestá, obce a jednotlivé ZMO na území TTSK);

Komora sociálno-ekonomických partnerov;

Komora štátnej správy.

1.1.3.2. Členovia tematických komisií

Členovia jednotlivých tematických komisií v členení podľa vecne príslušných oblastí:

Tematická komisia pre oblasť hospodárstva a výskumu;

Tematická komisia pre oblasť dopravy;

Tematická komisia sociálnej infraštruktúry;

Tematická komisia zdravotníckej infraštruktúry;

Tematická komisia pre oblasť vzdelávania;

Tematická komisia pre oblasť kultúry, cestovného ruchu a športu;

Tematická komisia pre oblasť životného prostredia a pôdohospodárstva.

1.1.3.3. Dotknutá verejnosť

Dotknuté skupiny verejnosti na území TTSK boli zadefinované na základe schválenej Vstupnej správy k tvorbe PHRSR TTSK 2022- 2030 zo dňa 27. 01.2020 v podobe:

- miestne územné samosprávy - mestá a obce;
- právnické osoby zastupujúce podnikateľský sektor s aktivitami na území TTSK;
- právnické osoby neziskového sektora na území TTSK z oblasti kultúry, športu, sociálnej a zdravotnej starostlivosti, vzdelávania a i.;
- akademické a vzdelávacie inštitúcie.

1.1.3.4. Hlavní aktéri rozvoja

Hlavní aktéri rozvoja sú:

- Členovia Rady partnerstva;
- Členovia tematických komisií;
- Dotknutá verejnosť.

1.1.3.5. Inštitucionalizované partnerstvá pre tvorbu a implementáciu PHRSR

Materiál sa realizuje prostredníctvom zmluvných pracovnoprávných dohôd financovaných z projektu Smart región TTSK s kódom projektu 314011ABU7 z Operačného programu Efektívna verejná správa (ďalej uvádzaný len ako „projekt Smart región TTSK“).

1.2. Obsahové východiská

1.2.1. Zdôvodnenie potreby spracovania PHRSR

Hlavným impulzom pre spracovanie dokumentu PHRSR je potreba reagovať na spoločenské výzvy i príležitosti v oblasti zvyšovania kvality života a podnikateľského prostredia v období prebiehajúcich globalizačných zmien svetovej ekonomiky, klimatickej zmeny, a tiež v období citeľných hospodárskych a spoločenských dopadov pandémie COVID-19. Zároveň je potrebné reagovať aj na mnohé medzinárodné dohody, ako napr. na Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj, Parížsku dohodu, Európsku zelenú dohodu k dosiahnutiu klimatickej neutrality do roku 2050, Plán obnovy pre Európu na riešenie hospodárskeho a sociálneho vplyvu pandémie COVID-19, ako aj na potrebu cielenejšieho programovania rozvoja územia vzhľadom na nové programové obdobie 2021 – 2027, a to za účelom zvyšovania kvality života všetkých obyvateľov, návštevníkov, a ďalších socio-ekonomických subjektov pôsobiacich na území TTSK.

1.2.2. Definícia územia pre spracovanie PHRSR a územnej štruktúracie stratégie PHRSR

Počas príprav tvorby PHRSR bola vypracovaná a Uznesením č. 564/2021/21 TTSK schválená Vstupná správa pre vypracovanie PHRSR TTSK 2022 – 2030 (ďalej uvádzaná len ako „Vstupná správa“) zo dňa 27.1.2021 v zmysle odporúčaní z Metodiky a inštitucionálneho rámca tvorby verejných stratégií schválenej uznesením vlády Slovenskej republiky č. 197/2017 zo dňa 26. apríla 2017 a Jednotného metodického rámca pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021 – 2027 v gescii Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

V rámci Vstupnej správy ako základného materiálu pre rozhodnutie orgánu územnej samosprávy o spracovaní PHRSR sa zadefinovalo, že PHRSR sa týka koordinácie participatívneho rozvoja územia Trnavského samosprávneho kraja, a to s aktívnym zapojením miest a obcí na území TTSK.

1.2.3. Relevantné vstupy z nadradených programových a strategických dokumentov

Vzhľadom na zákonnú podmienku zachovania súladu priorít a cieľov s nadradeným strategickým dokumentom Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 - dlhodobá stratégia udržateľného rozvoja Slovenskej republiky – Slovensko 2030 - nové znenie (ďalej uvádzaného len ako „Slovensko 2030“), plniacim funkciu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, sa odzrkadlili nadradené ciele a priority v PHRSR TTSK 2022 – 2030, čím sa zabezpečil aj prístup k finančným zdrojom EŠIF. Taktiež bolo potrebné PHRSR vypracovať podľa stanovených

zásad a regulatív záväznej časti schváleného Územného plánu regiónu Trnavského samosprávneho kraja v zmysle zákona č.539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

Zároveň sa zapracovali aj špecifické potreby regiónu TTSK nad rámec vyššie spomenutého nadradeného dokumentu, ale za rešpektovania všetkých princípov a zásad udržateľného rozvoja.

V zmysle schválenej Vstupnej správy sa mal zamerať rozvoj v území TTSK na plnenie cieľov a opatrení v troch prioritách, a to: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja, Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy a Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne.

1.2.4. Informácia o procese participatívnej tvorby PHRSR

V porovnaní s predchádzajúcim strategickým dokumentom PHRSR TTSK na podporu regionálneho rozvoja sa zdôrazňovala potreba zvyšovania participatívneho prístupu, napriek nepriaznivým okolnostiam v dôsledku pandemickej choroby COVID-19.

Významným partnerom TTSK pri tvorbe PHRSR sú jeho sociálno-ekonomickí partneri, ktorí v značnej miere pôsobia aj v rámci Rady partnerstva Trnavského samosprávneho kraja (uvádzanej ďalej len ako „Rada partnerstva TTSK“). V rámci územia TTSK je potrebné spomenúť územie mestskej funkčnej oblasti v okolí mesta Trnava (ďalej uvádzaného len ako „MFO“), ktoré predstavuje špecifický región v zmysle Jednotného metodického rámca pre prípravu integrovaných územných stratégií a investícií v SR v programovom období 2021 – 2027 v gescii Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR.

Počas tvorby strategického dokumentu vstupovali svojimi podnetmi a projektovými zámermi najmä obce a mestá z územia TTSK a ďalšie socio-ekonomické subjekty pôsobiace na území TTSK.

Analytická časť

2. Analytické východiská

Z HĽADISKA RIEŠENIA DEMOGRAFICKÉHO VÝVOJA

V oblasti demografie je potrebné zvýšiť pozornosť na silnejúci jav starnutia obyvateľstva, suburbanizácie v niektorých okresoch TTSK s negatívnym dopadom na dostupnosť služieb, a tiež je potrebné sledovať vývoj nezamestnanosti, vzhľadom na očakávaný negatívny vplyv priemyselnej revolúcie Industry 4.0 na zamestnanosť v priemyselnej výrobe. Prostredníctvom analýz demografie je možné identifikovať potreby rozvoja územia z hľadiska obyvateľov, návštevníkov, podnikateľov a ďalších subjektov pôsobiach na území TTSK. V predchádzajúcom PHRSR TTSK boli prijaté opatrenia najmä v rámci špecifického cieľa 2.2 Zvyšovanie zamestnanosti všetkých vekových skupín obyvateľstva v produktívnom veku za účelom minimalizácie nezamestnanosti v regióne a špecifického cieľa 2.3 Podpora poskytovania sociálnych služieb a sociálna inklúzia. V porovnaní s predchádzajúcim PHRSR TTSK 2016 – 2023 bude potrebné zvýšiť dôraz na sledovanie vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva, ktorá podmieňuje kvalitu života a udržateľnosť rozvoja v regióne.

Z HĽADISKA ROZVOJA PRIEMYSLU, VEDY A VÝSKUMU A TRHU PRÁCE

Podmienky rozvoja priemyslu, vedy a výskumu a trhu práce v Trnavskom kraji do roku 2030 vychádzajú z podmienok a realizovaných aktivít z doteraz uplatnených strategických dokumentov z nadnárodnej, národnej a krajskej úrovne. Najvýznamnejšími dokumentami pre podporu rozvoja oblasti priemyslu, vedy a výskumu a trhu práce v TTSK boli v posledných rokoch najmä:

1. Stratégia výskumu a inovácií pre inteligentnú špecializáciu
2. Koncepcia inteligentného priemyslu pre Slovensko
3. Akčný plán inteligentného priemyslu SR
4. Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020
5. Operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014 – 2020
6. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja na roky 2016-2023
7. Stratégia rozvoja priemyslu na území Trnavského samosprávneho kraja
8. Akčný plán rozvoja priemyslu na území Trnavského samosprávneho kraja

Z HĽADISKA RIEŠENIA VÝZIEV V ENVIRONMENTÁLNEJ OBLASTI, PODPORY OCHRANY, STAROSTLIVOSTI A ROZVOJA ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA

V oblasti starostlivosti o životné prostredie je potrebné upriamiť pozornosť na kvalitu ovzdušia a množstvo emisií vypúšťaných do ovzdušia, čo je úzko prepojené aj s modernizáciou priemyslu, či dopravy a ich nízkouhlíkovou transformáciou. V oblasti ochrany vodných zdrojov je nutné upriamiť pozornosť na udržateľné využívanie zdrojov pitnej vody, ako aj na kvalitu a znovu využitie odpadovej vody. Významnú úlohu pri ochrane vodných zdrojov zohráva sanácia environmentálnych záťaží. Zelená a modrá infraštruktúra TTSK zohráva dôležitú úlohu pri znižovaní fragmentácie územia, adaptácii územia na klimatickú zmenu, ako aj zmiernení jej negatívnych dopadov, a preto je kľúčové sa v nasledujúcom programovom období orientovať vo vysokej miere na podporu vytvárania zelenej a modrej infraštruktúry. Dôležitou súčasťou transformácie spoločnosti na udržateľný spôsob života je environmentálna výchova, pretože bez šírenia environmentálneho povedomia a environmentálnej výchovy je nemožné dosiahnutie udržateľného rozvoja spoločnosti.

Z HĽADISKA OPÄTOVNÉHO VYUŽÍVANIA MATERIÁLOV V RÁMCI OBEHOVEJ EKONOMIKY A PODPORY ZNIŽOVANIA ODPADOV

Problemátike podpory znižovania odpadov a obehovej ekonomike sa čiastočne venoval predchádzajúci Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2016 – 2023. V rámci dokumentu však neexistoval termín obehová ekonomika alebo obehové hospodárstvo. Termín nebol použitý ani v Programe odpadového hospodárstva Trnavského samosprávneho kraja na roky 2016 -2020 (ďalej aj ako „POH TTSK“).

Dokumenty boli ovplyvnené zákonom č. 79/2015 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o odpadoch“) a vyhlášky MŽP SR č. 371/2015 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona o odpadoch v znení neskorších predpisov. Od 1.1.2021 platí pre Slovensko novela zákona o odpadoch č. 79/2015 Z. z., ktorá ukladá samosprávam povinnosť triediť biologicky rozložiteľný kuchynský odpad. Na stanovenie cieľov a opatrení v pripravovanom PHRSR TTSK má vplyv aj zákon č. 302/2019 Z. z. o zálohovaní jednorazových obalov na nápoje a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Je platný od 14.10.2019 a kľúčové ustanovenia nadobúdajú účinnosť 1.1.2022.

Z HĽADISKA ROZVOJA ALTERNATÍVNYCH ZDROJOV ENERGIE A NÍZKO-UHLÍKOVÝCH CIEĽOV, PODPORY ZVYŠOVANIA ENERGETICKEJ EFEKTÍVNOSTI

TTSK vytvoril v uplynulom období viacero strategických dokumentov týkajúcich sa energetiky. Z nich medzi najzávažnejšie patria v chronologickom poradí:

1. Energetická politika Trnavského samosprávneho kraja, 2008;
2. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2016 – 2023, 2015;
3. Nízkouhlíková stratégia Trnavského samosprávneho kraja, 2021;
4. Energetická politika Trnavského samosprávneho kraja je strategický dokument, ktorý určil základné ciele a rámce rozvoja energetiky v dlhodobom časovom výhľade.

Cieľom energetickej politiky TTSK bolo vytvoriť predpoklady pre zabezpečenie dostatočného množstva energie, jej efektívne využívanie, bezpečnú a plynulú dodávku a maximalizáciu úspor na strane spotreby v danom regióne. Energetická politika poskytla informácie o najperspektívnejších oblastiach pre budúce využívanie lokálnych energetických zdrojov, určila priority a víziu ďalšieho rozvoja energetického sektora v kraji. Regionálne energetické plánovanie bolo a stále je dôležité z hľadiska zvyšovania povedomia o výhodách a prínosoch projektov energetickej efektívnosti, využívania energetických zdrojov, a tiež z hľadiska plánovania budúcich projektov. V štúdiu autori zohľadnili vtedajší stav energetického systému Trnavského samosprávneho kraja. Hodnotili stav z hľadiska všetkých druhov energií, a to tepla, zemného plynu a elektrickej energie. V jednotlivých bodoch rozoberali súčasný stav a vývoj energetiky vo svete a na Slovensku, energetickú bilanciu zdrojov a potrieb Trnavského samosprávneho kraja. Analyzovali potenciál obnoviteľných zdrojov energie na území kraja, potenciál úspor energie a zdroje financovania rozvoja energetiky. Akčný plán PHRSR TTSK 2016-2023 stanovil viacero prioritných oblastí. Finančné zdroje pre všetky typy opatrení boli EŠIF, vlastné a iné zdroje. K 31.12.2019 bolo zrealizovaných 119 projektov k bodu 2, 12 projektov k bodu 7 a 39 projektov k bodu 8. Z ostatných bodov neboli realizované žiadne projekty. Projekty sa realizovali len na základe výziev, bez systematického plánovania. Vo veľa prípadoch, najmä k bodu 2, bolo motiváciou podania projektu riešenie havarijného stavu alebo neprimeraných účtov za energiu.

Charakteristickou črtou minulého obdobia bola absencia koordinovaného plánovania naprieč samosprávami. Kraj, mestá a obce mali úplne oddelené priority, chýbali a stále chýbajú kapacity na

plánovanie stratégie udržateľnej regionálnej energetiky, ako aj kapacity na energetický manažment v samosprávach.

Mesto Trnava má vlastnú energetickú koncepciu z roku 2006, ktorá bola už dvakrát aktualizovaná, a to v rokoch 2014 a 2018. Energetické koncepcie majú aj niektoré okresné mestá, napr. Hlohovec. Nízkouhlíková stratégia Trnavského samosprávneho kraja z roku 2021 sa snaží načrtnúť rámce, v ktorých by sa malo dosiahnuť zníženie uhlíkovej stopy do roku 2030 o 40 % a bola schválená uznesením zastupiteľstva TTSK č. 613/2021/23 zo dňa 05. mája 2021.

Z HĽADISKA ROZVOJA DOPRAVY

Predchádzajúci Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja, ako strednodobý programový dokument bol zameraný na určenie hlavných smerov rozvoja územia Trnavského samosprávneho kraja do roku 2023 (v zmysle aktualizácie zo dňa 9. decembra 2020) aj pre oblasť dopravy a bol spracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR (z roku 2014).

Pre dosiahnutie rozvoja regiónu TTSK v oblasti dopravy boli stanovené nasledovné špecifické ciele: 1.4. Verejná osobná s dopravnými sieťami a nemotorová doprava, prepájanie kraja a zlepšenie dopravnej dostupnosti regiónu a 1.6. Zlepšenie dostupnosti k infraštruktúre TEN-T a cestám I. triedy s dôrazom na rozvoj multimodálneho dopravného systému a podporu regionálnej a miestnej mobility.

V oblasti dopravy neboli zatiaľ implementované ciele PHRSR TTSK, ktoré by sa týkali zmodernizovania vodných prístavov a budovania inteligentných križovatiek.

V decembri 2020 bol spracovaný Plán udržateľnej mobility TTSK (zhotoviteľ AF-CITYPLAN s.r.o. v spolupráci s Ekola group, spol. s r.o. a TTSK), ktorý je jedným zo strategických dokumentov kraja v oblasti rozvoja a dopravných systémov kraja pre ďalšie obdobie. Súčasťou Plánu udržateľnej mobility je aj Plán dopravnej obslužnosti ako základného materiálu potrebného pre plánovanie dopravnej obslužnosti v kraji.

TTSK má od roku 2016 vypracovaný dokument Územný generel dopravy TTSK do roku 2020 s výhľadom do roku 2030. Spracovanie územného generelu dopravy vychádza z nadradenej dokumentácie územnoplánovacieho a rezortného dopravného charakteru. Ide o spracovanie zámerov rozvoja sídelnej štruktúry kraja so zreteľom na rozvoj dopravnej infraštruktúry na medzinárodnej, či celoštátnej úrovni. Projekt priamo aplikuje záväzné časti Koncepcie územného rozvoja Slovenska v aktuálnom platnom znení a Územného plánu regiónu Trnavského samosprávneho kraja. Navyše modeluje aj niektoré ďalšie diskutované trasy nadradenej cestnej siete v záujme získania ďalších informácií vhodných pre následné územné rozhodovanie.

Z HĽADISKA ROZVOJA VZDELÁVANIA A ŠPORTU

V predchádzajúcom období bol rozvoj vzdelávania realizovaný prostredníctvom špecifického cieľa 2.1 *Vytváranie vhodných podmienok pre rozvoj vzdelávania*, pričom sa podpora zameriavala najmä na rekonštrukciu a budovanie objektov predškolského a školského zariadenia, a taktiež aj na podporu vzdelávacích kurzov, vrátane kurzov pre marginalizované skupiny. Na druhej strane je možné vytknúť chýbajúcu podporu predškolských a školských zariadení špecializovaných na inkluzívne vzdelávanie, hoci TTSK posilnilo snahu v oblasti motivačných programov zameraných na vzdelávanie a sociálne začlenenie. Dôležitý úspech sa dosiahol budovaním centier odborného vzdelávania a organizovaním vzdelávacích inkluzívnych aktivít zameraných na dlhodobú nezamestnanosť.

Z HEADISKA ROZVOJA CESTOVNÉHO RUCHU, SLUŽIEB, KULTÚRY A REKREAČNÝCH AKTIVÍT

V oblasti cestovného ruchu, kultúry a služieb využitia voľného času bude v nasledujúcich rokoch potrebné venovať zvýšenú pozornosť riešeniu ekonomických dopadov pandémie COVID-19, ktorá všetky oblasti takmer úplne paralyzovala. Viac, ako počas predchádzajúcich rokov, bude potrebné naďalej intenzívne pokračovať v budovaní partnerstiev, sieťovaní a podpore inštitucionálnych kapacít vo všetkých oblastiach a v napojení na destinačný manažment, a to nielen v rámci kraja, ale aj nadregionálne a cezhranične, a stimulovať tak domáci a cezhraničný dopyt po službách a produktoch cestovného ruchu. Je potrebné naďalej zlepšovať podporu podnikateľského prostredia, kultúrneho prostredia v prepojení na cestovný ruch a sprofesionalizovať propagáciu destinačnej ponuky Trnavského kraja. V predchádzajúcom PHRSR TTSK 2016 - 2023 boli prijaté opatrenia v tejto oblasti najmä v rámci špecifického cieľa 1.3 Podpora rozvoja cestovného ruchu a športu a 2.5 Zachovanie kultúrneho dedičstva a zabezpečenie rozvoja kultúry, kultúrnych a osvetových zariadení, zachovanie kultúrnych a ľudových tradícií kraja. V porovnaní s predchádzajúcim PHRSR TTSK 2016 – 2023 bude potrebné zvýšiť dôraz na budovanie zázemia pre zvýšenie mobility na turistické body záujmu, najmä domáceho obyvateľstva v rámci kraja s využitím ekologických foriem motorovej a nemotorovej dopravy a v spolupráci s partnermi udržateľne využívať kultúrno–historický, ako aj prírodný potenciál Trnavského kraja v tvorbe produktu cestovného ruchu.

Z HEADISKA ROZVOJA SOCIÁLNEJ STAROSTLIVOSTI

PHRSR TTSK na roky 2016 – 2023 vychádzal z dokumentu Koncepcia rozvoja sociálnych služieb na území TTSK 2015 - 2020 (ďalej len KRSS TTSK 2015-2020), ktorý bol vypracovaný na základe analýzy situácie a potrieb TTSK v uvedenom období. Do PHRSR TTSK na roky 2016 - 2023 sa tieto skutočnosti premietli v podobe strategických cieľov a trendov z oblasti sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len SPODaSK). V PHRSR TTSK sa Prioritná oblasť zameriavala na oblasť sociálnej starostlivosti. V rámci nej bolo vytýčených celkovo 7 špecifických cieľov, na ktoré nadväzovali opatrenia a tie boli následne premietnuté do konkrétnych aktivít, prostredníctvom ktorých mali byť strategické ciele naplnené. Prepojením PHRSR TTSK 2016 - 2023 a KRSS TTSK 2015-2020 sa vytvoril predpoklad pre realizáciu konkrétnych aktivít. Nenaplnené zostali ciele spojené s deinštitucionalizáciou (ďalej len DI) sociálnych služieb. Napriek tomu, že TTSK mal pripravený plán DI ZSS a spustil aj proces prípravy zamestnancov ZSS, ktoré mali prejsť procesom DI. Nerealizovaným zostal tiež cieľ dobudovania komplexnej siete sociálnych služieb. Za príčiny nenaplnenia uvedených cieľov je možné označiť ich previazanosť na čerpanie finančných prostriedkov potrebných na ich realizáciu z prostriedkov EÚ a neprijatie novej legislatívy. Projektové výzvy, ktorých otvorenie bolo avizované v rokoch 2015 - 2016, na základe čoho boli do zásobníka TTSK pripravené viaceré projekty z oblasti sociálnej starostlivosti, neboli otvorené, respektíve čerpanie prostriedkov bolo významne pozmenené. Z tohto dôvodu neprišlo k realizácii väčších projektových zámerov. V súvislosti s predpokladaným prijatím novej legislatívy bolo v PHRSR TTSK 2016 - 2023 naplánované vybudovanie integrovanej sociálno-zdravotnej starostlivosti, ktorá je potrebná pre ľudí, ktorí si súbežne vyžadujú sociálnu aj zdravotnú starostlivosť. Neprijatím potrebnej legislatívy nebolo možné túto aktivitu realizovať.

Z HEADISKA ROZVOJA ZDRAVOTNEJ STAROSTLIVOSTI

Hodnotenie implementácie PHRSR TTSK 2016 – 2023 prebehlo porovnávaním údajov dosiahnutých výsledkov plnenia Akčného plánu za obdobie rokov 2016 - 2019 a na základe údajov sledovaných Štatistickým úradom Slovenskej republiky. V hodnotiacej správe bola uvedená požiadavka na upozornenie potreby rekonštrukcie a rozširovania zdravotníckej infraštruktúry na podporu implementácie nových diagnostických terapeutických postupov, z dôvodu deklarovanej slabej

vyvíjanej podpory. V rámci PHRSR TTSK 2016 - 2023 neboli sledované a zhodnocované žiadne významné metriky zdravia, čo výrazne limituje definovanie ďalších zdravotných oblastí, akými sú prevenčná – súvisiaca s preventabilnou mortalitou, alebo oblasť kvality a efektivity liečebných postupov súvisiaca s liečiteľnou mortalitou, ako aj mierou modernizácie zdravotníckych zariadení, štandardizácie medicínskych postupov a pod. Rozdielne hodnoty v odvrátiteľnej mortalite (liečiteľnej a preventabilnej) v jednotlivých regiónoch TTSK môže signalizovať aj rozdielnu intenzitu a mieru difúzie nových lekárskejších praktík alebo technológií, čo môže byť signálom nedostatočného využívania výsledkov VaV, zavádzania moderných technológií a diagnostických a liečebných postupov. Negatívny vývoj v týchto hodnotách môže signalizovať aj nedostupnosť primeraných zdravotníckych technológií v jednotlivých častiach kraja, alebo nízku kvalitu zdravotnej starostlivosti, alebo kombináciu oboch možností. Je dôležité sledovať aj výkonnosť zdravotnej starostlivosti v danom regióne. Taktiež pri celkovom zhodnocovaní a porovnávaní TTSK s ostatnými krajinami je dôležité zhodnocovať aj individuálne diagnózy, nakoľko horšie hodnoty odvrátiteľnej mortality môžu signalizovať vysokú úroveň mortality v individuálnych prípadoch.

Pri nastavení sledovania ukazovateľa odvrátiteľnej mortality (liečiteľnej + preventabilnej) je dôležité sledovať aj zlepšenia v kvalite života. Je to parameter, ktorý sa v PHRSR TTSK 2016 – 2023 spomína len čiastočne (Špecifický cieľ: 2.4. Zvyšovanie kvality a efektívnosti zdravotníckych služieb a integrácia primárnej zdravotnej starostlivosti v kraji), pričom zlepšovanie kvality života je jeden z najvýznamnejších parametrov deklarujúcich ekonomický a sociálny rozvoj spoločnosti s presahom do mnohých dimenzií a sfér spoločenského života. Zo zdravotníckeho pohľadu je dôležité sledovať kvalitu života z dôvodu, že mnoho intervencií v zdravotnej starostlivosti sa nezameriava len na predĺženie života, ale skôr na zlepšenie kvality života (napr. operácie šedého zákalu, náhrada bedrového kĺbu, paliatívna starostlivosť a pod.). Ukazovateľ odvrátiteľnej úmrtnosti je vhodné kombinovať s ďalšími výstupnými indikátormi pre zohľadnenie zlepšenia kvality života a blahobytu. Je potrebné zvýšiť pozornosť na oblasť prevencie a využiť ukazovateľ preventabilných hospitalizácií (ACSC), vypovedajúci o tom, do akej miery, tzv. zanedbaná ambulantná zdravotná starostlivosť spôsobila hospitalizačnú zdravotnú starostlivosť (vrátane vplyvu z nedostatočnej zdravotnej gramotnosti jednotlivých sociálnych skupín, ale aj z geografickej a ekonomickej nedostupnosti zdravotnej starostlivosti v jednotlivých lokalitách – okresoch).

2.1. Súčasný stav

2.1.1. Administratívne a geografické členenie

Trnavský samosprávny kraj je samostatným územným samosprávnym a správnym celkom Slovenskej republiky v zmysle zákona č. 302/2001 Z. z. o samospráve vyšších územných celkov v znení neskorších predpisov. Hranice riešeného územia Trnavského kraja sú dané hranicami 347 katastrálnych území príslušných 251 obcí, z toho 17 miest na území Trnavského samosprávneho kraja.

Trnavský samosprávny kraj leží v západnej časti Slovenska a svojou rozlohou 4 146,3 km² patrí spolu s Bratislavským samosprávnym krajom medzi územne najmenšie samosprávne kraje, ale s vyššou hustotou obyvateľstva (136,09 osôb na km²) v porovnaní so slovenským priemerom 111,23 osôb na km². Územie TTSK je zaradené do regionálnej štatistickej územnej jednotky RŠÚJ 3, resp. NUTS 3 a spolu so susednými regióňmi (Trenčianskym a Nitrianskym samosprávnym krajom) tvoria regionálnu štatistickú územnú jednotku RŠÚJ 2, resp. NUTS 2 – Západné Slovensko.

Obr 1. Schéma zobrazenia administratívnych jednotiek v rámci územia TTSK

Zdroj: AF-CITYPLAN s.r.o., Plán udržateľnej mobility TTSK

Administratívne územie Trnavského kraja tvorí 7 okresov, a to okres Trnava, Dunajská Streda, Senica, Galanta, Piešťany, Skalica a Hlohovec. Rozlohou najväčším okresom kraja je okres Dunajská Streda s rozlohou 1 075 km², najmenším okresom je okres Hlohovec s rozlohou 267 km². Najvyššia hustota obyvateľstva bola zaznamenaná v okrese Trnava v rámci územia TTSK.

Tabuľka 1: Charakteristika kraja a okresov k 31.12.2019

Územie	Rozloha (km ²)	Hustota obyvateľstva (obyv. / km ²)	Počet obyvateľov	Podiel obyvateľstva TTSK (v %)
TTSK	4 146,3	136,2	564 917	100
Okres Trnava	741,3	179,1	132 779	23,5
Okres Dunajská Streda	1 074,6	114,3	122 825	21,7
Okres Galanta	641,7	146,7	94 147	16,7
Okres Hlohovec	267,2	168,2	44 943	8,0
Okres Piešťany	381,1	164,6	62 726	11,1

Územie	Rozloha (km ²)	Hustota obyvateľstva (obyv. / km ²)	Počet obyvateľov	Podiel obyvateľstva TTSK (v %)
Okres Senica	683,3	88,4	60 419	10,7
Okres Skalica	357,1	131,8	47 078	8,3
SR	49 034	111,3	5 457 873	10,4

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

K 31.12.2020 mali štatút mesta nasledujúce sídla v území TTSK od najväčšieho po najmenšie mesto z hľadiska počtu obyvateľov: Trnava (7. najväčšie mesto v SR a ako jediné mesto v území TTSK plní samostatne kritérium harmonizovanej definície mesta Európskej komisie a OECD¹), Piešťany, Dunajská Streda, Hlohovec, Senica, Sered', Galanta, Skalica, Šamorín, Holíč, Veľký Meder, Vrbové, Gabčíkovo, Sládkovičovo, Gbely, Šaštín-Stráže a Leopoldov. Na území TTSK prevládala počet obyvateľov žijúcich na vidieku nad počtom obyvateľov žijúcich v mestách. Najvyšší podiel mestského osídlenia bol zaznamenaný v okrese Skalica a najnižší podiel bol v okrese Galanta.

2.1.2. Prírodné podmienky, nerastné bohatstvo a chránené územia

Z hľadiska geomorfologického členenia patrí riešené územie Trnavského kraja do dvoch podsústav Alpsko-himalájskej sústavy², a to do podsústavy Karpát v provinčnom členení Západné Karpaty a do podsústavy Panónskej panvy v provinčnom členení Západopanónskej panvy.

Charakter hornín predurčuje súčasný reliéf, pôdny kryt a biotu, ich chemické zloženie, kvalitu a výdatnosť podzemnej vody ako jeden z kľúčových krajinotvorných aspektov³. Výskyt podzemných vôd je situovaný najmä v oblasti Žitného ostrova, ktorý tvorí rozsiahle zásobárne pitnej vody vysokej kvality. Vzhľadom na prítomnosť významných zdrojov pitnej vody nadregionálneho významu (Žitný ostrov) je potrebné venovať zvýšenú pozornosť jej ochrane, a to v sektoroch výroby, ako aj v domácnostiach. Vzhľadom aj na poľnohospodársky charakter územia je dôležité klásť dôraz na kvalitu závlahovej vody, a to najmä na riziko možného prieniku dusičnanov do podzemných vôd. Významnú úlohu pri ochrane vodných zdrojov zohráva sanácia environmentálnych záťaží.

Na území TTSK je významný výskyt geotermálnych vôd, pričom v lokalite obce Smrdáky v okrese Senica sa nachádza prameň termálnych vôd s vysokým obsahom sírovodíka a patrí medzi najkoncentrovanejšie sírne vody v rámci kontinentu. Zdroje geotermálnych vôd sú kapitalizované, napr. formou liečebného strediska v meste Piešťany, nakoľko ich účinky priaznivo pôsobia pri liečbe ochorení pohybového ústrojenstva. Taktiež sa geotermálne vody využívajú na zdravotnícke, rekreačné a vykurovacie účely, najmä v rámci okresov Galanta a Dunajská Streda.

Kvalita ovzdušia je ovplyvnená najmä emisiami z priemyselných zdrojov nachádzajúcich sa prevažne na severe a v strede územia, ktoré sú charakteristické vysokou energetickou náročnosťou, a taktiež emisiami predovšetkým z cestnej dopravy.

Na území TTSK sa z energetických surovín vyskytujú najmä prírodné uhl'ovodíky – lignit, ropa a zemný plyn, pričom najvýznamnejšie ložiská zemného plynu a ropy sa nachádzajú v okresoch Skalica a Senica v rámci Viedenskej panvy. Z nerudných surovín sa eviduje výskyt vysokoperceného vápenca, zlievarenských pieskov, ďalej je významný výskyt dolomitu na území okresu Piešťany,

¹ <https://urban.jrc.ec.EurEUropa.eu/thefutureofcities/what-is-a-city#the-chapter>

² Geomorfologické členenie Slovenska, Dušan Kočík, Boris Ivanič, 2011

³ Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2016-2023

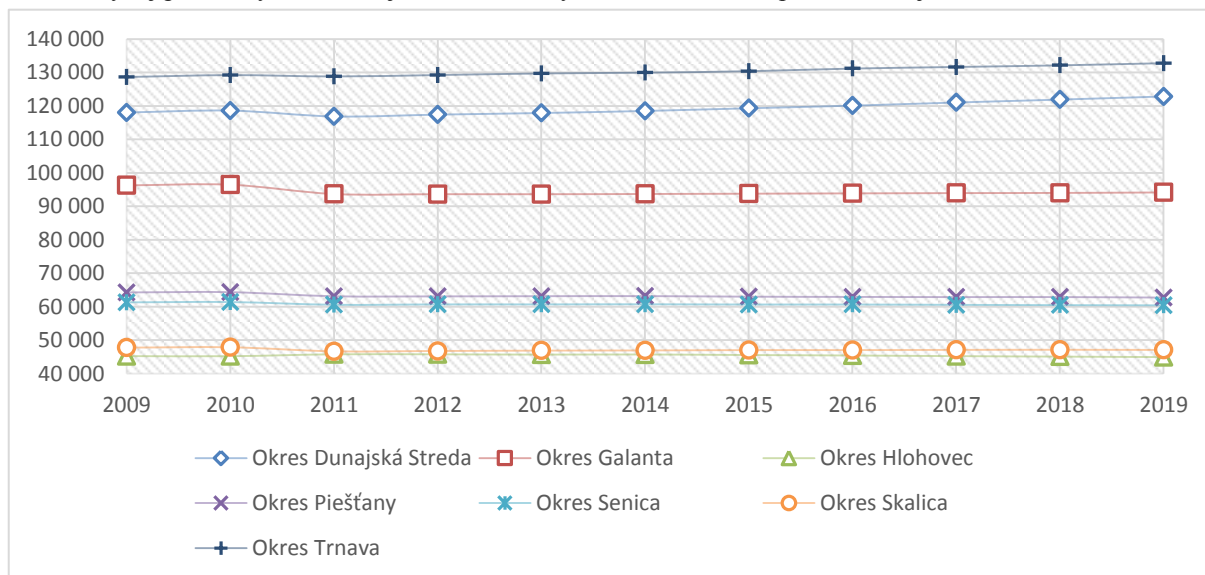
stavebného kameňa v oblasti Malých Karpát, štrkopieskov na báze náplavov tokov Váhu a Dunaja a tehliarskych surovín ako sú spraše a sprašové hliny v okresoch Trnava a Senica. Trnavský kraj patrí medzi najproduktívnejšie poľnohospodárske oblasti Slovenska. Stupeň zrnienia je najvyšší zo všetkých krajov SR. Poľnohospodárska výroba je zameraná predovšetkým na produkciu hustosiatych obilnín (pšenica, jačmeň), okopanín (kukurica, slnečnica, cukrová repa a zemiaky) a viacročných krmovín. Priaznivé podmienky sú pre pestovanie poľnej a zrýchlenej zeleniny a trvalých kultúr, najmä vinohradov a ovocných sádov. V živočíšnej výrobe dominuje chov ošípaných, hydiny a hovädzieho dobytku. Lesnatosť kraja je nízka, tvorí iba 15,9 % rozlohy kraja. Na území TTSK sa nachádzajú 4 chránené krajinné oblasti, a to Biele Karpaty (zasahujú do okresov Senica a Skalica), Malé Karpaty (zasahujú do okresov Senica, Trnava, Piešťany), Dunajské luhy (zasahujú do okresu Dunajská Streda) a Záhorie (zasahuje do okresu Senica).

2.1.3. Demografická charakteristika, sídelná štruktúra a ekonomická charakteristika

2.1.3.1. Vývoj počtu obyvateľov

K 31.12.2019 bolo evidovaných 564 917 obyvateľov na území TTSK s podielom 10,4 % na celkovom počte obyvateľov SR, pričom ide o najmenší samosprávny kraj z pohľadu počtu obyvateľov v SR. Oproti roku 2009 sa počet obyvateľov zvýšil o 3 392 obyvateľov. Na základe porovnania údajov vývoja počtu obyvateľov za posledných 10 rokov bol evidovaný pokles obyvateľov až v piatich zo siedmich okresov, pričom za posledných 5 rokov tento trend pokračoval v okresoch Hlohovec, Piešťany a Senica. Je to najmä v dôsledku úbytku prirodzeného prírastku, pričom iba okresy Trnava a Skalica zaznamenali kladné hodnoty v rozdiel živonarodených a zomrelých. Vo väčšine okresov je celkový prírastok obyvateľstva napriek tomu v kladných hodnotách, nakoľko im pomáha migrácia z iných regiónov. Celkový prírastok obyvateľstva klesal iba v okresoch Hlohovec a Piešťany, pričom okres Hlohovec zaznamenáva aj negatívne hodnoty salda migrácie.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov za jednotlivé okresy Trnavského samosprávneho kraja, 2009 –2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.3.2. Index starnutia, stredná dĺžka života pri narodení a priemerný vek obyvateľstva

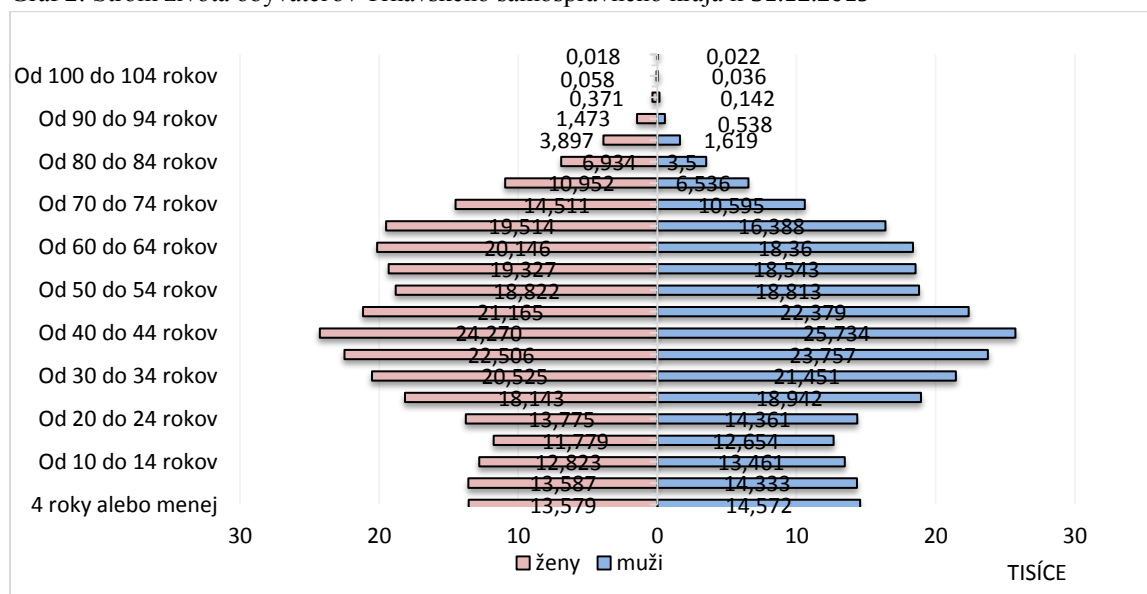
Tabuľka 2: Rozdiel v indexe starnutia, priemerného veku v rokoch 2009 a 2019

Územie	Index starnutia v roku 2009	Index starnutia v roku 2019	Rozdiel v Indexe starnutia	Priemerný vek v roku 2009	Priemerný vek v roku 2019	Rozdiel v priemernom veku
Slovenská republika	80,01	104,8	24,79	38,49	41,06	2,57
TTSK	89,65	117,92	28,27	39,19	41,99	2,8
okres Dunajská Streda	83,90	110,91	27,01	38,87	41,66	2,79
okres Galanta	88,33	118,89	30,56	39,06	41,98	2,92
okres Hlohovec	91,65	122,08	30,43	39,14	42,22	3,08
okres Piešťany	112,44	147,22	34,78	40,57	43,56	2,99
okres Senica	81,26	116,70	35,44	38,64	41,81	3,17
okres Skalica	81,19	113,05	31,86	38,59	41,57	2,98
okres Trnava	92,10	112,17	20,07	39,41	41,72	2,31

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Index starnutia vyjadruje podiel populácie nad 65 rokov voči kohorte 100 detí vo veku 0 až 14 rokov. Za významný demografický údaj sa pokladá index starnutia, ktorý pre TTSK k 31.12.2019 bol stanovený na 117,92 bodov, čím sa TTSK stal najrýchlejšie starnúcim samosprávnym krajom SR. Pomer rástol vo všetkých okresoch Trnavského kraja, pričom najrýchlejšie tempo bolo v okresoch Senica, Piešťany, Skalica, Galanta, Dunajská Streda a Hlohovec. Iba okres Trnava mal menší rozdiel indexu starnutia než ako bol zaznamenaný priemer SR. S tým súvisí aj rast priemerného veku za posledných 10 rokov, ktorý bol najvyšší v okrese Hlohovec. Absolútne najvyšší priemerný vek bol evidovaný v okrese Piešťany. Ukazovateľ strednej dĺžky života pri narodení vyjadruje predpokladaný priemerný počet rokov, ktorých sa dožije osoba za predpokladu nezmenenia úmrtnostných pomerov. Na tento ukazovateľ majú vplyv rozličné faktory, vrátane kvality životného prostredia, životného štýlu a podobne. Z hľadiska strednej dĺžky života u žien neprekračovali priemer SR okresy Dunajská Streda, Galanta a Skalica a u mužov to bolo v okrese Dunajská Streda.

Graf 2: Strom života obyvateľov Trnavského samosprávneho kraja k 31.12.2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Analýza vekovej štruktúry obyvateľstva Trnavského samosprávneho kraja naznačuje starnutie obyvateľstva prekračujúce priemerné hodnoty v rámci SR, nakoľko kohorta obyvateľov v predprodukčnej vekovej skupine tvorí iba 14,58 % obyvateľstva oproti kohorte 17,19 % obyvateľstva vo vekovej skupine nad 65 rokov. Konfigurácia vekovej štruktúry obyvateľov poukazuje na nepriaznivé podmienky vývoja obyvateľstva na základe prirodzených prírastkov. Kohorta obyvateľov v produktívnom veku tvorí zostávajúcich 68,23 %. Pre porovnanie na úrovni Slovenska boli zaznamenané priemerné hodnoty 15,8 % pre kohortu obyvateľov do 14 rokov, 67,59 % v kohorte obyvateľov v produktívnom veku a 16,58 % obyvateľov v poproduktívnom veku. So starnutím obyvateľstva súvisí aj nutnosť prispôsobenia verejných služieb k potrebám obyvateľov. Stromy života vo všetkých okresoch na území TTSK sú v súlade s výsledným stromom života na úrovni TTSK. Na základe získaných hodnôt je možné identifikovať potrebu udržania kapacít na stredných školách a najmä zvyšovania kapacít v zariadeniach sociálnej a zdravotnej starostlivosti, nakoľko je vysoká miera obyvateľstva vo vekovej skupine 60 a 64 rokov.

Index ekonomického zaťaženia (ako podiel osôb v predproduktívnom veku a poproduktívnom veku na 100 osôb v produktívnom veku) dosiahol hodnotu 47,99 v roku 2020, čo bolo priaznivejšie ako hodnota na úrovni SR (49,2). Pri porovnaní s rokom 2010 s hodnotou 35,99 na území TTSK je možné konštatovať rapídne zhoršenie pomeru medzi obyvateľmi patriacimi do kohorty ekonomicky aktívneho obyvateľstva voči obyvateľstvu, ktoré je na nich ekonomicky závislé.

2.1.3.3. Národnostná štruktúra

K 31.12.2019 na území TTSK žilo 27,73 % obyvateľstva, ktoré sa hlásilo k inej než slovenskej národnosti, pričom išlo o rast podielu 26,36 % v porovnaní s rokom 2009. Hodnota podielu bola nad úrovňou priemeru SR (18,36 %). Nárast podielu menšín bol spôsobený rastom menej zastúpených menšinových národností mimo prevládajúcej maďarskej národnosti, ktorá zaznamenala pokles z 23,27 % (z roku 2009) na 21,09 % (z roku 2019). Z hľadiska analýzy národnostnej štruktúry obyvateľstva najvyšší podiel mala maďarská menšina vo vybraných okresoch Trnavského samosprávneho kraja.

Tabuľka 3: Národnostná štruktúra s dominantnými národnosťami v území TTSK k 31.12.2019

Územie	Slovenská národnosť (v %)	Maďarská Národnosť (v %)	Rómska národnosť (v %)	Česká národnosť (v %)	Nemecká národnosť (v %)	Rumunská národnosť (v %)	Poľská národnosť (v %)
Slovenská republika	81,64	8,25	2,06	0,69	0,14	0,11	0,13
TTSK	72,27	21,04	0,52	0,75	0,10	0,34	0,08
okres Dunajská Streda	24,31	70,26	1,47	0,57	0,09	0,09	0,06
okres Galanta	60,56	33,67	0,53	0,51	0,07	0,98	0,05
okres Hlohovec	95,17	0,19	0,10	0,44	0,06	0,03	0,06
okres Piešťany	90,47	0,24	0,14	0,92	0,14	0,06	0,10
okres Senica	94,64	0,18	0,38	1,01	0,05	0,47	0,05
okres Skalica	94,05	0,30	0,30	1,97	0,06	0,29	0,04

Územie	Slovenská národnosť (v %)	Maďarská Národnosť (v %)	Rómska národnosť (v %)	Česká národnosť (v %)	Nemecká národnosť (v %)	Rumunská národnosť (v %)	Poľská národnosť (v %)
okres Trnava	90,68	0,27	0,09	0,56	0,14	0,30	0,16

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.3.4. Sídlná štruktúra

Sídlna štruktúra Trnavského kraja je výsledkom pôsobenia prírodných a civilizačných daností, pričom ovplyvňuje priemernú efektívnosť nákladov vynaložených na výkon samospráv. Potenciál pre zefektívnenie správy sa ponúka v rámci spájania nákladov na administratívu v obciach do 1000 obyvateľov.

K 31.12.2019 na území TTSK sa nachádzalo 115 obcí, a to najviac v okrese Dunajská Streda (34 obcí), ktoré mali menej než 1000 obyvateľov. Podľa analýzy MF SR⁴ ide o finančne najmenej efektívne územné samosprávy, ktorých pridelené financie postačujú iba na pokrytie ich administratívnych nákladov. Z tohto hľadiska bude výzvou zvyšovať ich efektívnosť najmä prostredníctvom dobrovoľného zjednotenia správy menších obcí a zabezpečiť navýšenie voľných finančných prostriedkov na rozvojové investície a zvýšenie dostupnosti služieb na úrovni skupiny obcí za udržania ich doterajšej identity. Taktiež počet obyvateľov ovplyvňuje potrebu rešpektovania regulačných zásad ukotvených v územno-plánovacích dokumentoch v zmysle platného stavebného zákona, nakoľko iba obce s počtom obyvateľov od 2000 obyvateľov musia mať povinne vypracovaný územný plán obce, v ktorom je zahrnuté zabezpečenie biokoridorov, ochrany pred povodňami či zosuvmi.

Tabuľka 4: Štruktúra veľkostnej skupiny a charakter obcí a miest v území TTSK k 31. 12. 2019

podľa počtu obyvateľov	podľa jednotlivých okresov							
	DS	GA	HC	PN	SE	SI	TT	TTSK spolu
1 - 999	34	9	16	11	15	13	17	115
1000 - 1999	19	14	4	9	10	3	12	71
2000 - 4999	10	10	3	5	5	2	15	50
5000 - 19999	3	3	0	1	0	3	0	10
20000 - 49999	1	0	1	1	1	0	0	4
nad 50 000	0	0	0	0	0	0	1	1
Spolu obce	67	36	24	27	31	21	45	251
Počet miest TTSK	3	3	2	2	2	3	1	16
Počet obyv. miest	44 646	35 643	25 398	33 243	25 254	31 251	65 033	260 468
Počet obyv. vidieka	78 179	54 035	19 545	29 483	35 165	15 827	67 746	299 980
Počet obyv. celkom	122 825	89 678	44 943	62 726	60 419	47 078	132 779	560 448
Rozloha v km ²	10 74,16	641,74	267,16	381,12	683,54	357,14	741,33	4 146
Hustota obyv./km ²	113,86	146,6	168,44	164,79	88,47	131,92	178,67	136,09

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Na území kraja je mesto Trnava, ako centrum medzinárodného a celoštátneho významu, ktoré je jadrom ťažiskového osídlenia 1. skupiny centier v zmysle Koncepcie územného rozvoja Slovenskej republiky v znení zmien a doplnkov z roku 2011. Medzi centrá nadregionálneho významu sa zaraďujú mestá Dunajská Streda, Piešťany a Galanta. Medzi regionálne centrá v území TTSK môžeme zaradiť ďalšie sídla ako: Šamorín, Veľký Meder, Sered', Sládkovičovo, Vrbové, Hlohovec,

⁴ Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017, MF SR, apríl 2017

Leopoldov, Senica, Šaštín - Stráže, Skalica, Holíč, Gbely a Gabčíkovo. V rámci ťažísk prvej úrovne možno určiť bratislavsko-trnavské ťažisko osídlenia, ktoré je v súčasnosti najrozvinutejšou aglomeráciou.

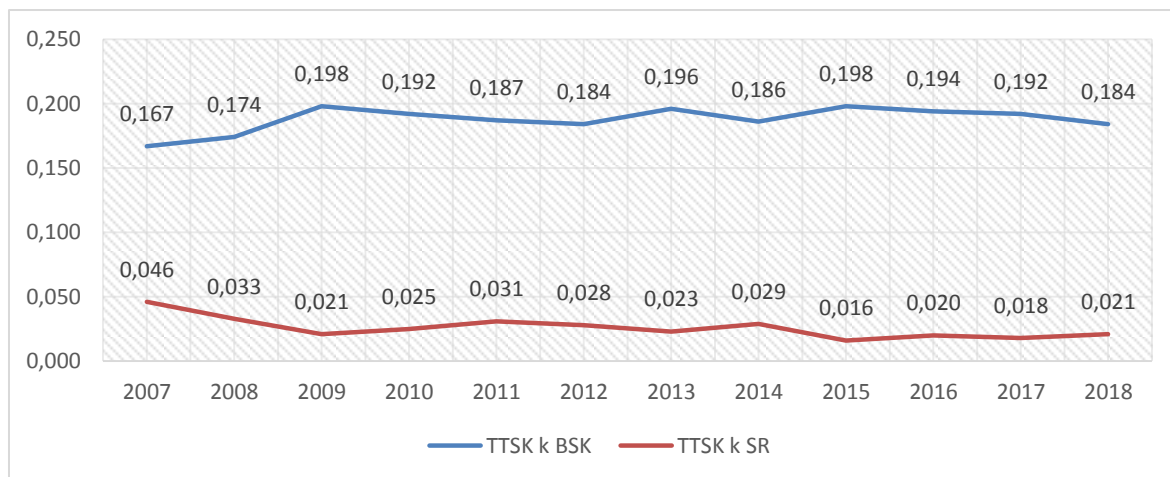
V roku 2019 v rámci územia TTSK žilo v mestách 260 468 obyvateľov, čo predstavovalo 46,48 % z celkového počtu obyvateľstva. V porovnaní s rokom 2009, so zaznamenaným podielom 48,37 % obyvateľstva žijúceho v mestách ide o pokles o 1,89 percentuálneho bodu v dôsledku ponuky developerských spoločností. Tento jav posilnil suburbanizáciu v okolí hlavného mesta v okrese Dunajská Streda, a tiež v okolitých okresoch v blízkosti krajského mesta Trnava. Najvyšší podiel mestského osídlenia bol zaznamenaný v okrese Skalica a najnižší podiel bol zaznamenaný v okrese Galanta. Vidiecke sídla a sídelné pásy sú pomerne rovnomerne rozložené v dôsledku existencie predovšetkým historických cestných trás. Budovanie sídelnej štruktúry v minulom storočí výrazne ovplyvňovalo aj budovanie železníc, ktoré môžu byť opätovne významným prvkom pri potrebe ekologizácie dopravy. V súčasnej dobe oblasť územného rozvoja čakajú aj úplne nové výzvy, ako potreba horizontálneho i vertikálneho prepájania nástrojov územného a regionálneho rozvoja prostredníctvom IKT otvorených riešení s cieľom zabezpečiť najefektívnejšie využitie územia a energií za účelom dosiahnutia uhlíkovej neutrality. K tomu bude potrebné revitalizovať už existujúce nevyužívané objekty, tzv. brownfieldy alebo šedé zóny, ako aj podporu zahusťovania sídiel za účelom zníženia záberov poľnohospodárskej pôdy.

2.1.3.5. *Ekonomická charakteristika*

REGIONÁLNY HRUBÝ DOMÁCI PRODUKT NA OBYVATEĽA V STÁLÝCH CENÁCH

Na základe údajov regionálneho HDP na obyvateľa v stálych cenách za obdobie rokov 2007 - 2018 bol vytvorený graf Giniho koeficientu zobrazujúci vývoj hodnôt disparít Trnavského kraja s porovnaním k Bratislavskému kraju a Slovenskej republike. Giniho koeficient bol vypočítaný pre dva prípady. V prvom prípade sa modrou krivkou identifikovala hodnota regionálneho rozdielu medzi Trnavským a Bratislavským samosprávnym krajom na báze porovnania ich výsledkov v oblasti regionálneho HDP. V druhom prípade (červená krivka) sa porovnávali údaje regionálneho HDP voči priemeru Slovenskej republiky. Z výsledkov je možné konštatovať, že od roku 2007 sa prehĺbuje regionálny rozdiel medzi Trnavským a Bratislavským samosprávnym krajom. K najvýraznejšiemu prehĺbeniu prišlo najmä v roku 2009. Od roku 2015 do roku 2018 sa regionálne rozdiely mierne znižovali, avšak boli väčšie ako pôvodne v roku 2007. Najnižšie regionálne rozdiely medzi BSK a TTSK boli práve na začiatku sledovaného obdobia. Na druhej strane, rozdiely medzi Trnavským krajom a celkovým národným priemerom sa od začiatku sledovaného obdobia znižujú. V roku 2015 sa Trnavský samosprávny kraj najviac priblížil k hodnotám priemeru SR, čo naznačuje postupné dobiehanie menej rozvinutých regiónov vďaka dočerpávaniu zdrojov EŠIF z predchádzajúceho programového obdobia.

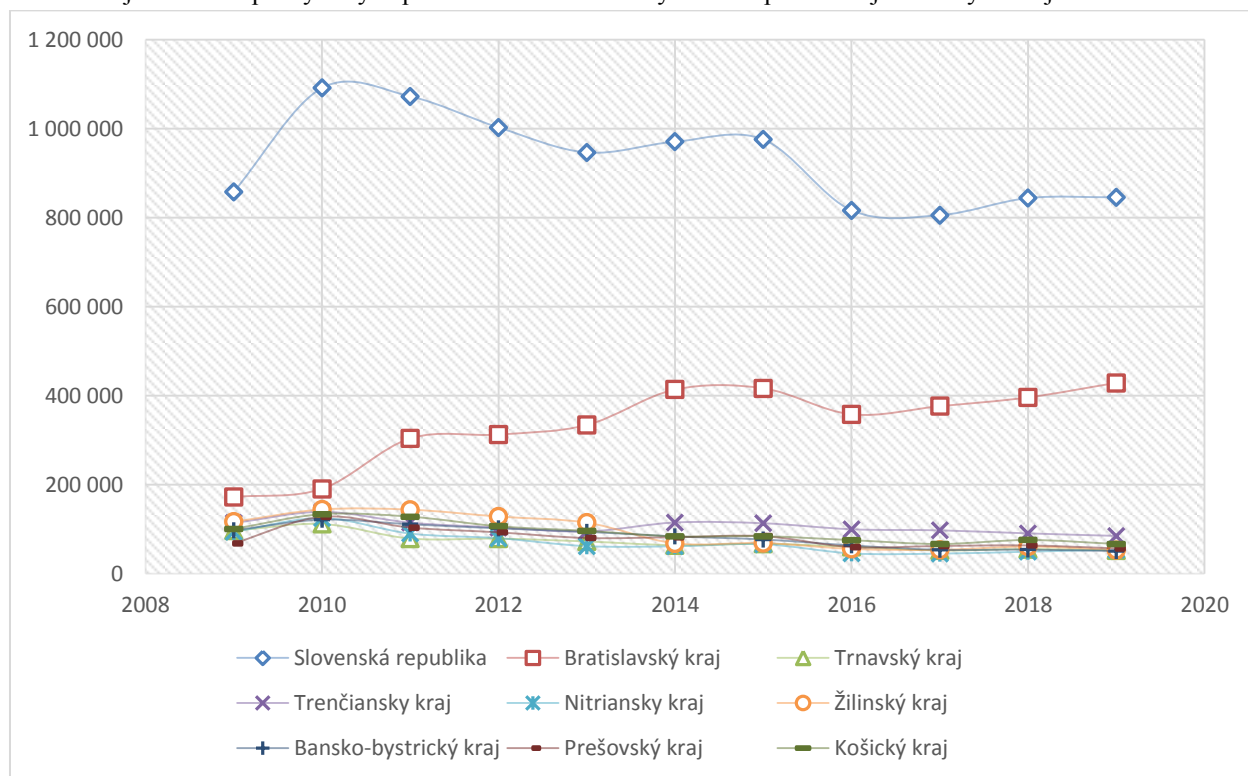
Graf 3: Vývoj hodnôt regionálnych disparít (Giniho koeficient) Trnavského kraja voči Bratislavskému kraju a k Slovenskej republike

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

ZADLŽENOSŤ ÚZEMNÝCH SAMOSPRÁV

Graf 4: Objem úverov poskytnutých pobočkami bánk územným samosprávam v jednotlivých krajoch

Zdroj: NBS, vlastné spracovanie

Pri analýze vývoja poskytovania úverov územným samosprávam od bánk v jednotlivých krajoch v období 2009 – 2019 bola identifikovaná tendencia nezvyšovania zadlženosti územných samospráv vo väčšine krajov, okrem územných samospráv z Bratislavského samosprávneho kraja zápasiacich so suburbanizačným tlakom v okolí hlavného mesta. V roku 2019 územné samosprávy v Trnavskom samosprávnom kraji po územných samosprávach v Banskobystrickom samosprávnom kraji prijali najmenší objem nových úverov.

PRIAME ZAHRANIČNÉ INVESTÍCIE

Najväčší podiel priamych zahraničných investícií v roku 2009 bol v okresoch Trnava (1 327 578 v tis. EUR), Galanta (901 209 v tis. EUR) a Hlohovec (523 015 v tis. EUR). Od roku 2009 do roku 2011 bol zaznamenaný pokles priamych zahraničných investícií v dôsledku vývoja svetovej ekonomiky a negatívny vplyv mal na investície v okrese Galanta (klesli priame zahraničné investície na sumu 399 326 tis. EUR za rok 2011). V neskoršom období nastal mierny nárast investícií na území TTSK, ktorý však nedosiahol úroveň z rokov 2009 a 2010. Nárast priamych zahraničných investícií nastal pod vplyvom investícií v okrese Dunajská Streda (1 087 002 tis. EUR) v roku 2018⁵, čím sa zaradil na tretie miesto samosprávnych krajov s najvyšším podielom priamych zahraničných investícií po Bratislavskom a Žilinskom kraji.

Tabuľka 5: Priame zahraničné investície (v tis. EUR)

Rok	Bratislavský kraj	Trnavský kraj	Trenčiansky kraj	Nitriansky kraj	Žilinský kraj	Banskobystrický kraj	Prešovský kraj	Košický kraj	Slovenská republika
2009	24 169 988	3 439 328	1 734 913	1 467 286	2 078 715	891 499	425 039	2 262 255	36 469 023
2010	25 182 386	3 109 697	1 803 931	1 552 909	2 283 702	816 171	415 900	2 500 399	37 665 095

⁵ <https://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilancie/priame-zahranicne-investicie>

Rok	Bratislavský kraj	Trnavský kraj	Trenčiansky kraj	Nitriansky kraj	Žilinský kraj	Banskobystrický kraj	Prešovský kraj	Košický kraj	Slovenská republika
2011	27 319 164	2 277 266	2 082 082	1 627 601	2 701 659	1 105 908	474 080	2 585 688	40 173 448
2012	28 945 791	2 364 321	1 989 908	1 724 309	2 687 683	1 074 666	517 195	2 475 938	41 779 811
2013	29 807 715	1 962 955	2 142 805	1 595 784	2 721 812	734 119	552 368	2 554 317	42 071 875
2014	28 351 228	1 815 434	2 299 268	1 641 344	2 722 713	760 536	655 833	2 722 883	40 969 240
2015	29 410 924	1 742 545	2 260 542	1 991 881	3 051 147	784 792	927 511	2 465 110	42 265 453
2016	31 099 668	1 778 428	2 707 001	2 421 814	3 082 535	1 006 231	800 615	2 253 972	45 150 265
2017	34 420 098	2 823 766	2 583 395	1 852 385	3 517 650	970 108	852 315	2 599 991	49 619 709
2018	36 288 650	3 237 724	2 534 898	1 965 875	3 999 453	1 052 217	736 969	2 463 611	52 279 396

Zdroj: NBS, vlastné spracovanie

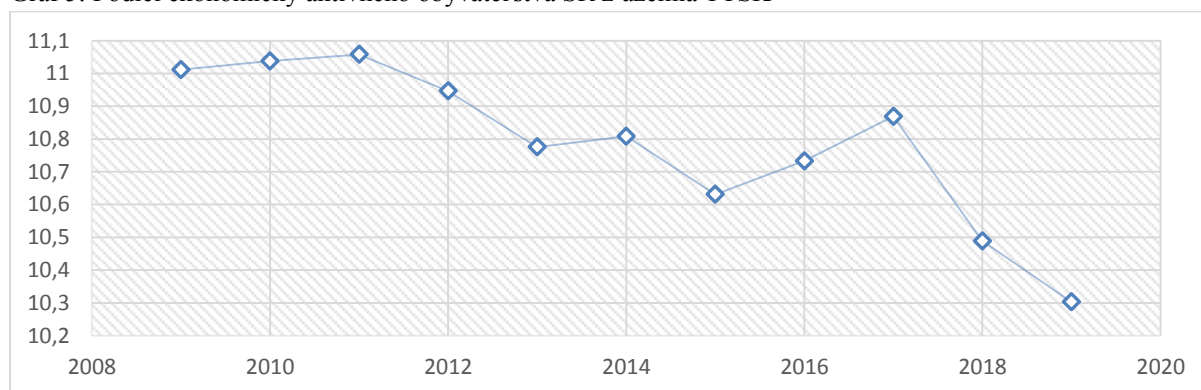
ZAMESTNANOSŤ EKONOMICKY AKTÍVNEHO OBYVATEĽSTVA NA ÚZEMÍ TTSK

Oblasť zamestnanosti bola analyzovaná na základe údajov pred pandemickým obdobím vzhľadom na existujúcu kompletizáciu demografických údajov a výsledky neboli ovplyvnené pandemickou chorobou COVID-19.

K 31.12.2019 bolo v Trnavskom kraji celkovo 283 775 ekonomicky aktívnych obyvateľov, ktorí tvorili 10,30 % z celkovej kohorty za celé územie Slovenskej republiky. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva závisí na vekovej štruktúre obyvateľstva, nakoľko je tvorené obyvateľmi v produktívnom veku a za posledných 10 rokov sa vyznačoval volatilitou a klesajúcou tendenciou.

V rámci sledovania zamestnanosti v roku 2019 v kohorte obyvateľov od 20 do 64 rokov patril Trnavský samosprávny kraj (74,7 %), medzi úspešnejšie kraje po Bratislavskom (81,4 %) a Trenčianskom samosprávnom kraji (75,5 %), pričom dominantne sa obyvatelia zamestnávali v oblasti poľnohospodárstva, priemyslu, dopravy, skladovania a administratívnych služieb.

Graf 5: Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva SR z územia TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Samosprávne kraje videli prekážky⁶ v prílišnej administratívnej záťaž podniku, v nedostatočnej kvalite a kapacite služieb podporujúcich zamestnanosť, v stagnácii niektorých výrobných podnikov a v krátení normatívu na žiaka v duálnom vzdelávaní, ktoré znižuje motiváciu rozvoja duálneho vzdelávania na odborných školách⁷. Podľa samosprávnych krajov mali pozitívny vplyv na

⁶ Správa o realizácii priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky za rok 2019

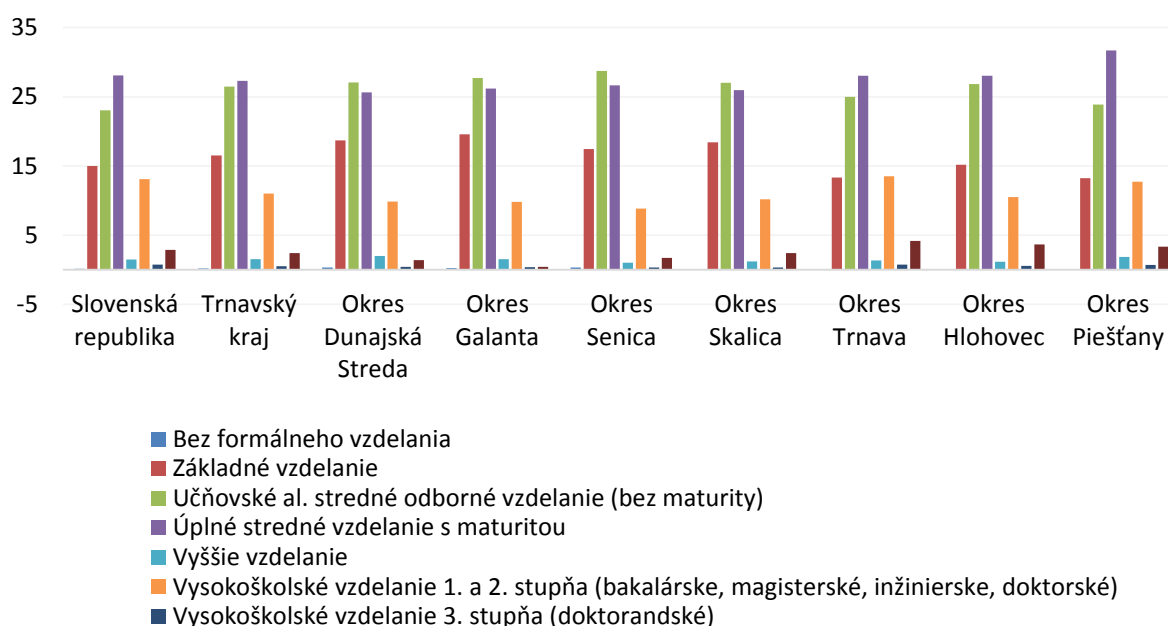
⁷ Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave

zamestnanosť implementácia projektov na vzdelávanie, rekvalifikačnú prípravu na trh práce a program podpory najmenej rozvinutých okresov.

VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATEĽSTVA

Jedným z najefektívnejších nástrojov znižovania chudoby a zvyšovania kvality života v regióne v rozličných aspektoch je zvyšovanie vzdelanostnej úrovne populácie, ktoré zabezpečí lepšie podmienky pre vyššie mzdové ohodnotenie, ale aj lepšiu ponuku služieb na území, ako aj atraktivitu územia pre náročnejších investorov na kvalitu ľudských kapacít. Vzdelanostnú štruktúru na úrovni okresov je možné sledovať len prostredníctvom sčítania obyvateľov a domov, ktorého posledné zverejnené výsledky pochádzajú ešte z roku 2011.

Graf 6: Miera najvyššieho dosiahnutého vzdelania v okresoch TTSK a v Slovenskej republike

Sčítanie obyvateľov a domov 2011, ŠÚ SR

Pri sčítaní obyvateľstva a domov 2011 na území TTSK bola identifikovaná kohorta ekonomicky aktívneho obyvateľstva s neukončeným základným vzdelaním (0,15 %) nad priemerom Slovenskej republiky (0,11 %). Obdobne aj podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva s ukončeným iba základným vzdelaním v TTSK (16,51 %) prevyšuje priemer v Slovenskej republike (14,98 %), čo môže byť spôsobené nízkym spoločenským tlakom na mladistvých z dôvodu nedostatku menej kvalifikovanej práce na miestnom pracovnom trhu než v iných ekonomicky slabších regiónoch. Najvyšší podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva iba s ukončeným základným vzdelaním bol v okresoch Galanta (19,54 %), Dunajská Streda (18,69 %), Skalica (18,40 %) a Senica (17,41 %).

Kohorta ekonomicky aktívneho obyvateľstva s ukončeným učňovským vzdelaním mierne prevyšovala priemer SR (23,05 %) vo všetkých okresoch TTSK. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva s úplným stredoškolským vzdelaním na území TTSK (27,30 %) nedosiahol priemer SR (28,09 %), pričom národne a regionálne nadpriemerné hodnoty dosahoval iba okres Piešťany (31,67 %). Posledná skupina ekonomicky aktívneho obyvateľstva s ukončeným vysokoškolským vzdelaním (1., 2. a 3. stupňa) tvorila najväčší podiel v okresoch Trnava (14,24 %) a Piešťany (13,41%), pričom priemer za územie TTSK (11,50 %) nedosahoval priemerný podiel za Slovenskú republiku (13,86 %). Na druhej

strane najmenší podiel kohorty ekonomicky aktívneho obyvateľstva s ukončeným vysokoškolským vzdelaním bol zaznamenaný v okresoch Senica (9,15 %), Galanta (10,20 %) a Dunajská Streda (10,26 %). Vzdelanostná štruktúra na úrovni krajov sa sleduje každoročne a je možné odsledovať na úrovni TTSK zníženie podielu obyvateľstva s ukončeným základným vzdelaním alebo bez vzdelania (16,62 % z roku 2011) vzhľadom na generačnú výmenu v kohorte ekonomicky aktívneho obyvateľstva.

Územie TTSK sa vyznačuje vyšším podielom ekonomicky aktívneho obyvateľstva so základným vzdelaním, alebo bez vzdelania, než u jeho priamych regionálnych susedov. Na druhej strane spolu so susedným Nitrianskym a Trenčianskym krajom patrí medzi kraje s najnižším podielom obyvateľstva s ukončeným vysokoškolským vzdelaním, čo môže byť spôsobené aglomeračným vplyvom blízkosti hlavného mesta, ktoré priťahuje takmer polovicu obyvateľstva SR s vysokoškolským vzdelaním.

Tabuľka 6: Podiel vzdelanostnej štruktúry ekonomicky aktívneho obyvateľstva v krajoch SR v %

Územie	EAO so základným vzdelaním alebo bez vzdelania	EAO s nižším stredným vzdelaním	EAO s úplným stredným vzdelaním	EAO s vysokoškolským vzdelaním
Slovenská republika	5,71	23,61	44,31	26,37
Bratislavský kraj	2,89	12,20	38,67	46,23
Trnavský kraj	6,44	29,20	42,29	22,10
Trenčiansky kraj	2,60	30,76	44,62	21,99
Nitriansky kraj	5,46	26,41	46,25	21,91
Žilinský kraj	2,77	27,65	46,52	23,06
Banskobystrický kraj	8,22	22,12	45,57	24,09
Prešovský kraj	9,61	23,03	44,60	22,73
Košický kraj	6,87	20,24	45,75	27,11

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

NEZAMESTNANOSŤ, DLHODOBÁ NEZAMESTNANOSŤ A ŠTRUKTÚRA UCHÁDZAČOV O ZAMESTNANIE

K 31.12.2019 v rámci územia TTSK bola nízka miera evidovaných nezamestnaných na úrovni 2,63 % oproti priemeru SR (4,92 %). Najmenšia miera evidovanej nezamestnanosti v kraji bola zaznamenaná v okresoch Hlohovec (2,06 %), Piešťany (2,07 %) a Galanta (2,21 %). Z hľadiska nezamestnanosti v medziregionálnom porovnaní dosahoval Trnavský samosprávny kraj nadpriemerne pozitívne hodnoty, pričom miera evidovanej nezamestnanosti bola nižšia ako v Bratislavskom samosprávnom kraji v období rokov 2017 – 2019. Na druhej strane priemerná miera evidovanej nezamestnanosti v SR bola prekročená v okrese Senica (5,17 %) a priemer Trnavského samosprávneho kraja bol prekročený aj v okrese Skalica (3,35 %).

Tabuľka 7: Štruktúra uchádzačov podľa najvyššie dosiahnutého vzdelania k 31.12.2019

Územie	Uchádzači spolu	Bez ZŠ (v %)	ZŠ (v %)	SŠ (v %)	VŠ (v %)
okres Dunajská Streda	1 843	1,8	26,86	59,20	12,0
okres Galanta	1 343	0,07	17,13	66,87	15,8
okres Hlohovec	597	0	10,88	71,86	17,25
okres Piešťany	882	0,23	10,54	67,23	21,70
okres Senica	1 765	1,70	25,27	62,61	10,42
okres Skalica	902	2,88	16,85	68,07	12,20
okres Trnava	1 886	0,05	9,17	67,18	23,60
Trnavský kraj	9 218	1,02	17,94	65,06	15,90
Slovenská republika	165 455	6,03	25,85	55,85	12,22

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR, vlastné spracovanie

Tabuľka 8: Štruktúra voľných pracovných miest podľa požadovaného vzdelania k 31.12.2019

Územie	Voľné pracovné miesta	Bez ZŠ (v%)	ZŠ (v%)	SŠ (v%)	VŠ (v%)
okres Dunajská Streda	2 622	27,08	17,05	52,52	1,41
okres Galanta	3 597	1,39	71,09	26,19	0,81
okres Hlohovec	1 034	0	25,63	73,11	1,16
okres Piešťany	1 065	4,23	21,88	68,92	3,85
okres Senica	802	22,57	45,26	29,18	2,74
okres Skalica	361	8,03	27,98	62,05	1,66
okres Trnava	4 440	6,80	52,86	39,08	0,95
Trnavský kraj	13 921	9,46	45,35	43,11	1,36
Slovenská republika	92 316	4,11	38,58	53,0	2,43

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny SR, vlastné spracovanie

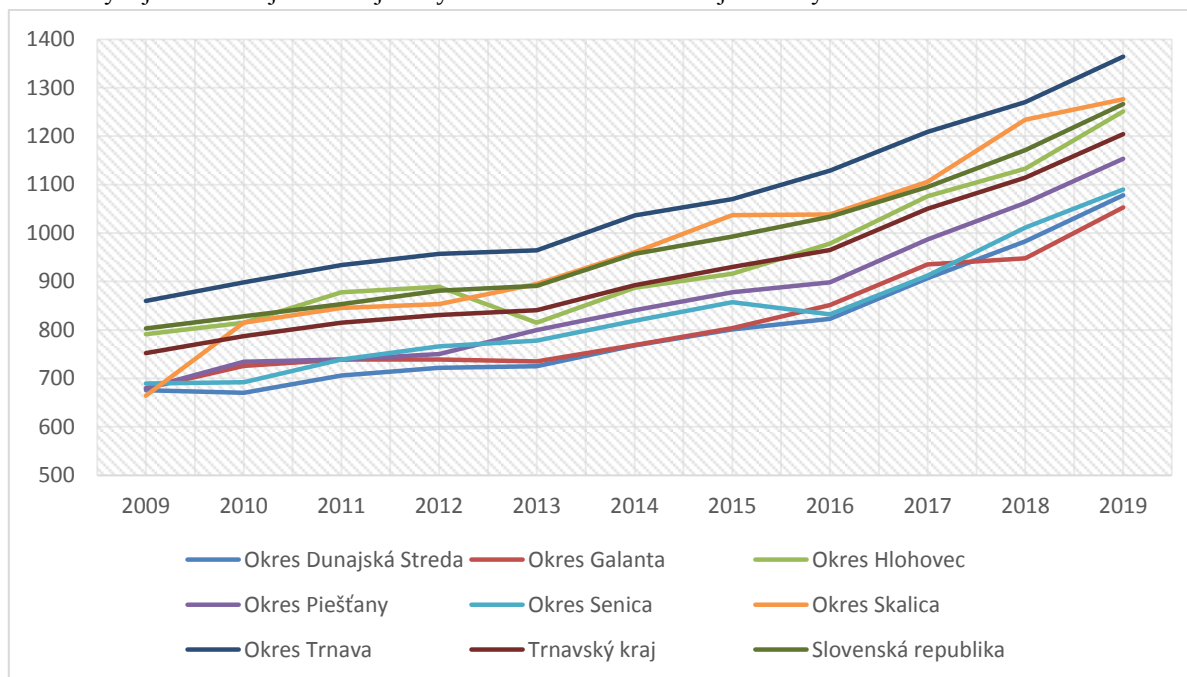
Analýza štruktúry uchádzačov o zamestnanie k 31.12.2019 poukázala, že občania bez ukončeného vzdelania tvoria kohortu v nízkej miere v rámci Trnavského samosprávneho kraja (1,02 %) oproti slovenskému priemeru (6,03 %). Uchádzači o zamestnanie s ukončeným základným vzdelaním tvorili značnú mieru v okresoch Dunajská Streda (26,86 %) a Senica (25,27 %), pričom bolo pre nich dostatok voľných miest priamo v dotknutých okresoch k 31.12.2019. Podiel uchádzačov o zamestnanie s ukončeným stredoškolským vzdelaním vo všetkých okresoch Trnavského samosprávneho kraja (priemer za TTSK 65,06 %) prekročil slovenský priemer (55,85 %), čo môže byť spôsobené nesprávnou štruktúrou učebných a študijných odborov aj z hľadiska nadpriemerného podielu stredoškolských absolventov medzi uchádzačmi oproti priemeru SR. Podobne nepriaznivé hodnoty boli zaznamenané medzi uchádzačmi o zamestnanie s ukončenou vysokou školou, pričom najvyššia miera bola zaznamenaná v okresoch Trnava (23,59 %) a Piešťany (21,66 %), v ktorých miera prekročila krajský priemer (15,90 %) a slovenský priemer (12,22 %), čo môže poukazovať na nerelevantnosť študijných odborov VŠ voči potrebám pracovného trhu.

Pri analýze štruktúry znevýhodnených uchádzačov k 31.12.2019 nebol zaznamenaný žiadny uchádzač pôvodom z tretej krajiny na území TTSK. Z hľadiska nezamestnanosti znevýhodnených uchádzačov mal Trnavský samosprávny kraj horšie výsledky ako bol priemer Slovenska v kohorte občanov nad 50 rokov, ďalej absolventov, zdravotne postihnutých osôb, ako aj menej zastúpenej skupine osamelých občanov starajúcich sa o odkázanú osobu. Matematicky najväčší podiel mala kohorta občanov bez príjmu za posledných 12 mesiacov, ale jedná sa o prierezovú podmnožinu ostatných atribútov znevýhodnených skupín. Najvyšší podiel nezamestnaných evidovaných viac než 12 mesiacov na území TTSK bol zaznamenaný v okrese Dunajská Streda (18,8 %) a Senica (16,5 %), ktoré prekračovali ako jediný priemer Trnavského kraja (12,6 %). Obdobne v týchto dvoch okresoch dominujú uchádzači o zamestnanie evidovaní nad 24 mesiacov. Uchádzači o zamestnanie s vekom vyšším ako je 50 rokov tvorili významnú časť kohorty najmä v okrese Hlohovec (44,22 %) a následne Galanta (42,40 %), pričom priemer Trnavského samosprávneho kraja v tejto oblasti bol 40,24 % a celoslovenský priemer dosahoval hodnotu 36,05 %. Veľký podiel uchádzačov o zamestnanie tvorili absolventi v okresoch Skalica (10,67 %), Galanta (9,78 %), Hlohovec (9,78 %) a Trnava (9,04 %), ktoré prekročili priemer kraja (8,02 %) i SR (5,67 %). Občania so zdravotným postihnutím tvorili najväčšiu skupinu uchádzačov o zamestnanie v okrese Galanta (7,89 %), pričom takmer všetky okresy Trnavského kraja prekračovali celoslovenský priemer (4,22 %). Výnimkou bol iba okres Senica, kde zdravotne postihnutí občania tvorili kohortu uchádzačov o zamestnanie podielom 4,12 %.

FINANČNÉ ZDRAVIE A POPULÁCIA V RIZIKU CHUDOBY

Priemerná nominálna mzda v Trnavskom kraji bola na úrovni 1 204 EUR v roku 2019, čo bolo o 62 EUR menej ako bol priemer v Slovenskej republike (1 266 EUR), a to najmä v dôsledku miezd v Bratislavskom kraji (1 646 EUR). Vývoj miest dlhodobo rastie na území TTSK a za 10 rokov sa navýšila priemerná nominálna mzda o 451,72 EUR.

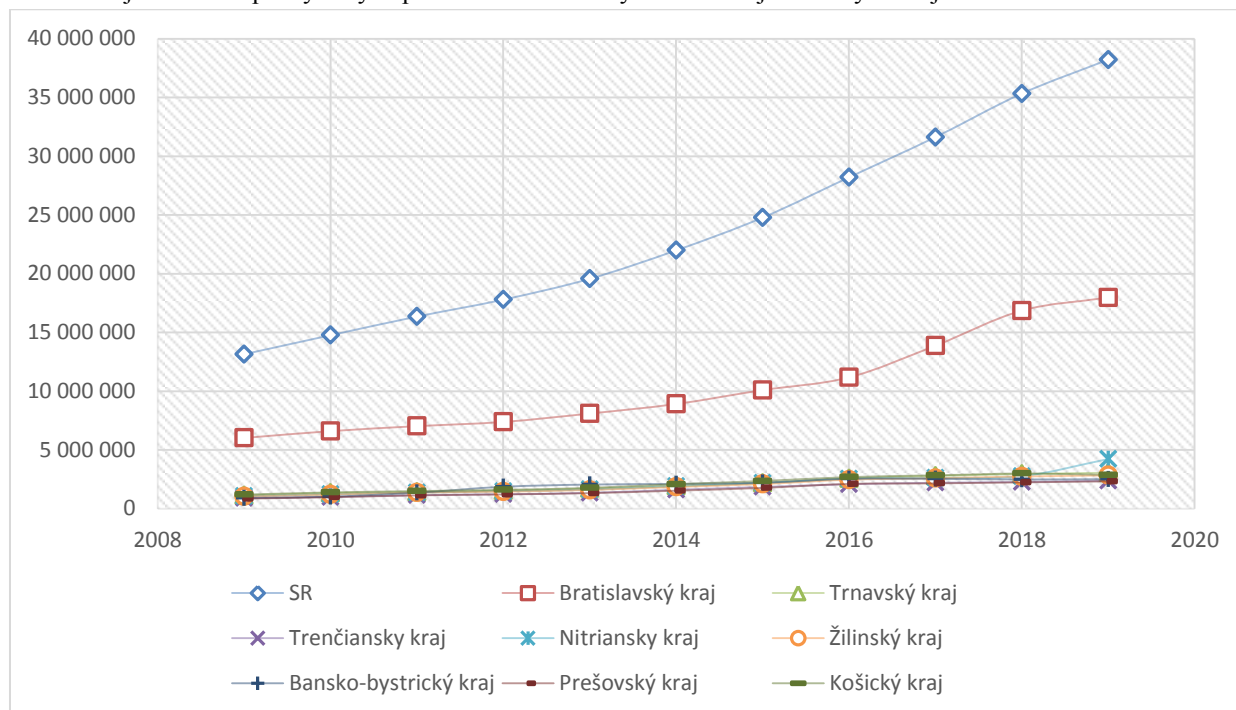
Graf 7: Vývoj nominálnej mesačnej mzdy v okresoch Trnavského kraja za roky 2009 - 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

V rámci územia TTSK dosiahli najvyššie priemerné nominálne mzdy v okresoch Trnava a Skalica, s čím súvisí vyššia zameranosť na priemysel a služby, a najmä vytvorená pridaná hodnota v podnikoch v daných okresoch. Výnimku tvorí iba okres Galanta, ktorý napriek vyprodukovanej vyššej pridanej hodnote ako na druhom mieste umiestnená Skalica, dosahuje najnižšiu úroveň priemernej mesačnej nominálnej mzdy na území TTSK. Nízka mzda v okrese Galanta môže byť spôsobená vyšším podielom pracujúcich z ekonomicky slabších okresov a krajín, a tiež nepriaznivou mzdovou politikou etablovaných firiem v okrese voči pracujúcim. Najnižšie mzdy v oblasti priemyslu boli práve v okresoch Galanta a Dunajská Streda, pričom v tejto oblasti pracuje najvyšší podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva daných okresov. Na základe sledovania priemernej hrubej nominálnej mesačnej mzdy zamestnancov podľa ekonomických činností v období 2009 – 2019 bola zároveň identifikovaná najnižšia mzda v oblasti stravovania a ubytovania vo všetkých okresoch Trnavského samosprávneho kraja v sledovanom období.

Graf 8: Objem úverov poskytnutých pobočkami bánk obyvateľstvu v jednotlivých krajoch v období 2009 - 2019

Zdroj: NBS, vlastné spracovanie

Vzhľadom na rozličnosť mzdového ohodnotenia je potrebné sledovať aj objem poskytnutých úverov domácnostiam, nakoľko finančné zdravie závisí od pomeru a úrovne príjmov a výdavkov. Objem nových úverov obyvateľstva v Trnavskom kraji korešponduje s výškou mzdového ohodnotenia pri regionálnom porovnaní.

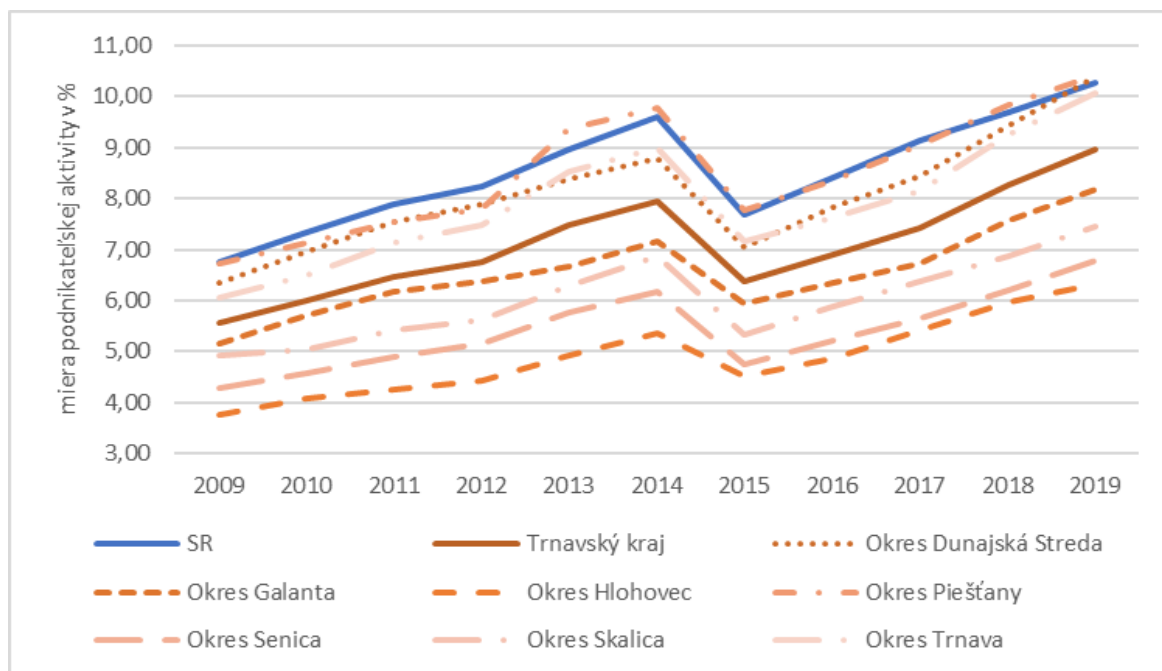
V rokoch 2012 až 2017 bola na území kraja dlhodobo nízka nezamestnanosť a náklady na život boli nižšie než v blízkom území hlavného mesta SR, miera populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením bola dlhodobo najnižšia v Trnavskom samosprávnom kraji v rámci SR. Od roku 2017 sa tento stav zmenil a Trnavský samosprávny kraj má najnižší podiel populácie v riziku chudoby už len po Bratislavskom a Trenčianskom samosprávnom kraji, čo mohlo byť spôsobené zvýšením miery zamestnanosti v lepšie umiestnených krajoch pod vplyvom oživenia ich regionálnej ekonomiky, ako aj nepriaznivou vzdelanostnou štruktúrou obyvateľstva a nesprávnym profilom ekonomicky aktívneho obyvateľstva na území TTSK v čase zvyšovania miery robotizácie v priemysle.

2.1.4. Priemysel, veda a výskum a trh práce

2.1.4.1. Hospodárske subjekty a ich rozvoj

Hospodárstvo Trnavského kraja patrí medzi najrozvinutejšie v rámci celej krajiny. Dokazujú to nadpriemerné hodnoty viacerých sociálno-ekonomických ukazovateľov. Z pohľadu podnikateľského prostredia v Trnavskom samosprávnom kraji existujú určité rozdiely. Z údajov o miere podnikateľskej aktivity vyplýva, že nadpriemerná podnikateľská aktivita nastáva v okresoch Piešťany a Dunajská Streda, pričom najnižšia miera podnikateľskej aktivity je v okresoch Hlohovec a Senica. V roku 2019 predstavoval priemerný podiel právnických osôb na ekonomicky aktívnom obyvateľstve v Trnavskom kraji 9 %. Hodnota ukazovateľa v okrese Piešťany sa pohybovala na úrovni presahujúcej 10 %, zatiaľ čo hodnota ukazovateľa v okrese Hlohovec bola o 4 percentuálne body nižšia. Graf 9 poskytuje pohľad na dlhodobý vývoj miery podnikateľskej aktivity medzi okresmi Trnavského kraja.

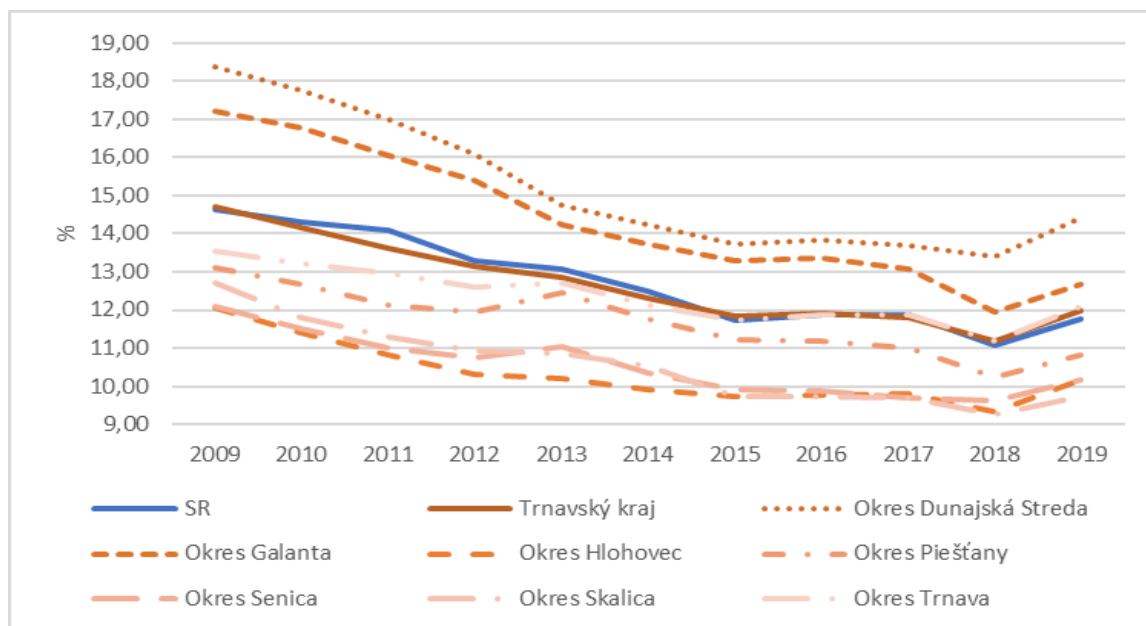
Graf 9: Vývoj miery podnikateľskej aktivity v okresoch Trnavského kraja

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Poznámka: miera podnikateľskej aktivity je vypočítaná ako podiel právnických osôb na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov

Graf 10: Vývoj podielu SZČO na ekonomicky aktívnom obyvateľstve v okresoch Trnavského kraja

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

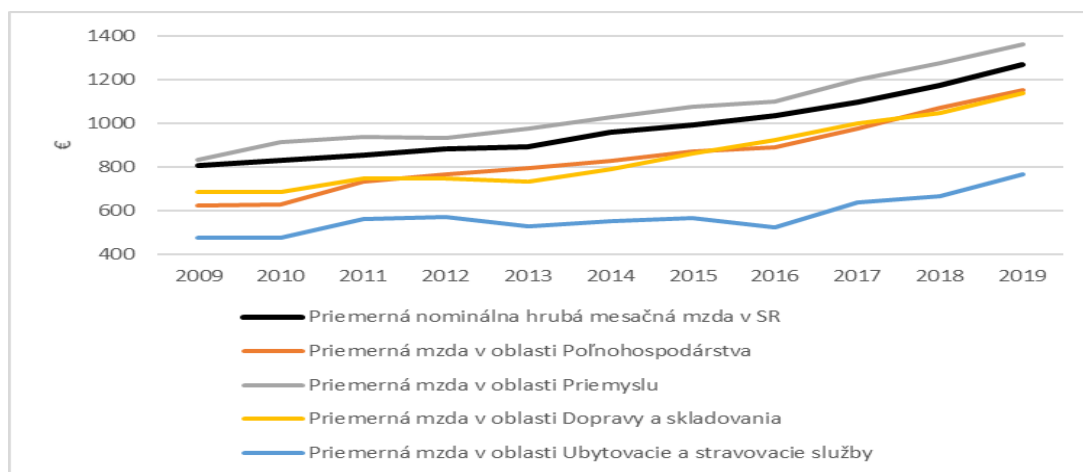
Odlišnú atraktivitu podnikateľského prostredia medzi okresmi kraja zobrazuje aj Graf 10. Z vývoja podielu samostatne zárobkovo činných osôb na celkovom počte ekonomicky aktívnych obyvateľov možno pozorovať podobné trendy. Najvyššie hodnoty tohto ukazovateľa vidieť v okresoch Dunajská Streda a Galanta a najnižšie hodnoty v okresoch Skalica, Hlohovec a Senica. V roku 2019 bola v okrese Dunajská Streda hodnota tohto ukazovateľa na úrovni okolo 14,50 %, zatiaľ čo hodnota ukazovateľa v okrese Skalica bola takmer o 5 percentuálnych bodov nižšia.

Z pohľadu prevládajúcich hospodárskych činností, respektíve dominantných priemyselných odvetví, je ekonomika Trnavského kraja dlhodobo špecializovaná na aktivity v oblasti poľnohospodárstva, v oblasti priemyslu, na poskytovanie služieb v oblasti dopravy a skladovania a na poskytovanie služieb v oblasti ubytovania a stravovacích služieb. V týchto priemyselných odvetviach je v rámci Trnavského kraja nadpriemerná koncentrácia špecializovaných zamestnancov. Aktivity v oblasti poľnohospodárstva sú charakteristické najmä pre okresy Dunajská Streda, Senica a Piešťany. Hospodárske činnosti v oblasti priemyselného spracovania, výroby a distribúcie sa koncentrujú najmä v okresoch Hlohovec a Skalica a ekonomické aktivity spojené s poskytovaním služieb v oblasti dopravy a skladovania sú koncentrované hlavne v okresoch Senica, Galanta a Hlohovec. Aktivity s poskytovaním služieb v oblasti ubytovania a stravovacích služieb nie sú špecifické pre konkrétne okresy Trnavského kraja, nakoľko tieto služby sú medzi okresmi zastúpené takmer rovnomerne.

Z pohľadu odmeny za prácu získavajú zamestnanci v Trnavskom kraji porovnateľné mzdy. Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca v Trnavskom kraji za rok 2019 bola 1204 EUR, pričom priemerná mzda na Slovensku bola za rovnaké obdobie 1266 EUR. Nadpriemerné mzdy v Trnavskom kraji získavali zamestnanci pracujúci v odvetviach finančné a poisťovacie služby, odborné vedecké a technické činnosti, v oblasti verejnej správy a obrany a v oblasti priemyslu. V porovnaní s priemernými mzdami v jednotlivých priemyselných odvetviach získavali zamestnanci pôsobiaci v Trnavskom kraji vyššie mzdy v odvetviach administratívnych a podporných služieb, poľnohospodárstve, priemysle a ostatných činnostiach.

Nasledujúci graf 11 poskytuje vývoj priemerných nominálnych hrubých mesačných miezd vo vybraných priemyselných odvetviach za podniky s 20 a viac zamestnancami, na ktoré je Trnavský kraj špecializovaný. Z údajov vyplýva, že jedine zamestnanci pracujúci v oblasti priemyslu získavajú za svoju prácu vyššie mzdy, ako je priemer v hospodárstve Slovenskej republiky. Zamestnanci, ktorí pôsobia v Trnavskom kraji a pracujú v odvetviach poľnohospodárstva, poskytovania služieb v oblasti dopravy, skladovania, poskytovania služieb v oblasti ubytovania a stravovania zarábajú menej, ako je priemer v hospodárstve Slovenskej republiky.

Graf 11: Vývoj priemerných nominálnych hrubých mesačných miezd vo vybraných priemyselných odvetviach za podniky s 20 a viac zamestnancami v Trnavskom kraji

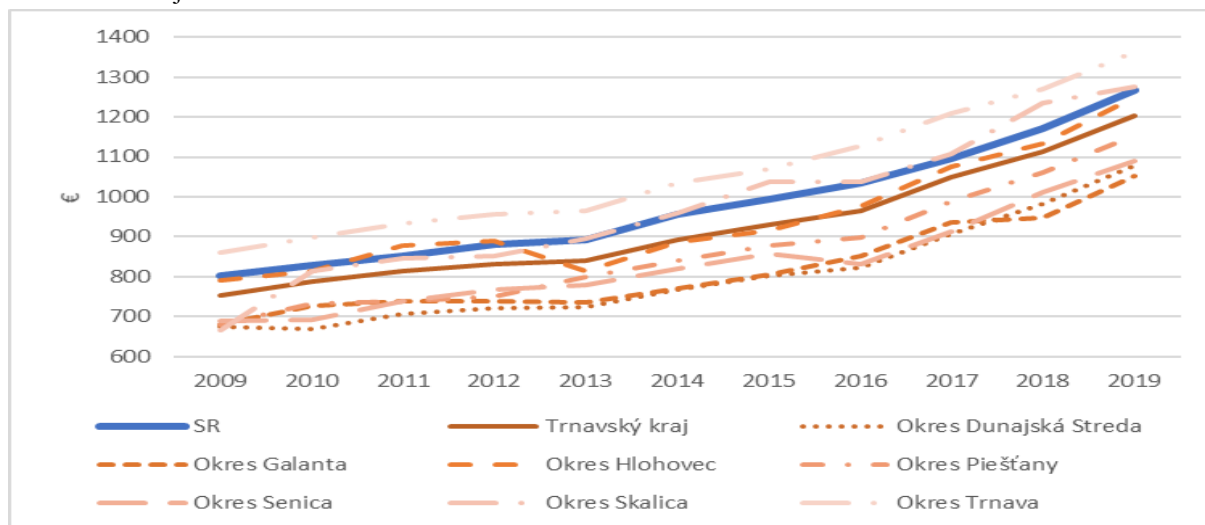

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Rozdiely vo výške miezd existujú aj medzi jednotlivými okresmi Trnavského kraja. Nadpriemerné mzdy v rámci kraja získavajú zamestnanci pôsobiaci v okresoch Trnava, Skalica a Hlohovec. V roku 2019 bola priemerná mesačná mzda v týchto okresoch vyššia ako 1250 EUR. Na druhú stranu

v okresoch Senica, Dunajská Streda a Galanta bola v danom roku priemerná mzda nižšia ako 1100 EUR. Vývoj sledovaného ukazovateľa v jednotlivých okresoch Trnavského kraja poskytuje Graf 12.

Graf 12: Vývoj priemernej hrubej nominálnej mesačnej mzdy za podniky s 20 a viac zamestnancami v okresoch Trnavského kraja

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.4.2. Priemyselné parky, priemyselné zóny a ich rozvoj

V súčasnosti sa na území Trnavského kraja nachádza spolu 14 priemyselných zón a parkov. Z priestorového hľadiska sa minimálne jedna priemyselná zóna alebo priemyselný park nachádza v každom okrese Trnavského samosprávneho kraja. Najviac priemyselných zón a parkov sa nachádza v okrese Trnava (5). Tri priemyselné zóny a parky sa nachádzajú v okrese Galanta a dve priemyselné zóny sú lokalizované v okrese Skalica. Po jednej priemyselnej zóne alebo parku sa nachádza v okresoch Senica, Piešťany, Hlohovec a Dunajská Streda.

2.1.4.3. Disponibilné kvalifikované ľudské zdroje, a ich rozvoj a ohodnotenie

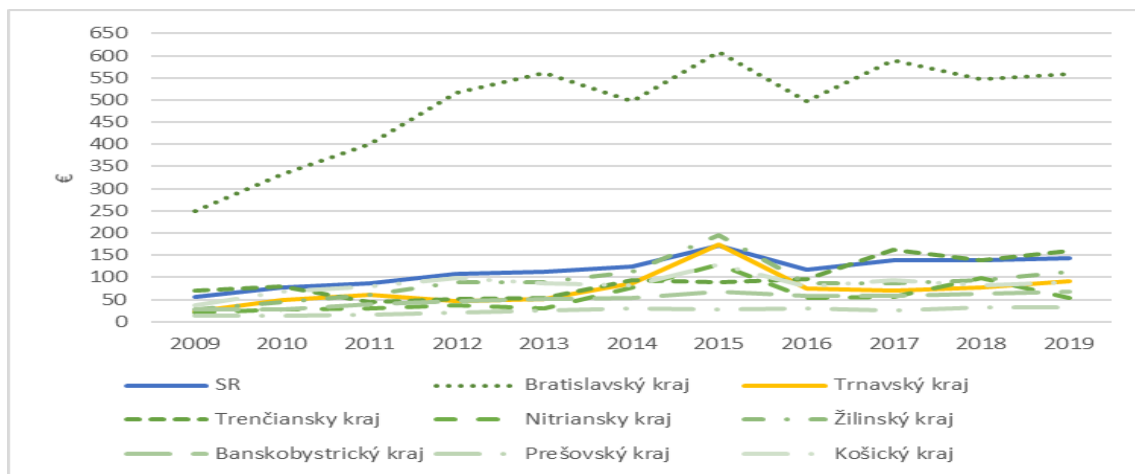
V rámci Trnavského kraja bolo koncom roku 2019 k dispozícii 9218 uchádzačov o zamestnanie. Najviac uchádzačov o zamestnanie bolo registrovaných v okrese Trnava (spolu 1886 uchádzačov), najmenej v okrese Hlohovec (597 uchádzačov). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa odvetvia posledného zamestnávateľa existovali medzi jednotlivými okresmi rozdiely. V okrese Dunajská Streda bolo registrovaných najviac uchádzačov z odvetvia veľkoobchod a maloobchod. Vo zvyšných okresoch boli registrovaní uchádzači z odvetvia priemyselnej výroby. Vysoké počty uchádzačov o zamestnanie pochádzali aj z odvetví administratívy a technických činností a služieb dopravy a skladovania. Taktiež vysoký počet uchádzačov o zamestnanie nemal uvedené odvetvie predchádzajúceho zamestnávateľa.

2.1.4.4. Rozvoj vedy a výskumu

V porovnaní celkových výdavkov vynaložených na výskum a vývoj na obyvateľa v rámci SR bolo zistené, že Trnavský samosprávny kraj dosahuje porovnateľné hodnoty ako ostatné kraje. Výnimku predstavuje Bratislavský kraj, ktorého hodnoty ukazovateľov v oblasti vedy a výskumu sú vysoko nadpriemerné. Je to spôsobené vysokou koncentráciou inštitúcií, firiem a zamestnancov pôsobiacich v tomto priemyselnom odvetví na území Bratislavského kraja. V roku 2019 dosahovali celkové výdavky na výskum a vývoj na jedného obyvateľa Trnavského kraja úroveň 91 EUR. Vyššie priemerné výdavky v danom roku vynaložili aktéri v oblasti výskumu a vývoja iba v Žilinskom (113

EUR), Trenčianskom (161 EUR) a Bratislavskom kraji (560 EUR). Vývoj sledovaného ukazovateľa poskytuje graf 13.

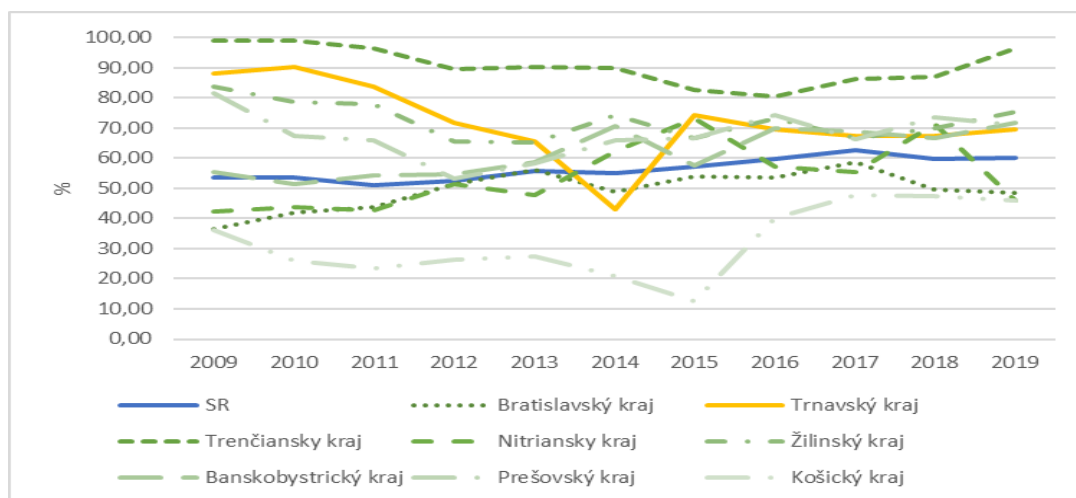
Graf 13: Vývoj celkových výdavkov na výskum a vývoj na jedného obyvateľa

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z pohľadu podielu výdavkov na oblasť aplikovaného výskumu a vývoja na celkových výdavkoch na výskum a vývoj však Trnavský kraj dlhodobo dosahuje nadpriemerné hodnoty. V roku 2019 predstavoval podiel výdavkov na oblasť aplikovaného výskumu a vývoja približne 60 % celkových výdavkov na výskum a vývoj. Podiel v Trnavskom kraji však v danom roku predstavoval takmer 70 % celkových výdavkov. Detailný vývoj sledovaného ukazovateľa poskytuje Graf 14.

Graf 14: Vývoj podielu výdavkov na aplikovaný výskum a vývoj na celkových výdavkoch na výskum a vývoj

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.4.5. Rozvoj spolupráce subjektov v oblasti priemyslu, vzdelávania a výskumu

Významnými aktérmi spolupráce v oblasti priemyslu, vzdelávania a výskumu v rámci Trnavského samosprávneho kraja sú klastrové iniciatívy. Podľa Slovenskej inovačnej a energetickej agentúry pôsobili tri klastrové zoskupenia na území Trnavského kraja. Dve klastrové zoskupenia spadajú do kategórie technologických klastrov (Automobilový klaster – západné Slovensko a Elektrotechnický klaster – západné Slovensko) a jedno zoskupenie spadalo do kategórie klastrov cestovného ruchu (Klaster cestovného ruchu – západné Slovensko, ktorý už medzičasom zanikol).

2.1.4.6. Udržateľná, konkurencieschopná, environmentálne a inovačne orientovaná ekonomika regiónu a rozvoj jej infraštruktúry

Udržateľná, konkurencieschopná a inovačne orientovaná ekonomika regiónu v spojitosti s prvkami Industry 4.0 by sa mala zameriavať na podporu rozvoja prostredia priaznivého pre tvorbu nových technológií, metód a aplikácií, smerovaných nielen na podporu domácich priemyselných odvetví, ale aj pre export. V tomto smere by sa subjekty v Trnavskom samosprávnom kraji mali zameriavať na podporu podnikateľských a technologických inkubátorov, coworkingových centier a technologických centier. V súčasnosti registruje Slovak Business Agency na území Trnavského kraja iba jeden technologický inkubátor. Ide o Technologický inkubátor INOVATECH v Sládkovičove. Tento inkubátor ponúka 17 kancelárií, 5 dielní a 3 sklady pre rozvoj podnikania. Na území Trnavského kraja sú zatiaľ k dispozícii iba 2 coworkingové centrá, ktoré poskytujú otvorené pracovné priestory pre začínajúcich podnikateľov, freelancerov, ako aj malé firmy. Ide o Nádvorie Coworking v meste Trnava a coworkingový priestor v rámci Národného podnikateľského centra v Trnave. Podľa aktuálneho zoznamu technologických centier pri Ministerstve hospodárstva Slovenskej republiky sa v rámci Trnavského samosprávneho kraja nachádzalo jedno technologické centrum. Ide o GA Drilling, a.s so sídlom v Trnave, ktoré sa zameriava na podporu aktivít v rámci energetiky a strojárského priemyslu⁸.

2.1.4.7. Rozvoj zamestnávania zraniteľných skupín

V roku 2020 bolo na Slovensku registrovaných spolu 283 rôznych typov sociálnych podnikov. Spolu 20 rôznych registrovaných sociálnych podnikov vykonávalo svoju činnosť aj na území Trnavského samosprávneho kraja. V roku 2020 bolo na Slovensku registrovaných spolu 6506 rôznych chránených dielní a chránených pracovísk (tabuľka 9). Z toho 485 rôznych prevádzok pôsobilo na území Trnavského samosprávneho kraja. Chránené dielne a chránené pracoviská spolu zamestnávali 1 141 zamestnancov, pričom viac ako 92 % z nich boli osoby so zdravotným postihnutím.

Tabuľka 9: Zoznam registrovaných chránených dielní a chránených pracovísk v roku 2020

Územie pôsobnosti Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Počet chránených dielní	Počet zamestnancov chránených dielní spolu	Počet zamestnancov so zdravotným postihnutím	Podiel zamestnaných osôb so zdravotným postihnutím v %
Okres Dunajská Streda	143	214	213	91,72
Okres Galanta	135	228	210	84,24
Okres Piešťany	63	169	155	88,71
Okres Senica	87	406	342	90,27
Okres 207	57	124	110	88,67
Trnavský kraj	485	1141	1030	92,11
Slovenská republika	6506	12 320	10924	99,53

Zdroj: Spracované na základe údajov z Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny SR, z webstránky <https://www.upsvr.gov.sk/>

⁸ <https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/technologicke-centra>

2.1.5. Pôdohospodárstvo

2.1.5.1. *Prírodné, sociálne a technické podmienky pre pôdohospodárstvo s ohľadom na zvýšenie podielu ekologického pôdohospodárstva a živočíšnej výroby a sebestačnosti regiónu TTSK*

Trnavský samosprávny kraj na základe kritéria hustoty obyvateľstva patrí medzi vidiecke regióny (počet obyvateľov na 1 km² bol nižší ako 150 osôb), a jeho podiel na rozlohe SR je 8,5%. TTSK patrí medzi najproduktívnejšie poľnohospodárske oblasti Slovenska. Poľnohospodárska pôda je najdôležitejším prírodným zdrojom ako z hľadiska výmery, tak aj bonity pôdy. Stupeň zornenia je najvyšší zo všetkých krajov SR. Najväčšiu plochu regiónu zaberá kvalitná orná pôda, ktorá predstavuje takmer 90 % poľnohospodárskej pôdy. Celková výmera poľnohospodárskej pôdy bola 287 598,3 ha v roku 2019. Za ostatných 10 rokov (od 2009) bol zaznamenaný pokles výmery poľnohospodárskej pôdy v TTSK o 2 869 ha. Na ornej pôde je najvyššie zastúpenie černoze, hnedozeme a čiernic. Produkčný potenciál orných pôd je limitovaný nedostatkom zrážok vo vegetačnom období, preto na jeho plné uplatnenie je potrebné využívanie a budovanie závlah.

2.1.5.2. *Využívanie územia, hospodárske subjekty v oblasti pôdohospodárstva, živočíšnej výroby a potravinovej výroby*

Výmera pôdy podľa LPIS (Land parcel identification system) je v SR založená na princípe dielov pôdnych blokov, ktoré predstavujú pôdu a plochu s približne stabilnými hranicami a jednou kultúrou (orná pôda, TTP...). LPIS je kľúčovou zložkou Integrovaného administratívneho a kontrolného systému, ktorý je využívaný na poskytovanie podpôr viazaných na pôdu. V roku 2019 tvorila orná pôda 94,9 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy podľa LPIS, podiel TTP bol 3,9 % a podiel vinogradov a sádov 1,2 %. Už od rokov 2015 a 2016 nie sú evidované žiadne chmeľnice a záhrady. Od roku 2014 kontinuálne klesá výmera ako poľnohospodárskej pôdy (o 1,69 %), tak aj ornej pôdy (1,68 %), vinogradov, sádov, je evidovaný mierny nárast TTP (o 1 275 ha v roku 2019).

Tabuľka 10: Výmera poľnohospodárskej pôdy podľa LPIS a celková rozloha poľnohospodárskej pôdy v TTSK.

Kultúra	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Orná pôda 2	260 935,69	261 265,26	259 923,18	259 930,02	257 303,22	256 528,47
Chmeľnice 3	125,49	0	0	0	0	0
Vinohrady 4	2 956,63	2 689,38	2 367,87	2 360,21	2 338,42	2 244,16
Sady 6	1 390,05	1 255,9	1 081,25	1 067,32	968,43	980,05
Záhrady 5	258,46	275,05	0	0	0	0
TTP 7	9 169,21	8 944,37	10 250,9	10 220,35	9 962,47	10 444,64
Spolu podľa LPIS (celková plocha)	274 835,5	274 429,9	273 623,2	273 577,9	270 672,5	270 197,3
Celková rozloha poľnohospodárskej pôdy na území TTSK podľa ŠÚ SR	288 733,1	288 396,4	288 307,7	287 882,8	287 761,0	287 598,3
Podiel dotovateľných pôd evidovaných v LPIS ku celkovej ploche v ŠÚ SR	95,19 %	95,16 %	94,91 %	95,03 %	94,06 %	93,95 %

Zdroj: PPA, VUPOP, ŠÚ SR

Počet užívateľov pôdy, ktorí žiadali o podporu kolísal od 2 328 (r. 2016) do 2 209 (r.2019), ročná nahlásená výmera LPIS od 265 508,2 do 264 186,1 ha. Priemerná výmera poľnohospodárskej pôdy na jedného užívateľa v roku 2019 bola 119,6 ha, v roku 2016 to bolo 114,0 ha. Podľa veľkostnej skupiny užívateľov najpočetnejšie skupiny boli od 5 do 10 ha a od 10 do 50 ha (cca 40,3 %). Užívatelia pôdy

nad 1 000 ha sa na celkovom počte podieľali 3,5 % a užívali 52,0 % poľnohospodárskej pôdy (priemerná výmera 1 740,5 ha).

Tabuľka 11: Počet žiadateľov o podporu SAPS a výmera poľnohospodárskej pôdy (LPIS) v TTSK

Interval (ha)	2014		2016		2019	
	Počet	Výmera (ha)	Počet	Výmera (ha)	Počet	Výmera (ha)
≤ 5	965	2 407	950	2 358,29	842	2 142,86
> 5 ≤ 10	340	2 424,98	404	2 889,02	406	2 973,48
> 10 ≤ 50	502	11 562,54	514	11 879,8	484	11 114,34
> 50 ≤ 100	121	8 816,57	120	8 763,51	131	9 390,02
> 100 ≤ 500	178	40 482,41	182	41 776,78	188	42 479,48
> 500 ≤ 1000	64	47 341,75	76	56 865,47	79	58 584,54
> 1000	89	152 208,61	82	140 975,29	79	137 501,4

Zdroj: PPA, VUPOP

Podľa výsledkov štrukturálneho zisťovania fariem 2016 pôsobilo 415 právnických a 2 399 fyzických osôb na území TTSK, čo predstavovalo 10,96 % fariem SR. Väčší podiel tvorila skupina podnikov fyzických osôb 85,3 %. Fyzické neregistrované osoby tvorili početne najvyšší podiel z celkového počtu podnikov 64,3 %, pričom obhospodarovali 3,4 % poľ. pôdy s priemernou výmerou 5,03 ha. Fyzické registrované osoby obhospodarovali 12,3 % poľ. pôdy s priemernou výmerou 55,5 ha. Podniky právnických osôb obhospodarovali 84,5 % pôdy a ich podiel na celkovom počte bol 14,7 %. Z právnických osôb tvorili najpočetnejšiu skupinu spoločnosti s ručením obmedzeným. Početnosť fyzických osôb mala kolísavý charakter, znižovali sa počty aj výmera obhospodarovanej pôdy registrovanými fyzickými osobami a zvýšila sa početnosť fyzických neregistrovaných osôb aj výmera nimi obhospodarovanej pôdy.

Rozhodujúci význam pre poľnohospodársku produkciu majú právnické osoby, postupne je možná stabilizácia fyzických registrovaných osôb, prípadne ich transformácia na malé rodinné farmy.

Podnikateľské aktivity na vidieku majú nezanedbateľný potenciál na tvorbe hrubého národného produktu. Pre rozvoj vidieka majú význam aktivity ako sú vidiecky turizmus, agroturistika, či spracovanie poľnohospodárskych produktov. V roku 2016 podnikalo aj v iných oblastiach ako v poľnohospodárskej prvovýrobe 1 004 fariem. Z toho bolo 19,3 % registrovaných fyzických osôb (samostatne hospodáriacich roľníkov - SHR). V TTSK predstavovali najvyšší podiel podnikateľských aktivít najmä zmluvné práce pre iné poľnohospodárske, nepoľnohospodárske podniky, spracovanie poľnohospodárskych produktov (19% fariem s podnikateľskými aktivitami v r. 2016). Za sledované obdobie (2010 – 2016) celkový počet fariem s podnikateľskými aktivitami klesol.

Na území TTSK bol k 31.12.2019 evidovaných 692 poľnohospodárskych organizácií, čo predstavuje nárast od roku 2014 o 67 organizácií (9,7 %) za 10 ročné obdobie (2009) nárast o 233 organizácií (33,6 %). Najvyšší nárast zaznamenali okresy Dunajská Streda, Senica, Galanta, v ktorých zároveň pôsobí aj najvyšší počet organizácií (aj v okrese Trnava). V týchto štyroch okresoch pôsobí 78 % zo všetkých poľnohospodárskych organizácií. Vo všetkých okresoch bol zaznamenaný nárast počtu poľnohospodárskych organizácií.

Dynamika počtu samostatne hospodáriacich roľníkov (SHR) sa od roku 2015 ŠÚ SR nesleduje, v predchádzajúcom období sa počty SHR znižovali (o 42 SHR v TTSK), s najväčším poklesom v Dunajskej Strede, mierny vzostup bol zaznamenaný v okresoch Piešťany a Senica.

Tabuľka 12: Samostatne hospodáriaci roľníci

Okres/kraj/SR	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Rozdiel 2014/2009	Index 2014/2009
SR	8 017	7 728	7 534	7 495	7 579	7 849	-168	97,9
TTK	958	896	876	865	866	916	-42	95,6
D. Streda	450	410	400	391	393	403	-47	89,6
Galanta	204	194	191	187	177	187	-7	91,7
Hlohovec	28	25	23	22	23	23	-5	82,1
Piešťany	45	45	41	42	46	51	6	113,3
Senica	79	77	74	73	79	83	4	105,1
Skalica	54	50	50	53	48	54	-	100
Trnava	98	95	97	97	100	115	17	117,3

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.5.3. Ľudské zdroje

Počet pracovníkov pracujúcich v sektorech poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov za obdobie 2014 - 2019 klesol o 1 346, avšak v porovnaní s rokom 2009 dosiahol tento pokles hodnotu 2 244, t.j. 32,6 %. Vo všetkých okresoch bol evidovaný pokles počtu pracovníkov, najvyšší v okrese Hlohovec, (47,3 %), Senica (41,3 %), najnižší v okrese Piešťany (7,3 %).

Tabuľka 13: Zamestnanci podľa ekonomickej činnosti zistení pracoviskovou metódou

Územie	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov						Rozdiel	Index
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/2014	2019/2014
Trnavský kraj	5 988	5 933	5 058	4 566	5 272	4 642	-1 346	77,5
Dunajská Streda	1 501	1 608	1 512	1 083	1 386	1 203	-298	80,1
Galanta	815	785	524	625	664	586	-229	71,9
Hlohovec	537	463	410	404	324	283	-254	52,7
Piešťany	751	796	910	873	1 071	696	-55	92,7
Senica	794	696	573	381	554	466	-328	58,7
Skalica	289	307	268	367	267	262	-27	90,7
Trnava	1 302	1 277	860	832	1 006	1 146	-156	88,0

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Nezáujem o prácu v poľnohospodárstve (nízke finančné ohodnotenie), nezáujem poľnohospodárskych podnikateľov zamestnávať na trvalý pracovný úväzok je príčinou klesajúceho počtu pracovníkov v odvetví. Ľudský kapitál je ovplyvňovaný vzdelaním a kvalifikáciou, čo následne vplýva na rozdiely v mzde. Nižšie mzdy v poľnohospodárstve odrážajú obsah práce, odpovedajúcu kvalitu pracovných síl, produktivitu práce, dôchodkovosť. V roku 2017 bola priemerná mesačná mzda fyzických osôb v organizáciách s 20 a viac zamestnancami v poľnohospodárstve (RV a ŽV) 864 EUR, čím sa dosiahla mzdová parita voči priemeru národného hospodárstva 78,9 %. Dôvodom je prevažne jednoduchá manuálna práca, nízke zastúpenie moderného technického a strojového vybavenia,

nedostatočné využívanie technického pokroku, inovácií. Na základe cieľov budúcej poľnohospodárskej politiky a ich predpokladanej implementácie sa očakáva zvyšovanie produktivity práce, diverzifikácia výroby do ďalších aktivít a zlepšovanie hospodárskych výsledkov prostredníctvom zavádzania inovatívnych technológií a digitalizácie. Zvyšovanie mzdovej úrovne v budúcnosti bude vyžadovať aj novú kvalitu ľudského kapitálu z hľadiska vzdelanosti a kvalifikácie. Situácia v sektore nepriťahuje mladú generáciu, ktorá odchádza do finančne atraktívnejších odvetví.

2.1.5.4. Výsledky produkcie

Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov sa v hodnotenom období zvyšovali v sektoroch rastlinnej aj živočíšnej výroby ako na úrovni SR, tak ak TTSK (tabuľka 14). V rámci SR sa tržby zvýšili o 5,1 %, v TTSK bol nárast na úrovni 10,4 %. Za 10-ročné obdobie (od 2009) tento nárast predstavoval v SR 29,9 %, v rámci TTSK bol nárast ešte výraznejší, 32,5 % (vlastné výpočty z podkladov ŠÚ SR).

Tabuľka 14: Tržby za predaj poľnohospodárskych výrobkov z prvovýroby

SR/kraj		2014	2015	2016	2017	2018	2019	Rozdiel 2019/2014	Index 2019/2014
SR	Rastlinná výroba	849 980	877 991	927 233	921 021	1 086 016	886 132	36 152	104,3
	Živočíšna výroba	694 967	653 508	665 634	729 196	740 194	742 045	47 079	106,8
	spolu	1 544 946	1 531 499	1 592 867	1 650 217	1 826 210	1 628 177	83 231	105,4
TTSK	Rastlinná výroba	154 606	129 754	127 070	141 934	155 433	155 187	581	100,4
	Živočíšna výroba	189 482	216 768	230 218	208 091	219 795	228 959	39 478	120,8
	spolu	344 088	346 522	357 288	350 025	375 228	384 147	40 059	100,4

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z hľadiska primárnej poľnohospodárskej produkcie štruktúra osevu zodpovedá veľmi dobrej produkčnej schopnosti pôd. V rastlinnej produkcii prevláda pestovanie hustosiatych obilnín (pšenica, jačmeň), z okopanín kukurica, slnečnica, cukrová repa a zemiaky a z krmovín viacročné krmoviny (VRK). Priaznivé podmienky sú pre pestovanie poľnej a rýchlejšej zeleniny a trvalých kultúr najmä ovocných sádov a vinogradov.

V porovnaní s rokmi 2009 - 2013, boli v hodnotenom období 2014 - 2019 priemerné úrody vybraných poľnohospodárskych plodín v celoslovenskom meradle aj v podmienkach TTSK vyššie, pričom v TTSK všetky vybrané hlavné plodiny dosiahli vyššiu úrodu v porovnaní s priemerom SR v obidvoch obdobiach. Historicky najvyššia úroda zrnín a obilnín sa dosiahla v roku 2016.

Z hľadiska hrubej poľnohospodárskej produkcie má významné postavenie živočíšna produkcia, najmä chov ošípaných, hydiny aj hovädzieho dobytku (HD). Z dlhodobého hľadiska chov HD zaznamenáva pokles stavov, najmä v okresoch Dunajská Streda, Hlohovec, Piešťany, Trnava. V okresoch Galanta, Skalica je pokles miernejší, Senica zaznamenala nárast HD. Obdobná tendencia je aj vo vývoji počtu kráv. Chov ošípaných bol v tomto období stabilnejší, príp. zaznamenal nárast stavov v okresoch Dunajská Streda, Skalica, Hlohovec, v ostatných okresoch boli stavy podstatne nižšie s klesajúcou tendenciou. Sektor hydiny evidoval stabilitu až nárast v okresoch Galanta, Senica, Hlohovec, Piešťany, avšak v tomto sektore sú zaznamenané veľké medzioročné rozdiely vo viacerých okresoch (Dunajská Streda, Piešťany, Senica, Trnava).

2.1.5.5. *Podporné schémy*

V rámci podporných schém I. a II. piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky na základe údajov PPA počet beneficietov za 3 ročné obdobie vzrástol na 2 272 (r. 2019), ktorým bola vyplatená suma prevyšujúca 43 mil. EUR v režime základnej platby, primárne určenej na podporu príjmu (SAPS). Povinnou zložkou k SAPS je platba na poľ. postupy prospešné pre klímu a ŽP, ktorá predstavovala sumu viac ako 23 mil. EUR. Počet mladých poľnohospodárov v TTSK je nízky (74) a predstavuje len 3,25 % z počtu beneficietov. Mladí poľnohospodári obhospodarujú 1 234 ha poľ. pôdy, priemerná výmera je len 16,7 ha. Suma oddelených priamych platieb I. piliera predstavovala spolu 66,6 mil. EUR.

Viazané priame platby (viazané na produkciu) poberalo 385 beneficietov (16,9 % z celkového počtu), z toho na rastlinnú produkciu 215, s najvyšším záujmom o pestovanie cukrovej repy a bielkovinových plodín. V najproduktívnejšom kraji SR sa podľa údajov PPA pestuje zelenina a ovocie na max. 1828 ha, čo nepredstavuje ani 1 % z poľ. pôdy kraja.

Počet prijímateľov podpôr (203) v sektoroch živočíšnej výroby (ŽV) klesal, najvyšší záujem bol o výkrm HD a chov dojníc. Sektory ŽV boli v r. 2019 podporené sumou 7,17 mil. EUR. Z uvedených počtov hosp. zvierat rezultuje extrémne nízke zaťaženie dobytčiami jednotkami 0,12/ha. Poľnohospodársky sektor je málo diverzifikovaný, zameraný na pestovanie malého počtu plodín, vyžadujúci vysoké externé vstupy vo forme syntetických hnojív a prípravkov na ochranu rastlín. Odolnosť takéhoto systému voči klimatickým zmenám bude nízka.

O podporu v rámci Agroenvironmentálno-klimatických opatrení (AEKO) na báze dobrovoľného vstupu do opatrenia a prevzatia záväzkov vstúpilo 96 právnických a fyzických osôb podnikajúcich v poľnohospodárskej prvovýrobe. AEKO opatrenia sa realizujú na 12 553,5 ha poľ. pôdy, najväčšiu plochu zaberá ochrana vodných zdrojov Žitný ostrov, biotopy TTP, integrovaná produkcia zeleniny a vinogradov. Samostatné opatrenie ekologické poľnohospodárstvo (EP) je realizované na území TTSK v malom rozsahu, len 11 493 ha, čo predstavuje cca 4,6 % z poľ. pôdy. Výmera tak dosahuje len 50 % priemernej výmery EP v SR. Cieľom SR do r. 2030 je dosiahnuť 16 % EP z obhospodarovanej plochy. Napriek priaznivým poľnohospodárskym podmienkam v TTSK bude plnenie uvedeného cieľa podmienené vysokou motiváciou a komplexným prístupom, vrátane vzdelávacích, poradenských aktivít, budovaním demonštračných fariem aj možnosťami odbytu produkcie.

Významným opatrením na území TTSK boli platby na prírodne znevýhodnené oblasti (ANC), ktoré predstavovali 63 739 ha (26,5 % z poľ. pôdy) a podporu 2,3 mil. EUR formou vyrovnávacích príspevkov (r. 2019). Z hľadiska vytvárania dobrých životných podmienok zvierat bolo do opatrenia zapojených 65 prijímateľov s celkovou podporou cca 5,87 mil. EUR (hydina, dojnice, prasnice, výkrm ošípaných) s celkovým počtom 153 725 podporených zvierat.

2.1.5.6. *Adaptabilita na klimatické zmeny a zmierňovanie jej dopadov z hľadiska pôdohospodárskych aktivít*

Celoslovenské zmeny klímy sa prejavujú v dlhodobom trende zmien teploty a zrážok aj na území SR, pričom v dlhodobom pozorovaní sa nárast teploty prejavuje o 1° C a pokles úhrnu zrážok o 10 až 15 %. Okrem toho sú v zrážkovej činnosti pozorované zmeny smerom k vyššej intenzite v kratšom období (extrémy), v nerovnomernej distribúcii zrážok, zmenách v úhrnoch zrážok. Priemerný úhrn zrážok na území TTSK v rokoch 2014 až 2019 bol 603 mm, pričom v 3 rokoch bol zaznamenaný

deficit a v 3 rokoch nadbytok zrážok. Najsuchší bol rok 2017 s priemerným deficitom 98 mm (Tabuľka 15).

Tabuľka 15: Úhrn zrážok v období rokov 2014 - 2019

Priemerný úhrn atmosfer. zrážok (v mm) na území TTSK						
rok	2014	2015	2016	2017	2018	2019
mm	667,3	550,1	625,7	487,9	570,7	626,2
deficit / nadbytok	81,3	-35,9	39,7	-98,1	-15,3	40,2
charakteristika obdobia	V	N	N	S	N	N
POZN.: V – vlhký, N – normálny, S - suchý						

Zdroj: SHMÚ

V uplynulých rokoch sú zaznamenávané obdobia s extrémne teplým počasím, aj v zimnom období (napr. február), s následným prúdením studeného vzduchu s negatívnym vplyvom na ovocné stromy, privalové zrážky, búrky, krupobitia negatívne ovplyvňujú kvantitu a kvalitu produkcie. Dlhotrvajúce bezzrážkové obdobie (jarné mesiace, leto) negatívne ovplyvňuje rast a vývoj rastlín, z toho pohľadu je potrebné obnoviť a budovať zavlažovacie sústavy vzhľadom na nerovnomerné rozdelenie zrážok vo vegetačnom období a na dopĺňanie vlhového deficitu bude potrebné podporovať aj rekonštrukciu nefunkčných hydromelioračných zariadení. Hydromelioračné zariadenia sú vybudované najmä v okresoch Dunajská Streda a Galanta. Poľnohospodársky sektor je výrazne ovplyvnený klimatickými zmenami s vplyvom na dĺžku vegetačného obdobia, rastu, vývoja a dozrievania plodín, na výskyt škodcov a zmeny vlastností pôdy. Zabezpečenie výživy obyvateľstva a prognózované klimatické zmeny vyžadujú racionálne hospodárenie s vodou. Poľnohospodárstvo je náročné na využívanie vodných zdrojov, povrchovej aj podzemnej vody. Odber povrchovej vody v poľnohospodárstve v TTSK kolísal v rokoch 2014 až 2019 od 3,84 mil. m³ do 8,59 mil. m³, pričom najvyšší bol v zrážkovo deficitných rokoch 2015 a 2017. Sektor poľnohospodárstva mal na spotrebe vody podiel od 66,1 do 99,9 %, pričom povrchová voda slúžila najmä na závlahy. Spotreba podzemnej vody pre potreby poľnohospodárstva predstavovala od 3,89 % (rok 2014) do 5,54 % (rok 2019) a na spotrebe sa podieľala rastlinná aj živočíšna produkcia.

Tabuľka 16: Spotreba povrchovej vody v m³ TTSK

Spotreba povrchovej vody v jednotlivých rokoch	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Spotreba celkom	5 538 389	8 602 654	4 910 705	8 174 135	5 771 268	7 119 028
Z toho poľnohospodárstvo (vrátane závlah)	4 555 868	8 590 651	3 843 195	7 115 073	4 418 499	4 702 176
Z toho závlahy	4 554 518	8 589 351	3 841 845	7 113 623	4 417 099	4 700 574
% poľnohospodárstva z celkovej spotreby	82,3	99,9	78,3	87,0	76,6	66,1

Zdroj: SHMÚ

Tabuľka 17: Spotreba podzemnej vody pre poľnohospodárstvo

Spotreba podzemnej vody v jednotlivých rokoch	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Spotreba celkom	69 157 819	71 403 280	71 265 937	78 964 802	77 480 934	77 803 599
Rastlinná produkcia	1 326 747	2 157 600	1 602 576	3 314 348	2 194 752	3 608 964

Živočišna produkcia	1 367 459	1 348 409	1 332 170	1 388 054	1 474 783	1 482 926
% spotreby pre poľnohospodárstvo	3,89	4,91	4,11	5,95	4,73	6,54

Zdroj: SHMÚ

Zavlažovateľná poľnohospodárska pôda v TTSK predstavovala 27 289,8 ha (41,7 % zo zavlažovanej plochy v SR), pričom zavlažovaná plocha bola 9 436 ha (34,6 % zo zavlažovateľnej v TTSK), s podielom 46,7 % zo zavlažovanej plochy v SR. V podmienkach klimatickej zmeny bude obnova a budovanie závlah významným intenzifikačným faktorom produktivity a konkurencieschopnosti.

2.1.6. Ochrana, starostlivosť a rozvoj životného prostredia

2.1.6.1. Ochrana, starostlivosť a rozvoj krajiny a zdrojov

OVZDUŠIE

Cestná doprava v TTSK sa podieľa na znečistení ovzdušia na prvom mieste. Kvalita ovzdušia v TTSK je tiež ovplyvnená emisiami z priemyselných zdrojov nachádzajúcich sa najmä na severe a v strede územia, ktoré sú charakteristické aj vysokou energetickou náročnosťou. Ťažiskom problému znečistenia ovzdušia v poslednom období je vykurovanie domácností tuhým palivom, mierne vyššia je spotreba palivového dreva v hornatejšej oblasti Malých Karpát. Na vykurovanie je v TTSK využívaný najmä zemný plyn (MŽP SR, 2019⁹). Z analyzovaných meraní emisií je možno zaznamenať vplyv finančnej krízy na produkciu emisií, ktorá klesla v roku 2009 a po 2-3 rokoch opäť začala stúpať, pričom neskôr sa vývoj produkcie emisií líšil podľa druhu na území TTSK.

Oxidy dusíka vznikajú v technických zariadeniach, v ktorých dochádza k spaľovaniu vo vzduchu za vysokých teplôt a sú súčasťou výfukových plynov. Môžu spôsobiť mierne až ťažké zápaly priedušiek alebo pľúc, a taktiež sa podieľajú na poškodzovaní ozónovej vrstvy Zeme, okysľovaní dažďových zrážok a tvorbe smogu. Oxid dusíka za sledované obdobie 2011 – 2018 mal na území TTSK mierne klesajúci charakter. Za posledné roky klesli emisie oxidu dusíka najmä v okresoch Trnava a Skalica. Emisie oxidu dusíka stúpili v okresoch Dunajská Streda, Galanta a Hlohovec. Celkovo v roku 2018 mal TTSK najmenšiu produkciu oxidu dusíka z krajov Slovenska (ŠÚ SR Datacube, 2021).

Oxid uhoľnatý vzniká pri nedokonalom spaľovaní uhlíka a organických látok, je napríklad vylučovaný automobilmi. Oxid uhoľnatý je pre človeka značne jedovatý, jeho jedovatosť je spôsobená silnou afinitou k hemoglobínu. V rokoch 2010 - 2018 majú v TTSK emisie oxidu uhoľnatého mierne zvyšujúci sa charakter. Najviac vyprodukovaných emisií oxidu uhoľnatého bolo v okrese Senica a Trnava. Celkovo v roku 2018 mal TTSK najmenšiu produkciu oxidu uhoľnatého z krajov Slovenska (ŠÚ SR Datacube, 2021).

Oxid siričitý je obsiahnutý vo výfukových plynch spaľovacích motorov, vzniká aj pri spaľovaní fosílnych palív alebo pri spracovávaní rúd obsahujúcich síru. Produkcia emisií oxidu siričitého mala za sledované obdobie fluktuujúci charakter, po roku 2014 produkcia emisií v TTSK klesala, najväčším znečisťovateľom je okres Galanta. Celkovo za všetky kraje na území Slovenska je TTSK v poradí tretí najmenej znečisťujúci kraj.

Produkcia tuhých emisií mala v TTSK za sledované obdobie fluktuujúci charakter, za obdobie rokov 2016 – 2018 produkcia tuhých emisií v TTSK klesala, najväčším znečisťovateľom je okres Trnava.

⁹ Správa o kvalite ovzdušia SR, 2018, http://www.shmu.sk/File/oko/rocnky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2018_v2.pdf

Napriek tomu, že TTSK má pri väčšine sledovaných emisií najnižšie hodnoty v porovnaní s ostatnými krajmi Slovenska, je potrebné upriamiť pozornosť na koncentrácie NO₂ a benz(o)pyrénu (PM_{2,5}), u ktorých boli namerané hraničné hodnoty na mernej stanici Trnava, Kollárova. Najvyššie koncentrácie NO₂ sú merané v blízkosti cestných komunikácií s vysokou intenzitou dopravy. Cieľová hodnota benzo(a)pyrénu, ktorý vzniká pri nedokonalom spaľovaní, je často prekračovaná v blízkosti exponovaných križovatiek a železniží, vysoké koncentrácie sa však vyskytujú aj v súvislosti s vykurovaním domácností (MŽP SR, 2019). Znečisťujúce látky vypúšťané do ovzdušia sú taktiež zdrojom znečistenia povrchových a podzemných vôd, ako aj príčinou degradácie ekosystémov. Okrem uvedených antropogénnych zdrojov znečistenia ovzdušia, veterná erózia (najmä na poľnohospodárskej pôde), či peľové častice sú taktiež prírodnými, menej škodlivými znečisťovateľmi ovzdušia.

Na základe výsledkov modelovania kvality ovzdušia (SHMÚ, 2020 - RIO a CMAQ model) bolo za rizikové oblasti vymedzené mesto Trnava, Sered', Sládkovičovo, Galanta a nižšie riziko bolo indikované v Dunajskej Strede a Gabčíkove.

VODA

Ochrana vodných zdrojov je pre TTSK významnou súčasťou stratégie rozvoja, nakoľko sa v TTSK nachádzajú významné zdroje pitnej vody i nadregionálneho významu. Najvhodnejšie podmienky pre získanie kvalitných zdrojov pitnej vody s dostatočnou výdatnosťou sú na území okresu Dunajská Streda, ktoré je súčasťou Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov.

V TTSK zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov zabezpečujú vodárenské podniky:

- Bratislavská vodárenská spoločnosť, a. s. (BVS a. s.);
- Západoslovenské vodárne a kanalizácie, a. s. (ZsVaK a. s.);
- Trnavská vodárenská spoločnosť, a. s. (TAVOS a. s.).

Najvýznamnejšie využívané zdroje pitnej vody lokalizované na území Trnavského samosprávneho kraja sú v okrese Dunajská Streda - Gabčíkovo, Šamorín, Jelka a v okrese Trnava - Dobrá voda, Dechtice, Veľké Orvište, Borovce - Rakovice.

Zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov sa realizuje prostredníctvom skupinových alebo miestnych vodovodov. Najvýznamnejšími vodárenskými systémami v TTSK sú:

- Systém Trnava - Dobrá Voda - Veľké Orvište s pôsobnosťou na území troch okresov (Trnava, Piešťany, Hlohovec);
- Systém Jelka – Galanta - Nitra zásobuje pitnou vodou obyvateľov okresov Galanta, Šaľa a Nitra na báze veľkozdroja Jelka;
- Senický skupinový vodovod na báze zdrojov v Malých Karpatoch zásobuje pitnou vodou väčšinu obyvateľov okresu Senica a časti okresu Skalica;
- Skupinový vodovod Gabčíkovo.

TTSK realizoval výstavbu vodovodnej a verejnej kanalizačnej siete. Je nutné v tomto trende dobudovávať pokračovať aj v ďalšom programovom období z dôvodu potreby ochrany podzemných vôd (v roku 2019 bolo napojených na verejné vodovody 90,1% a na verejnú kanalizáciu 69,9% obyvateľov).

Tabuľka 18: Podiel (%) obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov za územie TTSK

Územie	2015	2016	2017	2018	2019
--------	------	------	------	------	------

Územie	2015	2016	2017	2018	2019
Slovenská republika	88,3	88,7	88,9	89,3	89,5
Trnavský kraj	89,1	89,2	89,3	89,7	90,1
Okres Dunajská Streda	82,6	82,4	82,1	82,1	82,1
Okres Galanta	96,0	96,1	96,2	96,3	96,3
Okres Hlohovec	93,0	93,3	93,6	93,4	94,5
Okres Piešťany	90,5	90,7	91,3	92,8	93,1
Okres Senica	88,0	88,9	89,4	90,0	94,4
Okres Skalica	87,2	87,3	87,6	87,8	83,4
Okres Trnava	89,2	89,1	89,3	89,8	90,5

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

POVODŇOVÉ RIZIKO A PROTIPOVODŇOVÉ OPATRENIA V TTSK

V okrese Trnava je inundačné územie vytýčené na malých vodných tokoch Gidra a Parná prameniacich v horskej oblasti Malých Karpát. Dominujúci tok Trnávka má stabilizované koryto. V intraviláne obcí, v ktorých je definované inundačné územie, boli realizované protipovodňové opatrenia s rôznou návrhovou prietokovou kapacitou koryta. V dôsledku intenzívnych zrážok môže v okrese dochádzať k vybreženiu vodných tokov aj na miestach, kde inundačné územie nie je definované. Jedná sa hlavne o malé vodné toky v podhorských a horských oblastiach Malých Karpát, ktoré sú v dôsledku prírodných pomerov náchylné na vznik povodní z prívalových zrážok (RÚSES Trnava, 2019).

V okrese Senica je inundačné územie vytýčené na viacerých vodných tokoch. Na menších tokoch v ich horných polohách je inundačné územie vytýčené prevažne v dôsledku prívalových povodní z intenzívnych zrážok (Lakšársky potok, Čarský potok, Zelnický potok, Bahenský potok, Hodonský potok, Rovenský potok, Priečny potok). Na väčšom vodnom toku Teplica je inundačné územie vytýčené v jeho širšej nive (Štefanov, Senica). Na Myjave sú vytýčené menšie inundačné územia v Podbranči, Jablonici a Hlbokom. Na najväčšom pohraničnom vodnom toku Morave nie je inundačné územie explicitne definované. Priestorovo je vyhraničené len polohou ochranných hrádí na Slovenskej strane toku. V intraviláne obcí, v ktorých je definované inundačné územie, boli realizované protipovodňové opatrenia s rôznou návrhovou prietokovou kapacitou koryta (RÚSES Senica, 2019).

V okrese Skalica je inundačné územie vytýčené na viacerých vodných tokoch. Ide hlavne o menšie vodné toky, kde v ich horných polohách je inundačné územie vytýčené prevažne v dôsledku prívalových povodní z intenzívnych zrážok (Adamovský potok, Unínsky potok, Chvojníca, Chropovský potok, Koválovecký potok, Starohorský potok) (RÚSES Skalica, 2019).

V okrese Piešťany nie je inundačné územie explicitne vytýčené. Priestorovo je definované len polohou ochranných hrádí po oboch stranách Váhu (RÚSES Piešťany, 2019).

V okrese Hlohovec nie je inundačné územie explicitne vytýčené. Priestorovo je definované len polohou ochranných hrádí v bezprostrednej blízkosti vodných tokov Váh, Horný Dudváh a v hornej časti Drahovského kanála. V prípade Váhu je ochranná hrádza pod okresným mestom vybudovaná len na pravom brehu. V takto zadefinovanom inundačnom území sa nenachádza žiadna zastavaná plocha (RÚSES Hlohovec, 2019).

V okrese Galanta je inundačné územie vytýčené v nive vodných tokov Gidra, Šárd, Derňa, Dolný Dudváh v severnej a západnej časti okresu a v nive Malého Dunaja v južnej časti okresu. Inundačné územie v okolí toku Gidra je priestorovo definované ochrannými hrádzami na ľavej strane toku a

rozsahom potenciálnej povodne pri storočnom prietoku Q100. V oblasti Sládkovičova, pri sútoku s tokom Šárd, je inundačné územie značne rozšírené. Na južnej strane je ohraničené hrádzou v podobe železničného násypu. Inundačné územie zasahuje do katastrálneho územia obcí: Abrahám, Malá Mača a Sládkovičovo. V nive po oboch stranách vodného toku Derňa je definované inundačné územie, ktoré zasahuje aj do intravilánu okresného mesta a do katastrálneho územia obcí: Veľká Mača, Gáň, Kajal, Topoľnica a Dolné Saliby. Na Derni a Malom Dudváhu v intraviláne obcí Abrahám, Veľká Mača, Sládkovičovo a Topoľnica sú v korytách tokov realizované protipovodňové opatrenia s návrhovou prietokovou kapacitou na Q100 (RÚSES Galanta, 2019).

Inundačné územie v južnej časti okresu je priestorovo vytýčené medzi vodnými tokmi Malý Dunaj a Čierna voda, kde je čiastočne vymedzené ochrannými hrádzami v nive Čiernej vody a potenciálnym priebehom povodne pri storočnom prietoku Q100 v severnej časti územia. Vzhľadom k rovinatému reliéfu územia ide okrem klasických regionálnych (povrchových) záplav z vodného toku aj o záplavy z výstupu podzemných vôd s prejavom najmä v depresných častiach územia.

V okrese Dunajská Streda je inundačné územie vytýčené v nive Malého Dunaja a Dunaja. Inundačné územie v okolí Malého Dunaja je plošne určené ochrannými hrádzami a potenciálnym priebehom povodne pri storočnom prietoku Q100. V prípade rovinatého územia okresu ide okrem klasických regionálnych (povrchových) záplav z vodného toku aj o záplavy z výstupu podzemných vôd. Inundačné územie je definované v obciach: Dunajská Streda, Jahodná, Malé Dvorníky, Veľké Dvorníky, Dunajský Klátov, Ohrady, Horné Mýto a Trhová Hradská. Inundačné územie Dunaja (kanál) je plošne vytýčené v okolí Gabčíkova a Ňaradu a je určené priebehom ochranných hrádzí, resp. násypov ciest. Podobne ako pri Malom Dunaji, aj tu ide okrem klasických povrchových povodní, aj o povodne z výstupu povrchových vôd. Na pravom brehu kanála, v nive starého toku Dunaja, je územie s prirodzenou inundáciou čiastočne regulované ochrannými hrádzami.

VODOHOSPODÁRSKE ZARIADENIA

V okrese Dunajská Streda sa nachádzajú štyri malé vodné elektrárne v k. ú. Veľké Blahovo, Dobrohošť a dve malé vodné elektrárne v k. ú. Baka. Na území sa nevyskytujú účelne vybudované rybovody. Jediným potenciálnym rybovodom je Hať na obtoku VD Gabčíkovo, ktorá sa v súčasnosti používa ako pomocná hať regulujúca prietok do Dunaja pod prehradením a čiastočne ako rybovod. V okresoch Skalica a Galanta sa nenachádzajú žiadne bariéry na vodných tokoch. V okrese Trnava sa nachádza päť malých vodných elektrární v k. ú. Radošovce, Špačince, Horné Orešany, Dechtice a Buková. V okrese Senica sa nachádzajú dve malé vodné elektrárne v k. ú. Kunov a Osuské. V okrese Piešťany sa nachádzajú dve malé vodné elektrárne v k. ú. Drahovce a Sokolovce. V okrese Hlohovec sa nachádza jedna malá vodná elektráreň v k. ú. Madunice.

Tabuľka 19: Podiel rozlohy lesov a poľnohospodárskej pôdy v jednotlivých okresoch TTSK

Okres	%	
	lesy	poľnohospodárska pôda
Trnava	17,78	65,1
Senica	31,78	61
Skalica	25,0	66
Piešťany	21,8	56
Hlohovec	12,86	76
Galanta	4,2	79,9
Dunajská Lužná	6,5	78

Zdroj: RÚSES príslušných okresov

ÚZEMNÝ SYSTÉM EKOLOGICKEJ STABILITY TTSK

Pre všetky okresy TTSK boli v roku 2019 vypracované regionálne územné systémy ekologickej stability. Na území TTSK sa nachádzajú významné hydrické a terestrické nadregionálne biocentrá a biokoridory. Záväzné regulatívy zohľadňujúce ÚSES sa priamo premietajú do územného rozvoja a ochrany prírody a krajiny TTSK (SAŽP 2019).

TECHNICKÉ ZARIADENIA EKOLOGICKEJ INFRAŠTRUKTÚRY

Ide o zariadenia, ktoré kompenzujú negatívne vplyvy fragmentácie krajiny a slúžia na zmiernenie bariérneho vplyvu antropogénnych prvkov krajiny (ekodukty, rybovody). Na diaľnici D2 pri Moravskom Svätom Jáne na území okresu Senica je vybudované významné technické zariadenie ekologickej infraštruktúry – ekodukt – zelený most, ktorý zabezpečuje prepojenie fragmentovaných lesných porastov, a to v mieste, kde vedie migračný koridor veľkých cicavcov.

V ostatných okresoch TTSK nie sú vybudované zariadenia ekologickej infraštruktúry. Okresmi Dunajská Streda a Hlohovec prechádza hustá sieť poľných ciest, ktoré sú zabezpečené mostami cez kanále pre poľnohospodársku techniku, ktoré môže využívať aj zver. Jediným potenciálnym rybovodom v okrese Dunajská Streda je Hať na obtoku VD Gabčíkovo, ktorá sa v súčasnosti používa ako pomocná hať regulujúca prietok do Dunaja pod prehradením a čiastočne ako rybovod. V okrese Piešťany sú namiesto vybudovanej ekologickej infraštruktúry prítomné bariéry predstavujúce priečne prekážky vybudované pri úpravách vodných tokov, výstavbe vodohospodárskych stavieb, napr. hať a zemné hrádze (Piešťany, Drahovce, Ratnovce), vodná elektráreň Madunice (Drahovce) a pod. V okresoch Trnava, Skalica, Galanta sa nenachádzajú účelne budované technické zariadenia ekologickej infraštruktúry.

2.1.6.2. Znečistené vody

Základné znečistenie vôd je zvyšované vplyvmi priemyselných a sídelných funkcií v celom priestore kraja. Výrazne sú znečistené vody Váhu. V roku 2019 bolo vyprodukovaných 36 085 tis. m³ odpadových vôd.

Tabuľka 20: Odpadové vody v TTSK (m³)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Trnavský kraj	32 282	39 731	36 649	33 632	37 419	38 484	38 933	38 692	34 224	35 382	36 085

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Vzhľadom na poľnohospodársky charakter územia je dôležité klásť dôraz na kvalitu závlahovej vody, z ktorej je podľa VÚPOP (2019) možný prienik až veľké nebezpečenstvo prieniku dusičnanov do podzemných vôd. Zároveň je potrebné regulovať činnosť priemyselných podnikov a sídelné funkcie ako zdrojov znečistenia povrchových i podzemných vôd, vrátane rieky Váh, ktorá je aj významným zdrojom závlahovej vody v TTSK (najmä na juhu územia). Rieka Váh, vrátane VD Kráľová, Čierna Voda a Malý Dunaj, sú zdrojmi vody pre rozsiahle závlahové stavby. Celý závlahový systém, okrem vlastných degradačných účinkov na pôdny horizont, sekundárne vplýva na jeho stav prenosom a rozptylom kontaminantov obsiahnutých vo vodných zdrojoch.

Efektívne využívanie vodných zdrojov na zavlažovanie (a odpadovej vody na znovuvyužitie, ako závlahovej vody) je dôležitým aspektom ďalšieho vývoja (najmä) poľnohospodárstva, pretože TTSK

má prevažne teplé a suché podnebie s miernejšími zimami v porovnaní s ostatnými krajmi Slovenska (Atlas krajiny, 2002).

V roku 2019 bolo napojených na verejnú kanalizáciu 69,9 % domácností (tabuľka 21).

Tabuľka 21: Podiel (%) obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť

Územie	2015	2016	2017	2018	2019
Slovenská republika	65,2	66,4	67,7	68,4	69,1
Trnavský kraj	65,6	66,4	67,6	68,8	69,9
Okres Dunajská Streda	51,3	51,7	52,0	52,7	53,2
Okres Galanta	65,5	67,2	68,4	73,4	76,0
Okres Hlohovec	67,8	67,6	69,1	68,3	69,1
Okres Piešťany	62,5	63,9	65,5	65,8	67,3
Okres Senica	59,6	61,1	63,5	63,7	64,6
Okres Skalica	74,9	75,6	77,7	77,8	78,0
Okres Trnava	78,9	79,3	80,1	81,0	81,9

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.6.3. Environmentálne záťaž a poškodené vodné útvary

Environmentálne záťaž znečisťujú horninové prostredie, podzemnú vodu a pôdu a predstavujú závažné riziko pre ľudské zdravie. Najčastejšie ide o územia, ktoré boli kontaminované priemyselnou, vojenskou, dopravnou, poľnohospodárskou a banskou činnosťou, ale aj nesprávnym nakladaním s odpadom. Na Slovensku sa nachádza 2 263 lokalít s environmentálnou záťažou, z čoho je 147 s najvyššou prioritou riešenia. V rámci Trnavského kraja existuje 245 lokalít s environmentálnou záťažou, čo predstavuje približne 11 % z celkového počtu lokalít v SR. Až 19 lokalít je s najvyššou prioritou riešenia, pričom polovica z nich sú skládky odpadu predstavujúce vysoké riziko. Najviac znečistené oblasti majú súvis najmä s chemickým priemyslom (Enviroportal).

Prísnejšia politika odpadového hospodárstva so sebou prináša riziko nezákonne uložených odpadov (čiernych skládok), ktorých odstraňovanie je často nákladné, ohrozuje zdravie obyvateľstva a ekosystémy a predstavuje ďalšie hrozby do budúcnosti (MŽP SR). Hrozí potenciálna kontaminácia vody, ovzdušia či pôdy. Dažďová voda vymýva jedovaté látky z odpadu, ktoré prenikajú do pôdy. Ťažké kovy vo vode sa cez potravinový reťazec dostávajú až do tela človeka. Ovzdušie je ohrozené najmä pri vznietení skládok.

Dostupné dáta, napríklad aj z aplikácie TrashOut, stále nie sú využívané efektívne (MŽP SR). Väčšinu odpadu na takýchto skládkach tvorí zmesový komunálny a stavebný odpad. V Trnavskom samosprávnom kraji sa nachádzalo štvrté najväčšie množstvo nelegálneho odpadu v SR, a to najviac v okrese Galanta (portál aplikácie Trashout).

2.1.6.4. Adaptabilita na zmenu klímy a zmierňovanie jej dopadov z hľadiska mimo pôdohospodárskych aktivít

Ekosystémové služby predstavujú prínosy a úžitky, ktoré poskytujú ekosystémy (živá príroda) ľuďom (MEA, 2005) a zohrávajú špeciálnu úlohu v otázke naplnenia Európskych strategických cieľov adaptácie na nepriaznivé dôsledky zmeny klímy s potrebou definovania konkrétnych opatrení na ich zmiernenie. Dôraz na definovanie adaptačných a mitigačných opatrení je potrebné klásť v TTSK prioritne v sídlach urbánneho typu a poľnohospodárskych častiach územia.

Urbánne sídla sa odlišujú od okolitej otvorenej prírodnej krajiny vo viacerých charakteristikách. V sídlach urbánneho typu je vysoká koncentrácia nepriepustných povrchov, ktoré majú veľkú tepelnú akumuláciu kapacitu a silne sa prehrievajú, čím negatívne ovplyvňujú tepelnú situáciu v okolitom mestskom prostredí. Na mikroklimu v meste a kvalitu vzduchu má nepriaznivý vplyv nielen teplo, ale aj znečisťujúce látky uvoľňované z priemyselných procesov, spaľovacích motorov v doprave a vykurovania budov. Medzi ďalšie charakteristiky urbánneho prostredia vyskytujúce sa vo vzťahu k zmene klímy v mestách sú vlny extrémnych letných horúčav, pokles zrážok, dlhé obdobia sucha striedané prívalovými dažďami s možnosťou lokálnych povodní, víchrice a veterné smršte. Na zmiernenie týchto negatívnych dopadov zmeny klímy a zároveň aj zvýšenie kvality urbánneho prostredia a života obyvateľov je nevyhnutné osobitne klásť dôraz na zachovávanie, tvorbu a kvalitu prvkov zelenej a modrej infraštruktúry v urbánnom prostredí s pozitívnym dopadom na ekonomickú výkonnosť územia a podporu jeho udržateľného rozvoja.

2.1.6.5. *Environmentálna výchova a vzdelávanie*

Nezastupiteľné miesto v environmentálnej výchove a pri organizovaní environmentálnych podujatí má okrem činnosti škôl aj spolupráca s mnohými odbornými a spoločenskými organizáciami, firmami, s občianskymi združeniami a s rodičmi.

Významný je Ekologický čin roka, ktorý TTSK vyhlasuje už od roku 2011. Toto podujatie má dôležitý podiel na budovaní environmentálneho povedomia verejnosti a zároveň podporuje zachovanie biodiverzity (možnosť zapojenia jednotlivcov, kolektívov škôl, samospráv a záujmových združení). K zvýšeniu environmentálneho povedomia a aktivácie občanov a občianskych združení prispieva aj druhý ročník projektu Participatívny rozpočet Trnavskej župy (2019 a 2020/2021).

Jedným z kritérií pri rozhodovaní je priame zameranie na environmentálnu problematiku či minimalizácia negatívneho vplyvu na životné prostredie. V nemalej miere k environmentálnemu povedomiu prispieva aj tvorba náučných chodníkov, ktoré patria pod infraštruktúru pre pešiu dopravu. V TTSK sa nachádza 14 oficiálne značených náučných chodníkov (01/2019)¹⁰. Okrem oficiálnej pešej infraštruktúry vznikajú rôzne tematické náučné chodníky z iniciatívy dobrovoľníkov alebo občianskych združení. Význam environmentálneho vzdelávania je možné vidieť pri probléme stále narastajúcej produkcie komunálneho odpadu. Osveta spočíva nielen pri dôležitosti triedenia odpadu, boji proti “literingu”, ale hlavne pri posilnení motivácie občanov produkovať menej odpadu.

2.1.7. *Odpadové hospodárstvo a obehová ekonomika*

2.1.7.1. *Odpadové hospodárstvo*

Odpadové hospodárstvo je podľa poslednej dostupnej správy o stave životného prostredia za rok 2018¹¹ tretím najväčším environmentálnym problémom na Slovensku. Dlhodobo pretrvávajú vysoká miera skládkovania a nízka miera recyklácie odpadov vrátane komunálnych odpadov. V TTSK vzniklo v roku 2019 spolu 1 683 471 ton odpadov¹². V porovnaní s rokom 2018 to predstavuje medziročný nárast o viac ako 36 %, čo predstavuje druhý najväčší medziročný nárast za posledných 10 rokov.

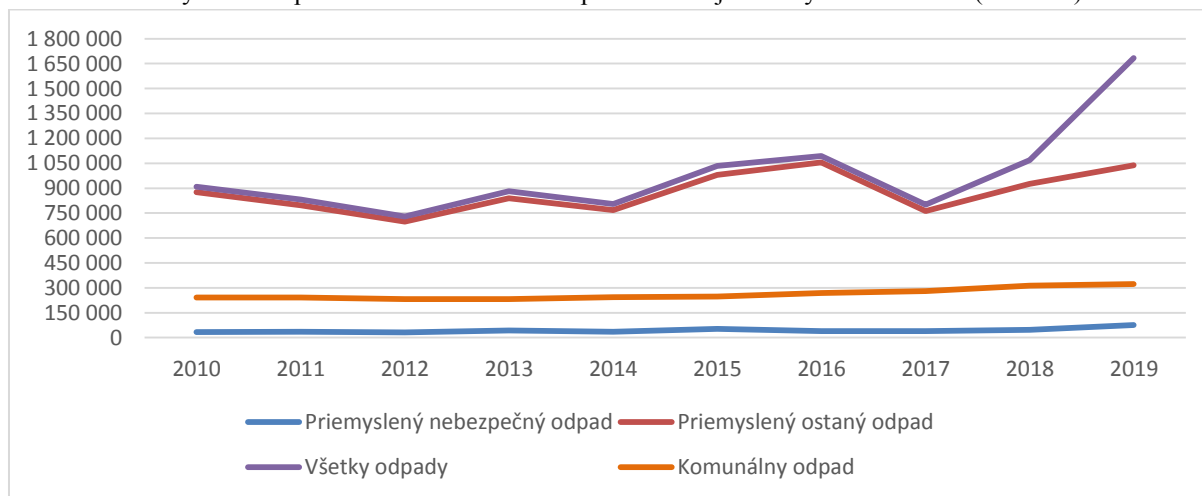
¹⁰ Plán udržateľnej mobility TTSK, 2019 <https://www.trnava-vuc.sk/data/att/15324.pdf>

¹¹ <https://www.enviroportal.sk/uploads/report/10261.pdf>

¹² Program odpadového hospodárstva TTSK 2016-2020 Správa o hodnotení strategického dokumentu

Tvorba nebezpečného odpadu v TTSK medziročne (2017/2018) vzrástla o 63 %, čo je dvojnásobne rýchlejší rast ako bolo priemer SR. Ukazovateľ je závislý predovšetkým na priemyselnej produkcii a dosah na tvorbu NO je ťažko ovplyvniteľný z pohľadu samosprávnych krajov.

Graf 15: Celkový vznik odpadov v Trnavskom samosprávnom kraji za roky 2010 až 2019 (v tonách)

Zdroj: MŽP SR, vlastné spracovanie

Najvýznamnejším zdrojom odpadov na území TTSK bol komunálny odpad (KO). V roku 2012 bol TTSK krajom s takmer najnižšou produkciou komunálneho odpadu (232,4 tis. ton, tzn. 328 kg na obyvateľa).

V posledných rokoch 2013 – 2019 bol zaznamenaný nárast produkcie KO až o 35 % na území TTSK.

Produkciu komunálneho odpadu v regióne TTSK medziročne porovnávame relatívnym ukazovateľom (v kg KO/obyv.), nezávisle od hospodárskeho zamerania regiónu.

Tabuľka 22: Tvorba komunálnych odpadov v regióne TTSK za roky 2010 – 2019 (v kg/obyv.)

TTSK	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Komunálny odpad kg KO/obyv	428,34	434,89	417,87	415,68	437,49	442,65	478,35	499,95	556,48	573,26

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

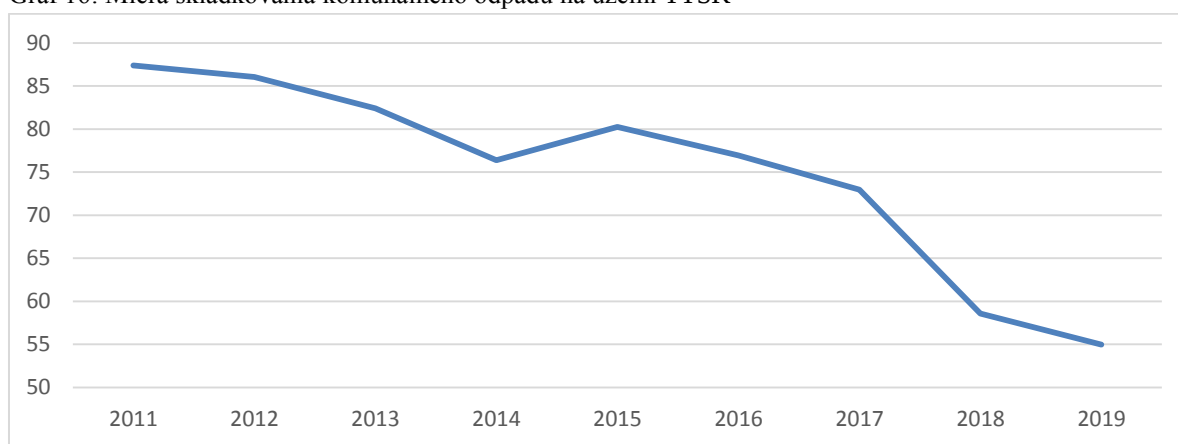
Produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa vzrástla pri porovnaní rokov 2018 a 2019 medziročne približne o 3 %. TTSK sa v roku 2019 dostal v produkcii komunálneho odpadu na prvú priečku medzi slovenskými kraji (s 573 kg odpadu na obyvateľa¹³) a prebral tak prvenstvo regiónu Bratislavy.

¹³ <http://DatacubeDatacube.statistics.sk/>

Spolu s Nitrianskym samosprávnym krajom sú tieto tri regióny jediné, ktoré presahujú v produkcii komunálneho odpadu priemer členských štátov EÚ 28.¹⁴

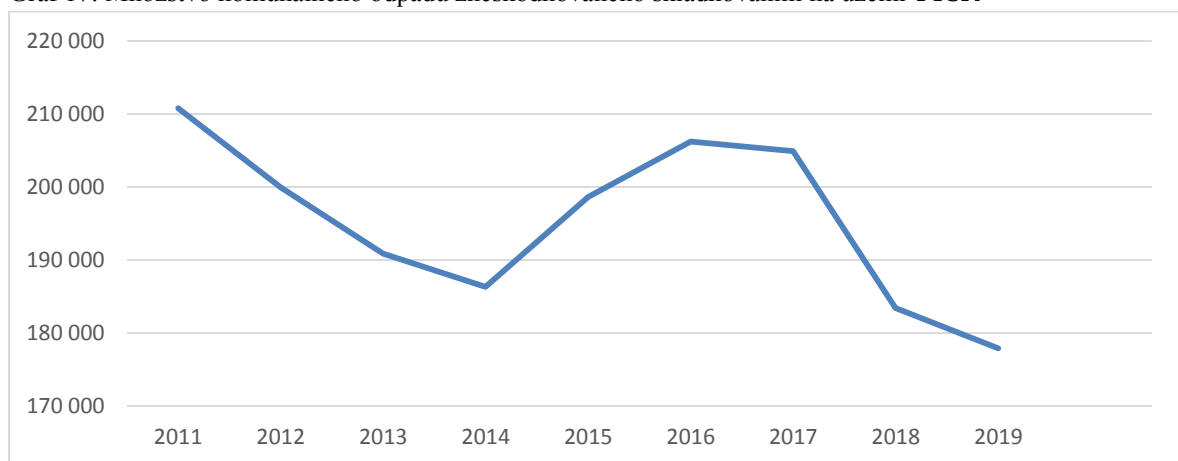
V rámci TTSK dlhodobo pretrváva vysoká miera skládkovania a nízka miera recyklácie komunálnych odpadov. Miera skládkovania komunálneho odpadu v TTSK je dlhodobo neúmerne vysoká (73 % skládkovaného komunálneho odpadu v roku 2017, 59 % skládkovaného komunálneho odpadu v roku 2018 a 55 % v roku 2019). Z uvedených údajov je zrejmé, že podiel komunálneho odpadu zneškodňovaného skládkovaním v TTSK má klesajúcu tendenciu, ale stále je to dominantná forma nakladania s komunálnym odpadom. V roku 2019 iba 45 % KO bolo zhodnocovaných a zostávajúcich takmer 55 % KO bolo zneškodňovaných na skládkach. Výsledná klesajúca miera skládkovania je následkom hlavne rastúceho množstva novovznikajúcich a recyklovaných KO. Množstvo KO v skládkach má iba mierne klesajúci trend.

Graf 16: Miera skládkovania komunálneho odpadu na území TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Graf 17: Množstvo komunálneho odpadu zneškodňovaného skládkovaním na území TTSK

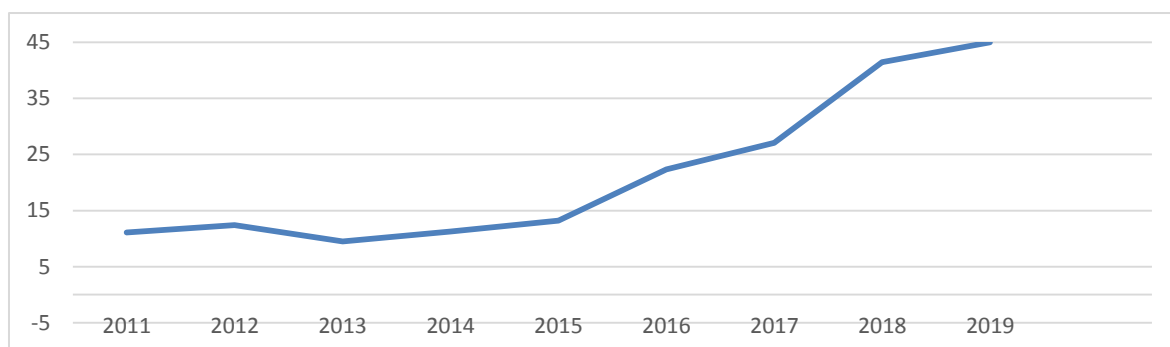

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Miera recyklácie KO je v regióne TTSK v porovnaní s ostatnými regiónmi SK na najvyššej úrovni, avšak stále pretrváva nízky podiel.

Graf 18: Miera recyklácie komunálneho odpadu na území TTSK

¹⁴ Program odpadového hospodárstva 2021-2025

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

V TTSK dosahuje miera triedenia KO úroveň medzi 20-30 %. Z dlhodobého sledovania triedeného zberu KO možno pozorovať stúpajúci trend množstva vytriedených zložiek KO (6,3 % v roku 2010 a 26,3 % v roku 2018). Z hľadiska záväzkov SR v oblasti prípravy na opätovné použitie a recykláciu odpadu však bude potrebné triedený zber výraznejšie zintenzívniť. Nakoľko vytriedené zložky komunálnych odpadov nie sú 100 %-ne recyklovateľné, čo súvisí s kvalitou surovín pre recyklačný proces, tak musia byť ciele pre mieru triedeného zberu komunálnych odpadov vyššie ako samotný cieľ recyklácie.

Dôsledným separovaným zberom odpadu sa vytvárajú najlepšie predpoklady pre opätovné zhodnotenie odpadu a elimináciu skládkovania. Na území TTSK sa podarilo zvýšiť podiel zhodnocovaného odpadu z 12 % (za rok 2010) až na hodnotu 45,02 % (za rok 2019) a tak sa mierne priblížiť k stanovenému cieľu dosiahnutia 50 %-ného zhodnotenia odpadov v rámci Trnavského samosprávneho kraja uvádzaného v Národnej stratégii regionálneho rozvoja SR¹⁵. V programovom dokumente, tzv. Envirostratégii 2030, ktorú schválila vláda SR v roku 2019, je stanovený (nezáväzný) cieľ do roku 2035 - znížiť mieru skládkovania komunálneho odpadu na menej ako 25 %. Vysoká miera skládkovania v TTSK je spôsobená aj neexistujúcou spaľovňou na KO s energetickým využitím. Množstvo skládkovaného odpadu v TTSK vyžaduje opatrenia, ako napríklad zvýšenie zainteresovanosti a motivovanie ľudí – obyvateľov k triedeniu KO.

V nasledujúcej tabuľke 23 je znázornené nakladanie s komunálnym odpadom v jednotlivých krajoch SR, pričom kraje sú zoradené od najúspešnejšieho po najmenej úspešný z hľadiska miery recyklácie.

Tabuľka 23: Nakladanie s komunálnym odpadom v SR podľa krajov v roku 2018 v %

Kraj	Recyklácia	Spaľovanie	Skládkovanie
Trnavský kraj	41%	0%	59%
Banskobystrický kraj	41%	0%	59%
Žilinský kraj	40%	0%	60%
Nitriansky kraj	40%	0%	60%
Trenčiansky kraj	37%	0%	63%
Prešovský kraj	36%	0%	64%
Bratislavský kraj	36%	33%	31%
Košický kraj	34%	28%	38%

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

BIOLOGICKY ROZLOŽITEĽNÉ ODPADY

Množstvo biologicky rozložiteľného odpadu sa takmer dvojnásobne zvýšilo v roku 2015, pričom maximum dosahovalo v roku 2016. Medziročne (2017 – 2018) sa tvorba tohto druhu odpadu zvýšila,

¹⁵ http://www.vlada.gov.sk/data/files/6951_narodna_strategia_.pdf

odpad v posledných rokoch je komplexne zhodnocovaný. Jednou z možností jeho zhodnocovania je kompostáreň v Trnave¹⁶.

Mnohé obce v TTSK ešte donedávna biologický odpad svojim obyvateľom triediť neumožňovali. Od roku 2021 by sa kuchynský odpad mal zbierať vo všetkých obciach a mestách TTSK, ak ho ľudia nekompostujú u seba doma. Predpokladá sa, že sa tvorba tohto druhu odpadu ešte zvýši. V TTSK sa biologický odpad znehodnocuje v kompostárni, kde sa postupe rozloží na kompost. Často je však problém s jeho využiteľnosťou. V odporúčaniach pre obecné kompostárne sa uvádza, že kompost môže byť rozdán obyvateľom, ktorí do kompostárne dávajú svoj odpad alebo na údržbu verejnej zelene. Otázne je, či bude dlhodobo o také množstvo kompostu záujem. Zber kuchynského odpadu predstavuje jednu z najdôležitejších inovácií v odpadovom hospodárstve, ktorá vedie k vyššej recyklácii a nižšiemu skládkovaniu. Predpokladom zabezpečenia triedeného zberu kuchynského bioodpadu sú nielen jednoznačné pravidlá, ale aj osвета a posilnená motivácia občanov odpad triediť. Recyklácia komunálnych odpadov medzoročne stúpala. V roku 2018 bolo recyklovaných 38 % vzniknutých komunálnych odpadov v SR. Z hľadiska regionálneho nakladania s odpadom dosahuje najvyššiu mieru recyklácie Trnavský a Banskobystrický kraj (41 %).

SKLÁDKY

V roku 2019 bolo v TTSK v prevádzke až 12 skládok odpadov. V TTSK sa nachádzajú len skládky na odpad, ktorý nie je nebezpečný, ktorý v sebe zahŕňa aj skládky určené na komunálne odpady. Oproti roku 2015 poklesol celkový počet skládok o 3 skládky odpadov. Na území TTSK sa nenachádzajú skládkové kapacity na nebezpečné odpady a ani kapacity na inertné odpady.

2.1.7.2. Subjekty obehovej ekonomiky a ich medzinárodná, národná a regionálna spolupráca, najmä za účelom posilňovania udržateľnosti komunit, obcí, miest a regiónu TTSK

Súkromná spoločnosť FCC Slovensko spolu s mestom Trnava a komunitným priestorom Batekáraň pripravila v roku 2021 v meste Trnava na mieste bývalého zberného dvora, otvorenie tzv. Re-Use centra – Back2life. Centrum slúži ako miesto darovania a nákupu produktov, s cieľom redukovať množstvo odpadu. Výťažok centra bude použitý na prevádzkové náklady centra, na komunitné projekty a výsadbu zelene.

Súkromná spoločnosť ewia a. s. začína pôsobiť na území Trnavského a Nitrianskeho samosprávneho kraja (okres Šaľa, okres Trnava) s projektom Centra cirkulárnej ekonomiky (CCE), ktorý je výsledkom niekoľkoročnej práce tímu špecialistov zo Slovenska, z Fínska a z Nemecka. CCE bude pozostávať z prevádzky na triedenie vybraných zložiek odpadu z komunálnej a priemyselnej sféry, z výskumného centra, zo vzdelávacieho centra a z moderného zariadenia na energetické zhodnocovanie komunálneho a priemyselného odpadu (ZEVO) s kapacitou 2x 100 000 t/rok. Energetické zhodnocovanie zmesového komunálneho a priemyselného odpadu spaľovaním je spojené s výrobou a dodávkou tepla pre priemyselný park a do siete MH Teplárenský holding, a.s., závod Trnava a elektrickej energie do distribučnej siete. V rámci CCE a regionálnej spolupráce s trnavským komunitným priestorom Batekáraň sa pripravuje jeho rozšírenie o CEV – Centrum environmentálnej výchovy. Na základe podpísaného memoranda o spolupráci so spoločnosťou ewia a. s. bude slúžiť na zážitkové vzdelávanie predškôľakov, škôľakov i stredoškôľakov z Trnavského kraja v oblastiach udržateľného životného štýlu, nakladania s odpadom a cirkulárnej ekonomiky. K podpisu memoranda o spolupráci na pripravovanom Centre environmentálnej výchovy (CEV) v Trnavskom kraji došlo symbolicky na Svetový deň životného prostredia (05.06.2020) v Košiciach. CCE bude uvedené do

¹⁶ ODBORNÁ ŠTÚDIA V OBLASTI ODPADOV V TRNAVSKOM KRAJI, V BRATISLAVSKOM KRAJI A V REGIÓNE BURGELAND, 2020, https://www.trnava-vuc.sk/data/files/4168_200415_studia_odpady_ttsk.pdf

prevádzky najskôr v roku 2026, preto sa spoločnosť ewia a. s. rozhodla realizovať ekologické vzdelávanie detí čo najskôr.

2.1.7.3. *Environmentálna výchova a vzdelávanie*

Spoločnosť ewia a.s. spolu s tímom špecialistov pripravila projekt Centra cirkulárnej ekonomiky (CCE). Prevádzka bude fungovať na princípe cirkulárnej ekonomiky, tzn. že všetok odpad sa v ňom zužitkuje. Veľká časť prijatého odpadu sa v CCE vráti späť do výrobného procesu v podobe druhotných surovín a primárne tak nahradí zdroje v oceliarskom, sklárskom, papierenskom, potravinárskom a v stavebnom priemysle. Zo zvyšku odpadu sa pri dodržaní prísnych ekologických noriem vyrobí teplo a energia v zariadení ZEVO (Zariadenie na energetické využitie odpadu). Súčasťou CCE bude aj tzv. Cirkulárne laboratórium, v ktorom odborníci na oblasť cirkulárnej ekonomiky a vysokoškolskí študenti technických smerov nájdu priestor na svoje výskumné aktivity. Jednou z najdôležitejších aktivít CCE bude aj Centrum environmentálnej výchovy. Vzhľadom na to, že CCE bude uvedené do prevádzky najskôr v roku 2026, rozhodla sa spoločnosť ewia a. s. realizovať ekologické vzdelávanie detí čo najskôr. Aj z toho dôvodu bola uzatvorená dohoda s Batekárňou, pre ktorú sú témy ekologického nakladania s odpadmi a cirkulárnej ekonomiky prirodzené. Úlohou Centra environmentálnej výchovy (CEV) je šírenie osvetu o témach zodpovedného správania sa k životnému prostrediu.

V TTSK ale aj celej SR sa dlhodobo kladie hlavný a jediný dôraz na naplnenie cieľov recyklácie a zhodnocovania odpadov. Problematika predchádzania vzniku odpadu rezonuje v spoločnosti v oveľa menšej miere ako napr. triedenie odpadov alebo ich recyklácia, hoci v TTSK kontinuálne narastá množstvo odpadov. Cieľom centra je práve vzdelávanie žiakov materských, základných a stredných škôl, ale aj širokej verejnosti v oblasti predchádzania vzniku a hromadenia nadmerného množstva odpadu a šírenie osvetu o správnom spôsobe jeho triedenia a spracovania s dôrazom na následné materiálové a energetické zhodnotenie odpadu. CEV bude schopné profesionálne a plnohodnotne nahradiť environmentálnu výchovu v školách, ktorá je podľa výskumu realizovaného Združením Špirála – sieť environmentálne výchovných organizácií, hodnotená ako nedostačujúca.

2.1.8. Energetika, technická infraštruktúra a energetická efektívnosť

2.1.8.1. *Energetická bilancia zdrojov*

Na území Trnavského kraja sa nachádza takmer 30% z celoslovenského inštalovaného výkonu, ktorý zabezpečuje až cca 40 % výroby elektriny na Slovensku a to najmä z bezuhlíkových nízkoemisných technológií, tzn. z jadrovej energie a energie z obnoviteľných zdrojov - vodných elektrární.

Dominantnými výrobcami energie na území Trnavského kraja je jadrová elektráreň Bohunice (1010 MW) a na Slovensku najväčšia vodná elektráreň Gabčíkovo (720 MW).

Jadrová elektráreň Bohunice (V2) sa nachádza v blízkosti mesta Trnava. Elektrická energia sa tu vyrába v dvoch blokoch s tlakovodnými reaktormi typu VVER 440/V-213, ktoré boli k energetickej sieti pripojené v rokoch 1984 a 1985. Vybudovaním systému centralizovaného zásobovania teplom mesta Trnava, prešla v roku 1987 elektráreň na kombinovanú výrobu elektriny a tepla. Od roku 2000 na blokoch V2 prebiehal program modernizácie v celkovej hodnote 500 mil. EUR, ktorý bol v roku 2010 ukončený zvýšením výkonu na 505 MW na každom bloku (spolu 1010 MW).

Ďalšími významnými zdrojmi elektriny na území kraja sú vodné elektrárne. Ide o vodnú elektráreň Gabčíkovo a vodnú elektráreň Madunice. Ich spoločný inštalovaný výkon je 763,2 MW a v priemere vyrobí 2 347,8 GWh ročne. Vodná elektráreň Gabčíkovo - prietokná, kanálová, akumulčná nachádzajúca sa na Derivačnom kanáli VD Gabčíkovo (vodný tok Dunaj) s inštalovaným výkonom

720 [MW] a priemernou ročnou výrobou 2200 [GWh]. Do prevádzky bola uvedená v rokoch 1992 – 1995.

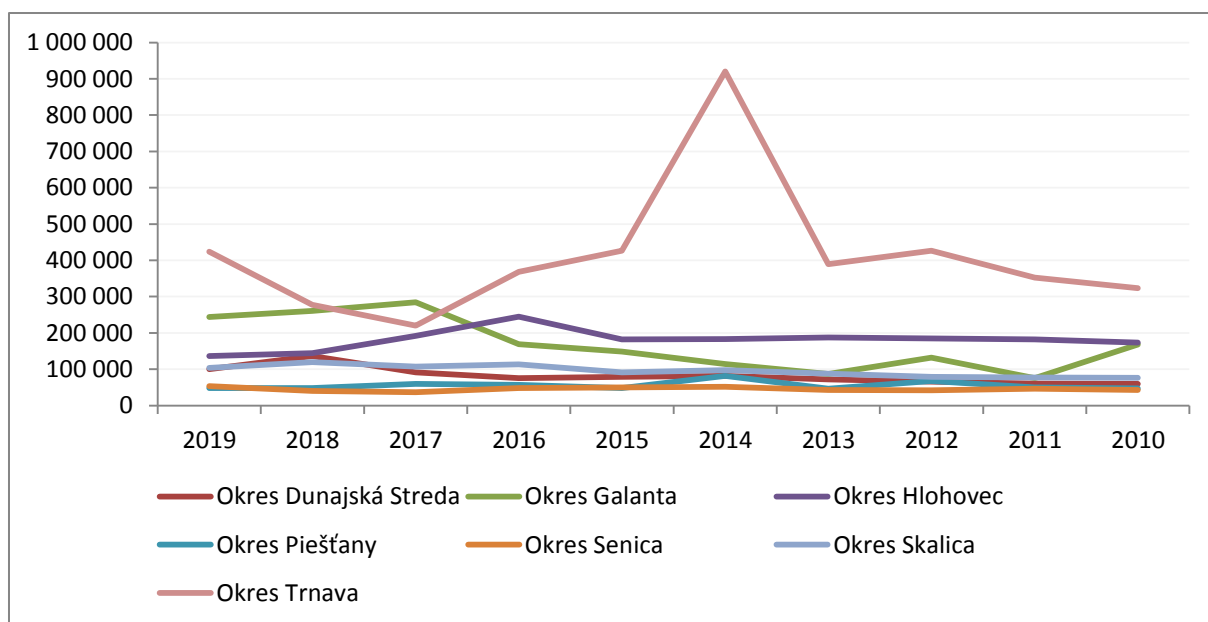
Vodná elektráreň Madunice - akumulčná, kanálová. Nachádza sa na derivačnom kanáli vodného toku Váh s inštalovaným výkonom 43,2 [MW] a s priemernou ročnou výrobou 147,8 [GWh]. Do prevádzky bola uvedená v rokoch 1960 – 1961. Na území kraja sa ďalej nachádzajú aj malé vodné elektrárne, ktoré sú prevádzkované rôznymi vlastníkami.

Majoritný podiel na výrobe elektriny v regióne má spoločnosť Slovenské elektrárne, a. s. Prenos elektrickej energie vykonáva Slovenská elektrizačná prenosová sústava, a.s. (SEPS), ktorá zabezpečuje prenos elektrickej energie z elektrární do distribučnej siete napojenej na 400 kV a 220 kV úroveň.

Prenosová sústava nachádzajúca sa v Trnavskom samosprávnom kraji má vzhľadom na svoju polohu nadregionálny význam. Prevádzkovateľom distribučnej sústavy na území TTSK je spoločnosť Západoslovenská energetika, a.s. (ZSE), ktorá prevádzkuje siete od úrovne veľmi vysokého napätia 110 kV až po úroveň nízkeho napätia 0,4 kV, na ktoré sú pripojení jednotliví odberatelia.

Spotreba elektriny vykazovala v Trnavskom samosprávnom kraji kolísavú tendenciu vývoja s celkovou spotrebou v analyzovaných rokoch 2000 – 2017 vo výške 16 342 510 MWh, s najvyššou spotrebou v roku 2014 na úrovni 1 530 598 MWh a najnižšou v roku 2003 na úrovni 520 199 MWh, pričom analyzovaný kraj vykazoval v sledovanom časovom období priemernú ročnú spotrebu elektrickej energie 907 917,22 MWh.rok-1, a oproti roku 2005 vzrástla spotreba elektriny o 222 776 MWh. Pri sledovaní medziročných pohyboch v spotrebe elektrickej energie bolo možné konštatovať, že v Trnavskom samosprávnom kraji klesla spotreba elektriny v priemere o 12 800,41 MWh.rok-1, pričom najvyšší nárast bol zaznamenaný v roku 2014, kedy spotreba elektriny vzrástla v porovnaní s rokom 2015 o 505 429 MWh, a naopak najväčší pokles v roku 2013, kedy spotreba elektriny klesla o 617 974 MWh v porovnaní s rokom 2014. Z explicitnej kvantifikácie medziročného vývoja spotreby elektrickej energie v analyzovanom bolo možné konštatovať, že priemerná medziročná spotreba elektrickej energie vykazovala úroveň 534 373 MWh.rok-1.

Graf 19: Spotreba elektriny v jednotlivých okresoch v podnikoch nad 20 a viac zamestnancov na území TTSK v rokoch 2010-2019 (MWh)

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

TEPLO

Zásobovanie teplom má výrazný vplyv na životné prostredie a stupeň znečistenia ovzdušia emisiami CO₂, ako aj tuhými znečisťujúcimi látkami. Zásobovanie teplom je pritom jedným z najdôležitejších prvkov energetického hospodárstva Trnavského samosprávneho kraja. Jeho výroba, dodávka a spotreba tvoria významnú časť energetiky Slovenskej republiky.

Výroba a zásobovanie tepla na vykurovanie, prípravu teplej úžitkovej vody alebo na technologické účely sa realizuje prostredníctvom týchto spôsobov:

- energetickými sústavami (rozvodom elektrickej energie, centralizovaným zásobovaním teplom, rozvodom plynu);
- dovozom palív (uhlia, koksu, vykurovacích olejov, palivového dreva, propán-butánu);
- využívaním obnoviteľných zdrojov energií.

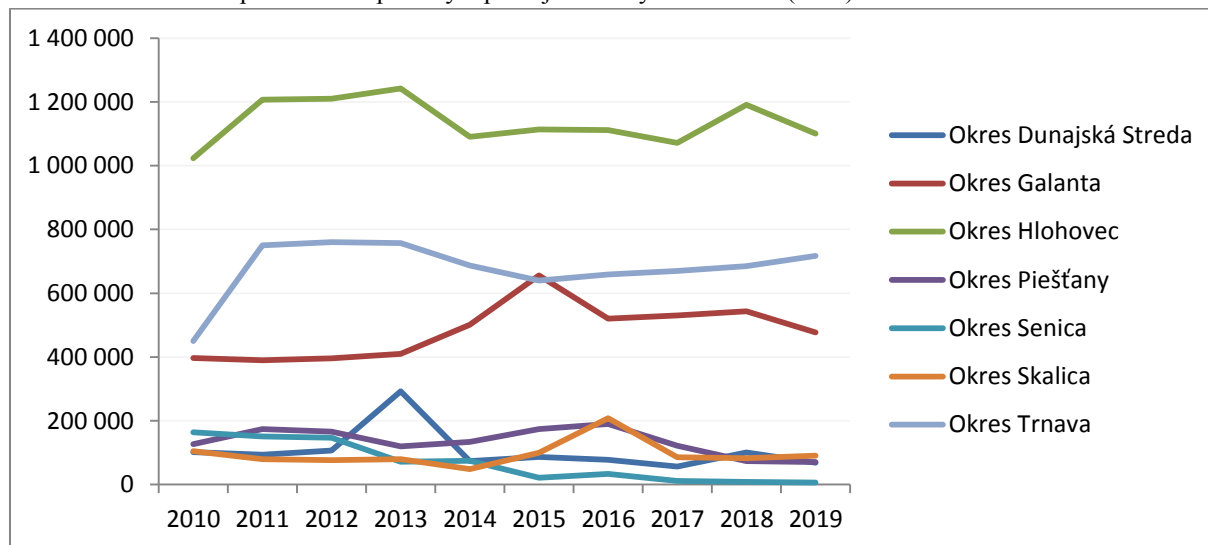
Zásobovanie teplom v Trnavskom kraji je ovplyvňované realizovanými plynárenskými zariadeniami a vybudovanou a plánovanou elektrickou rozvodnou sústavou. Zemný plyn a obnoviteľné zdroje energie postupne nahrádzajú tuhé a kvapalné palivá. Využívajú sa aj v technológiách kombinovanej výroby tepla a elektrickej energie kogeneračnými jednotkami menších výkonov.

Podľa ŠÚ SR v roku 2010 predstavovala spotreba tepla v Trnavskom kraji 2 368 576 GJ, čo bola celkovo najnižšia spotreba z pomedzi všetkých krajov SR. V rámci okresov TTSK vykázal v roku 2010 najvyššiu spotrebu okres Hlohovec s podielom až 43 % spotreby v kraji. V ďalšom období vykazovala spotreba skôr kolísavý trend. Z údajov nie je zrejmé, aká časť tepla sa využila na vykurovanie a aká na priemyselné účely, prípadne výrobu teplej vody.

Väčšina dodávateľov tepla v kraji prevádzkuje kotly na zemný plyn. V prípade jedného z najväčších dodávateľov tepla Trnavskej teplárenskej je zdrojom tepla Jadrová elektrárň v Jaslovských Bohuniciach, pričom teplo v horúcej vode je z atómovej elektrárne distribuované tepelným napájačom. Teplo je vyrábané spôsobom kombinovanej výroby elektriny a tepla, t.j. veľmi efektívnou technológiou, ktorá robí systém CZT v Trnave účinným systémom v zmysle smernice č. 2012/27/EÚ o

energetickej efektívnosti. Podobne väčšinu tepla z teplárne využíva Prvá teplárenská Holíč. V prípade Služby Malacky je do systému zapojená tiež dodávka tepla z drevnej štiepky.

Graf 20: Medziročné porovnanie spotreby tepla v jednotlivých okresoch (v GJ)

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

ZEMNÝ PLYN

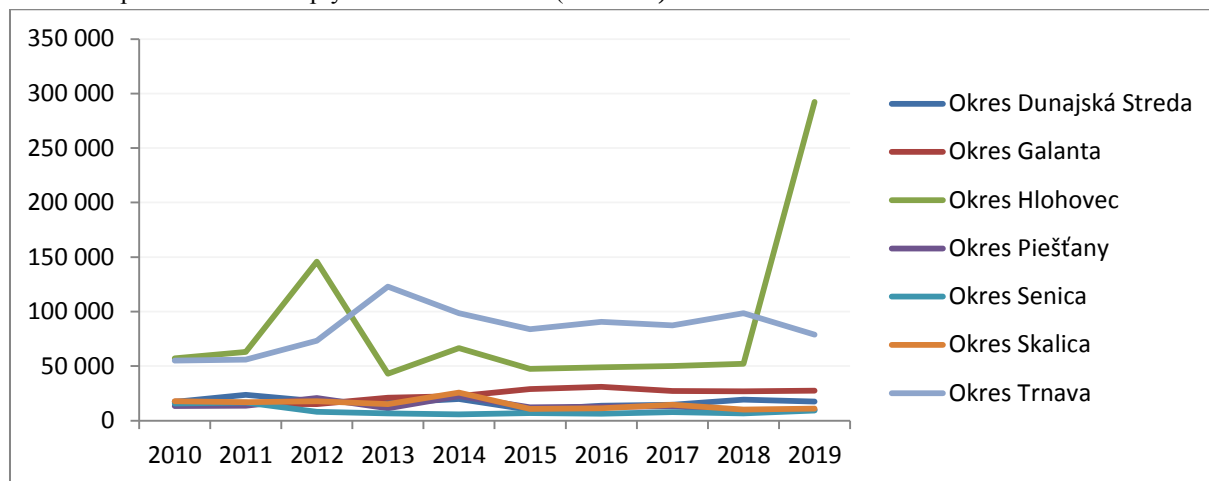
Zemný plyn je v porovnaní s inými fosílnymi palivami vo všeobecnosti považovaný za fosílné palivo šetrné voči životnému prostrediu. Slovenská republika má jednu z najrozvinutejších plynárenských sietí na svete, plynofikovaných je 77 % obcí v ktorých žije až 94 % obyvateľov.

V Trnavskom samosprávnom kraji je plynofikovaných až 94 % obcí. Ďalší rozvoj plynofikácie je daný stavom realizovaných plynárenských zariadení a technickými, kapacitnými možnosťami pripojenia a vyvolaný hospodárskou potrebou rozvoja územia a jeho vplyvom na životné prostredie pri podmienke zachovania ekonomickej návratnosti. Rozvoj plynofikácie v jednotlivých okresoch sa rieši a zabezpečuje komplexne s rozvojom centralizovaného zásobovania teplom a elektrifikáciou.

Jestvujúca sústava plynovodov má obmedzenú životnosť, v nastávajúcich rokoch bude potrebné počítať s postupnou rekonštrukciou jednotlivých trás, hlavne náhradou oceľových potrubí za tlakové potrubia z plastov.

Spotreba zemného plynu vykazovala v Trnavskom kraji kolísavú tendenciu vývoja s celkovou spotrebou v analyzovaných rokoch 2000 – 2017 vo výške 41 374 177 MWh, s najvyššou spotrebou v roku 2012 na úrovni 3 207 290 MWh a najnižšou v roku 2009 na úrovni 1 908 623 MWh, pričom analyzovaný kraj vykazoval v sledovanom časovom období priemernú ročnú spotrebu zemného plynu na úrovni 2 298 565,38 MWh.rok⁻¹ a oproti roku 2005 bol zaznamenaný nárast spotreby zemného plynu 273 498 MWh, t.j. o 0,60 %. Pri sledovaní medziročných pohybov v spotrebe zemného plynu bolo možné konštatovať, že v Trnavskom kraji klesala spotreba zemného plynu v priemere o 6 092,06 MWh.rok⁻¹, pričom najvyšší medziročný nárast vykazoval rok 2012, kedy spotreba zemného plynu medziročne vzrástla na 666 524 MWh, a naopak najväčší pokles rok 2011, kedy spotreba zemného plynu klesla na 1 002 063 MWh v porovnaní s rokom 2012.

Graf 21: Spotreba zemného plynu na území TTSK (1000 m3)

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.8.2. Emisie skleníkových plynov a ich odstraňovanie

Na určenie emisií skleníkových plynov vyjadrených v t CO_{2ekv}/kWh existuje viacero metodík, dokonca rovnaké metodiky uvádzajú rôzne údaje.

Nasledujúce výpočty vychádzajú z údajov v nasledujúcej tabuľke, hoci pre zemný plyn niektoré zdroje udávajú 0,277 kg/kWh a emisná stopa elektriny je podľa IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change) 0,252 kg/kWh, Slovenské elektrárne udávajú za rok 2019 len 0,107 kg/kWh.

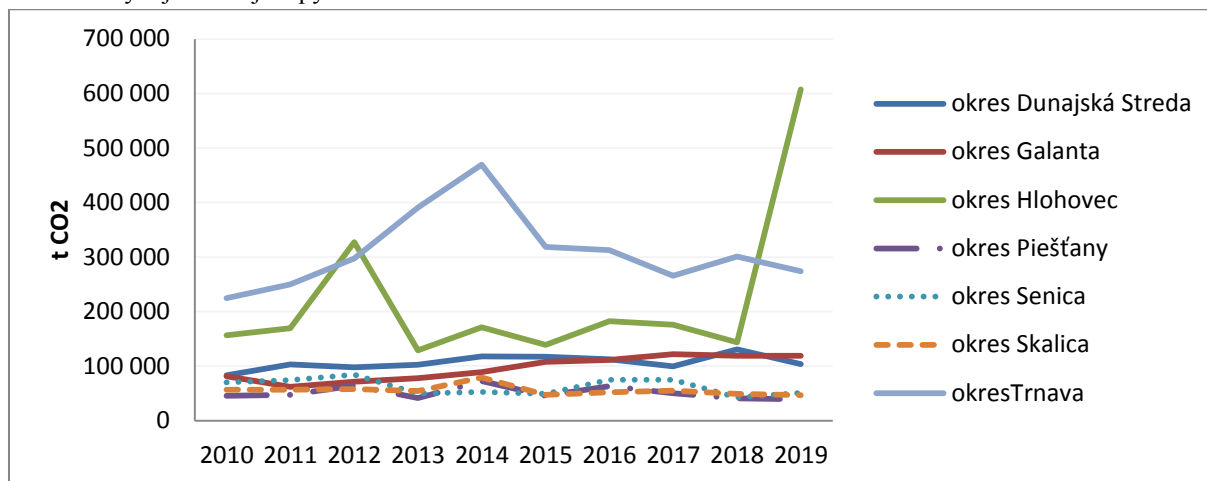
Tabuľka 24: Emisné koeficienty

Komodita	Emisný koeficient (kg/kWh = t / MWh)
Zemný plyn	0,201
CZT	0,016
propán-bután	0,264
elektrina	0,167
uhlie (priemer)	0,354
Nafta	0,267
Benzín	0,25

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe interných informácií

Sledovanie vývoja emisnej stopy nám naznačuje, že za poslednú dekádu celkové emisie CO₂ neklesali, ale skôr stagnovali a dokonca rástli v okrese Hlohovec vďaka nárastu spotreby zemného plynu.

Graf 22: Vývoj emisnej stopy v okresoch na území TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.8.3. Disponibilné obnoviteľné zdroje energie a rozvoj ich využívania

Podiel obnoviteľných zdrojov (OZE) na výrobe energie v Trnavskom kraji je nízky a využitie obnoviteľných zdrojov s výnimkou vodnej energie je zanedbateľné. Riešenia spôsobu využívania OZE za účelom znižovania CO₂ si vyžadujú profesionálny a odborný prístup, ktorý je podmienený optimalizáciou postupov a technologických riešení, vznikajúcich od vízie až po realizáciu. Východiskom pre optimálne navrhnutie technológií a procesov jej využitia, vrátane servisu a údržby je štúdia uskutočniteľnosti. Na energetické environmentálne a ekonomické zhodnotenie výsledkov štúdie je potrebné spracovanie energetického auditu, odborne spôsobilými osobami.

Nakoľko v súčasnosti sú postupy v oblasti nasadzovania OZE nejednotné, je potrebné prijať jednotné kritériá posudzovania projektov na báze zníženia stopy CO₂ a ceny na ušetrení CO₂. Špecifickou oblasťou pri znižovaní tvorby emisií je spôsob užívania i nakladania s OZE a energiami v budovách. Je potrebné pre jednotlivé budovy, areály, rozvody, komunikácie a parkovacie plochy vytvoriť manuál užívania stavieb a na prevádzku budov nasadiť nové technológie, napr. BIM.

BIOMASA

Z hľadiska energetického využitia obnoviteľných zdrojov energie má biomasa najväčší technický využiteľný potenciál (až 32 % z celkového množstva obnoviteľných zdrojov energie). Potenciál biomasy v energetike je hlavne v oblasti výroby tepla. V podmienkach Slovenskej republiky sa na energetické účely používa lesná biomasa, poľnohospodárska biomasa, odpady z drevospracujúceho a potravinárskeho priemyslu a odpadová biomasa. Vzhľadom na prírodné podmienky, skladbu biomasy a množstvo zásob dreva Trnavského kraja sú na energetické využitie v kraji vhodnejšie najmä obilniny a ich odpadová slama (pšeničná, kukuričná, repková), ktorá môže byť pestovaná na spaľovanie aj s obilím, napr. na menej hodnotných poľnohospodárskych plochách, ktorých rozloha v Trnavskom kraji predstavuje 17 431 ha. Ďalším energetickým palivom je drevná štiepka, prípadne odpad z drevárskej výroby a pre menšie zariadenia drevné pelety. Na využitie drevnej štiepky sú vhodné najmä centrálné zdroje tepla s tepelnými výkonmi nad 1 MW.

Energeticky efektívnym spôsobom využitia biomasy je splyňovanie pomocou kogeneračných a trigeneračných jednotiek, ktoré vyrábajú nielen teplo (a chlad u trigeneračných jednotiek), ale aj elektrickú energiu.

VODNÁ ENERGIA

Hlavný obnoviteľný zdroj energie v Slovenskej republike predstavuje v súčasnosti vodná energia. Zdrojom tejto obnoviteľnej energie sú vodné elektrárne (VE), ktoré sú efektívnym, obnoviteľným a ekologicky výhodným producentom elektrickej energie. Hydroenergetický potenciál (HEP), ktorý sa využíva vo vodných elektrárnach, určujú najmä prírodné podmienky a stupeň hospodárskeho, technického a spoločenského rozvoja. Vo vyspelých krajinách EÚ je hydroenergetický potenciál svojich tokov využitý na 65 až 95 %.

Technicky využiteľný HEP vybudovaných vodných a malých vodných elektrární v Trnavskom samosprávnom kraji je cca 1 500 GWh, čo vďaka výborným prírodným podmienkam predstavuje súčasné využitie celkového technicky využiteľného HEP tohto kraja vo výške cca 87%.

Vodná energia, resp. hydroenergetický potenciál z vody je trvalý, nevyčerpatel'ný, stále sa obnovujúci zdroj založený na kolobehu vody v prírode, šetriaci úmerné množstvo paliva, náklady na jeho ťažbu a s tým často spojenú devastáciu krajiny, dopravu a uloženie odpadu. Je to zdroj nezávislý od okolitých krajín (s výnimkou hraničných úsekov vodných tokov), ktorý neznečisťuje ovzdušie a neprodukuje odpad. Dokáže okamžite reagovať na zmeny zaťaženia v elektrizačnej sústave, pričom vyžaduje nízke prevádzkové náklady pri dlhej životnosti a vysokom počte prevádzkových hodín.

GEOTERMÁLNA ENERGIA

Energia prostredia (zemské teplo, tepelný obsah vzduchu, prípadne využitie doplnkového slnečného žiarenia) pri využití tepelných čerpadiel predstavuje významné smerovanie v oblasti znižovania uhlíkovej stopy s ohľadom na spôsob vykurovania objektov a využívania tepla v objektoch. Vhodnosť nasadenia tepelných čerpadiel a ich potenciál je závislý od prostredia, v ktorom je tepelné čerpadlo nasadené, ako i spôsob ako bude využívané a prevádzkované. Jedným z vhodných riešení je využitie geotermálnej energie na území TTSK v závislosti od existujúcich hydrogeotermálnych zdrojov. Využitie tejto energie je z pohľadu existujúcich technologických riešení efektívne a má dlhodobú tradíciu.

Podľa teploty rozoznávame hydrogeotermálne zdroje nízkoteplotné 20 až 100 °C, stredoteplotné 100 až 150 °C a vysokoteplotné viac ako 150 °C. Napriek relatívnemu dostatku geotermálnych zdrojov v okresoch Trnavského kraja sa jedná o nízkopotenciálne teplo s nižším tepelným výkonom, ktorého využitie je limitované sezónnosťou a vzdialenosťou od CZT. Vhodným riešením sa javí využívanie tepla, práve pomocou tepelných čerpadiel, pričom investičné náklady sú vyššie.

SLNEČNÁ ENERGIA

Z hľadiska klimateckej klasifikácie územie patrí do severného mierneho pásma s cyklicky sa striedajúcimi štyrmi ročnými obdobiami a s ohľadom na slnečné radiačné pomery predstavuje oblasť s výrazným vplyvom difúzneho žiarenia. Priemerné hodnoty difúzneho žiarenia predstavujú rozsah 45 až 55 %.

Slnečné žiarenie predstavuje obnoviteľný zdroj energie, využívaním ktorého je na území TTSK možné prispieť k zníženiu uhlíkovej stopy a energetickým dopadom na životné prostredie. Tento energetický zdroj je možné využívať vo forme elektriny z fotovoltických článkov, alebo ako solárnu tepelnú energiu. Špecifický fotovoltický výkon je 1200 kW na meter štvorcový. Na území TTSK je s ohľadom na už realizované systémy, možné inštalovať niektorý zo štyroch druhov fotovoltických systémov: ON – GRID, HYBRID, OFF - GRID alebo systémy určené na ohrev vody. Veľkoplošné fotovoltické elektrárne významne prispievajú k pozitívnym environmentálnym vplyvom v porovnaní s

neobnoviteľnými zdrojmi energie, pričom kľúčovým indikátorom je zníženie emisií skleníkových plynov. Z pohľadu využitia pôdneho fondu je tieto elektrárne vhodné inštalovať na zastavaných plochách a z pohľadu krajiny využívať územia s nízkou produktivitou, prípadne degradované, alebo postihnuté územia. Územie TTSK z hľadiska potenciálu slnečného žiarenia predstavuje jedinečné prostredie, ovplyvnené morfológiou povrchu, geografickou polohou s vlastnou charakteristikou. Problémom fotovoltických elektrární v zastavaných oblastiach sú najčastejšie tieto tri faktory: nie dobre nastavená dotačná politika, legislatíva ohľadne možnosti pripojenia zdroja do distribučnej siete a nevyhovujúca statika budov, na ktorých by sa fotovoltické elektrárne mali budovať. Na západnom Slovensku je celkom cca 92 inštalovaných MW fotovoltických elektrární, z toho cca. 26 MW je na území TTSK.

Opierajúc sa o závery Energetickej politiky Trnavského samosprávneho kraja je možné súhlasiť s tvrdením, že najvýhodnejšie podmienky pre inštaláciu solárnych zariadení sú v oblastiach južných okresov, Galanta a Dunajská Streda, ale s ohľadom na účely prípravy teplej vody sú podmienky vhodné i v okresoch Senica a Skalica. Zaradením slnečných kolektorov na prípravu TÚV možno v priemere ušetriť cca 70 % tepla, čo predstavuje cca 235 m³/r ZP pre jeden rodinný dom. Ak by štátna a regionálna politika umožnila podporu v oblasti využívania energie zo slnka u ďalších 15 % existujúcich rodinných domov, potom by bolo možné dosiahnuť úsporu 2 408 tis. m³ ZP/r, čo znamená zníženie emisií CO₂ o 4 816 t/r. Z pohľadu novej výstavby by inštalovanie slnečných kolektorov na 50 % u nových rodinných domov (2 598 kolaudovaných za rok 2019) predstavovalo úsporu primárnych energetických zdrojov na báze fosílnych palív cca 610 tis. m³ ZP/r súbežne s úmerným znížením zaťaženia životného prostredia o 1 220 t CO₂ / r.

Využitie potenciálu slnečnej energie v bytových domoch je možné očakávať u objektov s menším počtom bytov, teda s nižším počtom podlaží. Potenciál využiteľný najmä na prípravu teplej vody je vo verejných budovách s ohľadom na prevádzku škôl s internátmi, sociálnych zariadení, zdravotníckych zariadení, hotelov a športových stredísk s celoročnou prevádzkou. U novej výstavby rodinných domov, bytových domov a budov je využiteľný potenciál slnečnej energie v oblasti projektovania, inštalácie a spôsobu prevádzky smerujúci k pasívnym riešeniam.

Súčasný nasadenie fotovoltických článkov vzhľadom na investičné náklady a zabezpečenie uloženia nadbytočnej elektriny do rozvodnej siete si vyžaduje finančnú podporu z rôznych grantových schém. Jedným z efektívnych riešení je produkt ZSE v podobe virtuálnych batérií na uloženie vyrobenej elektriny. Výrobca tak dokáže efektívnejšie využívať elektrinu vyrobenú z obnoviteľného zdroja.

Na území kraja sa nachádzajú zdroje elektrickej energie menšieho výkonu, ktoré pracujú do prenosovej elektrizačnej sústavy VN.

Podľa dostupných údajov sa v roku 2014 jednalo najmä o nasledujúce prevádzkované fotovoltické elektrárne (FVE) a bioplynové stanice¹⁷:

- FVE Veľké Úľany, výkon 1 MW
- FVE Kostolné Kračany, výkon 1 MW
- FVE Blažov, výkon 3x 3,2 MW
- Bioplynová stanica Čiližská Radvaň, výkon 1 MW
- Bioplynová stanica Smolinské, výkon 1 MW
- FVE Rohov, výkon 1 MW

¹⁷ Chudík, M. a E. Hledíková: Územno-plánovacie dokumentácie (2014)

- FVE Čakany, výkon 0,8 MW
- FVE Orechová Potôň, výkon 1 + 0,8 MW
- FVE Vydrany, výkon 1 MW
- FVE Dolný Bar, výkon 1 MW
- FVE Pataš, výkon 1 MW
- FVE Kľúčovec, výkon 0,4 MW
- FVE Drahovce, výkon 3MW
- FVE Hlohovec, výkon 1MW

Na inštalovaný 1kWp (kilowat peak) s naklonením panelu o 36° vyrobíme cca 1171 kWh/rok elektrickej energie, čo predstavuje úsporu CO₂ o 195,56 t/rok. Pri inštalovaní termického plošného solárneho panela o ploche 2,3 m² a výkone 525 kW/m² vyrobíme cca 1200 kWh/rok tepelnej energie, čo predstavuje úsporu 0,266 t/rok voči využitiu plynu a voči elektrine 0,2 t/rok. Pri inštalovaní termického trubicového systému o výkone 800 kW/m² vyrobíme 1200 kWh/rok tepelnej energie použitím trubicového solárneho panela o ploche 1,51 m².

VETERNÁ ENERGIA

Trnavský samosprávny kraj má potenciál veternej energie značne obmedzený. Slovensko je krajina s prevažujúcim turbulentným prúdením vetra, preto sú v rámci Slovenska vhodné na inštalovanie veterných elektrární len vybrané lokality pokrývajúce malú časť územia. Vhodnými miestami na využitie veternej energie sú tie oblasti, kde priemerná ročná rýchlosť vetra dosahuje minimálne 6,5 m/s. Oblasť s menšou rýchlosťou sa nepokladajú za vhodné, pretože sa neprodukuje dostatočný výkon. V súčasnosti sú na Slovensku v prevádzke len 2 projekty veterných elektrární, z toho jeden je v Trnavskom samosprávnom kraji, v obci Cerová s inštalovaným výkonom 4 x 0,6 MW, produkciou energie 4 000 MWh ročne a deklarovanou úsporou CO₂ 3 270 t/rok. Výkon elektrárne postačuje pre potreby obce asi s 2500 obyvateľmi. Druhým projektom na Slovensku s jednou veternou turbínou je elektrárňa na Ostrom Vrchu v okrese Myjava s výkonom 0,5 MW. Obidva projekty prevádzkuje prevádzkovateľ Green Energy Slovakia. Veterná energia má svoj obrovský potenciál vďaka svojej nízkoemisnej a bezuhlíkovej stopke, avšak v prípade rozhodnutia využitia veternej energie treba postupovať so znalosťou detailných veterných pomerov a dôkladne zanalyzovaných nameraných hodnôt za minimálne polročné obdobie. V neposlednom rade je tu problém z pohľadu zaistenia bezpečnej a spoľahlivej prevádzky slovenskej prenosovej sústavy, ktorá je v súčasnosti najväčšou bariérou pripájania nových zariadení na výrobu elektriny do celonárodnej energetickej sústavy. Ako vyplýva z Energetickej politiky Trnavského kraja, 2008, priemerné merané rýchlosti na pozorovacích staniciach v kraji sú Trnava 3,0 m/s, Gabčíkovo 2,7 m/s a Piešťany 2,8 m/s (čo nie sú hodnoty postačujúce na prevádzkovanie veternej elektrárne).

2.1.8.4. Rozvoj technickej a telekomunikačnej infraštruktúry

Západoslovenská distribučná už na väčšinu odberných miest s odberom prevyšujúcim 4 MWh ročne nainštalovala inteligentné merače s diaľkovým odpočtom. Vždy o 2:00 hod. po polnoci sa do centrálného servera zapíše priebeh spotreby odberného miesta za uplynulý deň s 15-miúťovou granularitou. Vďaka tomu je možné meniť hodnotu ističa bez toho, aby bolo nutné fyzicky zasahovať na meradle. Toto umožňuje spotrebiteľom šetriť peniaze za rezervovanú kapacitu. Toto riešenie samozrejme nestačí na priemyselné aplikácie, kde je potrebné reagovať na výkyvy spotrieb okamžite, ale na kontrolu efektivity prevádzky bežnej budovy to stačí. SPP Distribúcia má podobné riešenie pre stredno- a veľkoodberateľov (S a V). Tarify M si musia vystačiť s ročným odpočtom. Rovnako vodárne bežne poskytujú len ročné zúčtovanie. Na priebežnú kontrolu existujú riešenia využívajúce mobilnú infraštruktúru 3G- 4G, prípadne IoT siete SigFox alebo LoRa.

2.1.8.5. *Využitie odpadového tepla z priemyslu a zvyšovanie energetickej efektívnosti*

V roku 2019 MŽP SR ukončilo projekt spolupráce so Svetovou bankou. Hlavným výstupom projektu je dokument s názvom „Nízkouhlíková štúdia rastu pre Slovensko, Implementácia rámca politík EÚ v oblasti klímy a energetiky do roku 2030“. Táto štúdia je hlavný podkladový dokument pri príprave Nízkouhlíkovej stratégie SR (NUS SR). NUS SR obsahuje účinné a nákladovo efektívne opatrenia v sektore priemyslu, energetiky, energetickej efektívnosti, dopravy, poľnohospodárstva a lesníctva a v sektore odpadového hospodárstva. Cieľom tejto dlhodobej stratégie je predstaviť opatrenia nevyhnutné na znížovanie skleníkových emisií a predstaviť víziu do roku 2050, ktorá môže viesť k dosiahnutiu rovnováhy medzi emisiami skleníkových plynov a ich záchytov nákladovo efektívnym spôsobom. Ďalším pozitívnym aspektom takejto transformácie je to, že prinesie aj nové environmentálne, ekonomické a zdravotné benefity a rozvoj udržateľného nízkouhlíkového hospodárstva.

2.1.8.6. *Integrácia trhov*

Pri sieťovo šírených komoditách ako sú elektrina a zemný plyn, je trh integrovaný a je možné si kúpiť elektrinu aj plyn od ľubovoľného oprávneného subjektu v EÚ. Centrálné zásobovanie teplom (CZT) je nateraz možné integrovať len v rámci potrubnej siete teplovodov konkrétneho dodávateľa.

2.1.8.7. *Energetická chudoba*

Indikátor energetickej chudoby, ktorá vyjadruje podiel obyvateľov neschopných financovať udržanie adekvátneho tepla v byte, podporuje monitorovanie prístupu domácností k prívodu energií. Podiel obnoviteľnej energie na celkovej konečnej spotrebe energie na Slovensku je pod priemerom EÚ, má však vzrastajúcu tendenciu.

Stanovené ciele, relevantné k Nízkouhlíkovej stratégii TTSK, sú:

- do roku 2030 všetkým zabezpečiť prístup k cenovo dostupným, spoľahlivým a moderným energetickým službám;
- do roku 2030 podstatne zvýšiť podiel energie z obnoviteľných zdrojov na celosvetovom energetickom mixe;
- do roku 2030 celosvetovo zdvojnásobiť energetickú účinnosť;
- do roku 2030 zlepšiť medzinárodnú spoluprácu v oblasti sprístupňovania výskumu a technológií čistej energie, vrátane energie z obnoviteľných zdrojov, energetickej účinnosti a pokročilých a čistejších technológií fosílnych palív, podporovať investície do energetickej infraštruktúry a technológií čistej energie.

2.1.9. *Doprava*

Pre kvalitné a bezpečné fungovanie dopravných služieb, dopravnú obslužnosť územia, je potrebná primeraná dopravná infraštruktúra. Odborná komunita nazerá na rozvoj dopravnej infraštruktúry nielen ako na nákladovú položku, ale zároveň ako na položku zdrojovú, nakoľko výstavba a modernizácia dopravnej infraštruktúry je vzhľadom na preukázateľné multiplikačné efekty, nástrojom na podporu hospodárskeho rastu, udržiavania alebo tvorby nových pracovných miest a zvyšovania konkurencieschopnosti štátu a jeho regiónov.

2.1.9.1. *Cestná a statická doprava*

V súlade s Regionálnou integrovanou územnou stratégiou Trnavského kraja na roky 2014 - 2020 a Integrovanou územnou stratégiou udržateľného mestského rozvoja mestskej funkčnej oblasti krajského mesta Trnava na roky 2014 - 2020 (v. 3.1) môžeme konštatovať, že TTSK zohráva významné miesto v národnej dopravnej infraštruktúre s cestnou dopravou nadregionálneho významu

(Trans Európsku dopravnú sieť TEN-T), cestnou infraštruktúrou ciest aj nižšej kategórie a ich napojenie na nadradenú infraštruktúru (mimo siete TENT-T), ktorou sú:

- diaľnica D1 – najvýznamnejšia slovenská diaľnica, ktorá po svojom dokončení spojí Bratislavu so štátnou hranicou s Ukrajinou a je súčasťou vetvy „Baltsko – Jadranského koridoru“ a európskych ciest E50, E58, E75, E442, E571;
- diaľnica D2 – spája hraničný priechod Brodské na hranici SR/ČR s hraničným priechodom Čunovo na hranici SR/Maďarsko, prechádza cez Kúty, Malacky, Bratislavu. Na mimoúrovňovej križovatke Bratislava - Pečňa sa napája na D1. Je súčasťou „Orient – Východné Stredozemie koridoru“ a európskych ciest E58, E65, E75;
- rýchlostná cesta R1 – Trnava – Nitra – Zvolen – Banská Bystrica – Ružomberok s tým, že úsek cesty Banská Bystrica - Ružomberok je len v procese plánovania;
- navrhovaná rýchlostná cesta R7 – Bratislava – Nové Zámky – Veľký Krtíš – Lučenec¹⁸.

Z celkovej dĺžky ciest 1947,049 km je v TTSK 67,462 km diaľnic a diaľničných prívádzačov, 26,235 km rýchlostných ciest, 267,206 km ciest I. triedy, 530,108 km ciest II. triedy a 1 056,04 km ciest III. triedy. V období rokov 2009-2019 bolo zaznamenané rozšírenie cestnej dopravnej infraštruktúry o 69,149 km.

V Trnavskom kraji sú vysoko zaťažené cesty II/499, II/500, II/504, II/507 a II/513, ktoré zaisťujú napojenie regiónov na sieť komunikácií TEN-T, čo zrýchľuje degradáciu vozoviek a zvyšuje nároky na udržanie komunikácií v prevádzkyschopnom stave. Obsluhu regiónu a napojenie na sieť ciest vyššieho dopravného významu a sieť európskeho významu zabezpečujú v regióne najmä cesty II. triedy. Na komunikáciách III. triedy je priemerná intenzita prekročená hlavne na úsekoch v okolí Trnavy a Dunajskej Stredy, a taktiež v niektorých úsekoch zabezpečujúcich napojenie na sieť TEN-T, kde absentujú komunikácie vyšších kategórií. Významným faktorom v rámci starostlivosti o dopravnú infraštruktúru je aj monitoring stavu, ale tiež prevádzka a údržba objektov na cestných komunikáciách. V rámci TTSK v sledovanom období vzrástol počet objektov na komunikáciách o 8 mostov, t.j. o 7,8 %, ale významnejší je trend v znížení počtu nezabezpečeného železničného priecestia o 6, t.j. o 37,5 %. Rozvoj automobilizmu, nárast počtu automobilov, zvyšovanie prepravných výkonov, rozvoj dopravnej infraštruktúry, nedisciplinovanosť vodičov a ďalších účastníkov premávky žiaľ sprevádza aj negatívny jav spojený s narušením bezpečnosti, so stratami ľudských životov a materiálnymi škodami. Hmotné škody (v tis. EUR) v období 10 rokov síce klesli o 51 %, ale počet usmrtených osôb je stále nepriaznivý, klesol len o 17,7 %.

V nadväznosti na rozvoj dopravnej infraštruktúry sledujeme aj nárast počtu a druhov áut, ktoré sú registrované na území TTSK. V období rokov 2009 - 2019 identifikujeme nárast celkového počtu vozidiel v TTSK o 122 937 áut, t.j. o 31,95 %, čo vytvára tlak na kvalitu a hustotu dopravnej infraštruktúry. V roku 2019 bolo na území TTSK registrovaných 276 348 osobných áut a 38 301 nákladných áut¹⁹. Negatívnym trendom je nárast individuálnej automobilovej dopravy na úkor verejnej osobnej dopravy, ktorý komplikuje aj prejazdnosť v mestách aj v dôsledku nedostatku inteligentných dopravných systémov (v rámci Smart City konceptu a pod.).

V rámci Slovenska sa v cestnej verejnej doprave zvýšila preprava tovaru v sledovanom období (2009 - 2019) o 13 930 tis. ton, t.j. o 27,32 %. V rámci TTSK bolo prepravených o 3 301 tis. ton tovaru, t.j. o 44,69 % viac. Negatívny trend registrujeme v oblasti osobnej dopravy. Počet prepravených osôb v osobnej doprave na Slovensku sa znížil o 87 608 tis. osôb, t.j. o 27,11 %, na území TTSK sa znížil

¹⁸ <https://www.trnava-vuc.sk/data/att/16398.pdf>

¹⁹ Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2020

počet prepravených osôb o 6 219 tis. osôb, t.j. o 21,42 %. Uvedený trend je odrazom zlepšujúcej sa životnej úrovne obyvateľstva rozširovaním dopravnej infraštruktúry a nárastom počtu áut s vplyvom na nárast individuálnej osobnej dopravy na úkor cestnej verejnej dopravy. Nákladná a osobná doprava je spätá s výkonmi a tržbami. V tejto oblasti identifikujeme narastajúci trend.

V ostatných 10 rokoch boli celkové tržby za vlastné výkony a tovar v doprave na Slovensku zvýšené v objeme o 3 895 027 tis. EUR, t.j. o 42,19 %, pričom v TTSK sa zvýšili tržby za vlastné výkony a tovar o 731 756 tis. EUR, t.j. o 66,72 %.

V rámci verejnej dopravy na území TTSK je rozvíjaná autobusová doprava. Verejnú pravidelnú autobusovú dopravu na území Trnavského kraja zabezpečujú SAD Dunajská Streda, a. s., ARRIVA Trnava, a. s. (historický názov SAD Trnava, a. s.), SKAND Skalica, spol. s r. o. Verejná pravidelná autobusová doprava je zabezpečovaná týmito organizáciami primárne ako prímestská doprava a mestská hromadná doprava. Nepravidelná doprava zahŕňa činnosť vnútroštátnej a zahraničnej zájazdovej dopravy. Zmluvná doprava (pre uzavretý okruh cestovnej verejnosti) je osobitným druhom pravidelnej dopravy a je súčasťou dopravnej činnosti.

Doterajšia prax, ale aj analýza v rámci tvorby Plánu mobility TTSK preukázali, že slabým faktorom v rámci udržiavania a zvýšenia počtu cestujúcich vo verejnej hromadnej doprave je absencia Integrovaného dopravného systému (IDS) na území TTSK, ktorého súčasťou bude MHD v Trnave, Dunajskej Strede, Skalici, Senici, Galante, Seredi, Hlohovci a v Piešťanoch, prímestská autobusová doprava a železničná doprava. Vzhľadom k investičnej náročnosti financovania nadregionálneho významu Integrovaného dopravného systému, ktorý nemôže vyriešiť TTSK samostatne, by mal byť tvorený v spolupráci s Bratislavským samosprávnym krajom.

2.1.9.2. *Železničná doprava*

Na území TTSK sa nachádza a prevádzkuje 317 km železničných tratí, t. j. 8,85 % z celoštátnej železničnej infraštruktúry. V súlade s Plánom udržateľnej mobility TTSK je pre zvýšenie kvality verejnej hromadnej dopravy príznačné, že absentuje zapojenie prímestskej železničnej dopravy zapojenie do systému IDS, na čo môže slúžiť vybudovanie chýbajúcich zastávok v Trnave a v Holíči, pre zlepšenie súčasného stavu.

Navýšenie počtu cestujúcich prímestskou železničnou dopravou musí byť podporené aj výstavbou či rekonštrukciou dopravných zariadení na území miest aj okolitých krajov, ktoré v súčasnosti chýbajú. Navýšenie objemu cestujúcich verejnou hromadnou dopravou (železničnou a autobusovou) z/do Trnavského kraja je v záujme zníženia objemu individuálnej automobilovej dopravy na území miest TTSK a zároveň je to tiež posilnenie segmentu udržateľnej dopravy. Hodnotitelia vnímajú rozvoj železničnej dopravy spojený aj s nadregionálnymi väzbami, ktoré majú vplyv na intenzitu automobilovej dopravy v riešenom území. Trvalou výzvou je rýchle železničné spojenie s hlavným mestom Bratislava a s Dunajskou Stredou. Významné miesto v národnej dopravnej infraštruktúre zohráva Trnavský samosprávny kraj aj so železničnou dopravou nadregionálneho významu. Na základe Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 913/2010 z 22.9.2010 implementácia medzinárodných železničných koridorov tvoriacich európsku železničnú sieť pre konkurencieschopnú nákladnú dopravu prebieha v súlade s Trans európskou dopravnou sieťou (TEN-T) a/alebo koridormi európskeho systému riadenia železničnej dopravy (ERTMS). Na tento účel je nevyhnutný koordinovaný rozvoj sietí, najmä pokiaľ ide o integráciu medzinárodných koridorov pre nákladnú železničnú dopravu do existujúcej siete TEN-T a koridorov systému ERTMS.

Územím TTSK prechádzajú koridory nákladnej železničnej dopravy v rámci TEN-T²⁰:

- hlavné trate Koridoru RFC 5 Baltic – Adriatic (Gdynia – Varšava – Katowice - Ostrava/Žilina - Bratislava/Viedeň/ Klagenfurt – Udine - Benátky/Terst/ Bologna/Ravenna/ Graz – Maribor - Ľubľana - Koper/Terst), vrátane prípojných tratí Koridoru RFC 5;
- hlavné trate Koridoru RFC 7 Orient/East - Med, Wilhelmshaven/Bremerhaven/Hamburg/Rostock – Dresden – Praha – Vienna/Bratislava – Budapest – Vidin – Sofia – Thessaloniki – Athens – Patras ako aj Budapest – Bucharest – Constanta a Sofia – Plovdiv–Svilengrad), vrátane prípojných tratí Koridoru RFC 5;
- hlavné trate Koridoru RFC 11 Amber, zo smeru Skalité – Žilina – Leopoldov – Bratislava, alebo Leopoldov – Galanta – Nové Zámky Štúrovo/resp. Komárno, s prípojnou traťou z Bratislavy cez Dunajskú Strelu do Komárna.

2.1.9.3. Vodná doprava

Situácia v oblasti vodnej dopravy zostáva dlhodobo nezmenená. Medzinárodná vodná doprava sa prakticky prevádzkuje len na vodnom toku rieky Dunaj, umožňuje napojenie na prístavy v Severnom a Čiernom mori a napojenie na sieť západoeurópskych vodných ciest. Súčasťou rozvoja vodnej dopravy je aj rozvoj športovej a turistickej plavby. Vážska vodná cesta je v úseku Komárno – Sereď podmienene splavná. Podľa dĺžky splavných tokov v krajoch SR – NUTS 3 je v Trnavskom kraji dĺžka splavných tokov 62,45 km.

Plán udržateľnej mobility TTSK identifikoval trasovanie existujúcich i plánovaných vodných ciest a prístavov v Trnavskom samosprávnom kraji, ohraničených jej ochrannými pásmami:

- podľa dohody AGN E-80, rieka Dunaj vrátane jej plavebných kanálov;
- podľa dohody AGN E-80, E-81, Vážska vodná cesta a prístavy;
- podľa dohody AGN E-80, E-20, Vodná cesta Dunaj – Odra – Labe v trase vodného kanála (Rakúsko/Viedeň) – Suchohrad – Kúty s pokračovaním v koryte rieky Morava Kúty – Skalica – Česká republika;
- podľa dohody AGN E-80, Prístavy Vážskej vodnej cesty P 81-03 Sereď (v k. ú. Dolná Streda) v riečnom km 73,8 – 74,3, P 81-04 Hlohovec v riečnom km 124,4 – 124,7 a P 81-05 Piešťany v riečnom km 124,4 – 127,7;
- Baťov kanál, k. ú. Skalica;
- ochranu územného koridoru a realizáciu výstavby Vážskej vodnej cesty vrátane plôch, technických a servisných zariadení v úseku Vodného diela Sereď – Hlohovec.

2.1.9.4. Letecká doprava

Najvýznamnejším subjektom v rámci leteckej dopravy na území TTSK je regionálne verejné letisko Piešťany (medzinárodný ICAO - International Civil Aviation Organization kód LZPP) s povoleným druhom leteckej prevádzky pre medzinárodné a vnútroštátne lety, pravidelnú a nepravidelnú dopravu a letovú činnosť všeobecného letectva. Na letisku je možné vykonávať lety podľa pravidiel za viditeľnosti zeme (VFR- Visual Flight Rules) a pravidiel letov podľa prístrojov (IFR – Instrument Flight Rules). Prevádzkovateľom letiska je spoločnosť Letisko Piešťany, a. s. Trnavský samosprávny kraj je najväčším akcionárom spoločnosti Letisko Piešťany (57,3 %), ďalšími sú mesto Piešťany (22,3 %) a Ministerstvo dopravy a výstavby SR (20,4 %).

²⁰ <https://www.zsr.sk/files/dopravcovia/zeleznicna-infrastruktura/koridory-rfc/dopravinfo.pdf>

Letisko má celoročnú prevádzku v pracovných dňoch v čase 08:15-20:00 s využitím asfaltobetónovej vzletovej a pristávacej dráhy 2000 m dĺžky x 30m šírky v smere 010° /190° . Krátkodobé aj dlhodobé parkovanie je na vyznačených parkovacích plochách pred letiskovým terminálom. V súčasnosti letisko slúži pre medzinárodné charterové lety dovolenkárov, prípadne pre potenciálnych pacientov do/z piešťanských kúpeľov a nepravidelnú dopravu cestujúcich/nákladu. Okrem prepravy cestujúcich letisko Piešťany poskytuje:

- export, import a transfer cargohandling, vrátane všetkých dokumentov;
- služby regulovaného agenta, vykonanie bezpečnostnej kontroly;
- kompletný handling pre špeciálny náklad ako nebezpečný náklad, express, zásielky kuriérov, rýchlo skaziteľný tovar a náklad leteckej pošty;
- last-minute servis pre urgentné zásielky;
- colný sklad, skladanie/rozkladanie a manipulácia.

Dlhodobou výzvou je hospodárenie letiska. Napríklad strata letiska v roku 2017 dosiahla 398 448 EUR. Identifikujeme nárast tržieb z 241 633 EUR v roku 2018 na 551 000 EUR v roku 2019, t. j. približne o 310 000 EUR pri 10 000 cestujúcich a 31 charterových letov. Vplyv globálnej pandémie a obdobie potrebné na revitalizáciu leteckej dopravy a výkonov tiež negatívne ovplyvní dosiahnutie priaznivého a udržateľného trendu v hospodárení letiska.

Na území TTSK pôsobia aj miestne letiská pre činnosť všeobecného letectva vrátane aeroklubov, neverejné letiská ako Letisko Boleráz – Trnava, Letisko Holíč, Letisko Senica, ďalej letiská na letecké práce ako Letisko Bojničky, Letisko Dolná Krupá, Letisko Dolné Otrokovice, Letisko Dunajská Streda, Letisko Dunajský Klátov, Letisko Horné Orešany, Letisko Horné Trhovište, Letisko Krakovany, Letisko Sládkovičovo – Košúty, Letisko Trnava Kopánka.

2.1.9.5. *Rozvoj integrovanej a udržateľnej verejnej osobnej dopravy*

Integrovaný dopravný systém Trnavského samosprávneho kraja musí byť tvorený v spolupráci a v nadväznosti na integrovaný systém v Bratislavskom kraji, a to z dôvodu veľkej previazanosti oboch území. Spádovosť obyvateľov denne dochádzajúcich do hlavného mesta SR Bratislavy za prácou, štúdiom, zábavou, alebo rekreáciou je vysoká, čím sa vytvárajú veľmi silné väzby a prepravné prúdy cestujúcich. Uvedené skutočnosti si priam vyžadujú riešenie dopravnej obslužnosti TTSK a BSK ako jedného uceleného systému, v ktorom silne dominujú práve prepravné prúdy cestujúcich vo vzťahu k mestu Bratislava, a to vďaka relatívne malým vzdialenostiam.

Pre realizáciu zámerov nízkoemisných zón v mestách je primárne potrebná obnova dopravných prostriedkov na alternatívny pohon, ekobusy a pod. Vybudovanie a rozvoj IDS TTSK musí sprevádzať priebežná výstavba terminálov individuálnej osobnej prepravy (TIOP) pre skvalitnenie prestupov medzi železničnou a autobusovou dopravou. Pretrvávajúcim problémom je aj pretrvávajúci stav v statickej doprave, resp. nedostatok parkovísk, parkovacích domov v blízkosti liniek verejnej osobnej dopravy, pre podporu záujmu občanov uprednostniť VOD pre individuálnu automobilovou dopravou.

2.1.9.6. *Podpora cyklistickej a pešej dopravy v mestách a v ich funkčných územiach a opatrenia na zvýšenie bezpečnosti cestujúcich a chodcov*

Systém cyklotrás vzájomne prepája jednotlivé mestá v TTSK aj s presahom do okolitých krajov. Z celkovej dĺžky 1075,3 km cyklo dopravných trás vedie v súčasnosti 8,9 km po cestách I. triedy, 178,3 km po cestách II. triedy a 252,5 km po cestách III. triedy. Na dĺžke 23,6 km vedú cyklochodníky, 266,2 km je vedených mimo cestných komunikácií po hrádzach riek, zvyšných 345,8 km je vedených

po iných - miestnych, účelových, poľných a lesných komunikáciách. Z analýzy v rámci aktualizovanej verzie Regionálnej integrovanej územnej stratégie Trnavského kraja na roky 2014 - 2020 (verzia 3.1 z 2019) vyplýva, že 0,83 % cyklo dopravných trás vedie po cestách I. triedy, 16,58 % trás po cestách II. triedy a 23,48 % cyklo dopravných trás po cestách III. triedy. Cyklochodníky na tejto sieti zaberajú 2,19 %, mimo zóny dopravy po hrádzach riek vedie 24,76 % cyklo dopravných trás a po ostatných cestách (miestnych, účelových, poľných a lesných komunikáciách) 32,16 %.

Podľa PUM TTSK kraj svojim zastúpením medzimestskej, takisto aj mestskej siete, cyklistickej infraštruktúry neposkytuje vhodné podmienky pre rozvoj fungujúcej cyklo dopravy. Súčasný stav cyklistickej infraštruktúry v kraji nie je jednotný. V kraji sú miesta, predovšetkým v okolí cyklo magistral, ktoré sú vhodné na každodennú cyklo dopravu, ale prevažujú oblasti, ktorým cyklistická infraštruktúra absolútne chýba, a v takom prípade nemožno hovoriť o vhodných podmienkach pre rozvoj cyklo dopravy.

PEŠIA DOPRAVA

Pešia doprava predstavuje najefektívnejší a najekologickejší druh dopravy v mestách a obciach na krátke vzdialenosti, v ktorých sú pešie cesty v ich správe. Problémom je dostatok bezpečných peších ciest (chodníkov) a tvorba relevantných peších zón, alebo dopravne obmedzených zón, do ktorých vstupujú chodci, bezpečne prístupujú k zastávkam VOD, na ceste do práce, za vzdelávaním, za verejnými službami, alebo pre šport a pod.

2.1.9.7. Podpora budovania inteligentných miest a regiónov

Realizácia konceptu SMART City a SMART regiónov nenapreduje na území TTSK požadovaným tempom. V oblasti dopravy a udržateľnej mobility je nežiadúci stav najmä v implementácii inteligentných dopravných systémov. Podľa PUM TTSK v súčasnom stave sú telematické systémy na území kraja aplikované v obmedzenej miere na diaľnici D1, D2 a sú určené z hľadiska vodičov najmä na zobrazenie oznámení o zhoršených meteorologických podmienkach, pritom telematické systémy riadenia dopravy je možné ďalej uplatniť na hlavných cestných ťahoch, najmä v okolí miest. Využitie telematiky na riadenie prevádzky svetelných signalizácií v mestách umožní najmä efektívnejšie riadenie dopravy z hľadiska denných variácií dopravy a zároveň umožní preferenciu vozidiel hromadnej dopravy. Telematické systémy v segmente verejnej dopravy predstavujú najmä komunikačné prostriedky, ktoré umožnia odovzdávanie spresnených informácií pre cestujúcich a umožnia operatívnejšie riadenie dopravy, ako súčasť rozvoja budovania IDS (riadené pracoviskom Dopravné a informačné centrum v správe IDS, alebo sa odporúča ako pracovisko TTSK).

2.1.10. Cestovný ruch, služby, kultúra a oddych

2.1.10.1. Potenciály a špecifiká územia TTSK ako konkurenčná výhoda voči iným regiónom s ohľadom na rozvoj cestovného ruchu, služieb, kultúry a oddychu

Trnavský samosprávny kraj (TTSK) a samotné krajské mesto Trnava má cez Bratislavu výbornú dostupnosť k najvýznamnejším Európskym centráam a ich mestským aglomeráciám Viedeň, Budapešť a Brno. Výzvou pre zlepšenie dopravnej dostupnosti a mobility je integrovaný dopravný systém minimálne medzi mestami Bratislava - Trnava. Rozvoj cezhraničnej a medzinárodnej mobility umožňuje existencia hraničných priechodov: s Maďarskou republikou spojenie cez Dunaj na hraničnom priechode v Medveďove, s Rakúskom je spojenie cez Moravský Svätý Ján (Hohenau), s Českou republikou v Holiči (Hodonín) a Skalici (Sudoměřice) a prostredníctvom vybudovaného Baťovho kanála (prístavisko pri Skalici na vodnej nádrži Mlynky – na českej strane je to osada Mlýnky).

Blízkosť hlavného mesta SR Bratislavy a krajských miest Trenčína a Nitry vytvára predpoklad pre rastúcu regionálnu mobilitu návštevníkov za službami cestovného ruchu a trávenia voľného času, čo je už v mestách Trnava a Piešťany aj štatisticky preukázateľné. Rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva podporuje existencia troch medzinárodných letísk: medzinárodné letisko v Piešťanoch, v Bratislave a Schwechat vo Viedni.

K nosným druhom cestovného ruchu v Trnavskom kraji patrí: kúpeľný turizmus, pobyt pri vode vrátane vodných športov, pobyt a rekreácia v termálnych (wellness) komplexoch, cykloturistika s napojením na vinársky turizmus, prírodný turizmus, kultúrno - poznávací turizmus, kongresový cestovný ruch, pútnický, zážitkový, ako aj motivačný turizmus. Územie Trnavského samosprávneho kraja je podľa koncepčného dokumentu Regionalizácie CR v Slovenskej republike (2005) vymedzené do troch regiónov – Podunajský región, Dolnopovažský región a Záhorský región.

Tabuľka 25: Prehľad foriem a aktivít cestovného ruchu podľa Regionalizácie cestovného ruchu v SR

Región cestovného ruchu	Význam regiónu pre rozvoj cestovného ruchu	Preferované formy cestovného ruchu	Aktivity s najvyšším dlhodobým potenciálom	Subregión, špecifická lokalita
Podunajský	Národný	Letný pobytový pri vode a vodné športy Letný pobytový pri termálnej vode Kultúrno – poznávací turizmus	Pobyt a rekreácia pri termálnej vode Pobyt a rekreácia pri vode Vodné športy Vodná turistika - vodáctvo Cykloturistika Vidiecky turizmus Kultúrno – poznávací turizmus	Malý Žitný ostrov, vodné dielo Gabčíkovo s napojením na Maďarsko Dunajská Streda Veľký Meder
Dolnopovažský	Národný (medzinárodný pre kúpeľné mesto Piešťany)	Kúpeľný s liečebnou funkciou Letný pobytový pri vode a termálnej vode Obchodný turizmus Kultúrno – poznávací turizmus	Pobyt v kúpeľoch Pobyt a rekreácia pri termálnej vode Vodné športy Kultúrno – poznávací turizmus Vinársky turizmus	Piešťany a okolie (kúpele, Slňava) Trnava Kráľová pri Váhu, Subregión Malé Karpaty – stred
Záhorský	Nadregionálny	Kúpeľný s liečebnou funkciou Letný pobytový pri vode Vidiecky turizmus Chalupárstvo – rekreačné zázemie Bratislavy	Pobyt a rekreácia pri vode Vodná turistika a vodáctvo Cykloturistika	Šaštín, pútnické miesto a kúpanie Skalica (vinárstvo vo väzbe na Českú republiku)

Zdroj: Regionalizácia cestovného ruchu Slovenskej republiky (2005)

Podunajský región:

Podunajský región je vyhľadávaným miestom pre klientelu, najmä rodiny s deťmi zo Slovenska a z Českej republiky, z dôvodu pobytu pri termálnej vode. Región sa vyznačuje vďaka širokej ponuke termálnych kúpalísk najdlhšou letnou sezónou na území TTSK. Nachádzajú sa tu kúpaliská s aquaparkami v Dunajskej stredě a Veľkom Mederi, ktoré svojou dennou kapacitou dosahujú maximálnu návštevnosť 1,5 miliónov návštevníkov ročne. K predĺženiu pobytu a prilákaní klientely z nových cieľových trhov je potrebné pre pobytových hostí v termálnych kúpaliskách zosieťovať poskytovateľov fakultatívnych výletov a ďalších služieb cestovného ruchu v rámci TTSK, aby sa dosiahol čo najväčší ekonomický prínos z ich návštev. Multifunkčný rezort v Šamoríne svojim olympijským vybavením na svetovej úrovni je vhodný ako pre profesionálnych, tak aj amatérskych športovcov a tímy, aktívnych ľudí i pre rodiny s deťmi a je dejiskom mnohých športových, kultúrnych a kongresových podujatí medzinárodného významu. Ďalšou zaujímavou atraktivitou regiónu je profesionálny pretekársky okruh a viacúčelový areál motorových športov v Orechovej Potôni. Komplex spĺňa všetky FIM a FIA kritériá pre organizovanie veľkých medzinárodných motorových športových podujatí, vďaka ktorým sa stal miestom pre svetové udalosti motoristického športu. Potenciál má aj využitie rieky Dunaj a Malý Dunaj na splavovanie a pobyt pri vode a iné aktivity prírodného turizmu. Región sa vyznačuje ponukou kvalitnej žitnoostrovej gastronómie pripravovanej z miestnych surovín a širokej ponuky ubytovacích zariadení (hotelov, penziónov, ako aj kempingov) v blízkosti termálnych kúpalísk a v rámci rezortov. Na území regiónu sa nachádzajú 18 jamkové golfové ihriská, zvierací park v Orechovej Potôni, ako aj najväčšie vodné dielo Gabčíkovo v SR.

Významné lokality regiónu:

- mestského typu: Šamorín, Dunajská Streda, Veľký Meder,;
- miesta s kultúrnymi pamiatkami: Šamorín, Dunajská Streda, vodné mlyny, Vrakúň;
- miesta s kultúrnymi – spoločenskými podujatiami: Šamorín, Dunajská Streda, Orechová Potôň;
- termálne kúpaliská: Dunajská Streda, Veľký Meder, Topoľníky, ;
- miesta s prírodnými pozoruhodnosťami: Dunajské luhy, Klatovské rameno, Čičovské mŕtve rameno, Malý Dunaj, Hrušovská zdrž;
- rekreačné územia: tok Dunaja a Malého Dunaja;
- útvary cestovného ruchu: termálne kúpaliská, golfové ihriská, multifunkčný rezort v Šamoríne, Orechová Potôň.

Dolnopovažský región:

Región má vďaka svetovým kúpeľom Piešťany dominantné postavenie na zahraničnej návštevnosti Slovenska a na dlhodobých pobytoch aj domácich návštevníkov. Ak neberieme do úvahy Piešťany, zostávajúca časť regiónu vrátane bezprostredného okolia Piešťan je turisticky atraktívna najmä pre domácich návštevníkov a návštevníkov so susedných krajín. Ubytovacie kapacity majú menšiu vyťaženosť a okrem obchodných cestujúcich návštevníkov sem prichádzajú návštevníci vo väčšej miere na jednodňové, prípadne víkendové pobyty, čo sa dá zlepšiť dobudovaním ponuky cestovného ruchu a zosieťovaním partnerov v území. Mestský turizmus je rozvinutý najmä v krajskom meste Trnava, kde návštevníci prichádzajú za kultúrno-poznávacím, sakrálnym, vinárskym, obchodným turizmom a kultúrno-sportovo-spoločenskými podujatiami. Predpoklady pre rozvoj má budovanie siete cykloturistických trás a tematických trás (peších pútnických trás, tematických kultúrnych trás). Termálne kúpaliská a aquaparky sa nachádzajú v Trnave, Galante, Horných Salibách. Návštevnícky atraktívne lokality sú svojimi kultúrnymi pamiatkami Hlohovec, Galanta, Smolenice, Dolná Krupá, Vrbové. Na území CHKO Malé Karpaty sú atraktívne pešie turistické trasy.

Významné lokality regiónu:

- mestského typu: Trnava, Piešťany, Hlohovec, Galanta, Sered', Vrbové, Šaštín - Stráže;
- miesta s kultúrnymi pamiatkami: Trnava, Hlohovec, Smolenice, Dolná Krúpa, Moravany nad Váhom, Ducové;
- miesta s kultúro – spoločenskými podujatiami: Trnava, Piešťany, Hlohovec;
- kúpeľné miesta: Piešťany;
- termálne kúpaliská: Vincov les, Horné Saliby, Sĺňava;
- miesta s prírodnými pozoruhodnosťami: Smolenice – jaskyňa Driny;
- rekreačné územia: Malé Karpaty, Inovecké vrchy, perspektívne Kráľová pri Váhu;
- útvary cestovného ruchu: Jahodník, Sĺňava, Bukovec, Bezovec.

Záhorský región:

Poloha regiónu na hranici s Českou republikou a Rakúskom, ako aj blízkosť Bratislavy ho predurčujú na víkendové pobyty. Najmä pre Bratislavčanov je ideálnym miestom na pobyt vo vlastnom objekte, za golfom do rezortov a na letné výlety spojené s kúpaním a návštevou CHKO Záhorie. Nachádza sa tu významné pútnické miesto Šaštín, ako aj ďalšie lokality prepojené na históriu Rakúsko-Uhorskej šľachty. Posledné roky sa na tomto území začali rozvíjať remeselné a malé pivovary, obľubu si našli aj vinárske podujatia a vínne cesty (napr. vyšľachtená je tu špeciálna odroda Skalický Rubín). Turisticky atraktívnou lokalitou sú Kopčany – žrebčín s kostolom sv. Margity Antiochijskej, ako aj Mlyny (Holíč – veterný mlyn holandského typu, Sobotište – habánsky, Skalica, Dojč, Škodáčkov mlyn Čáčov-Senica, Podbranč). Významné historické sakrálné stavby sa nachádzajú v Skalici, Holíči, Kopčanoch, Šaštíne.

Významné lokality regiónu:

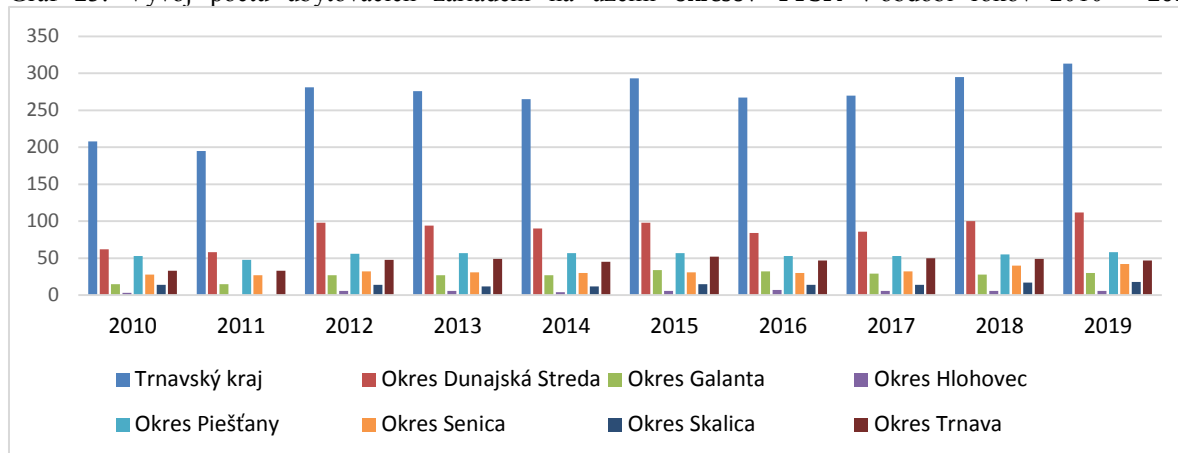
- mestského typu: Skalica, Holíč, Senica,;
- miesta s kultúrnymi pamiatkami: Skalica, Holíč, Šaštín, Plavecký Peter, hrad Branč, Sobotište, kaštieľ Jablonica, hrad Korlátka, Ostrý Kameň, Kopčany;
- kúpeľné miesta: liečebné kúpele Smrdáky;
- miesta s prírodnými pozoruhodnosťami: CHKO Záhorie;
- rekreačné územie: Malé Karpaty, Baťov kanál, Kunovská priehrada;
- útvary cestovného ruchu: Zlatnícka dolina, Šaštín – Gazarka, Kunov, Tomky .

2.1.10.2. Rozvoj podnikateľského prostredia a infraštruktúry - komplexnosť a kvalita služieb pre život (bývanie), cestovný ruch a rozvoj kreatívneho priemyslu na území TTSK

V roku 2019 poskytovalo ubytovacie služby v Trnavskom kraji spolu 313 zariadení. V porovnaní s rokom 2010 (obdobie rokov 2010 – 2019) je to o 105 zariadení viac (nárast predstavuje 50 %).

Najviac ubytovacích zariadení za sledované obdobie 10 rokov pribudlo v okrese Dunajská Streda (+ 50 zariadení čo predstavuje nárast o 81 %), okres Galanta (+ 15 zariadení čo predstavuje nárast o 100 %), okres Senica (+ 14 zariadení čo predstavuje nárast o 50 %) a okres Trnava (+ 14 zariadení, čo predstavuje nárast o 42 %). Úbytok ubytovacích zariadení nebol zaznamenaný v žiadnom z okresov. Podľa údajov z roku 2019 má najväčší podiel ubytovacích zariadení v kraji okres Dunajská Streda s 35,8 % a okres Piešťany s 18,5 %. Najmenší podiel v rámci TTSK je evidovaný v okrese Hlohovec s 1,9 %. Za sledované obdobie 10 rokov majú ubytovacie zariadenia TTSK 7,4 %-ný priemerný podiel na počte ubytovacích zariadení na Slovensku.

Graf 23: Vývoj počtu ubytovacích zariadení na území okresov TTSK v období rokov 2010 - 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

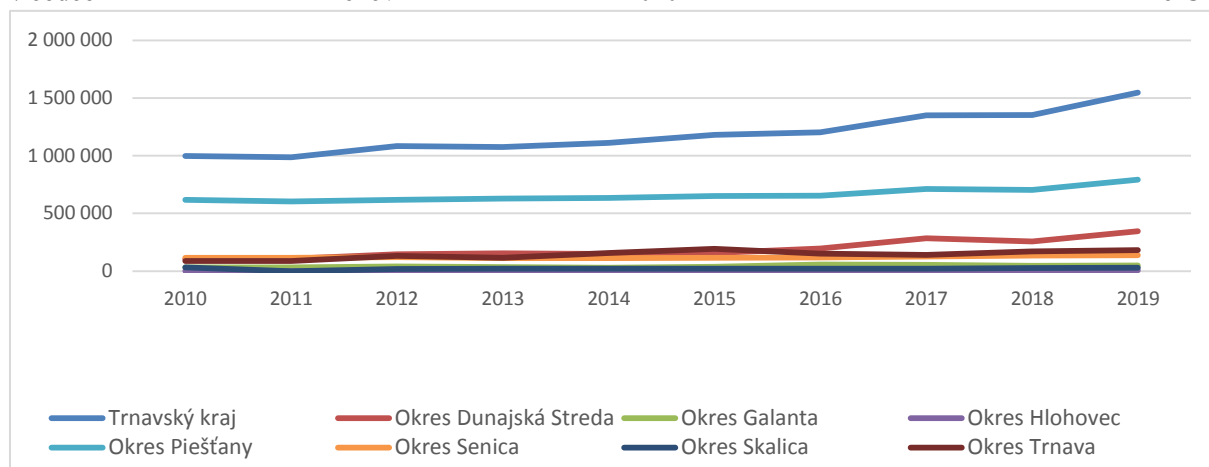
Medzi rokmi 2010 a 2019 vzrástol počet ubytovacích zariadení v TTSK, ako aj počet lôžok v ubytovacích zariadeniach. V sledovanom období rokov 2010 až 2019 je zaznamenaný nárast o 4 323 lôžok (o 30 % lôžkovej kapacity z roku 2010), pričom najväčší nárast bol v okrese Dunajská Streda o 3 168 lôžok (o 98 %) a v okrese Trnava o 931 lôžok (o 58 %). Napriek tomu, že v sledovanom období bol evidovaný nárast počtu ubytovacích zariadení vo všetkých okresoch, v okrese Piešťany lôžková kapacita poklesla za 10-ročné obdobie o 197 lôžok (4 %) a v okrese Skalica o 70 lôžok (13 %). Najväčší podiel lôžok v ubytovacích zariadeniach TTSK je v roku 2019 evidovaný v okrese Dunajská Streda 6 386 lôžok, čo predstavuje podiel 34,3 % a v okrese Piešťany 5 388 lôžok, čo predstavuje podiel 29 %. Najmenší podiel pri 192 lôžkoch má okres Hlohovec (1 % lôžkovej kapacity Trnavského kraja). Za sledované obdobie 10 rokov má lôžková kapacita TTSK priemerný podiel na ubytovacej kapacite SR 8,2 %.

Za sledované obdobie rokov 2010 až 2019 bol zaznamenaný 90%-ný nárast počtu návštevníkov na území TTSK (nárast o 204 702 návštevníkov), pričom najviac návštevníkov pribudlo v okrese Dunajská Streda (96 593 návštevníkov, čo predstavuje nárast o 236 %), v okrese Piešťany (49 273 návštevníkov, čo predstavuje nárast o 47 %) a v okrese Trnava (o 40 626 návštevníkov, čo predstavuje nárast o 109 %). Najmenej za toto 10-ročné sledované obdobie rástla návštevnosť v okrese Skalica (len 7 %). Najviac zo 433 061 ubytovaných návštevníkov v roku 2019 bolo ubytovaných v okresoch Piešťany 153 563 (35,5 %), Dunajská Streda 137 545 (31,8 %) a Trnava 77 883 (18 %). Za sledované obdobie 10 rokov má návštevnosť ubytovacích zariadení TTSK priemerný podiel 6,7 % na návštevnosti ubytovacích zariadení SR.

Počet prenocovaní na území TTSK dosiahol v roku 2019 hodnotu 1 548 352, čo bolo o 550 976 prenocovaní viac v porovnaní s rokom 2010 (nárast o 55 %). Z toho prenocovania návštevníkov zo zahraničia predstavovali hodnotu 720 883 prenocovaní (46,6 %). Na náraste prenocovaní za sledované obdobie 2010 – 2019 sa najviac podieľal okres Dunajská Streda nárast o 240 821 prenocovaní (228 %), nasledoval okres Piešťany o 172 249 prenocovaní (nárast o 28 %) a okres Trnava o 94 915 prenocovaní (nárast o 107 %). Pokles oproti roku 2010 zaznamenal v roku 2019 okres Skalica o 1 910 prenocovaní (6 %). V roku 2019 mali najväčší podiel na prenocovaniach na území TTSK nasledovné okresy: Piešťany (51,1 %), Dunajská Streda (22,4 %) a Trnava (11,9 %). Najmenší podiel vykazoval okres Hlohovec len na úrovni 0,4 %. Za sledované obdobie 10 rokov mali prenocovania v ubytovacích zariadeniach TTSK priemerný podiel 9,3 % na prenocovaniach v ubytovacích zariadeniach SR.

Lôžka boli v roku 2019 využité na 22,8 %. Priemerný počet prenocovaní jedného návštevníka dosiahol 3,6 noci, pričom pobyt v Piešťanoch trval priemerne 5,15 noci.

Graf 24: Vývoj počtu evidovaných prenocovaní v ubytovacích zariadeniach v okresoch na území TTSK v období rokov 2010 - 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z hľadiska druhu ubytovacích zariadení vyhľadalo v roku 2019 v TTSK 356 142 návštevníkov (82,2 %) ubytovanie v hoteloch a penziónoch, čo predstavuje 80,5 % z celkového počtu prenocovaní kraja.

Tabuľka 26: Prehľad návštevnosti a prenocovaní podľa typu ubytovacieho zariadenia za rok 2019

	4* a 5* hotely	Ostatné hotely	Penzióny	Turistické ubytovne	Kempingy a táboriská	Ubytovanie na súkromí	Iné	CELKOM
Počet návštevníkov	158 351	135 006	62 785	17 193	17 345	6 575	35 806	433 061
podiel	36,6%	31,2%	14,5%	4,0%	4,0%	1,5%	8,3%	100%
Počet prenocovaní	536 391	542 940	166 264	63 544	48 111	23 852	167 250	1 548 352
podiel	34,6%	35,1%	10,7%	4,1%	3,1%	1,5%	10,8%	100%

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Tržby za ubytovanie dosiahli v TTSK v roku 2019 sumu 45,1 mil. EUR, čo je o 18,25 mil. EUR viac (o 68 %) ako v roku 2014 a čo predstavovalo 8,73 %-ný podiel na všetkých tržbách ubytovacích zariadení v SR. Tržby za domácich návštevníkov boli na úrovni 20,33 mil. EUR a tržby za zahraničných návštevníkov na úrovni 24,73 mil. EUR, čo tvorilo 10,8 %-ný podiel na tržbách za ubytovanie zahraničných návštevníkov na území SR najmä vďaka kúpeľnému mestu Piešťany. Priemerná cena za ubytovanie za jedno lôžko a noc predstavovala 29,10 EUR. V pandemickom roku 2020 klesli tržby ubytovacích zariadení oproti roku 2019 na území SR o 46,4 % a na území TTSK až o 52,6 %.

Tabuľka 27: Tržby v ubytovacích zariadeniach v tis. EUR s DPH Trnavského samosprávneho kraja, 2018 - 2020

	2018	2019	2020
Slovenská republika	428 556 363	516 184 700	276 881 440
Trnavský kraj	38 774 513	45 064 086	21 338 158
Podiel v %	9,05%	8,73%	7,71%

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z pohľadu ekologickej nemotorovej mobility boli na území TTSK vybudované cyklotrasy medzinárodného významu (EUROVELO) a krajom prechádza 8 nadregionálnych cyklomagistrál (Eurovelo 6 Dunajská cyklistická cesta, Vážska cyklomagistrála, Malokarpatská cyklomagistrála, Eurovelo 13 Okolo rieky Moravy, Kopaničiarska cyklomagistrála, Záhorská cyklomagistrála a horské cyklomagistrály Hrebeňom Považského Inovca a okolo Považského Inovca), ktoré integrujú sieť krajských cyklotrás na medzinárodné cyklocesty i okolité samosprávne kraje a majú aj charakter širšieho spájania sídiel, ktoré na nich, alebo v ich bezprostrednej blízkosti ležia. Sieť cykloturistických trás nie je na celom území kraja rovnomerná. Najhustejšia je v Malých Karpatoch, keďže trasy vedú prevažne po lesných spevnených komunikáciách s obmedzenou automobilovou dopravou. Ďalšími významnými cykloturistickými lokalitami sú okolie Piešťan a vodná nádrž Slňava, ako aj Považský Inovec, okolie Skalice a Biele Karpaty, okolie Serede a vodná nádrž Kráľová. Dostatočná sieť značených cykloturistických trás je i na Záhorí. Najmenej rozvinutou oblasťou je južná časť kraja, nakoľko sú možnosti na cykloturistiku iba v oblasti Malého Dunaja po čiastočne vyznačenej Cyklotrase po stopách vodných mlynov. Významnejšou oblasťou v rámci kraja je sieť cyklotrás okolo Dunaja.

Na území TTSK je momentálne k dispozícii 1 136 km legálne značených cykloturistických trás:

- červené trasy (cyklomagistrály) 368 km,
- modré trasy 293 km,
- zelené trasy 250 km,
- žlté trasy 225 km.

Najdlhšou značenou cykloturistickou trasou na území TTSK pre horskú cyklistiku je kompletne vyznačená Štefánikova cyklomagistrála, ktorá prechádza na územie Bratislavského samosprávneho kraja. Vedie hrebeňom pohoria Malé Karpaty a spája Bratislavu s Dolnými Košariskami neďaleko Brezovej pod Bradlom. Významnou je i cyklotrasa Hrebeňom Považského Inovca, pričom sa plánuje jej predĺženie až k mestu Hlohovec.

V TTSK²¹ je momentálne vyznačených 121 peších turistických trás o celkovej dĺžke 992 km:

- 17 červených trás (magistrály) 204 km,
- 21 modrých trás 127 km,
- 37 zelených trás 268 km,
- 29 žltých trás 184 km,
- 17 trás značených inou farbou 208 km.

V oblasti kultúry na území TTSK je v prevádzke niekoľko kultúrnych inštitúcií, ktoré poskytujú svoje služby širokej verejnosti a vyvíjajú kultúrne aktivity regionálneho, nadregionálneho i medzinárodného charakteru. Na území TTSK pôsobia 4 divadlá, 158 verejných knižníc, 19 múzeí, 2 galérie, 164 osvetových stredísk, ako aj jedna hvezdáreň a planetárium. V TTSK sa nachádza 14 kín vrátane siete multikín CINEMAX, ktoré sú lokalizované v okresných mestách Trnava, Dunajská Streda a Skalica. Trnavský samosprávny kraj je zriaďovateľom Divadla Jána Palárika v Trnave (ako jediného profesionálneho divadla v regióne). Na území TTSK pôsobia aj ďalšie divadlá, a to DISK Trnava a Záhorácke divadlo (ZD) a 18 divadelných ochotníckych súborov. Sieť knižníc na území TTSK v roku 2019 tvorilo 158 verejných knižníc (11,1 % evidovaného počtu na Slovensku), z toho 4 v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK (Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave, Záhorská knižnica v Senici, Galantská knižnica, Žitnoostrovná knižnica v Dunajskej Strede). Najviac verejných knižníc

²¹ oma.sk

má okres Dunajská Streda (36 zariadení) a Trnava (34 zariadení). Najväčšou knižnicou v meste Trnava, ale zároveň i v celom TTSK je Knižnica Juraja Fándlyho v Trnave. Služby poskytuje v centrálnej budove, 4 pobočkách a špecializovanom hudobnom oddelení v Dome hudby Mikuláša Schneidera Trnavského.

Väčšina múzeí na území TTSK má regionálnu pôsobnosť s výnimkou Vojenského múzea Piešťany. TTSK zriaďuje 7 múzeí:

- Západoslovenské múzeum v Trnave sídli v niekdajšom klariskom kláštore z 13. storočia, jeho ponuka obsahuje ročne až 20 nových výstav na výstavnej ploche vyše 2 500 m², múzeum spravuje aj Oláhov seminár a Dom hudby;
- Balneologické múzeum Imricha Wintera v Piešťanoch sa venuje dejinám kúpeľov a kúpeľníctva na území Slovenska, ako aj histórii regiónu Piešťany;
- Žitnoostrovské múzeum v Dunajskej Strede sídli v Žltom kaštieli a budova je kultúrnou pamiatkou;
- Záhorské múzeum Skalica sa venuje slovenskému ľudovému umeniu a zriaďuje Pamätnú izbu Jozefa Miloslava Hurbana v Hlbokom;
- Vlastivedné múzeum v Galante sa špecializuje na dokumentovanie dejín mlynárstva v povodí Malého Dunaja a dolného toku Váhu;
- Vlastivedné múzeum v Hlohovci je zamerané na výstavy keramiky, porcelánu, skla a kolekcie historických zvonov a kamennej plastiky.
- Vojenské múzeum Piešťany je súčasťou Vojenského historického ústavu a sídli v priestoroch bývalého vojenského letiska Piešťany.

TTSK zriaďuje dve galérie. Galéria Jána Koniarka v Trnave pomenovaná podľa zakladateľa osobnosti slovenského sochárstva prevádzkuje výstavné priestory súčasného umenia v zrekonštruovanom objekte Synagógy (zriaďuje aj Centrum súčasného umenia). Záhorská galéria Jána Mudrocha v Senici je regionálnym pracoviskom dokumentovania a prezentácie výtvarného umenia záhorskeho regiónu. Hlohovec patrí k 19 miestam na Slovensku s hviezdárňou a k piatim mestám s planetáriom, ktoré slúži najmä na osvetovú a vzdelávaciu činnosť, popularizáciu astronómie a vedeckú činnosť. Hviezdáreň a planetárium Milana Rastislava Štefánika v Hlohovci v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK je vybavená modernou technikou, ku ktorej patrí aj druhý najväčší ďalekohľad na Slovensku.

V TTSK pôsobí celkom 164 kultúrno - osvetových zariadení, z toho 4 sú v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK – Žitnoostrovské osvetové stredisko v Dunajskej Strede, Galantské osvetové stredisko v Galante, Záhorské osvetové stredisko v Senici a Trnavské osvetové stredisko v Trnave.

V oblasti zariadení na voľný čas a záujmovú činnosť pre deti a mládež pôsobí v kraji 38 zariadení, čo predstavuje podiel 8,7 % všetkých týchto zariadení na Slovensku. Najviac ich je evidovaných v okrese Galanta (8 zariadení) a Piešťany (7 zariadení). V ich činnosti ide najmä o podporu miestnych kultúrnych aktivít a kultúrneho života miestnych angažovaných ľudí. Zariadenia sú závislé od zdrojov, ktoré im miestne samosprávy na túto činnosť vyčlenia. Miestnu a regionálnu kultúru tvoria kreatívni ľudia a ich skúsenosti s realizáciou rôznorodých kultúrnych projektov, optimálne tvorivé prostredie na dôstojnú prezentáciu a konfrontáciu najzaujímavejších umeleckých výsledkov jednotlivcov a kolektívov – detí, mládeže a dospelých na prehliadkach, festivaloch a výstavách s domácou a zahraničnou účasťou.

2.1.10.3. Ľudský kapitál v oblasti cestovného ruchu

V oblasti rozvoja personálu pre podniky služieb TTSK sú špecializované 4 stredné školy: Stredná odborná škola v Holíči, Súkromná stredná odborná škola Gos – Sk v Trnave, Hotelová akadémia Ľudovíta Wintera v Piešťanoch a Súkromná hotelová akadémia SD Jednota v Šamoríne. Evidovaná zamestnanosť a mzdové ohodnotenie v sektoroch SK NACE súvisiacich s cestovným ruchom – sektor Ubytovacie a stravovacie služby a sektor Umenie, zábava a rekreácia v sledovanom období rokov 2010 – 2019 sa vyvíja v jednotlivých okresoch Trnavského kraja ako popisujú tabuľky nižšie (tabuľka 28 a 29).

Tabuľka 28: Priemerná hrubá nominálna mesačná mzda zamestnanca v EUR za roky 2010 - 2019

OKEČ SK NACE	SR/kraj/okresy								
	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava	Trnavský kraj	SR
Ubytovacie a stravovacie služby	759,43	495,80	548,67	607,20	553,00	757,80	600,50	583,70	603,8 0
Umenie, zábava a rekreácia	699,60	711,80	441,50	771,40	653,20	653,11	732,30	713,00	775,0 0

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Priemerná hrubá mesačná nominálna mzda v sektore Ubytovacie a stravovacie služby je za sledované obdobie vyššia ako celoslovenský priemer v okresoch Piešťany, Skalica a Dunajská Streda. Priemerná nominálna mzda v TTSK narástla za sledované obdobie 10 rokov o 292 EUR (61 %) na hodnotu 767 EUR, kým na Slovensku to bolo o 266 EUR (52 %) na hodnotu 775 EUR. V sektore Umenie, zábava a rekreácia neprevyšoval žiadny z okresov celoslovenský priemer. Priemerná nominálna mzda v Trnavskom samosprávnom kraji narástla za sledované obdobie 10 rokov o 281 EUR (44 %) na hodnotu 915 EUR, kým na Slovensku to bolo výrazne viac o 437 EUR (72 %) na hodnotu 1 048 EUR.

Priemerná hodnota priemerného evidenčného počtu zamestnancov v sektore Ubytovacie a stravovacie služby TTSK sa za sledované obdobie 10 rokov navýšila o 3 853 zamestnancov (677 %) na počet 4 422 zamestnancov v roku 2019, kým v Slovenskej republike o 19 732 zamestnancov (120 %) na hodnotu 36 200 zamestnancov. Najviac bolo evidovaných zamestnancov v okresoch Trnava a Galanta (obidva okresy po 25 % hodnoty kraja). Podiel TTSK na evidovanej zamestnanosti v tomto sektore Slovenska predstavoval za sledované obdobie priemerne 8,8 %, pričom v roku 2019 to už bolo 12,2 %. V sektore Umenie, zábava a rekreácia sa zamestnanosť za sledované obdobie navýšila v TTSK o 1 103 osôb (111 %), pričom na Slovensku to bolo o 5 121 zamestnancov (25 %). Najväčší podiel na zamestnanosti v tomto sektore v TTSK majú okresy Trnava (34 %) a Dunajská Streda (18 %). Podiel TTSK na evidovanej zamestnanosti Slovenska v tomto sektore predstavoval za sledované obdobie priemerne 7,3 %.

Tabuľka 29: Priemerná hodnota priemerného evidenčného počtu zamestnancov za roky 2010 – 2019

OKEČ SK	SR/kraj/okresy
---------	----------------

NACE	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalité	Trnava	TA	SR	podiel
Ubytovacie a stravovacie služby	281	534	53	335	391	340	546	2 158	24 552	8,8 %
Umenie, zábava a rekreácia	291	245	43	125	148	218	530	1 579	21 688	7,3 %

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.10.4. Kreatívny priemysel

Kultúrny a kreatívny sektor má, ako katalyzátor inovácií, značný potenciál pre zvýšenie tvorby hospodárskeho rastu a významný podiel na zamestnanosti. Úspechy dosiahnuté v oblasti kreatívneho priemyslu sú podmienené dostatkom kreatívneho ľudského potenciálu, zručnosti a tvorivosti, ktorá sa môže úspešne rozvíjať v priaznivých podmienkach.

Rozvojový potenciál pre Kultúrny a kreatívny priemysel mesta Trnava a TTSK bol identifikovaný najmä v oblastiach: architektúra, vizuálne umenie a dizajn, hudba a scénické umenie, reklama, marketing a audiovizuálna tvorba, inovácie nadväzujúce na pôvodnú remeselnú tvorbu (napríklad výrobkov z kože, skla, či kovu, výroba šperkov, bižutérie, oblečenia a hračiek).

V roku 2021 vzniklo kultúrne kreatívne centrum Arta v Piešťanoch. TTSK poskytlo nevyužívaný majetok bývalej strednej školy Iniciatíve ARTA o. z., ktorá priestory postupne rekonštruje a poskytuje aktérom pôsobiacim v oblasti kultúrno-kreatívneho priemyslu.

Do roku 2023 v rámci schváleného projektu z Integrovaného regionálneho operačného programu Úrad TTSK vybuduje „Kultúrno – kreatívne centrum v Trnave“ za 7,7 mil. EUR, kde v každej umeleckej oblasti bude realizovaný kultúrny inkubátor, akcelerátor a otvorený ateliér.

V roku 2020 kvôli šíreniu choroby COVID-19 sa táto oblasť kreatívneho a kultúrneho sektora dostala do existenčných problémov z dôvodu obmedzení organizovať kontaktné aktivity pre verejnosť.

2.1.10.5. Rozvoj udržateľného využívania prírodného a kultúrneho kapitálu územia TTSK

Územím TTSK pretekajú významné rieky nadregionálneho významu Dunaj a Váh. Vnútroštátne vodné cesty prechádzajúce územím kraja TTSK ako Vážska vodná cesta a Baťov kanál, prípadne tok Malého Dunaja a Dunajské ramená vytvárajú potenciál pre podnikateľské subjekty na zabezpečovanie splavovania riek, poskytovania nových služieb, budovania turistickej infraštruktúry a rozvoj vodných športov.

TTSK má významné zásoby geotermálnych vôd využiteľných v cestovnom ruchu najmä v okresoch Galanta a Dunajská Streda. Výskyt geotermálnych a liečivých prameňov v kúpeľných miestach Piešťany a Smrdáky má mimoriadny význam v oblasti liečebnej starostlivosti a prevencie. Liečebné kúry v Piešťanoch sú zamerané hlavne na pohybové ústrojenstvo a reumatologické problémy, zatiaľ čo v Smrdákoch sa liečia kožné ochorenia vďaka prameňu s najkoncentrovanejšou sírnou vodou v Európe. Geotermálne pramene využívajú viaceré termálne kúpaliská (Horné Saliby, Vincov les, Dunajská Streda, Veľký Meder, Topoľníky, Piešťany, Koplotovce).

Žitný ostrov je významnou zásobárňou podzemných vôd. So svojím miernym až mierne teplým podnebí je najúrodnejšou nížinou Slovenska. Záujmové územie patrí do Chránenej vodohospodárskej oblasti Žitný ostrov. Ide o rozsiahle územie Podunajskej roviny s prirodzenou akumuláciou podzemných vôd napájaných z Dunaja, ktoré tvorí jednu z najvýznamnejších zásobární

pitnej vody v Európe. Žitný ostrov spoločne s priľahlými lužnými lesmi v rámci CHKO Dunajské luhy vytvára predpoklad pre rozvoj produktov prírodného turizmu.

Dva susediace kraje TTSK a BSK spoločne zdieľajú chránené krajinné oblasti: CHKO Záhorie a CHKO Malé Karpaty, ktoré majú možnosti na plnenie najmä rekreačných funkcií lesa v napojení na prírodný turizmus. Pre TTSK má význam aj CHKO Biele Karpaty, ktoré sa rozkladá na spojnici okresov Skalica a Púchov, pričom kopíruje hranicu s Českou republikou v dĺžke okolo 80 km a CHKO Dunajské luhy, ktorá sa rozprestiera na Podunajskej nížine v geomorfologickom celku Podunajská rovina, vedľa slovenského a slovensko-maďarského úseku Dunaja od Bratislavy až po Veľkolásky ostrov v okrese Komárno.

Vinohradníctvo a pestovanie viniča má v TTSK dlhoročnú tradíciu. Územie kraja zasahuje do troch vinohradníckych oblastí: Malokarpatská (Skalický, Záhorský, Orešanský, Trnavský, Hlohovecký, Vrbovský rajón), Južnoslovenská (Šamorínsky, Dunajskostredský a Galantský rajón) a Nitrianska (Šintavský vinohradnícky rajón). Zloženie pôdy Malých Karpát vytvorilo vhodný predpoklad pre pestovanie viniča a produkciu vín svetovej kvality, pričom časť producentov sa prepojila do združenia Malokarpatská vínná cesta (MVC), ktorá sa vymedzuje ako územie ohraničené pohorím Malých Karpát a spojnicami sídiel Bratislava, Senec, Trnava, Smolenice. Sídlo MVC je v meste Modra. Vede cez bývalé kráľovské mestá Bratislavu, Svätý Jur, Pezinok, Modru a priľahlé obce okresov Bratislava, Pezinok a Trnava. Skupina lokálnych vinárov sa prepojila aj do združenia Chute Malých Karpát, ktorých základnou filozofiou je rozvíjať vinársku kultúru a vyrábať víno z hrozna dopestovaného v Malokarpatskej vinohradníckej oblasti. OOCR Trnava Tourism sa od svojho vzniku v roku 2012 intenzívne zameriava na tvorbu produktu a marketingovú podporu vinárstiev práve v segmente vinárskej turistiky.

Ochrana pamiatkového fondu je integrálna súčasť kultúrneho dedičstva a ako predmet ochrany zahŕňa hnutel'ný fond v interiéroch objektov a rôznorodé nehnuteľnosti, najmä architektonické pamiatky, historickú zeleň, pamiatkové územia, kultúrnu krajinu. V roku 2020 mal TTSK 8,06 %-ný podiel na všetkých evidovaných národných kultúrnych pamiatkach v SR, čo zahŕňa 1 368 národných kultúrnych pamiatok (NKP), 1 mestskú pamiatkovú rezerváciu (Trnava so 143 pamiatkami), 1 pamiatkovú rezerváciu ľudovej architektúry (Plavecký Peter s 28 pamiatkami) a 5 pamiatkových zón (Hlohovec, Piešťany, Kopčany, Skalica, Sobotište – habánsky dvor). V zozname NKP je zapísaných aj viacero technických pamiatok ako Veterný mlyn holandského typu pri Holíči, vodný mlyn v Dunajskom Klátove, Tomášikovský vodný mlyn, vodojem a automatický mlyn NUPOD v Trnave.

Na Slovensku je evidovaných asi 300 hradných lokalít, z toho v TTSK ich je šesť: hrad Šintava (Sereď), hrad Korlátka (Cerová-Lieskové), hrad Branč (Podbranč), hrad Ostrý Kameň (Buková), hrad Dobrá Voda (Dobrá Voda), Smolenický zámok (Smolenice). Obnovované sú aj ruiny Kláštora Katarínka.

Niektoré pamiatky na území TTSK spĺňajú kritériá svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Majú jedinečnú hodnotu, ktorá presahuje národné hranice a je dôležitá pre súčasné a budúce generácie. Predmetom predbežného výberu na zápis do zoznamu UNESCO je lokalita: Pamiatky Veľkej Moravy - Slovanské hradisko v Mikulčiciach a Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch. V roku 2012 predložila Česká a Slovenská republika spoločný nominačný projekt na zápis tejto lokality do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Kostol sv. Margity Antiochijskej v Kopčanoch, predrománska cirkevná architektúra na Slovensku, bola tiež navrhnutá do zoznamu Európskeho dedičstva.

Významné technické stavby ako Vodné dielo Gabčíkovo a Jadrová elektrárň Jaslovské Bohunice vytvárajú predpoklad pre poznávací turizmus spojený s prezentáciou ich fungovania.

2.1.10.6. Medzinárodná, národná a regionálna spolupráca subjektov v oblasti cestovného ruchu a kreatívneho priemyslu

Trnavský samosprávny kraj je z geografického hľadiska oprávnený participovať na programoch cezhraničnej spolupráce s Českou republikou, Rakúskom a Maďarskom. Cezhraničná spolupráca začala už v rokoch 2004 - 2006 (tzv. skrátené programové obdobie), kedy sa kraj intenzívne zapojil do iniciatív spoločenstva Interreg IIIA.

Tabuľka 30: Prehľad úspešných projektov cezhraničnej spolupráce Úradu TTSK zameraných na cestovný ruch

Program	Názov projektu	Hlavný partner	Realizácia
Interreg V-A SR – Česká republika	Lávka cez rieku Moravu vrátane prístupovej komunikácie v archeologickom parku Mikulčice - Kopčany	Jihomoravský kraj	2018 – 2019
	Partnerství a aktivní institucionální síť Cyrilometodějské stezky v moravsko-slovenském příhraničí	Evropská kulturní stezka sv. Cyrila a Metoděje, z.s.p.o.x;	2019 – 2020
	Spolupráce JMK a TTSK při propagaci oblasti Archeoparku Mikulčice - Kopčany v návaznosti na nově zbudovanou lávku přes řeku Moravu	Jihomoravský kraj	2020 – 2021
	Podpora budovania bezpečnej infraštruktúry pre cyklistov a jej propagácia v rámci cezhraničnej spolupráce JMK a TTSK	Jihomoravský kraj	2020 - 2021
Interreg V-A SR – Rakúsko	3E - Morava Nature	Mesto Stupava Weinviertel Tourismus GmbH	2017 - 2020
	Kultúra a príroda na Zelenom páse	Weinviertel Tourismus GmbH	2018 – 2021
Interreg V-A SR – Maďarsko	SacraVelo	Župa Győr - Moson - Sopron	2017 - 2021
	Danube Bike&Boat	Bratislavský samosprávny kraj Mesto Mošonmagyaróvár	2017 – 2020
	Mlynárstvo – zabudnuté remeslo našich predkov	Szabadtéri Néprajzi Múzeum v Szentendre	2020 - 2021

Zdroj: Evidencia Úradu TTSK, vlastné spracovanie

2.1.10.7. Destinačný manažment a rozvoj informačné a propagačno-prezentačné aktivity subjektov obcí, miest a regiónov

Od účinnosti zákona č. 91/2010 Z. z. o podpore cestovného ruchu sú organizáciami zodpovednými za riadenie rozvoja a marketingu cestovného ruchu na území svojej pôsobnosti oblastné a krajské organizácie cestovného ruchu ako tzv. organizácie destinačného manažmentu. Sú partnerstvom súkromného, verejného a tretieho sektora a sieťujú aktérov cestovného ruchu v záujme naplňovania spoločnej vízie rozvoja cestovného ruchu. Na území TTSK pôsobia od roku 2012 štyri oblastné organizácie cestovného ruchu (OOCR) a v roku 2021 vznikla piata.

Tabuľka 31: Krátky súhrn informácií k oblastným organizáciám cestovného ruchu

OOCR	Vznik	Sídlo	ČLENOVIA
------	-------	-------	----------

			CELKOM	Podnikatelia	Samospráva	Verejná a štátna správa	Tretí sektor
Trnava Turizmus	23.02.2012	Trnava	24	12	8	1	3
Záhorie	17.12.2012	Smrdáky	43	19	14	1	9
Rezort Piešťany	17.02.2012	Piešťany	19	8	11	0	0
Žitný ostrov- Csallóköz	23.02.2012	Veľký Meder	16	4	7	0	5
Matúšova zem – Mátyusföld	15.12.2021	Galanta	10	2	5	1	2
Spolu			102	43	40	2	17

Zdroj: Register oblastných organizácií cestovného ruchu k 30.10.2020, vlastné spracovanie

Krajská organizácia cestovného ruchu (KOCR) Trnavský kraj bola založená 04.03.2019 Trnavským samosprávnym krajom a všetkými oblastnými organizáciami s výnimkou OOCR Záhorie. Marketing destinácie Trnavský kraj je zabezpečovaný pod značkou „Kraj zážitkov“. Krajská organizácia nemá založené vlastné regionálne turisticko–informačné centrum, ale cez OOCR spolupracuje s tými, ktoré sú prevádzkované na území nimi spravovaných destinácií.

Rozvojové potreby v cestovnom ruchu na krajskej úrovni v spolupráci s OOCR a KOCR realizuje aj Krajská inovačná rozvojová agentúra (KIRA). Je to nezisková organizácia založená najmä pre potrebu prípravy a implementácie inovačných a rozvojových projektov pre TTSK a organizácie v jeho zriaďovateľskej pôsobnosti. Ďalšou prioritou organizácie je realizácia projektov zameraných na zlepšenie kvality života a ochrany zdravia obyvateľov, aktivity zamerané na podporu mimovládnych organizácií, združení a aktívnych jednotlivcov pôsobiach na území Trnavského kraja, či rozvoj dobrovoľníctva v TTSK. Nezisková organizácia sa zameriava aj na poskytovanie služieb na podporu podnikateľského sektora s dôrazom na malé a stredné podnikanie a inovačný potenciál podnikov, rozvoj ich exportných kapacít, ale aj zvyšovanie potenciálu príchodu investícií do regiónu s pridanou hodnotou tvorby pracovných miest. Svojimi aktivitami sa nezisková organizácia snaží motivovať podnikateľov pôsobiach v TTSK prinášať inovatívne prístupy, služby a produkty, ktoré majú potenciál zlepšovať kvalitu života a služieb.

V konkrétnych špecifických strategických oblastiach, ktoré vytvárajú predpoklady pre rozvoj cestovného ruchu v kraji, je dôležitá úzka spolupráca KIRA a KOCR s vybraným odbornými organizačnými útvarmi TTSK.

Od roku 2020 sa kvôli šíreniu epidémie COVID-19 cestovný ruch dostáva do recesie z dôvodu opakovaných preventívnych epidemických opatrení, ktoré zamedzujú pohyb návštevníkov ako aj otváranie prevádzok poskytujúcich nielen ubytovacie, ale aj stravovacie a doplnkové služby pre verejnosť.

Zázemie troch univerzít, dvoch vysokých škôl a prvého univerzitného výskumného parku MTF STU Campus, rovnako ako zázemie zahraničných spoločností etablovaných v priemyselných parkoch ako PSA Peugeot Citroën Trnava, Samsung Electronics Slovakia, s. r. o., Galanta, Samsung Display Slovakia s. r. o. Voderady, a pod. vytvára predpoklady pre významnú mobilitu zahraničných návštevníkov za vedeckými a firemnými organizovanými podujatiami, prípadne obchodnými stretnutiami (tzv. MICE segment cestovného ruchu - kongresový, incentívny a obchodný cestovný

ruch). Tento potenciál zatiaľ systematicky ekonomicky nevyužíva žiadna z organizácií cestovného ruchu na území TTSK.

2.1.10.8. Telesná kultúra a šport ako aktívne a zmysluplné využívanie voľného času pre regeneráciu síl

TTSK každoročne organizuje v spolupráci s ďalšími partnermi viaceré významné športové podujatia (medzinárodnú paralympiádu pre telesne a zdravotne postihnutých športovcov, Župnú olympiádu stredoškolskej mládeže, celoslovenskú olympiádu stredoškolskej mládeže Gaudeamus Igitur) a finančne podporuje projekty zamerané na šport. Aj v mestách a obciach kraja má šport veľkú priazeň a je spojený aj s podporou športových klubov a individuálnych športovcov ako aj organizovaním športových podujatí (medzinárodná olympiáda detí a mládeže Kalokagatia, Trnavské športové hry – súbor športových, atletických disciplín a netradičných športov, Veľká cena Trnavy - plavecké preteky, Cyklojazda občanov Trnavy a okolia, Medzinárodné futbalové turnaje, Festival bojových umení, Memoriál Karola Holoviča – medzinárodný hokejový turnaj žiakov, Grand Prix Trnavia v tanečnom športe, stolnotenisové turnaje a iné). Veľmi úspešná je v kraji športová streľba, futbalové kluby, hrajúce najvyššiu futbalovú súťaž (FC Spartak Trnava, DAC Dunajská Streda, ŠK Senica), hokejové kluby (HK Skalica, HK Trnava, ŠHK Piešťany, HK Senica), softbal (Panthers Trnava), stolný tenis a iné.

Medzi najvýznamnejšie športoviská na území kraja patrí Slovakia Ring – motoristický pretekársky okruh postavený v rokoch 2008 – 2009 v Orechovej Potôni v okrese Dunajská Streda a City Arena Trnava otvorená v roku 2015 ako najmodernejší futbalový štadión na Slovensku a domovský stánok FC Spartaka Trnava. Z pohľadu rozvoja profesionálneho športu sa na území kraja nachádza špičkový areál viacerých športovísk olympijských parametrov pre profesionálnu prípravu športovcov, ich regeneráciu ako aj zázemie pre organizovanie medzinárodných športových podujatí, vrátane kongresových priestorov Xbionic wellness sphere.

2.1.11. Vzdelávanie a šport

2.1.11.1. Zariadenia predškolského vzdelávania

Materské školy sú vyberané rodičmi najmä z pohľadu voľných kapacít, dopravnej a časovej dostupnosti, a kvality predškolského zariadenia. Podľa údajov Štatistického úradu SR sa nachádzalo na území TTSK spolu 307 materských škôl v roku 2019, pričom ide o nárast o 12 materských škôl na území TTSK oproti roku 2009, a z toho 6 pribudlo v okrese Trnava. Z hľadiska zriaďovateľa v roku 2019 tvorili najväčší podiel 294 štátnych materských škôl (95,78%), následne 7 súkromných materských škôl (2,28 %) a 6 cirkevných materských škôl (1,95 %).

Tabuľka 32: Podiel materských škôl a detí navštevujúcich materské školy v jednotlivých okresoch na území TTSK v roku 2019

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
Počet materských škôl	84	46	27	32	29	20	69
Podiel materských škôl v rámci kohorty za TTSK (v %)	27,36	14,98	8,79	10,42	9,45	6,51	22,48
Počet detí navštevujúcich materské školy	3 879	2 768	1 439	1 932	1 858	1 639	4 503
Podiel detí navštevujúcich materské školy v rámci kohorty za TTSK (v %)	21,53	15,36	7,99	10,72	10,31	9,10	24,99
Priemerný počet detí na triedu v štátnych materských školách	19,47	20,35	19,83	19,89	20,20	21,77	20,08
Priemerný počet detí na triedu	-	-	-	21,50	-	23,25	16,44

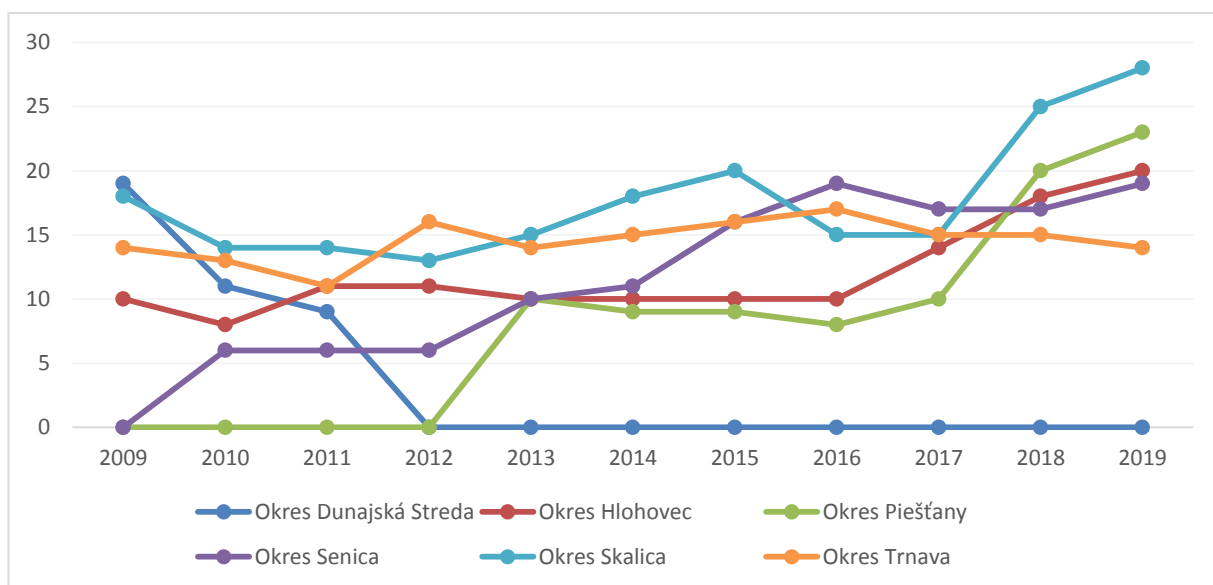
Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
v súkromných materských školách							
Priemerný počet detí na triedu v cirkevných materských školách	14,67	-	17,75	19,5	-	-	18,8

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

V školskom roku 2019/2020 počet tried dosiahol hodnotu 901, z toho 24 v súkromnom a 17 v cirkevnom vlastníctve. Zapisaných detí spolu bolo 18 018, z toho 432 v súkromných MŠ a 305 detí v cirkevných MŠ. Oproti školskému roku 2009/2010 ide o celkové zvýšenie počtu detí o 3 154 detí v predškolských zariadeniach. Priemerne bolo v triedach do 20 detí, pričom priemer bol mierne prekročený iba v okrese Skalica v rámci štátnych (21,77) i súkromných materských škôl (23,25).

Materské školy pre deti s mentálnym postihnutím v roku 2019 navštevovalo 28 detí v okrese Skalica, 23 detí v okrese Piešťany, 20 detí v okrese Hlohovec, 19 detí v okrese Senica a 14 detí v okrese Trnava, pričom predškolské vzdelávanie pre mentálne postihnutých je poskytované iba v slovenskom jazyku, čo predstavuje nedostatok ponuky verejných služieb voči väčšiemu podielu obyvateľstva s maďarskou národnosťou v okresoch Dunajská Streda a Galanta. Deti s postihnutím ako autisti, sluchovo alebo zrakovo postihnutí a podobne nemajú žiadnu možnosť predškolského vzdelávania v špecializovaných zariadeniach so zabezpečenou odbornou starostlivosťou.

Graf 25: Počet detí predškolského veku navštevujúcich špeciálne školy v okresoch na území TTSK v rokoch 2009 - 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.11.2. Zariadenia základných škôl

V školskom roku 2019/2020 sa v Trnavskom samosprávnom kraji nachádzalo 211 základných škôl, z toho 6 cirkevných a 3 súkromné. Oproti školskému roku 2009/2010 ubudlo 31 verejných základných škôl, 1 cirkevná základná škola a pribudli 2 súkromné základné školy. Napriek tomu v školskom roku 2019/2020 navštevovalo základnú školu 44 690 žiakov v rámci 2 394 tried. Oproti obdobiu 2009/2010 nastal pokles počtu žiakov o 32 žiakov a ubudlo 49 tried na základných školách poskytujúcimi vzdelávanie v 1.-4. ročníku, a pribudlo 116 tried na základných školách poskytujúcimi základné vzdelávanie v 1.-9. ročníku, pričom im pribudlo 1 616 žiakov. V rámci základných škôl v školskom roku 2019/2020 pracovalo 3 647 interných učiteľov, a to vrátane riaditeľov.

Priemerný počet žiakov v priemere na 1 školu v Trnavskom samosprávnom kraji dosiahol 204 a na 1 triedu pripadalo vyše 18 žiakov v školskom roku 2019/2020. Najvyšší počet žiakov na 1 triedu bol zaznamenaný v rámci priemeru cirkevných základných škôl s ročníkom 1.-9. v okrese Trnava, v ktorých dosiahol priemernú úroveň až 21,42 žiaka na 1 triedu. Ďalej vzhľadom na rapidný nárast obyvateľstva slovenskej národnosti v okrese Dunajská Streda pod aglomeračným vplyvom hlavného mesta bude potrebné primerane zvýšiť podiel slovenských tried na základných školách v dotknutých obciach a mestách.

Povinná školská dochádzka je poskytovaná prostredníctvom základných škôl poskytujúcimi vzdelávanie v rámci 1. až 9. ročníka a prostredníctvom menších základných škôl poskytujúcimi vzdelávanie v rámci 1. až 4. ročníka v menších obciach. Za posledných 10 rokov sa podiel vzdelávania žiakov zmenšil u základných škôl poskytujúcich vzdelávanie v 1. – 4. ročníku najmä v okrese Senica (o 2,39 percentuálneho bodu), Dunajská Streda (o 1,99 percentuálneho bodu) a Hlohovec (o 0,57 percentuálneho bodu).

Tabuľka 33: Podiel základných škôl a ich žiakov v jednotlivých okresoch na území TTSK v roku 2019

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
Počet základných škôl s 1. – 4. ročníkom	14	14	1	7	11	4	4
Počet základných škôl s 1. – 9. ročníkom	35	29	16	15	16	11	34
Počet žiakov navštevujúcich základné školy	9 417	7 325	3 608	4 771	4 765	3 931	10 873
Podiel žiakov v štátnych základných školách (v %)	96,12	97,20	93,24	95,28	100	96,11	92,30
Podiel žiakov cirkevných základných školách (v %)	2,27	2,80	6,76	4,72	0	0	4,73
Podiel žiakov súkromných základných školách (v %)	1,60	0	0	0	0	3,89	2,97
Priemerný počet žiakov na triedu v štátnych základných školách s 1. – 4. ročníkom	9,51	10,34	14,5	13,37	10,88	12,7	14,79
Priemerný počet žiakov na triedu v štátnych základných školách s 1. – 9. ročníkom	18,59	17,86	17,83	20,34	19,25	21,35	20,27
Priemerný počet žiakov na triedu v cirkevných základných školách s 1. – 4. ročníkom	-	-	-	-	-	-	-
Priemerný počet žiakov na triedu v cirkevných základných školách s 1. – 9. ročníkom	11,89	18,64	20,34	18,75	-	-	21,42
Priemerný počet žiakov na triedu v súkromných základných školách s 1. – 4. ročníkom	-	-	-	-	-	-	-
Priemerný počet žiakov na triedu v súkromných základných školách s 1. – 9. ročníkom	15,1	-	-	-	-	17	14,68

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
ročníkom							

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

V rámci obdobia 2009 – 2019 poklesol počet žiakov školského veku navštevujúce špeciálne školy o 635 žiakov. Najväčší pokles bol zaznamenaný v okrese Trnava (o 379 žiakov) a Galanta (o 122 žiakov).

V oblasti poskytovania špeciálneho školského vzdelávania pôsobili na území TTSK školské zariadenia v okresoch Dunajská Streda (mentálny postih, vývinové poruchy učenia; navyše aj v maďarskom jazyku), Galanta (mentálny postih; navyše aj v maďarskom jazyku), Hlohovec (mentálny postih), Piešťany (mentálny postih), Senica (mentálny postih), Skalica (mentálny postih) a Trnava (mentálny postih, vývinové poruchy učenia).

V školskom roku 2019/2020 z hľadiska počtu žiakov opakujúcich žiakov za 0.-9. ročník²² na verejných školách bol zaznamenaný najvyšší podiel v okrese Galanta (priemerne 1,04 % za 0.-9. ročník), ktorý prevyšoval priemer za TTSK (0,49 %) ako aj SR (0,71 %). Oproti tomu najmenší podiel opakujúcich žiakov bol v okrese Senica (0,06 %) a Trnava (0,11 %). Pri hlbšej analýze vysokého podielu za okres Galanta je možné poukázať na vysoký podiel opakujúcich žiakov najmä na prvom stupni (1,24 %) , čo naznačuje potrebu zvýšenia pozornosti pri výučbe detí v predškolskom a školskom veku (zaistenie kapacít pre deti v materských škôlkach pod dohľadom kvalifikovaných učiteľov ovládajúcich materinské jazyky detí navštevujúcich materské škôlky za účelom ich efektívnej výučby t.j. v prípade okresu Galanta - najmä slovenčina, maďarčina, i rumunčina).

2.1.11.3. Zariadenia stredných škôl

STREDNÉ ODBORNÉ ŠKOLY

V školskom roku 2019/2020 sa v Trnavskom samosprávnom kraji nachádzalo 46 stredných odborných škôl, z toho 34 štátnych, 1 cirkevné a 11 súkromných odborných škôl. Vzhľadom na narastajúci trend kohorty mladšej generácie v rámci stromu života je možné očakávať vyšší počet študentov stredných škôl, hoci aktuálne bol zaznamenaný pokles študentov z 21 655 (2009/2010) na 13 332 žiakov (2019/2020). Podobne sa znižoval aj stav učiteľov, nakoľko v období rokov 2009 – 2019 sa znížil ich počet o 264 učiteľov v štátnych, o 14 učiteľov v cirkevných a o 148 učiteľov v súkromných stredných odborných školách na území TTSK.

V rámci porovnania zriaďovateľov stredných odborných škôl bol zaznamenaný vyšší podiel súkromných škôl v okresoch Galanta (40,95 %) a Dunajská Streda (36,15 %).

Tabuľka 34: Podiel stredných odborných škôl a ich žiakov v jednotlivých okresoch na území TTSK v roku 2019

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
Počet stredných odborných škôl	11	5	3	6	2	6	12
Podiel žiakov v štátnych stredných odborných školách (v %)	63,85	59,05	100	100	71,74	88,85	80,60
Podiel žiakov cirkevných	-	-	-	-	-	-	9,03

²² https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia.html?page_id=9580

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
stredných odborných školách (v %)							
Podiel žiakov súkromných stredných odborných školách (v %)	36,15	40,95	-	-	28,26	11,15	10,37
Počet žiakov navštevujúcich stredné odborné školy	2 296	1 243	405	1 581	594	1 552	5 427
Priemerný počet žiakov na triedu v štátnych stredných odborných školách	18,33	17,48	16,2	21,66	17,47	21,22	23,64
Priemerný počet žiakov na triedu v cirkevných stredných odborných školách	-	-	-	-	-	-	23,24
Priemerný počet žiakov na triedu v súkromných stredných odborných školách	13,17	18,18	-	-	23,4	21,63	17,06

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Stredné odborné školy otvorili učebné odbory v školskom roku 2020/2021 s celkovým počtom 295 v Trnavskom samosprávnom kraji, a konkrétne v počte za okres Dunajská Streda (72), Galanta (35), Hlohovec (13), Piešťany (35), Senica (17), Skalica (39), a Trnava (84).

Celková pestrosť ponuky odborov stredných odborných škôl ovplyvňuje neskoršiu mieru nezamestnanosti vzhľadom na určitú saturáciu pracovného trhu pri menšom rozsahu špecializácií absolventov stredných škôl. V rámci monitorovania rizika nezamestnanosti absolventov učebných odborov v medziregionálnom porovnaní bol dosiahnutý ročný medián 5,0 % v prvom roku po absolvovaní strednej školy v sezóne 2019/2020, ktorý identifikoval nízku rizikovosť absolventov učebných odborov a druhú najlepšiu hodnotu po absolventoch z Bratislavského kraja (4,5 %). Nešlo o hodnotu, ktorá hodnotí kvalitu školy, ale vyjadrila závislosť pri uplatnení sa na pracovnom trhu. V rámci SR bola priemerná hodnota na úrovni 10,4 %²³. Zároveň je potrebné upozorniť na potrebu pripravenosti pre priemyselnú revolúciu Industry 4.0, ktorá zvýši podiel robotickej práce v neprospech veľkého podielu zamestnancov.

Gymnázia a konzervatória

V školskom roku 2019/2020 sa v Trnavskom samosprávnom kraji nachádzalo 21 gymnázií, a z toho boli 2 cirkevné a 3 súkromné gymnázia. Oproti roku 2009 sa v roku 2019 znížil celkový počet gymnázií o jedno gymnázium, o 1 848 študentov, a o 100 učiteľov na území TTSK.

Tabuľka 35: Podiel gymnázií a ich žiakov v jednotlivých okresoch na území TTSK v roku 2019

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
Počet gymnázií	6	4	1	2	1	1	6
Podiel žiakov v štátnych gymnáziách (v %)	82,67	86,95	100	100	100	100	63,74
Podiel žiakov v cirkevných gymnáziách (v %)	-	-	-	-	-	-	31,11
Podiel žiakov súkromných	17,34	13,05	-	-	-	-	5,15

²³ https://www.cvtisr.sk/buxus/docs/JH/Nezamestnanost_A20_.pdf

Okres	Dunajská Streda	Galanta	Hlohovec	Piešťany	Senica	Skalica	Trnava
gymnáziách (v %)							
Počet žiakov navštevujúcich gymnázia	1 240	950	326	836	444	372	1 787
Priemerný počet žiakov na triedu v štátnych gymnáziách	19,71	19,67	21,74	24,59	23,37	20,67	25,89
Priemerný počet žiakov na triedu v cirkevných gymnáziách	-	-	-	-	-	-	23,17
Priemerný počet žiakov na triedu v súkromných gymnáziách	26,88	24,8	-	-	-	-	11,5

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Najväčší počet študentov na území TTSK navštevovalo gymnázia v okrese Trnava (1 787 študentov) a okrese Dunajská Streda (1 240 študentov). Najväčší priemerný počet žiakov na jednu triedu bol zaznamenaný v okresoch Dunajská Streda a Galanta na súkromných gymnáziách, a v okresoch Trnava a Piešťany v rámci štátnych gymnázií. Na území TTSK pôsobilo v roku 2019 iba súkromné konzervatórium v okrese Trnava, pričom ho navštevovalo 56 študentov v rámci 8 tried. Oproti roku 2009 bol zaznamenaný nárast o 4 študentov, pričom došlo k zníženiu počtu učiteľov o 2 vzdelávajúcich pracovníkov. V rámci monitorovania rizika nezamestnanosti absolventov študijných odborov v medziregionálnom porovnaní bol dosiahnutý ročný medián 5,2 % v prvom roku po absolvovaní strednej školy v sezóne 2019/2020, ktorý identifikoval nízku rizikovosť absolventov študijných odborov a druhú najlepšiu hodnotu po absolventoch z Bratislavského kraja (4,2 %). Nešlo o hodnotu, ktorá hodnotí kvalitu školy, ale vyjadřila závislosť pri uplatnení sa na pracovnom trhu alebo uplatnení sa v rámci prijímania na VŠ. V rámci SR bola priemerná hodnota na úrovni 7,3 %²⁴.

V štúdiu na VŠ v rámci SR pokračovalo až 45 % absolventov stredných škôl z Trnavského samosprávneho kraja v akademickom roku 2019/2020 podľa štatistiky prijímacieho konania na vysoké školy²⁵ a oproti prechádzajúcim rokom ide o mierny rast. V medziregionálnom porovnaní sa dlhodobo nepodarilo priblížiť k priemerným hodnotám za SR, nakoľko v akademickom roku to bola hodnota 47,7 % absolventov SŠ pokračujúcich v ďalšom štúdiu na VŠ za celé SR a podiel zapísaných osôb na VŠ s trvalým pobytom v rámci Trnavského samosprávneho kraja tvorí iba 9,6 % študujúcich v rámci SR.

2.1.11.4. Zariadenia vysokých škôl

Na území TTSK je mesto Trnava ako centrum vysokého školstva, nakoľko iba v tomto meste sú poskytované ubytovacie služby pre vysokoškolských študentov prostredníctvom internátneho ubytovania (s kapacitou 1 813 z roku 2019). V rámci mesta Trnava pôsobí:

- Trnavská univerzita s 5 fakultami (Právnická fakulta, Pedagogická fakulta, Filozofická fakulta, Fakulta zdravotníctva a sociálnej práce, a Teologická fakulta);

Univerzita sv. Cyrila a Metoda s 5 fakultami (Fakulta prírodných vied, Filozofická fakulta a Fakulta masmediálnej komunikácie, Fakulta zdravotníckych vied a Fakulta sociálnych vied);

²⁴ https://www.cvtisr.sk/buxus/docs/JH/Nezamestnanost_A20_.pdf

²⁵ <https://www.cvtisr.sk/buxus/docs/PKvs/Statista/r2019pk1.xls>

- Materiálovo - technologická fakulta, ktorá je jednou z fakúlt STU Bratislava so sídlom v Trnave.

Ďalej na území TTSK pôsobia aj menšie vysoké školy (bez poskytovania ubytovacích a stravovacích služieb pre ich študentov) ako Stredo európska vysoká škola v Skalici s dvoma odbormi štúdia (medzinárodné vzťahy, environmentálny manažment) a Danubius Sládkovičovo - súkromná Vysoká škola v Sládkovičove s Fakultou sociálnych štúdií, Fakultou verejnej politiky, a Fakultou práva. Okrem toho sa na území TTSK nachádzajú aj detašované pracoviská vysokých škôl:

- Detašované pracovisko v Sládkovičove Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre;
- Detašované pracovisko v Dunajskej Strede Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre;
- Detašované pracovisko v Skalici Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave;
- Detašované pracovisko sv. Pátra Pia v Piešťanoch - Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave.

Tabuľka 36: Prehľad vysokých škôl k 31.10. 2019

Vysoké školy pôsobiace na území TTSK	Počet fakúlt	Študenti		Pedagóg na plný úväzok
		denný	externý	
Trnavská univerzita	5	3 343	1 186	250
UCM	5	3 940	1 174	291
STU – MTF	1	1 782	0	139
VŠ DANUBIUS	3	689	3	25
STRED EURÓPSKA VŠ	1	0	0	0 ²⁶
SPOLU	14	9 754	2 363	705

Zdroj: CVTI SR, ŠÚ SR

V školskom roku 2019/2020 pôsobilo spolu 705 pedagógov na plný pracovný úväzok, pričom bol zaznamenaný pokles o 155 pedagógov oproti akademickému roku 2013/2014. Najvyšší priemerný podiel denných študentov na 1 fakultu pripadalo na fakultu Slovenskej technickej univerzite (1 782 denných študentov) a na fakulty UCM (985 denných študentov) v roku 2019.

V akademickom roku 2019/2020 na piatich VŠ v Trnavskom samosprávnom kraji študovalo 9 754 študentov na dennom štúdiu a 2 363 študentov na externom štúdiu. Oproti akademickému roku 2013/2014 ide o pokles 2 787 denných a 3 108 externých študentov.

Na základe medziregionálneho porovnania odhadu miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov zaznamenalo zaostávanie oproti iným samosprávnym krajom SR, ale vzhľadom na identifikované navýšenie podielu absolventov stredných škôl pokračujúcich v štúdiu na vysokých školách sa tento faktor bude pravdepodobne zlepšovať. V rámci sledovania miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 prezentuje inovačný potenciál v území.

Tabuľka 37: Odhad miery vysokoškolsky vzdelanej populácie vo vekovej skupine 30 až 34 rokov (v %)

Samosprávne kraje	Rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR
-------------------	-----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

²⁶ Údaje pre účel štatistického vykazovania neboli predložené do stanoveného termínu príslušným organizáciám

Samosprávne kraje	Rok	BA	TT	TN	NR	ZA	BB	PO	KE	SR
Podiel vysokoškolsky vzdelanej populácie, 30-34 rokov	2011	50,4	18,4	20,0	11,3	19,6	22,4	21,4	21,1	23,2
	2012	47,3	18,2	20,5	16,6	22,8	21,5	-	22,0	23,7
	2013	53,9	13,0	26,9	20,8	27,9	23,4	-	27,3	26,9
	2014	54,9	17,2	24,9	19,6	27,0	20,6	20,0	31,4	26,9
	2015	46,2	20,6	30,1	26,2	25,0	21,8	23,2	31,8	28,2
	2016	51,2	24,6	24,3	31,5	26,7	26,3	28,8	29,0	28,9
	2017	61,0	31,1	24,3	38,0	33,6	26,2	27,3	30,5	34,3
	2018	59,9	33,0	32,9	34,3	38,4	31,8	35,4	33,3	37,7
	2019	62,1	35,0	39,2	38,5	35,3	35,2	33,5	39,9	40,0

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

2.1.11.5. Zariadenia škôl – školské jedálne a domovy mládeže

V období rokov 2009 až 2019 sa navýšil počet stravníkov v školských jedálňach ZŠ a SŠ o 673 stravníkov v rámci Trnavského samosprávneho kraja, pričom celkový počet stravníkov bol 49 134 stravníkov na základných a stredných školách. V období rokov 2009 – 2019 sa zvyšoval počet stravníkov najmä v okrese Trnava (o 1 568 stravníkov), pričom po útlme záujmu o stravovanie v roku 2010 sa opätovne začali zvyšovať počty stravníkov v jednotlivých okresoch v roku 2019, a to najmä v dôsledku vládneho sociálneho balíčka poskytovania bezplatných obedov pre žiakov.

Pri porovnaní rokov 2009 a 2019 bol zaznamenaný pokles stravníkov najmä v okresoch Dunajská Streda (o 552 stravníkov) a Piešťany (o 477 stravníkov). Obdobne aj kapacity školských jedální poklesli v okrese Dunajská Streda (o 305 miest pri stole) a v okrese Senica (o 8 miest pri stole). Na druhej strane sa kapacity zvyšovali v okresoch Trnava (o 600 miest pri stole), Skalica (498 miest pri stole) a v okrese Hlohovec (o 371 miest pri stole).

Vo všetkých okresoch na území TTSK sa nachádzali Domovy mládeže pre internátne ubytovanie žiakov a študentov stredných škôl, okrem okresu Galanta od roku 2012. Najmenšia kapacita bola zaznamenaná v okrese Hlohovec (18 lôžok) a Senica (210 lôžok).

2.1.11.6. Zariadenia duálneho vzdelávania

V rámci územia Trnavského samosprávneho kraja sa problematike systému duálneho vzdelávania (SDV) venuje Dual point, ktorý pôsobí v meste Trnava a je informačnou, implementačnou a podpornou regionálnou kanceláriou pre potreby zamestnávateľov, škôl, verejnosti, žiakov a rodičov. Jeho aktivity sú zamerané na poskytovanie informácií pre vstup zamestnávateľov, vstup škôl a vstup žiakov do SDV. Koordináciu aktivít Dual Pointu riadi Štátny inštitút odborného vzdelávania, ktorý je aj realizátorom Národného projektu "Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP".

Ďalším významným účastníkom podporných činností SDV v rámci Trnavského samosprávneho kraja je Oddelenie duálneho vzdelávania a integrovaného systému vzdelávania Odboru školstva, vedy, výskumu a regionálneho rozvoja Úradu TTSK, ktoré sa špecializuje hlavne na rozvoj, fungovanie a metodickú podporu stredných odborných škôl zapojených do SDV.

Medzi významných podporovateľov SDV v počte žiakov zo strany zamestnávateľov v TTSK patria:

- Schaeffler Skalica, spol. s r.o. (okres Skalica),
- ZF Slovakia, a.s., PCA Slovakia, s.r.o., AUTO - IMPEX, spol. s r.o., (okres Trnava)
- Slovenské liečebné kúpele Piešťany, a.s., Zuckmann Villa, s.r.o. (okres Piešťany)
- Saneca Pharmaceuticals, a.s. (okres Hlohovec)
- Therma, a.s., Dunauto DS, s.r.o., ADVENTIM, s.r.o. (okres Dunajská Streda)
- AGROMAČAJ, a.s., Autoprofit, s.r.o. (okres Galanta)

Okrem odvetví strojárstvo, elektrotechnika a automobilový priemysel bol v priebehu posledných dvoch rokov zaznamenaný výrazný záujem zamestnávateľov o zapojenie do SDV aj z oblasti gastru a cestovného ruchu, a taktiež v ekonomickej oblasti. SDV úspešne aplikuje aj na hotelové a obchodné akadémie. V sektoroch ako napríklad poľnohospodárstvo a informačné technológie nebola zatiaľ zo strany zamestnávateľov v TTSK prejavovaná aktívna podpora SDV.

2.1.11.7. Zariadenia celoživotného vzdelávania

Celoživotné vzdelávanie je dôležité z hľadiska systémového riešenia vysokého podielu absolventov stredných a vysokých škôl medzi uchádzačmi o zamestnanie v okresoch Trnavského samosprávneho kraja. V tejto oblasti je potrebné viesť osvetu, nakoľko proces celoživotného vzdelávania má prebiehať nielen v období života bez pracovného vzťahu, ale najmä počas aktívneho pracovného života s ohľadom na sledovanie aktuálnych trendov za účelom zvyšovania kvalifikácie a zvyšovania vlastnej konkurencieschopnosti na pracovnom trhu.

2.1.11.8. Zariadenia športovej výchovy

Športové kluby sú financované zo štátnych, verejných a súkromných zdrojov, pričom z územných samospráv sa im venujú najmä miestne územné samosprávy – mestá a obce. Predsedovia vyšších územných celkov, vrátane predsedu TTSK, podpísali Memorandum o spolupráci so Slovenským olympijským a športovým výborom dňa 25.09.2020. V rámci materiálu vyjadrili signatári ochotu bez finančného plnenia pracovať na modernizácii športového vybavenia, športových zariadení a športovej infraštruktúry, vzájomne spolupracovať a propagovať aktivity pri podpore vzdelávania v oblasti telesnej výchovy, športu a olympizmu, spolupracovať v boji najmä proti násiliu a nelegálnemu stávkovaniu, informovať o významných akciách týkajúcich sa memoranda.

2.1.12. Sociálna starostlivosť, verejno-prospešné organizácie a starostlivosť o zraniteľné skupiny obyvateľstva

Sociálna starostlivosť je termín, ktorý sa používa na označenie jednak činnosti a jednak širokej interdisciplinárnej oblasti, ktorá v sebe zahŕňa niektoré súčasti sociálnej politiky, sociálneho zabezpečenia, sociálnej pomoci (súčasťou ktorej sú aj sociálne služby) a sociálnoprávnej ochrany. V praktickej rovine sociálnu starostlivosť chápeme ako princíp, ktorý štát uplatňuje pri plánovaní a realizovaní činností, ktoré sú zamerané na pomoc pri uspokojovaní štátom uznaných potrieb svojich občanov.

Terminologické spojenie sociálna starostlivosť zdôrazňuje celospoločenský charakter starostlivosti, ktorú spoločne realizujú orgány verejnej správy, sociálne inštitúcie a verejno-prospešné organizácie. Náročnosť úloh vyplývajúcich z konceptu sociálnej starostlivosti prekračuje úzke sektorové ohraničenie a vyžaduje si významnú mieru intersektorovej spolupráce. Je to zároveň oblasť, v ktorej sa do činnosti významnou mierou zapájajú dobrovoľníci. V tomto smere je možné sociálnu starostlivosť chápať tiež ako prejav občianskej solidarity.

Z pohľadu tvorby dokumentu PHRSR sú niektoré súčasti sociálnej starostlivosti rozpracované v iných častiach dokumentu, napr. 2.2.3 (veková stratifikácia obyvateľstva, index starnutia, nezamestnanosť), 2.2.4.7. – zamestnanosť zraniteľných sociálnych skupín, sociálne bývanie atď. Aby sme zachovali prehľadnosť dokumentu PHRSR a zamedzili duplicitu uvádzaných údajov, v tejto časti sa sústredíme na dve oblasti sociálnej starostlivosti, a to na oblasť sociálnych služieb a na oblasť sociálnoprávnej ochrany. Obe oblasti sú najreflektovanejšími súčasťami sociálnej starostlivosti, a to rovnako z pohľadu občanov, odborníkov, politikov a laickej verejnosti. Ide o oblasti, ktoré sú upravené samostatnými legislatívnymi normami, a ktorých oblasti záujmu sa čiastočne prekrývajú. Z tohto dôvodu bude každá oblasť analyzovaná samostatne.

Sociálnu starostlivosť na území TTSK realizujú:

- TTSK;
- mestské a obecné úrady;
- ÚPSVaR a jeho pracoviská;
- Sociálna poisťovňa;
- verejní poskytovatelia sociálnych služieb;
- neverejní poskytovatelia sociálnych služieb;
- subjekty vykonávajúce svoju činnosť v zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

OBLASŤ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

Sociálna služba sa v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. poskytuje:

- a) ambulantnou formou;
- b) terénnou formou;
- c) pobytovou formou;
- d) inou formou – sociálnu službu možno poskytovať aj inou formou, najmä telefonicky alebo s použitím telekomunikačných technológií, ak je to účelné.

Sociálne služby sú službami verejného záujmu a sú poskytované bez dosiahnutia zisku. Zákon však umožňuje aj poskytovanie sociálnych služieb v rámci živnosti alebo podnikania, t. j. na báze zisku. Forma sociálnej služby zároveň určuje aj povinnosti a spôsoby evidencie poskytovaných služieb. Niektoré sociálne služby sú poskytované anonymne, a preto nie je možné ani ich objektívne štatistické vyhodnotenie.

OBLASŤ SOCIÁLNOPRÁVNEJ OCHRANY

2.1.12.1. Sociálnoprávna ochrana je súbor legislatívnych noriem a z nich vyplývajúcich činností na ochranu práv a právom chránených záujmov občanov. V SR je tento pojem používaný predovšetkým vo vzťahu k deťom.

Opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately vykonávajú:

- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR;

- Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny;
- Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny - orgány sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately;
- Centrum pre medzinárodnoprávnú ochranu detí a mládeže;
- obec;
- vyšší územný celok;
- akreditovaný subjekt;
- právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá vykonáva opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately podľa § 10. zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

2.1.12.2. *Sústava zariadení sociálnej starostlivosti podľa okresov na území TTSK*

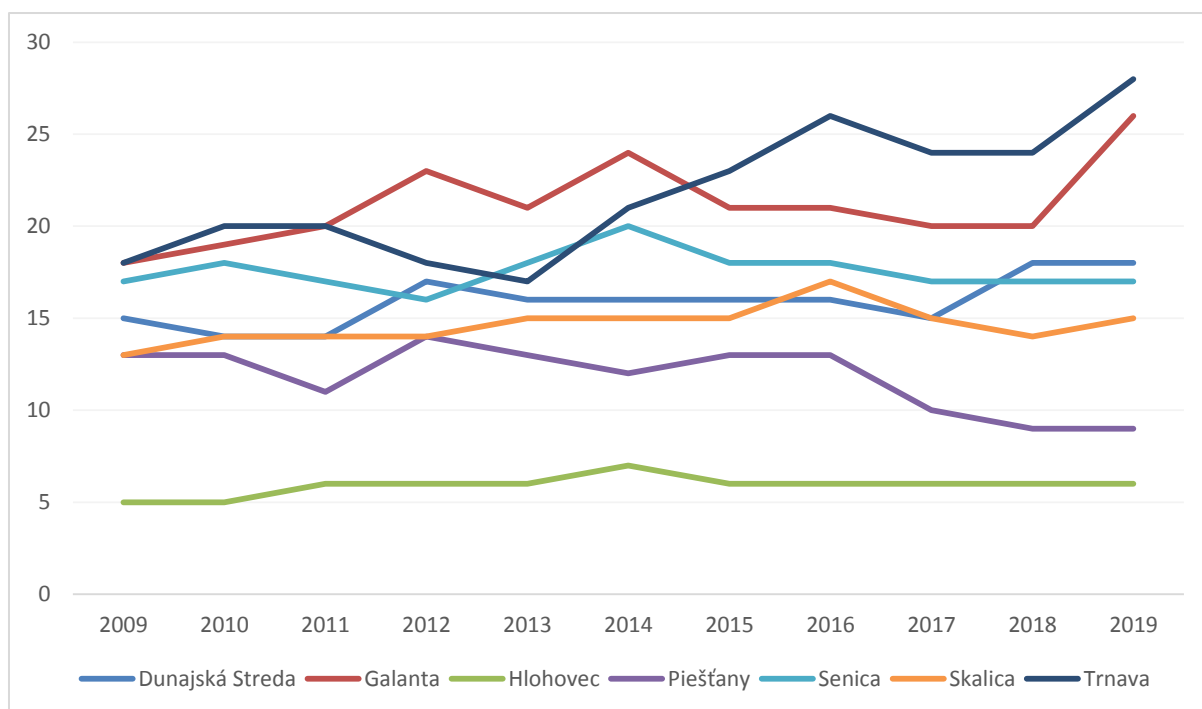
OBLASŤ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

ŠÚ SR na svojich stránkach uvádza, že v TTSK sa k 31.12. 2019 nachádzalo len 107 zariadení sociálnych služieb (ďalej len ZSS). V databázach TTSK sa však uvádza, že k 30.9.2020 v kraji pôsobilo až 208 poskytovateľov sociálnych služieb. Táto diskrepancia je spôsobená dvomi skutočnosťami:

- a) Databázy ŠÚ SR evidujú len dáta v spojení s vybranými sociálnymi službami, ktoré sa dajú objektívne ďalej analyzovať. ŠÚ SR zároveň eviduje len „zariadenia“. Zároveň ŠÚ SR v databáze ZSS má zachytené aj tie zariadenia, ktoré poskytujú svoje činnosti na základe zákona č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK.
- b) TTSK v svojich databázach eviduje aj také sociálne služby, ktoré sú poskytované inou ako pobytovou formou sociálnych služieb (napr. terénna sociálna služba, sociálna služba v domácom prostredí klienta atď.) TTSK zároveň v svojich databázach rozlišuje medzi „zriaďovateľom“, „poskytovateľom“ a „zariadením“. Zariadením sa myslí budova, v ktorej sa sociálna služba poskytuje. Zriaďovateľ je právnická alebo fyzická osoba, ktorá v zmysle platnej legislatívy dáva zapísať sociálnu službu do registra poskytovateľov sociálnych služieb. Zriaďovateľ nemusí byť zároveň poskytovateľom. Poskytovateľom sociálnej služby je konkrétna právnická alebo fyzická osoba, ktorá priamo poskytuje jednu alebo viac sociálnych služieb. V jednom zariadení je možné poskytovať viacero sociálnych služieb.

Pri niektorých druhoch sociálnych služieb sa v štatistikách zvlášť nachádzajú na časovej osi aj názvy sociálnych služieb, ktoré sú v súčasnosti neplatné. Ak však poskytovali ten istý druh sociálnej služby, tak sú v tejto analýze zachytené pod aktuálne platným označením, napr. pobytové sociálne služby pre seniorov sú aktuálne poskytované v zariadeniach pre seniorov (ďalej len ZpS). V predchádzajúcich rokoch boli nazývané ako domovy dôchodcov, domovy – penzióny pre dôchodcov. Podľa informácií zo ŠÚ SR boli ZSS rozložené naprieč celým TTSK, pričom ich počet v jednotlivých okresoch sa líšil.

Graf 26: Počet ZSS v TTSK podľa evidencie ŠÚ SR v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Na grafe je viditeľný stúpajúci trend ZSS vo väčšine okresov TTSK. Jediným okresom, v ktorom počas sledovaného obdobia 2009 – 2019 zaznamenávame stagnáciu počtu ZSS je okres Hlohovec. Graf tiež signalizuje pokles ZSS v okrese Piešťany. Tento pokles je len zdanlivý. V okrese Piešťany prišlo k redukcii počtu detských domovov ich transformáciou na profesionálne rodičovstvo.

Podľa evidencie TTSK sa k 30.9.2020 celkovo nachádzalo v kraji 208 poskytovateľov, ktorí k danému dátumu mali spolu kapacitu 7 858 miest. Tieto zariadenia poskytujúce sociálne služby sa nachádzajú na území celého kraja a sú zabezpečované verejnými aj neverejnými poskytovateľmi. Najväčší počet poskytovateľov sociálnych služieb sa nachádzal v okrese Dunajská Streda. V rámci územia TTSK bol zaznamenaný dlhodobý rast kapacít v ZSS.

Tabuľka 38: Celkový počet poskytovateľov sociálnych služieb a ich kapacita v TTSK k 30.9.2020

Územie	počet poskytovateľov	kapacita
okres Dunajská Streda	52	1 389
okres Galanta	32	1 367
okres Hlohovec	14	632
okres Piešťany	19	460
okres Senica	26	1 065
okres Skalica	22	998
okres Trnava	43	1 947
TTSK spolu	208	7 858

Zdroj: TTSK, vlastné spracovanie

Tabuľka 39: Vývoj kapacít v ZSS TTSK medzi rokmi 2013- 2019

Územie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
okres Dunajská Streda	1 122	1162	1136	1107	1045	1102	1141	1389
okres Galanta	1 123	1166	1179	1158	1031	1084	1086	1367
okres Hlohovec	275	270	274	272	293	291	291	632
okres Piešťany	511	527	561	542	411	383	379	460
okres Senica	1 061	1094	995	990	953	962	981	1065
okres Skalica	956	1011	1002	1046	917	890	934	998
okres Trnava	904	924	881	1091	1027	1064	1204	1947
Trnavský kraj	5 952	6154	6028	6206	5677	5776	6016	7858

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Poznámka: Celkové počty miest v ZSS v TTSK za roky 2009 – 2012 podľa okresov sa v sledovaných databázach nenachádzajú, preto v predchádzajúcej tabuľke uvádzame vývoj kapacít v TTSK až od roku 2013.

2.1.12.3. Verejní poskytovatelia sociálnych služieb

Verejným poskytovateľom v zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. je právnická osoba zriadená obcou alebo založená obcou, právnická osoba zriadená vyšším územným celkom alebo založená vyšším územným celkom. Medzi verejných poskytovateľov sociálnych služieb v Trnavskom samosprávnom kraji patria mestá, obce a TTSK. Ich rozloženie v regióne obsahuje nasledovná tabuľka. Z údajov v tabuľke vidíme, že v TTSK aktuálne poskytuje sociálne služby 131 verejných poskytovateľov, ktorých spoločná kapacita je 5 686 miest. Pri pohľade do tabuľky zistíme, že hoci TTSK je poskytovateľom sociálnych služieb len v 21 prípadoch, kapacita v jeho zariadeniach tvorí 30,4 %.

Tabuľka 40: Počet verejných poskytovateľov a kapacita poskytovaných sociálnych služieb

Územie	Verejní poskytovatelia bez TTSK	kapacita	ZSS TTSK	kapacita	Poskytovatelia spolu	Kapacita spolu
okres Dunajská Streda	36	641	6	391	42	1 032
okres Galanta	14	582	5	278	19	860
okres Hlohovec	8	396	1	30	9	426
Piešťany	15	254	0	0	15	254
okres Senica	16	266	5	638	21	904
okres Skalica	12	585	2	198	14	783
okres Trnava	9	1 233	2	194	11	1 427
Trnavský kraj	110	3 957	21	1 729	131	5 686

Zdroj: TTSK, vlastné spracovanie

ZSS sa nachádzajú v každom okrese TTSK, ich rozloženie v prostredí sa čo do počtu verejných poskytovateľov, ako aj kapacity miest v ZSS líši. Percentuálne rozloženie ZSS v závislosti od ich kapacity v TTSK je nasledovné: 25 % ZSS sa nachádza v okrese Trnava, po ňom nasleduje okres Dunajská Streda s 18 %, s tretou najvyššou kapacitou ZSS disponuje okres Senica 16 %, za ním len s rozdielom 1 %, teda s 15 % kapacity v ZSS nasleduje okres Galanta, 14 % kapacity ZSS je v okrese Skalica. V okrese Hlohovec je len 8 % z celkovej kapacity ZSS v TTSK a napokon v okrese Piešťany sú len 4 %.

TTSK je zriaďovateľom 21 ZSS s celkovou kapacitou 1 729 miest pre svojich klientov sociálnych služieb, ktoré sú poskytované spolu v 6 okresoch. Jediným okresom, v ktorom nie je žiadne ZSS, ktorého zriaďovateľom by bol TTSK, je okres Piešťany.

2.1.12.4. *Neverejní poskytovatelia sociálnych služieb*

Neverejnými poskytovateľmi sú právnické osoby zriadené alebo založené fyzickou osobou alebo právnickou osobou, ktorá nie je obcou, mestom alebo VÚC. Na území TTSK aktuálne poskytuje sociálne služby 77 neverejných poskytovateľov. Kapacita týchto ZSS je 2 172 miest. Ich rozloženie v rámci okresov Trnavského samosprávneho kraja uvádza nasledovná tabuľka.

Tabuľka 41: Počet a kapacita poskytovaných sociálnych služieb v TTSK zriadených neverejným poskytovateľom k 30.9.2020

Územie	Neverejní poskytovatelia	Kapacita
okres Dunajská Streda	10	357
okres Galanta	13	507
okres Hlohovec	5	206
okres Piešťany	4	206
okres Senica	5	161
okres Skalica	8	215
okres Trnava	32	520
Trnavský kraj	77	2 172

Zdroj: TTSK, spracovanie vlastné

2.1.12.5. *Starostlivosť o zraniteľné a znevýhodnené skupiny obyvateľstva*

Samotný pojem *zraniteľné sociálne skupiny* sa používa naprieč spoločenskou praxou. V rámci sociálnej ochrany sa týmto termínom označujú také sociálne skupiny, ktoré potrebujú zvýšenú mieru intervencie a sociálnej ochrany zo strany spoločnosti. Medzi zraniteľné a znevýhodnené skupiny obyvateľstva zaradíme:

- deti;
- ľudí so špecifickými potrebami (ľudí so zdravotným znevýhodnením);
- seniorov.

Okrem týchto troch skupín sú v rámci sociálnej starostlivosti zaradované medzi ohrozené skupiny tiež

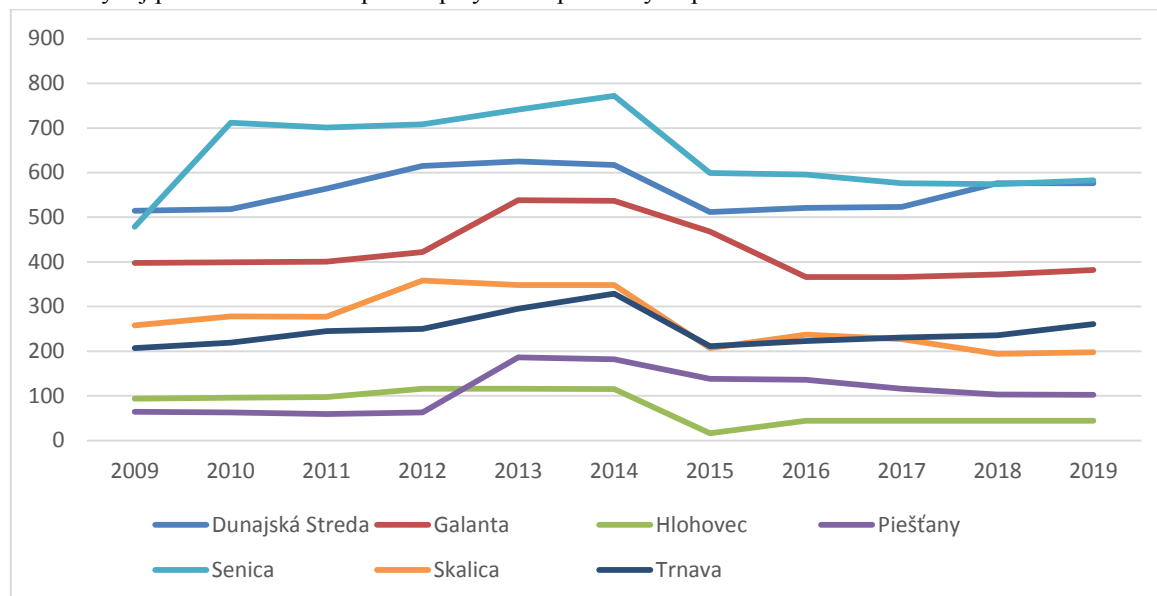
- ľudia bez domova;
- rodiny ohrozené chudobou;
- jednotlivci, rodiny a komunity ohrozené sociálnou exklúziou.

STAROSTLIVOSŤ O ĽUDÍ SO ŠPECIFICKÝMI POTREBAMI

Skupinu ľudí so špecifickými potrebami predstavujú jednotlivci, ktorí majú niektorú formu telesného, zmyslového, emocionálneho, sociálneho alebo psychického znevýhodnenia. Sociálne služby ľuďom so špecifickými potrebami sú v súčasnosti poskytované predovšetkým v domovoch sociálnych služieb, a to vo všetkých formách, v denných stacionároch, v centrách, poradniach kde sú vykonávané ako samostatné odborné činnosti (jednotlivé sociálne služby) alebo ako komplex ponúkaných sociálnych služieb.

V oblasti počtu miest za účelom poskytovania sociálnych služieb pre ľudí so špecifickými potrebami bol zaznamenaný nárast do roku 2015 a následne pokles počtu miest v zariadeniach. Tento vývoj je následkom legislatívnych zmien, kde pred rokom 2009 prišlo k preklasifikácii niektorých sociálnych služieb, kde viacerí zriaďovatelia využili možnosť preklasifikovať časť sociálnych služieb určených seniorom na domov sociálnych služieb vzhľadom na zdravotný stav týchto prijímateľov sociálnych služieb. Po tomto období sa situácia postupne stabilizovala.

Graf 27: Vývoj počtu miest v DSS pre dospelých so špecifickými potrebami v TTSK

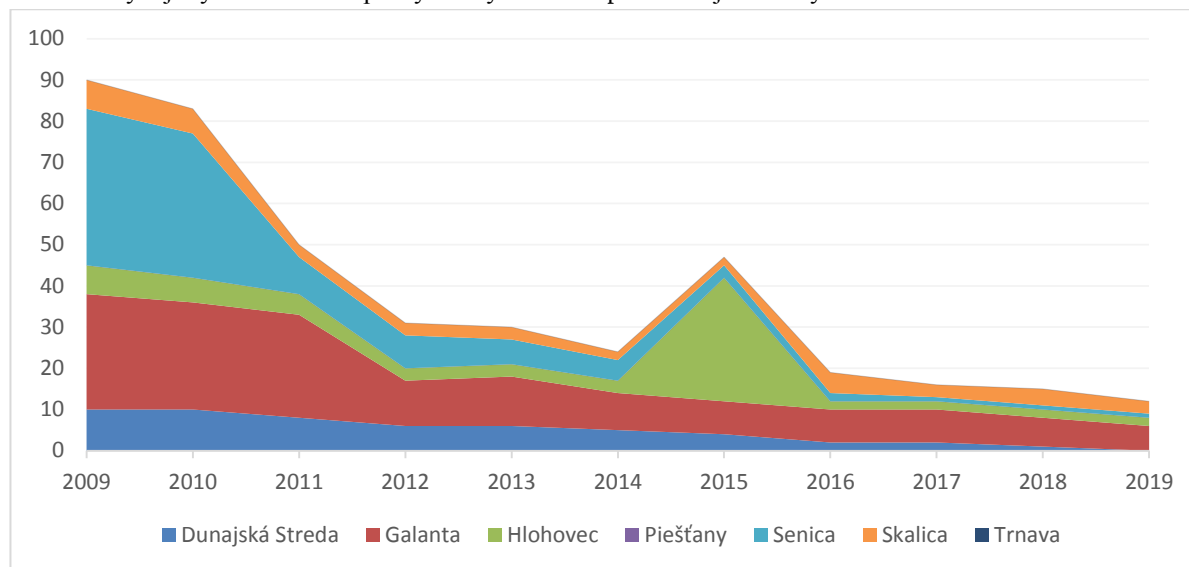
Zdroj: TTSK, vlastné spracovanie

Sociálne služby pre ľudí so špecifickými potrebami patria k ekonomicky aj personálne náročným sociálnym službám. Táto skutočnosť sa odráža aj v percentuálnom podiele poskytovateľov. K 30.09.2020 bolo až 61 % týchto služieb je realizovaných v rámci zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK, ďalších 18 % predstavovali DSS v zriaďovateľskej pôsobnosti ostatných verejných poskytovateľov. Len 21 % z týchto služieb bolo poskytovaných neverejnými poskytovateľmi.

Osobitnú podkategóriu tvorili služby poskytované v DSS pre deti. Do týchto zariadení boli umiestňované deti s vrodenným zdravotným postihnutím. Tieto zariadenia poskytovali svoje služby deťom od narodenia do 25. roku. Po dosiahnutí tohto veku boli premiestňované do DSS pre dospelých. Od roku 2009 zaznamenávame systematický pokles počtu detí so špecifickými potrebami v DSS. Humanizácia služieb poskytovaných v ZSS, ako aj presadenie princípu rovnosti do oblasti sociálnych služieb viedlo k legislatívnej úprave, že sa ruší delenie DSS určených zvlášť deťom a zvlášť dospelým. Zároveň sa postupne aj pri sociálnej starostlivosti o deti so špecifickými potrebami začali aplikovať zmeny v zákone č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK, podľa ktorého sa deti so špecifickými potrebami nemajú umiestňovať do DSS, ale do tých istých foriem náhradnej rodinnej starostlivosti ako intaktné deti.

Pokles počtu detí so špecifickými potrebami umiestnených do ústavnej starostlivosti je čiastočne ovplyvnený aj posilňovaním služieb na podporu rodiny so zdravotne postihnutým dieťaťom, a tiež rozvojom sociálnych služieb poskytovaných v domácom prostredí.

Graf 28: Vývojový trend služieb poskytovaných v DSS pre deti v jednotlivých okresoch na území TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

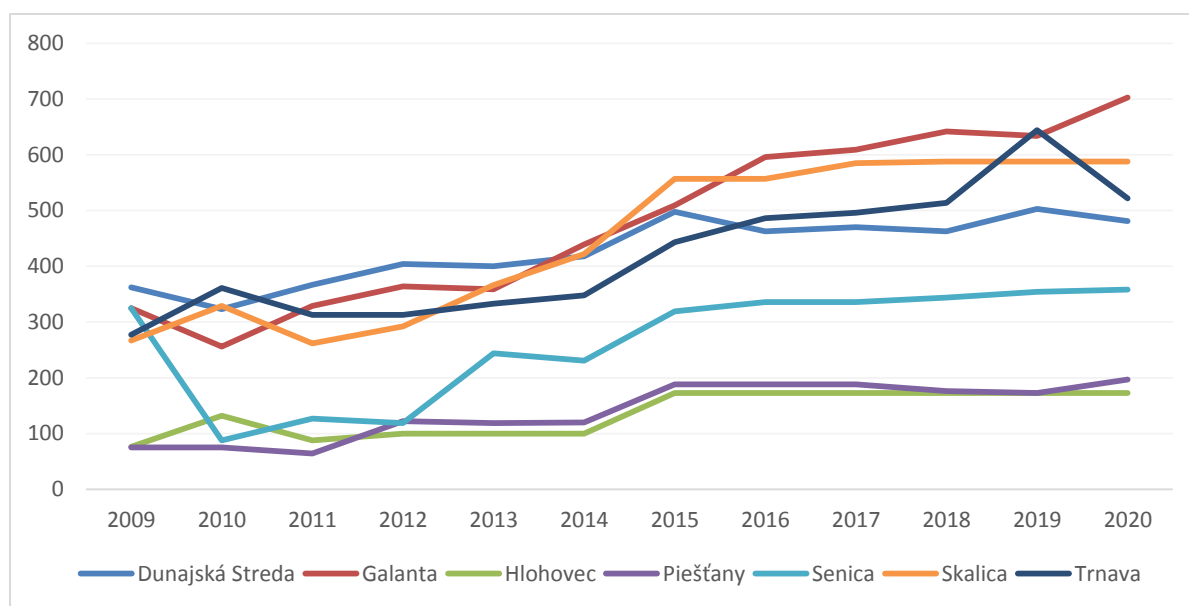
Napriek pretrvávajúcemu trendu v tejto oblasti je potrebné akceptovať skutočnosť, že niektoré deti sa narodia so závažným zdravotným postihnutím, že rodičia nezvládnu každodennú starostlivosť o dieťa v domácom prostredí. Umiestnenie dieťaťa na žiadosť rodičov v DSS znamená, že sa o dieťa postará odborný personál v zariadení a rodičia si zachovávajú všetky svoje práva a povinnosti voči svojmu dieťaťu. V prípade priaznivého vývoja dieťa je možné, aby do budúcnosti bola starostlivosť v DSS ukončená a dieťa prešlo do domácej starostlivosti.

SOCIÁLNA STAROSTLIVOSŤ O SENIOROV

Ďalšou zraniteľnou skupinou sú seniori, teda jednotlivci vo vekovej kategórii 60plus. Právo na poskytnutie sociálnej služby sa neodvodzuje od veku seniora, ale od stavu jeho sociálneho fungovania súvisiace s bežnou starostlivosťou o seba a svoju domácnosť. Sociálne fungovanie je ovplyvnené zdravotným stavom jedinca. Seniorom odkázaným na poskytovanie sociálnej služby sú prioritne určené zariadenia pre seniorov (ZpS). Určité percento seniorov je aj medzi klientmi DSS, kde kontinuálne zotrvávajú po dosiahnutí seniorského veku. V ostatných rokoch sa v TTSK rozvíjajú aj denné stacionáre pre seniorov, ako aj sociálne služby poskytované v špecializovaných zariadeniach (ďalej len ŠZ).

Z analýzy údajov vyplýva evidentný kontinuálny nárast kapacít v ZpS počas celého sledovaného obdobia. Kapacita v ZpS v TTSK sa za uvedené obdobie zvýšila o 79,79 %.

Graf 29: Vývoj počtu miest (kapacity) v ZSS v TTSK v rokoch 2009 - 2020

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Vzhľadom na demografickú situáciu v SR je oprávnené predpokladať, že seniorov odkázaných na niektorý druh sociálnej služby bude permanentne pribúdať, a preto bude potrebné zvýšiť počet ZpS a zároveň posilniť rozvoj iných druhov sociálnych služieb tak, aby bolo možné tieto potreby pokryť.

Na základe údajov z databázy vedenej na TTSK bolo k 30.9.2020 celkovo 56 poskytovateľov, ktorí zabezpečovali sociálne služby v ZpS v TTSK. Nasledujúca tabuľka prináša informácie o ich regionálnom rozložení.

Tabuľka 42: Počet poskytovateľov v TTSK poskytujúcich sociálnu službu v ZpS k 30.09.2020

Územie	Počet poskytovateľov	kapacita
okres Dunajská Streda	7	481
okres Galanta	15	703
okres Hlohovec	2	173
okres Piešťany	5	197
okres Senica	9	358
okres Skalica	8	588
okres Trnava	10	522
Trnavský kraj	56	3 022

Zdroj: TTSK, vlastné spracovanie

Zároveň ide o oblasť sociálnych služieb, o ktorú prejavujú záujem práve neverejní poskytovatelia, ktorí budujú nové ZpS v TTSK. TTSK sa na poskytovaní sociálnych služieb v ZpS k 30.9.2020 podieľal 8 %. Podiel verejných a neverejných poskytovateľov poskytujúcich sociálne služby v ZpS bol zhodný a to 47 %.

Časť sociálnych služieb je seniorom poskytovaná aj v špecializovaných zariadeniach (ďalej len ŠZ). ŠZ sú zariadenia poskytujúce starostlivosť ľuďom s psychiatrickými diagnózami, ako sú rôzne druhy demencií, Alzheimerova choroba, Parkinsonova choroba a pod. Zároveň ide o sociálne služby, ktoré sú veľmi náročné na materiálne vybavenie, personálne zabezpečenie, a tým aj na finančné krytie tejto

služby. Hoci tieto ochorenia zasahujú predovšetkým seniorov, ich prijímateľmi sú aj jedinci mladšieho veku.

Tabuľka 43: Vývoj miest v ŠZ v TTSK

Územie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
okres Dunajská Streda	0	0	0	0	0	64	109	132	171	171	171
okres Galanta	30	0	0	45	45	65	65	65	142	142	142
okres Hlohovec	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
okres Piešťany	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95	95
okres Senica	0	0	0	0	0	0	0	40	40	40	40
okres Skalica	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	30
okres Trnava	0	0	0	0	0	0	40	40	40	40	40
Trnavský kraj	153	123	123	168	168	252	337	400	516	516	518

Zdroj: TTSK, vlastné spracovanie

V oblasti poskytovania sociálnych služieb v ŠZ z verejných poskytovateľov zabezpečuje tieto služby len TTSK a to v 61 %. Neverejní poskytovatelia sa na službách poskytovaných v ŠZ podieľajú 39 %.

Práve náročnosť zriadenia a prevádzkovania ŠZ je dôvodom, pre ktorý sa obce a mestá TTSK do budovania týchto zariadení nezapájajú. Ako vidno z údajov v grafe, tak 61 % poskytovateľov ŠZ je v zriaďovateľskej pôsobnosti TTSK. Zriaďovateľmi vo zvyšných 39 % sú neverejní poskytovatelia.

ĽUDIA BEZ DOMOVA

Pre ľudí bez domova sú určené najmä sociálne služby poskytované v nocľahárni a v útulku, pričom ich regionálne rozloženie sa veľmi líši. V okrese Hlohovec k 31.12.2019 neexistovala ani jedna nocľaháreň a v okrese Dunajská Streda bola zriadená iba od roku 2018.

Obdobná situácia je aj pri poskytovaní sociálnej služby v útulku. Okresy Dunajská Streda a Galanta počas sledovaného obdobia nemali túto službu zriadenú.

DETI AKO OHROZENÁ SKUPINA

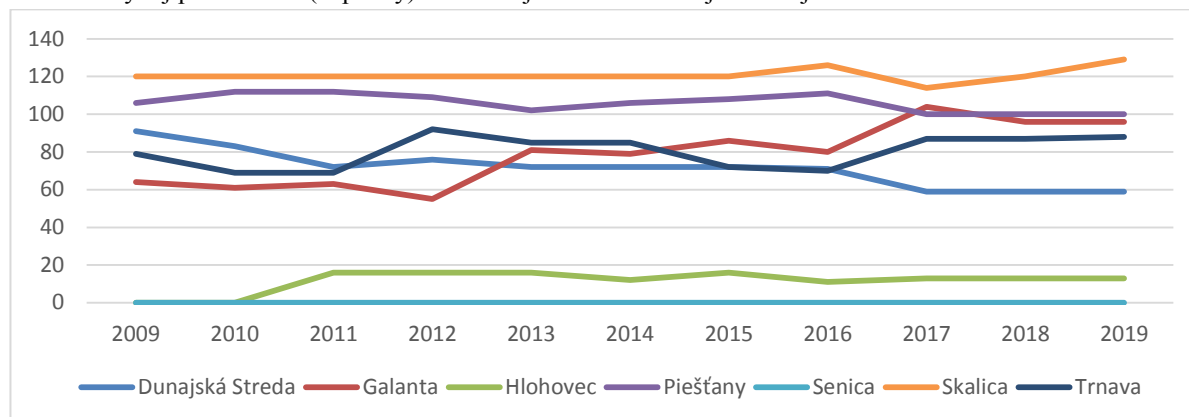
Deti sú všeobecne pokladané za najzraniteľnejšiu sociálnu skupinu. Táto skutočnosť je dôsledkom ich nespôsobilosti zvládať záťažové životné situácie, či brániť sa ohrozeniu z rodinného prostredia a z jeho okolia. V rámci sociálnej starostlivosti o deti vychádzame z oboch spomínaných zákonov. Zo zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách. Tento zákon umožňuje vytvárať potrebné služby na podporu rodiny a sociálne služby na podporu zosúladzovania rodinného a pracovného života, čím sa podporuje pozitívna atmosféra v rodine.

Z hľadiska starostlivosti o deti je však dominantnou legislatívnou normou zákon č. 305/2005 Z. z. o SPODaSK. Tento zákon vytvára predpoklady pre riešenie dvoch významných oblastí v živote dieťaťa a jeho rodiny. Prvou je zabezpečenie zdravého rodinného prostredia pre optimálny vývin dieťaťa, vrátane náhradnej rodinnej starostlivosti. Druhou oblasťou je predchádzanie, odstraňovanie alebo aspoň eliminácia porúch správania. V oblasti sociálnoprávnej ochrany má dominantné postavenie štát, ktorý je zriaďovateľom ústavných foriem náhradnej rodinnej starostlivosti.

V TTSK pracuje v súčasnosti 10 ústavných zariadení náhradnej rodinnej starostlivosti. Tieto zariadenia mali do 1.1. 2019 názov detský domov, novela zákona č. 305/2005 Z. z. zmenila tento názov na centrum pre dieťa a rodinu (ďalej len CpDaR). Medzi týmito zariadeniami sú aj 3 CpDaR, ktoré sú zriadené neziskovou organizáciou.

V zmysle zákona č. 305/2005 Z. z. by mali postupne klesať počty detí umiestnených do ústavnej rodinnej starostlivosti, t.j. do CpDaR, avšak kapacity jednotlivých zariadení naznačujú pretrvávajúce stúpajúceho trendu.

Graf 30: Vývoj počtu miest (kapacity) v ústavnej forme náhradnej rodinnej starostlivosti

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Novela zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane a sociálnej kuratele nepriniesla len zmenu názvu inštitúcie, ale aj obsahu výkonov v tomto zariadení. Od 1.1. 2019 je možné, aby CpDaR vykonávali aj resocializačný program pre plnoletú osobu závislú od alkoholu, drog, alebo patologického hráčstva. CpDaR plnia od tohto dátumu aj iné, štátom uložené úlohy. Je preto predpoklad, že v budúcom období nepríde k poklesu kapacity týchto zariadení, ale práve naopak a môže zároveň prísť i k zmene klasickej klientely.

Okrem tejto starostlivosti je oblasť SPODaSK spojená s radom odborných činností zameraných na úpravu rodinného prostredia alebo na nápravu problematického správania detí a rodín. Tieto činnosti sú vykonávané predovšetkým zamestnancami UPSVaR a doplnené činnosťami akreditovaných subjektov. V súčasnosti na území TTSK pôsobí 17 subjektov vykonávajúcich opatrenia SPOaSK, ktoré poskytujú svoje služby ambulantnou formou. V jednom prípade ide o subjekt, ktorý sa priamo zameriava na služby sociálnej prevencie poskytované priamo v teréne (streetwork). Ich prehľad uvádzame v časti 2.2.12.6. Niektoré z týchto subjektov sa zameriavajú na pomoc obetiam domáceho násillia, na sanáciu rodiny, na preventívne aktivity zamerané na podporu rodiny, na výkon opatrení zameraných na prevenciu nárastu sociálno-patologických javov, či na podporu rómskych detí a pod.

2.1.12.6. Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia

Chudoba je stav, keď si jedinec alebo rodina nedokáže z vlastných príjmov pokryť náklady spojené so zabezpečením potrieb každodenného života. Medzi najzávažnejšie z nich patrí strata bývania, nárast patologického správania, či sociálna exklúzia. Pozornosť chudobe je potrebné venovať aj preto, že v zmysle medzinárodných dokumentov a domácej legislatívy majú zvlášť zraniteľné skupiny (jedincov, rodiny a komunity ohrozené chudobou) právo na pomoc zameranú na zlepšenie ich životnej situácie.

V súvislosti s chudobou sa sledujú ukazovatele ako príjmová chudoba, hranica chudoby, sociálne vylúčenie a podobne. Podľa údajov ŠÚ SR v roku 2018 žilo na Slovensku pod hranicou chudoby 872 000 ľudí, čo je 16,3 %. Pritom treba pripomenúť, že aktuálne je miera chudoby v SR stanovená príjmom 373 EUR mesačne pre jednočlennú domácnosť. V prípade domácnosti s 2 dospelými a 2 deťmi do 14 rokov je to 780 EUR mesačne. Najvyššia miera ohrozenia chudobou bola zistená pri

žiadateľoch o prácu, kde dosiahla až 58,3 %. Pri prechodnej situácii je prudký pokles príjmu zvládnuiteľný na úrovni jednotlivca aj rodiny.

Znepokojujúce je, že až 9 % pracujúcich ľudí čelí riziku ohrozenia chudobou, pričom neboli zistené významné rozdiely medzi mužmi a ženami. Miera rizika ohrozenia chudobou pri rodičoch s deťmi v roku 2018 bola 18,9 %. Pretrvávajúca chudoba u detí do 18 rokov je dvakrát vyššia ako v celej populácii. V posledných rokoch rástlo aj riziko chudoby domácností s tromi a viac deťmi, pričom za rok 2018 bola jeho miera stanovená na 35,4 %. V kategórii domácnosti SR opakovane vykazuje vyššiu mieru rizika ako je európsky priemer. Tieto údaje sú zisťované v súvislosti s príjmovou chudobou, t. j. s jedincami a rodinami, ktoré majú zabezpečený pravidelný príjem formou mzdy, príspevku v nezamestnanosti, materskej či rodičovskej dávky, alebo niektorou formou dôchodkového zabezpečenia. Narastajúca miera nezamestnanosti v súvislosti s pandémiou sa premietne do zvýšenia miery ohrozenia chudobou a do počtu jednotlivcov a rodín ohrozených sociálnou exklúziou.

Chudoba okrem nízkopríjmových rodín zasahuje predovšetkým ľudí so špecifickými potrebami a tých občanov rómskej národnosti, ktorí žijú v marginalizovaných rómskych komunitách. Napriek skutočnosti, že tieto sa nachádzajú aj na území TTSK, tak im nebola venovaná žiadna pozornosť v súvislosti so sociálnou starostlivosťou v predchádzajúcom PHRSR TTSK.

2.1.12.7. Verejno-prospešné organizácie

Termínom verejno-prospešné organizácie sa označujú neziskové organizácie, ktoré vykonávajú služby v prospech verejnosti. Tieto organizácie buď pôsobia v tých oblastiach mimo pôsobenia štátu alebo dopĺňajú existujúce služby. Vo svojej činnosti sa zvyčajne orientujú na vybranú klientsku skupinu a ich činnosť je lokálne zameraná. V rámci TTSK pôsobia všetky typy verejno-prospešných organizácií ako: občianske združenia, nadácie, neinvestičné fondy, neziskové organizácie, občianske združenia, náboženské spoločenstvá a podobne.

2.1.12.8. Medzisektorová spolupráca

Sociálna starostlivosť je širokospektrálnou oblasťou, ktorej hlavným cieľom je zlepšiť a udržať kvalitu života pre najširší počet ľudí. Odborná verejnosť dlhodobo poukazuje na potrebu intersektorovej starostlivosti zameranej na jednotlivé zraniteľné skupiny. Zvlášť citlivo pociťujeme nedostatočné prepojenie sociálnej a zdravotnej starostlivosti. Taktiež chýba spolupráca s políciou, napr. pri výkone výsluchov maloletých a mladistvých, či obetí domáceho násillia. Aj pre zlepšenie v oblasti zamestnávania ľudí so špecifickými potrebami je potrebné, aby začala spolupráca reprezentantov tejto sociálnej skupiny so zamestnávateľmi v rámci územie samosprávneho kraja.

2.1.13. Zdravotná starostlivosť

2.1.13.1. Sústava zariadení verejného zdravotníctva podľa okresov na území TTSK

TTSK má evidovaných 1 882 zdravotníckych zariadení. Akútnu ústavnú zdravotnú starostlivosť na území TTSK poskytuje 5 nemocníc, pričom fakultná nemocnica Trnava je najväčším poskytovateľom zdravotnej starostlivosti v TTSK. V zriaďovateľskej pôsobnosti Ministerstva zdravotníctva SR je Fakultná nemocnica v Trnave a Nemocnica Alexandra Wintera n. o., Piešťany. Trnavský samosprávny kraj pôsobí ako akcionár vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou Skalica, a.s.

Na území TTSK sa nachádzajú okrem nemocníc, zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti, ústavnej zdravotnej starostlivosti, záchrannej zdravotnej služby a lekárenskej starostlivosti, aj odborné liečebné ústavy, prírodné liečebné kúpele a liečebne. Taktiež je nutné sledovať vybavenie zdravotníckych zariadení, nakoľko z porovnania jednotlivých krajov v rámci SR je zrejmé, že v TTSK

bolo k dispozícii len 6 magnetických rezonancií a 9 počítačových tomografov k obdobiu roka 2017. V ďalších rokoch 2018 - 2020 sa v TTSK navýšil počet CT prístrojov o dva a MR o jedno. Medzi jednotlivými okresmi TTSK boli identifikované značné regionálne disparity v liečiteľnej a preventabilnej mortalite. Rozdielne hodnoty v odvrátiteľnej úmrtnosti (liečiteľnej/preventabilnej) môže signalizovať aj rozdielnú intenzitu a mieru difúzie nových lekárskejších praktík alebo technológií, a teda sa tým naznačuje nedostatočné využívanie znalostí z výskumu a vývoja, zavádzania moderných technológií, diagnostických a liečebných postupov. Systém zdravotnej starostlivosti dosahuje lepšie výsledky, ak je postavený na primárnej zdravotnej starostlivosti s ohľadom na miestne primerané konanie v celom rade sociálnych determinantov. Nevyhnutné bude zavedenie rutinných monitorovacích systémov rovnosti zdravia a sociálnych determinantov zdravia na lokálnej a regionálnej úrovni za účelom odhaľovania ich regionálnych špecifik a zlepšenia zdravia obyvateľstva.

Z pohľadu hodnotenia kvality nemocníc rámcovú orientáciu poskytuje každoročné hodnotenie vykonávané mimovládnu organizáciou INEKO s názvom „Nemocnica roka“ – na základe vybraných ukazovateľov kvality. V uvedenom hodnotení v kategórii štátnych univerzitných a fakultných nemocníc, získava FN Trnava dlhodobo najnižší rating a končí na poslednom mieste spomedzi všetkých hodnotených nemocníc. V oblastiach, kde je váha hodnotenia najvyššia – kvalita poskytovanej zdravotnej starostlivosti a spokojnosť pacienta, je na tom FN Trnava výrazne horšie v porovnaní s inými nemocnicami a výrazne pod celoslovenským priemerom. Naopak v kategórii všeobecných nemocníc dosiahla za ostatné štyri roky výborné ukazovatele kvality Nemocnica A. Wintera v Piešťanoch (najnižšia miera rehospitalizácií, úmrtnosti po preložení z JIS a druhá najnižšia reoperovanosť v SR), ktoré sa však nepretavujú do spokojnosti pacientov, lebo tých má druhých najkritickejších. Súkromná NsP sv. Lukáša v Galante (Svet zdravia) získala v sledovanom štvorročnom období najmenej bodov za kvalitu a zároveň tretí najnižší počet bodov za spokojnosť pacientov.

Zdravotnícke systémy sa potrebujú prispôbiť a realizovať zmeny, pričom tieto zmeny sa musia zamerať na všetky zložky zdravotnej starostlivosti a na podporu zdravia a prevenciu chorôb. Vývoj počtu zdravotníckych zariadení v TTSK od roku 2001 do 2019 podľa jednotlivých okresov takmer nezmenil. Je zrejmé, že z dlhodobého hľadiska sa vývoj počtu zdravotníckych zariadení (polikliník, nemocníc a transfúzných a hematologických oddelení) nemení. Vyplýva to aj z charakteru zdravotníckeho zariadenia, ako aj jeho typu, početnosti v danom okrese a podobne. Z pohľadu porovnania medzi okresmi najvýraznejšie rozdiely sú zreteľné v počtoch liečební, domovov ošetrovateľskej starostlivosti, hospicov, zariadení biomedicínskeho výskumu a počtu lekární. Len tri okresy majú po jedno zariadenie a ďalšie 4 nemajú žiadne. Najvýraznejšie rozdiely sú zreteľné pri počtoch ambulancií praktického lekára pre deti, dospelých, ako aj stomatologických, gynekologických a ďalších špecializovaných ambulancií. Tieto rozdiely v počtoch ambulancií pre deti, dospelých, ako aj špecializovaných, stomatologických a gynekologických môžu mať za následok nárast preventabilnej mortality, ako aj preventabilných hospitalizácií (ukazovateľ ACSC).

Počet ambulancií všeobecnej ambulantnej zdravotnej starostlivosti pre dospelých v roku 2019 oproti roku 2018 vzrástol o štyri jednotky, avšak oproti roku 2016 a 2017 poklesol o 3 a 13 jednotiek. Najmenej ambulancií v roku 2019 v TTSK bolo zaznamenaných v Skalici (18), Hlohovci (21), Senici (27) a Piešťanoch (30), a najviac v Trnave (61), Dunajskej Strede (52), a Galante (43).

2.1.13.2. *Integrovaná ambulantná zdravotná starostlivosť*

V TTSK je celkovo evidovaných 1 832 ambulantných zdravotníckych zariadení. Ich štruktúra podľa okresov je nasledovná:

- Okres Dunajská Streda: 390;
- Okres Galanta: 295;
- Okres Hlohovec: 114;
- Okres Piešťany: 293;
- Okres Senica: 130;
- Okres Skalica: 144;
- Okres Trnava: 465.

Priemerný počet lekárov pripadajúcich na 1000 obyvateľov v TTSK od roku 2015 do roku 2019 postupne narastá. Najmenší podiel je evidovaný v Senici a Hlohovci vo všetkých sledovaných rokoch, najvyšší podiel je evidovaný v Piešťanoch, Trnave a v Skalici vo všetkých sledovaných rokoch.

2.1.13.3. *Ústavná zdravotná starostlivosť (krátkodobá, dlhodobá)*

Ústavné zdravotnícke zariadenia sú evidované vo všetkých siedmych okresoch, s dominanciou počtu v okrese Piešťany a Dunajská Streda. Popri hodnotení priestorového rozloženia je dôležité zamerať sa aj na hodnotenie jej štruktúry, typu, ako aj lôžkovej kapacity a dostupnosti z pohľadu aktuálneho stavu morbidita v TTSK. Celkovo sa nachádza 18 ústavných zdravotníckych zariadení na území TTSK. Patria sem aj liečebne, domy ošetrovateľskej starostlivosti a podobne. Zároveň sa na území TTSK nachádza 7 nemocníc všeobecných aj špecializovaných. Počet zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti je z dlhodobého hľadiska nemenný. Výnimkou je okres Dunajská Streda, kde bol navýšený počet zariadení o jednu jednotku.

Priestorové rozloženie ústavných zdravotníckych zariadení podľa okresov:

- Okres Dunajská Streda: 4;
- Okres Galanta: 2;
- Okres Hlohovec: 3;
- Okres Piešťany: 7;
- Okres Senica: 1;
- Okres Skalica: 1;
- Okres Trnava: 2.

Dunajská streda

- Špecializovaná nemocnica, Lehnice, (VITALITA n.o. LEHNICE) (Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia);
- Všeobecná nemocnica, Veľkoblahovská cesta, Dunajská Streda, (Nemocnica s poliklinikou Dunajská Streda, a.s.) (Vnútorné lekárstvo, JIS interná, Neurológia, JIS neurologická, Pediatria, JIS pediatrická, Gynekológia a pôrodnictvo, JIS gynekologická, Chirurgia, JIS chirurgická, Ortopédia, úrazová chirurgia, Anestéziológia a intenzívna medicína, Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia, Neonatológia, Geriatria);
- Liečebňa, Lehnice, (VITALITA n.o. LEHNICE) (Dlhodobo chorých);
- Dom ošetrovateľskej starostlivosti, Lehnice, (VITALITA n.o. LEHNICE) (ústavná ošetrovateľská starostlivosť, Ošetrovateľstvo).

Galanta:

- Hospic, Trstice, (SOLIDARITAS n.o.);

- Všeobecná nemocnica, Hodská, Galanta, (Nemocnica s poliklinikou Sv. Lukáša Galanta, a.s.) (Vnútorné lekárstvo, JIS interná, Neurológia, JIS neurologická, Psychiatria, Pediatria, Gynekológia a pôrodnictvo, JIS gynekologická, Chirurgia, JIS chirurgická, Ortopédia, JIS ortopedická, Urológia, JIS urologická, úrazová chirurgia, JIS úrazová, Anestéziológia a intenzívna medicína, Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia, Neonatológia, Geriatria, Centrálne operačné sály, JIS centrálna).

Hlohovec:

- Liečebňa pre dlhodobó chorých, Nábrežie A.Hlinku, Hlohovec, (Mestská poliklinika Hlohovec, s.r.o.,)

Piešťany:

- Kúpeľná liečebňa, Teplická, Piešťany, (HOREZZA, a.s., Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia);
- Prírodné liečebné kúpele, Winterova, Piešťany, (SLOVENSKÉ LIEČEBNÉ KÚPELE PIEŠŤANY, a.s., Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia);
- Špecializovaná nemocnica, Nábrežie Ivana Krasku, Piešťany, (Národný ústav reumatických chorôb, Reumatológia);
- Zariadenie biomedicínskeho výskumu, Piešťany, (Národný ústav reumatických chorôb, Reumatológia, Klinická imunológia a alergológia);
- Všeobecná nemocnica, Rekreačná, Piešťany, (Nemocnica Alexandra Wintera, n.o. Piešťany) (Vnútorné lekárstvo, JIS interná, Neurológia, Pediatria, Gynekológia a pôrodnictvo, Chirurgia, Ortopédia, Anestéziológia a intenzívna medicína, Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia, Neonatológia, Geriatria);
- Dom ošetrovateľskej starostlivosti, Winterova, Piešťany, (Nemocnica Alexandra Wintera, n.o. Piešťany, ústavná ošetrovateľská starostlivosť);
- Liečebňa, Hlboká, Piešťany, (ESPA LINE, spol. s r.o.).

Senica:

- Prírodné liečebné kúpele, Smrdáky, Smrdáky, (SLOVENSKÉ LIEČEBNÉ KÚPELE PIEŠŤANY, a.s., Fyziatria, balneológia a liečebná rehabilitácia)

Skalica:

- Všeobecná nemocnica, Koreszkova, Skalica, (Fakultná nemocnica s poliklinikou Skalica, a.s.) (Vnútorné lekárstvo, JIS interná, Neurológia, JIS neurologická, Pediatria, JIS pediatrická, Gynekológia a pôrodnictvo, Chirurgia, JIS chirurgická, Ortopédia, JIS ortopedická, Urológia, JIS urologická, Otorinolaryngológia, Anestéziológia a intenzívna medicína, Neonatológia, Dlhodobó chorých, Centrálne operačné sály).

Trnava:

- Všeobecná nemocnica, Ulica Andreja Žarnova, Trnava, (Fakultná nemocnica Trnava, Vnútorné lekárstvo, JIS interná, Infektológia, Pneumológia a ftizeológia, Neurológia, JIS neurologická, Psychiatria, Pediatria, JIS pediatrická, Gynekológia a pôrodnictvo, Chirurgia, JIS chirurgická, Ortopédia, Urológia, úrazová chirurgia, JIS úrazová, Otorinolaryngológia, Oftalmológia, Dermatovenerológia, Klinická onkológia, Anestéziológia a intenzívna medicína, Kardiológia, JIS kardiologická, Neonatológia, JRSN /jednotka resuscitačnej starostlivosti o novorodencov, Geriatria, Paliatívna medicína, Dlhodobá intenzívna starostlivosť);
- Zariadenie biomedicínskeho výskumu, Trnava, (Fakultná nemocnica Trnava, Chirurgia, Cievna chirurgia, Dermatovenerológia, Vnútorné lekárstvo, Gastroenterológia, Kardiológia, Patologická anatómia, Psychiatria, Hematológia a transfuziológia, Rádiológia, Neurológia,

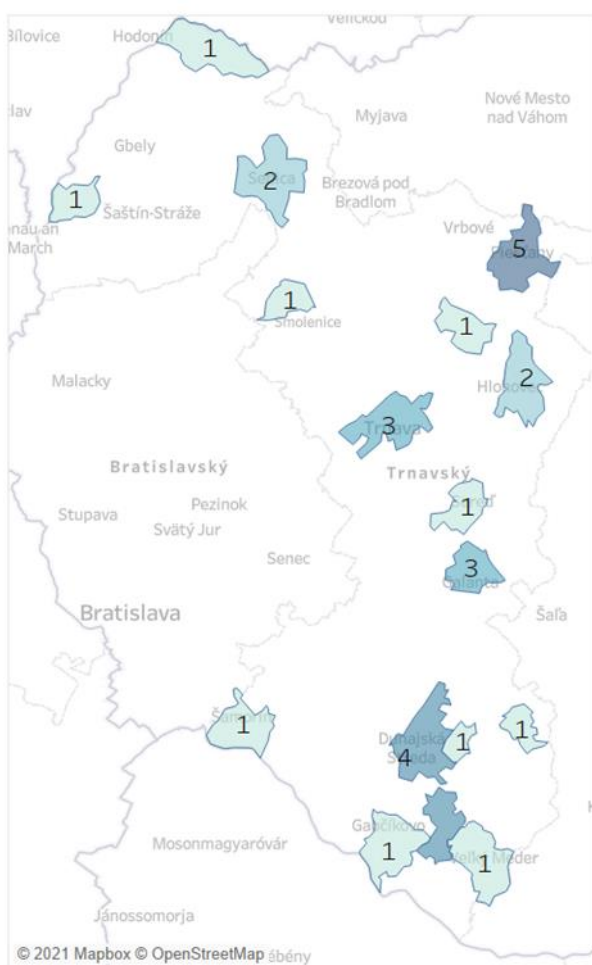
Pneumológia a ftizeológia, Infektológia, Klinická onkológia, Radiačná onkológia, Urológia, úrazová chirurgia).

2.1.13.4. Starostlivosť poskytovaná v domácom prostredí

Pre lepšiu názornosť a proporcionálnosť rozmiestnenia v rámci jednotlivých okresov TTSK boli vytvorené z vyššie uvedeného zoznamu nasledujúce mapy v rámci územia TTSK.

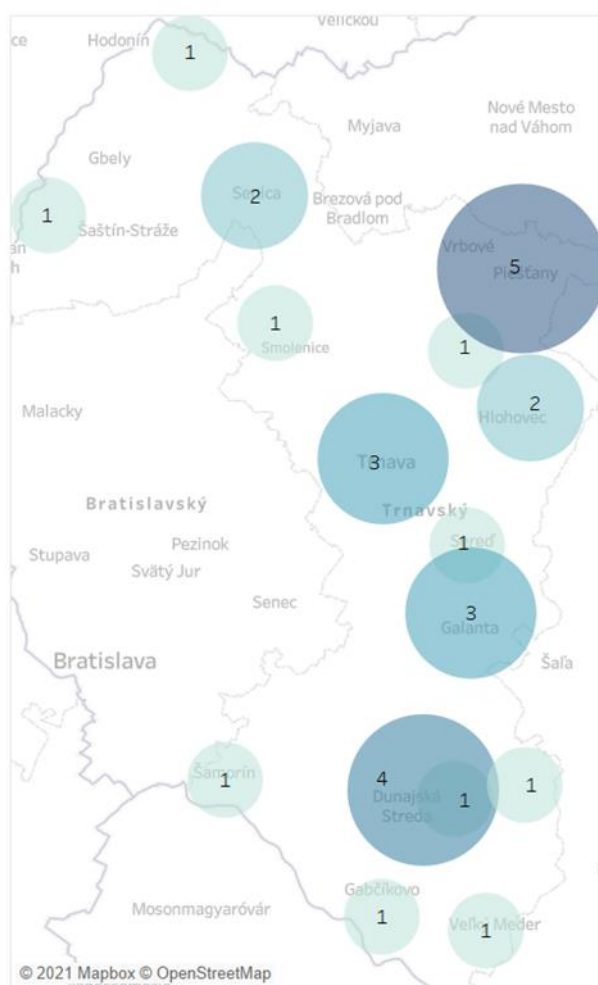
Najväčšia koncentrácia týchto zariadení je v Trnave, Piešťanoch a v Dunajskej Strede. Z hľadiska procesov demografického starnutia a s nimi súvisiaceho predlžovania veku dožitia bude dopyt po službách v týchto zariadeniach narastať. Do pozornosti sa tak dostáva otázka dlhodobej zdravotnej starostlivosti v TTSK, ako aj využívanie systémov dobrovoľníctva pre staršie generácie.

Obr 2: Priestorové rozloženie ADOS v jednotlivých okresoch TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

Obr 3: Rozloženie ADOS v jednotlivých okresoch TTSK podľa ich početnosti

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe verejne dostupných údajov

2.1.13.5. Paliatívna starostlivosť

V TTSK prevádzkujú svoju činnosť tri hospice:

- v okrese Galanta TOLERANCIA n.o., Trstice: prevádzkovanie zdravotno-sociálneho centra Sv. Alžbety s hospicovou starostlivosťou. Denný stacionár. Kapacita zariadenia: 25 lôžok

v hospici a 61 v Domove sociálnych služieb a Zariadení pre seniorov. Od roku 2014 došlo k rozšíreniu kapacity modernizáciou zariadenia: navýšený počet v zariadení sociálnych služieb o 24 miest;

- v okrese Piešťany Dotyk Života, o.z. Vrbové: prevádzkovanie ambulantného zdravotníckeho zariadenia pre komplexnú paliatívnu starostlivosť – mobilný hospic alebo domáca hospicová starostlivosť;
- v okrese Trnava SVETLO n.o., Trnava: prevádzkovanie hospicu – komplexnej starostlivosti nevyliciteľne chorým a zomierajúcim a ich rodinám. Ide o pobytovú sociálnu službu osobám odkázaným na pomoc inej fyzickej osoby v zariadení sociálnych služieb s kapacitou 27 miest.

Pre posúdenie ich dostupnosti je nevyhnutný prístup k hlbšie štruktúrovaným údajom, a to kapacitnej využiteľnosti zariadenia, ako aj reálnej využiteľnosti v retrospektívnom meradle, údaje o dopyte po tejto forme zdravotnej starostlivosti, ako aj geografickej dostupnosti (využívanie zariadenia v rámci daného okresu alebo susediacich).

2.1.13.6. Zdravotný stav a ochrana zdravia obyvateľstva

ANALÝZA SÚČASNÉHO STAVU VO VYBRANÝCH UKAZOVATEĽOCH ZDRAVIA V TTSK

Pre účely tvorby stratégie v oblasti zdravia v TTSK na nasledujúce obdobie bola zrealizovaná analýza odvrátiteľnej mortality v danom regióne s dôrazom poukázať na regionálne disparity v oblasti zdravia v liečiteľnej a v preventabilnej mortalite (spolu odvrátiteľná mortalita) medzi jednotlivými okresmi TTSK za obdobie rokov 1996 – 2017 (údaje boli poskytnuté na základe zmluvnej spolupráce s NCZI).

Vzhľadom na potrebu zlepšovania zdravotného stavu populácie TTSK a prevenciu ochorení je nevyhnutné nastaviť mechanizmus monitoringu stavu a vývoja zdravia populácie prostredníctvom dôležitých ukazovateľov zdravia, akými sú napr. odvrátiteľná mortalita a v rámci nej liečiteľná a preventabilná mortalita.

Nižšie uvedené tabuľky vychádzajú z výpočtov liečiteľnej a preventabilnej úmrtnosti pre potreby vypracovania PHRSR TTSK 2023 – 2030 a obsahujú štandardizovanú úmrtnosť na desať najzávažnejších skupín diagnóz z celonárodného pohľadu.

Je prínosné uviesť aj poradie 10 najzávažnejších skupín diagnóz v rámci liečiteľnej a preventabilnej mortality. Uvádzame ich od najväznejšej po najmenej závažnú.

V prípade liečiteľnej úmrtnosti u žien ide o skupiny: Ischemická choroba srdca (Sk.18), Cerebrovaskulárne ochorenia (Sk. 19), Zhubný nádor prsníka (Sk.7), Malígný novotvar hrubého čreva a konečníka (Sk.5), Hypertenzné ochorenia (Sk. 17), Chrápka, prasacia chrápka (Sk.21), Malígný novotvar krčka maternice (Sk. 8), Nefritída, nefróza (Sk. 25), Akútne brucho, zápal slepého čreva, črevná obštrukcia, cholecystitída, pankreatitída, hernia (Sk. 24) a Komplikácie perinatálneho obdobia (Sk. 27). U mužského pohlavia ide o skupiny diagnóz: Ischemická choroba srdca (Sk.18), Cerebrovaskulárne ochorenia (Sk.19), Malígný novotvar hrubého čreva a konečníka (Sk. 5), Hypertenzné ochorenia (Sk. 17), Pneumónia (Sk. 21), Nefritída, nefróza (Sk. 25), Zhubný nádor močového mechúra (Sk. 9), Akútne brucho, zápal slepého čreva, črevná obštrukcia, cholecystitída, pankreatitída, hernia (Sk. 24), Žalúdočný a dvanásnikový vred (Sk. 23) a Epilepsia a stav epilepticus (Sk.15).

V prípade preventabilnej úmrtnosti sa niektoré z uvedených skupín diagnóz nachádzajú medzi desiatimi najzávažnejšími opätovne. U ženského pohlavia ide o tieto diagnózy: ischemická choroba srdca (Sk. 17), zhubný nádor prsníka (Sk.12), malígný novotvar hrubého čreva a konečníka (Sk.7), choroby súvisiace s alkoholom, okrem vonkajších príčin (Sk 15), zhubný nádor priedušnice,

priedušiek pľúc (Sk. 9), pneumónia (Sk. 21), samovražda a sebaškodovanie (Sk. 25), DVT s pľúcnou embóliou (Sk. 18), náhodné zranenie (Sk. 24) a malígný novotvar krčka maternice (Sk.13).

U mužov sú to diagnózy: ischemická choroba srdca (Sk.17), zhubný nádor priedušnice, priedušiek pľúc (Sk.9), choroby súvisiace s alkoholom, okrem vonkajších príčin (Sk.15), malígný novotvar hrubého čreva a konečníka (Sk.7), samovražda a sebaškodovanie (Sk. 25), pneumónia (Sk.21), zhubný nádor pery, ústnej dutiny a hltanu (Sk.4), náhodné zranenie (Sk.24), dopravné nehody (Sk.23) a zhubný nádor žalúdka (Sk. 6).

Okrem odvrátiteľnej mortality je veľmi dôležité skúmať aj mortalitu chronických neprenosných ochorení (NCD), ktoré sú dlhoročným prioritným záujmom monitorovania a zlepšovania nielen vlád krajín, ale aj medzinárodných inštitúcií (WHO).

Poznámka: NCD sú tvorené štyrmi skupinami chronických neprenosných chorôb: kardiovaskulárne, respiračné, diabetes mellitus a onkologické). Regionálne rozdiely medzi jednotlivými okresmi v rámci TTSK za obdobie rokov 2001 – 2017 sú zobrazené prostredníctvom tzv. heat máp.

Tabuľka 44: Vývoj liečiteľnej (odvrátiteľnej) mortality za obdobie 2001 – 2017 v okresoch TTSK

Rok	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
muži																	
DS	517	408	442	389	403	397	347	447	455	326	371	385	364	329	375	289	316
GA	552	524	455	547	440	438	482	524	454	466	369	338	317	382	357	316	332
HC	428	647	384	409	397	365	399	409	465	418	390	326	315	203	249	187	257
PN	405	387	389	391	329	354	319	322	324	365	298	277	269	249	273	270	250
SE	488	566	556	444	538	607	467	419	348	457	347	296	351	293	344	326	297
SI	475	530	307	480	379	420	531	433	258	308	336	266	356	298	284	359	291
TT	476	408	409	331	385	323	346	405	307	310	286	379	279	261	329	244	267
ženy																	
DS	264	211	233	188	253	240	222	226	194	204	174	198	193	147	183	181	167
GA	268	301	290	309	260	253	208	255	217	208	220	233	150	166	187	167	140
HC	206	272	282	270	138	151	137	144	186	157	127	176	162	153	159	173	130
PN	241	200	221	239	218	193	181	155	185	131	125	174	202	132	153	127	126
SE	310	315	290	275	254	278	283	215	220	225	170	162	178	145	193	147	166
SI	283	311	188	218	230	260	241	215	212	202	193	165	182	131	157	126	131
TT	234	225	191	213	168	164	159	183	157	152	122	121	124	127	158	143	143

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe metodiky Eurostatu a dát z NCZI

Tabuľka 45: Vývoj preventabilnej (odvrátiteľnej) mortality za obdobie 2001 – 2017 v okresoch TTSK

Rok	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17
muži																	
DS	624	614	590	625	556	565	580	671	625	559	546	542	558	480	521	447	491
GA	673	726	686	761	589	674	693	717	649	642	574	587	494	482	506	469	469
HC	624	801	666	566	561	624	603	619	562	509	565	530	457	508	461	420	474
PN	573	556	497	611	436	457	491	541	463	444	419	517	414	397	417	445	391
SE	664	654	657	570	706	693	594	560	476	631	531	466	480	351	458	407	478
SI	658	607	558	684	510	635	619	591	478	462	526	461	454	368	516	443	436
TT	680	597	647	543	558	466	548	594	487	500	466	519	464	415	490	407	406
ženy																	
DS	237	216	258	179	255	264	258	256	218	222	245	227	192	181	191	210	230
GA	244	288	284	278	278	276	213	261	225	213	254	260	174	171	250	200	186
HC	211	311	310	263	148	207	187	190	179	181	166	184	216	149	204	236	210
PN	213	182	192	192	221	191	204	175	195	139	142	208	195	176	195	178	150

SE	288	273	268	218	218	283	222	233	235	215	232	165	194	147	180	144	204
SI	271	250	184	229	257	197	265	193	177	216	234	216	223	116	170	180	210
TT	253	240	198	238	212	194	176	182	188	182	160	146	136	153	209	174	179

Zdroj: Vlastné spracovanie na základe metodiky Eurostatu a dát z NCZI

Všetky zdravotné ukazovatele deklarujú dôležitý fakt, že medzi jednotlivými okresmi TTSK sú viditeľné značné regionálne disparity v liečiteľnej a preventabilnej mortalite, ako aj v mortalite chronických neprenosných ochorení (non-communicable diseases - NCD). Dokonca medzi skúmanými okresmi vidieť aj určitý vývoj v čase nielen samotných hodnôt jednotlivých druhov úmrtnosti, ale aj spomínaných disparít. Celkovo sa postupom času úmrtnosť na uvedené diagnózy znižuje, čo je však celonárodný trend, resp. celosvetový trend.

Dostupnosť zdravotnej starostlivosti

Okrem ukazovateľa preventabilnej a liečiteľnej mortality bola pozornosť zameraná aj na rozmiestnenie vybranej zdravotníckej techniky v jednotlivých krajoch SR s cieľom ozrejmiť jej priestorové rozloženie a pozíciu TTSK v rozložení vybranej zdravotníckej techniky, a tak vytvoriť platformu pre skúmanie dostupnosti zdravotnej starostlivosti z pohľadu prístupnosti k prístrojovej technike. Je to veľmi významný indikátor aj vo vzťahu k miere mortality na chronické neprenosné ochorenia (NCD) súvisiacej s odvrátenou mortalitou. Včasná diagnostika a liečba chronických neprenosných ochorení možná prístupnosťou vybranej zdravotníckej techniky v jednotlivých lokalitách kraja vplýva aj na mieru morbiditu a mortality.

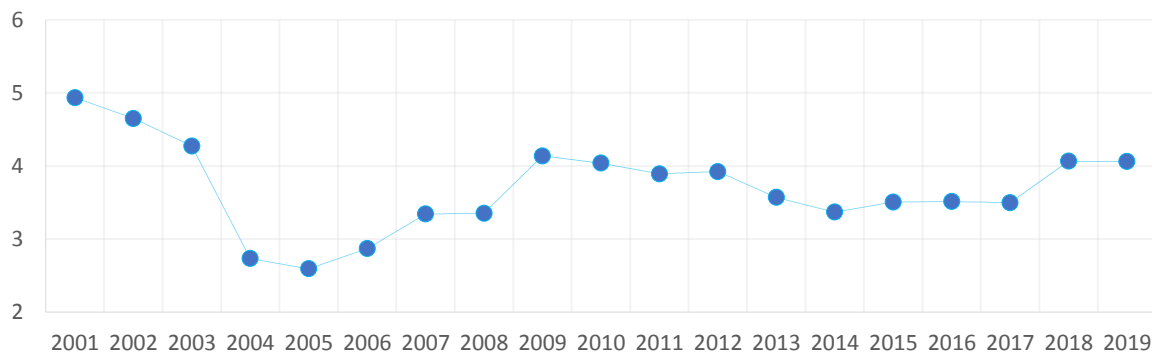
Ako uvádzajú hodnoty v tabuľke, tak postavenie TTSK v SR bolo z hľadiska vybavenia dvomi typmi najviac nákladných prístrojov – magnetickej rezonancie a počítačového tomografu je v regionálnom porovnaní značne slabé. V TTSK bola od roku 2008 až do roku 2010 k dispozícii len jediná magnetická rezonancia, následne v roku 2011 sa počet zvýšil na 2 a tento stav bol nemenný až do roku 2013. Od nasledujúceho roku 2014 sa zdvojnásobil a rovnako 4 prístroje boli k dispozícii aj v roku 2015. V rokoch 2016 aj 2017 došlo k zvýšeniu počtu o jeden prístroj, a teda v TTSK sa využívalo v roku 2017 len 6 magnetických rezonancií. Vybavenie počítačovými tomografmi je na nižšej úrovni ako v prípade magnetickej rezonancie. V rokoch 2008 až 2010 bolo evidovaných vo využívaní len 6 počítačových tomografov dostupných v TTSK. V roku 2001 sa ich počet zvýšil na 8 a v roku 2012 na 9, avšak v nasledujúcich 2 rokoch nastal pokles o jednu jednotku. V roku 2015 sa ich počet spätne zvýšil na 9 a tento stav sa udržiaval až do roku 2017. V prípade počítačovej tomografie je postavenie TTSK z celonárodného pohľadu veľmi slabé a v roku 2017 sa v danom kraji nachádzal druhý najnižší počet počítačových tomografov vôbec. V rokoch 2018 - 2020 sa navýšil počet CT prístrojov o 2 kusy a MR o jeden kus na území TTSK.

O dostupnosti zdravotnej starostlivosti môžu vypovedať aj parametre ako je počet a štruktúra zdravotníckych zariadení, počet lôžok v zdravotníckych zariadeniach, počet zdravotníckych pracovníkov v zdravotníckych zariadeniach. TTSK má evidovaných 1270 zdravotníckych zariadení. Okrem nemocníc a zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti má aj odborné liečebné ústavy, prírodné liečebné kúpele a liečebne.

Na kvantifikáciu dostupnosti zdravotnej starostlivosti a jej vplyvu na morbiditu, mortalitu a zdravotné nerovnosti z geografického pohľadu je nevyhnutný prístup k hlbšie štruktúrovaným údajom. Dostupnosť zdravotnej starostlivosti je priamo naviazaná aj na stav a vývoj morbiditu (chorobnosti) v jednotlivých okresoch TTSK. Z morbiditných ukazovateľov, ktoré majú priamu nadväznosť na

socioekonomické ukazovatele sme sa zamerali na ukazovatele práceneschopnosti v okresoch TTSK. Vývoj ukazovateľov morbidity prostredníctvom PN zobrazený grafom, pričom regionálne rozdiely je prezentované aj tabuľkou v tzv. heat mapách. Je viditeľný zhoršujúci sa trend a regionálne rozdiely medzi okresmi TTSK. Je preto dôležité preskúmať vplyv geografickej dostupnosti zdravotnej starostlivosti na vývoj morbidity a odhaliť príčiny vzniku týchto regionálnych rozdielov.

Graf 31: Vývoj priemerného percenta pracovnej neschopnosti v TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Tabuľka 46: Priemerný počet kalendárnych dní PN počas choroby – vývoj za obdobie 2001 – 2019 v okresoch TTSK (údaje v tabuľke uvedené v hodnote 100 000 dní)

	01	02	03	04	05	06	07	08	09	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
DS	7,2	7,1	7,2	4,5	4,2	4,4	6,3	5,4	8,7	8,8	8,0	8,4	8,1	7,7	8,1	8,7	8,7	8,9	8,9
GA	3,8	3,7	3,6	2,4	2,5	2,6	5,4	4,1	5,9	5,7	5,6	5,6	5,4	5,6	6,1	6,3	6,5	6,9	7,2
HC	2,0	1,8	2,1	1,2	1,0	1,2	2,4	2,1	2,8	2,7	2,8	2,7	2,7	2,7	3,2	3,2	3,4	3,6	3,6
PN	3,3	3,0	3,7	2,4	2,2	2,4	2,8	2,5	3,7	3,6	3,5	3,4	3,3	3,1	3,4	3,5	3,6	3,8	3,8
SE	3,0	3,0	2,8	2,1	1,9	1,9	3,1	2,7	3,6	3,7	3,5	3,7	3,4	3,4	3,7	3,9	4,0	4,4	4,6
SI	2,6	2,3	2,7	1,5	1,4	1,6	2,9	2,2	3,0	2,7	2,6	2,6	2,7	2,7	3,2	3,4	3,6	3,5	3,6
TT	10,1	9,0	6,5	4,2	4,0	4,4	5,1	4,5	6,4	6,3	6,3	6,2	6,1	6,0	6,6	6,8	7,4	7,7	7,8

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Údaje o stave a vývoji práceneschopnosti, ako aj regionálnych rozdieloch medzi okresmi v rámci TTSK je vhodné skúmať aj v spojitosti dostupnosťou zdravotnej starostlivosti vyjadrenej počtom zdravotníckych pracovníkov v okresoch TTSK. Vývoj počtu pracovníkov v zdravotníctve v TTSK je priaznivý, avšak medzi okresmi dominujú značné rozdiely spôsobené aj početnosťou a typmi zdravotníckych zariadení. Dôležitú informáciu nám poskytujú aj údaje o počte obyvateľov pripadajúcich na ambulanciu pri ambulantnej zdravotnej starostlivosti pre dospelých, ako aj na ambulanciu pre deti a dorast a údaje o pevnej pohotovostnej službe. Kapacitné prepočty je dôležité skúmať aj vo vzťahu k diagnózovej mortalite, morbidite, ako aj k ukazovateľom preventabilných hospitalizácií.

2.1.13.7. Medzisektorová spolupráca

Medzisektorová spolupráca môže podporiť vytvorenie kvalitného potenciálu pre podporu zdravého životného štýlu, prevencie a zodpovednosti za vlastné zdravie.

Táto medzisektorová spolupráca umožní:

- Zvýšiť úroveň informovanosti populácie o vybraných determinantoch zdravia;

- b) Vytvoriť systém zdravotnej gramotnosti pozostávajúci z programov zameraných pre jednotlivé skupiny populácie a pravidelne ich vyhodnocovať;
- c) Realizovať vzdelávacie programy v oblasti závislosti zamerané na vybrané skupiny populácie;
- d) Neustále propagovať rôznymi formami zdravý životný štýl a jeho vplyv na zdravie;
- e) Kvantifikovať a vyhodnocovať programy zdravotnej gramotnosti s prepojením na systém prevenčných programov;
- f) Kvantifikovať a vyhodnocovať komplexné spoločenské náklady užívania legálnych a nelegálnych drog v TTSK s prepojením na systém prevenčných programov a dotačnú protidrogovú politiku podliehajúcu Rade vlády SR pre protidrogovú politiku.

Tieto ciele sú vo veľmi úzkom prepojení s prevenčnými programami a systémom zdravotnej gramotnosti, ktorý je veľmi dôležitý v TTSK vytvoriť v rámci jednotlivých populačných skupín (pre deti, mládež, produktívnu zložku populácie, seniorov). Znalosť determinantov zdravia je základom pre tvorbu akýchkoľvek prevenčných systémov a systémov zdravotnej gramotnosti a je dôležitá nielen pre prijímateľov zdravotnej starostlivosti, ale aj pre poskytovateľov zdravotnej starostlivosti a časti populácie, ktorá momentálne zatiaľ žiadnu zdravotnú starostlivosť nepotrebuje. Presadzovanie zdravého životného štýlu musí začať primárne už v rodinách.

Budúce vytvorené vzdelávacie programy, ako aj systém zdravotnej gramotnosti, sa neustále majú vyvíjať v závislosti od potrieb a stavu zdravia v jednotlivých regiónoch, čo vyvoláva potrebu ich vyhodnocovania. Ide o dynamický proces a pravidelná kvantifikácia výsledkov programov zdravotnej gramotnosti s prepojením na ciele prevenčné programy má vytvárať aj aktívnu spätnú väzbu. Taktiež bude veľmi dôležité realizovať ekonomickú kvantifikáciu spoločenských nákladov užívania legálnych a nelegálnych drog v jednotlivých okresoch v rámci TTSK a tak monitorovať a hodnotiť nielen dostupnosť relevantných zdravotných a sociálnych zariadení v oblasti závislosti (vrátane primárnej záchytnosti a následnej zdravotnej starostlivosti), ale aj adekvátnosť finančných zdrojov v rámci protidrogovej politiky TTSK. Tieto informácie sú nevyhnutné pre zlepšenie dostupnosti zdravotnej starostlivosti v oblasti drogovej závislosti a k efektívnejšiemu nastaveniu prevenčných programov a ich implementácii aj v rámci programov zdravotnej gramotnosti.

2.1.14. Kvalita života v regióne - životná úroveň obyvateľstva

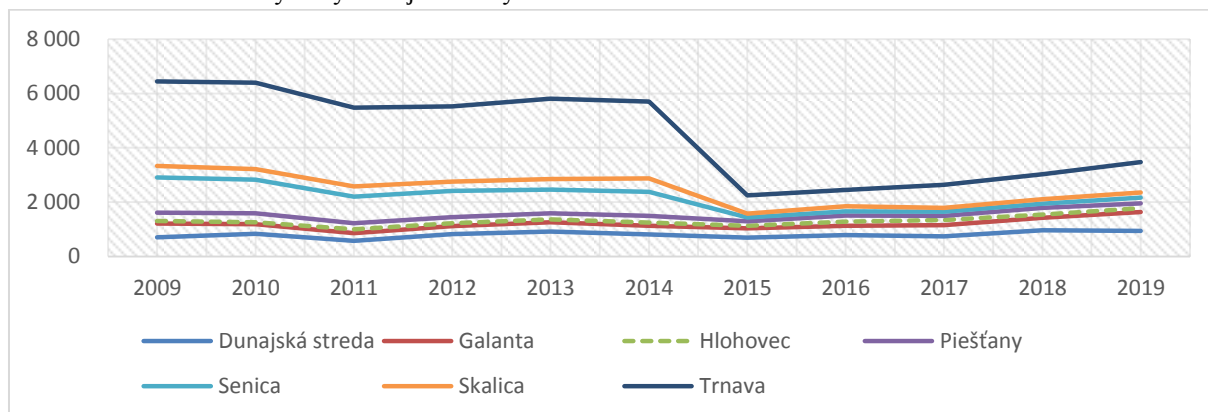
2.1.14.1. Úroveň bývania vybavenosť domácností

POČET DOKONČENÝCH BYTOV, OBLOŽNOSŤ BYTOV A OBÝVANÉ BYTY PODĽA POČTU OBYTNÝCH MIESTNOSTÍ

Dôležitou podmienkou pre rozhodnutie založenia rodiny je mať zabezpečenú vhodnú úroveň bývania, ako predpoklad kvality života. Dostatok voľných bytových jednotiek v regióne ovplyvňuje demografický vývoj a teda má rozsiahly vplyv na ďalšie aspekty od využiteľnosti existujúcej infraštruktúry po vplyv na rozvoj miestnej ekonomiky. Počet dokončených bytov v roku 2019 bol najvyšší v Bratislavskom (5 770 bytov) a Trnavskom (3 478 bytov) kraji. V Trnavskom samosprávnom kraji po zmierňovaní počtu dokončených bytov následkom hospodárskej krízy z roku 2008 nastalo miernemu oživenie. V roku 2015 bol väčší záujem o bývanie v rodinných domoch (poznámka: s nepriaznivým dopadom na zaberanie poľnohospodárskej pôdy), nakoľko vo všetkých okresoch TTSK okrem okresu Hlohovec, sa pomer dokončených rodinných domov v sledovanom období rokov 2014 – 2015 medziročne zvýšil o takmer 60 % na území TTSK. Následný príchod pandemickej choroby COVID-19 spomalil dokončenie a najmä začatie nových projektov v najbližšom období pre reštrikčné opatrenia na zmiernenie šírenie korónového vírusu.

Najväčší počet dokončených bytov po miernom oživení nastal opätovne v okresoch Trnava, Skalica a Senica, ako tomu bolo dlhodobo aj v predchádzajúcom období. Najväčší podiel mali v tomto období najmä troj a štvorizbové byty vo všetkých okresoch TTSK, ktoré presahovali polovicu všetkých novopostavených bytov. Ďalšiu početnú kohortu tvorili dvojizbové byty v priemernom podiele 17 % v sledovanom období. Menšiu časť tvorili päť a viac-izbové byty (12,7 %) a jednoizbové byty, vrátane garsónok (4,88 %). Podiel jednoizbových bytov tvoril menšiu zložku ponuky novopostavených bytov oproti slovenskému priemeru (7,19 %) vo všetkých okresoch TTSK, pričom ich najmenší podiel za posledných 10 rokov bol priemerne v okrese Galanta (2,9 %) a Dunajská Streda (3,02).

Graf 32: Počet dokončených bytov v jednotlivých okresoch TTSK v období rokov 2009 - 2019

Zdroj: ŠÚ SR

Obložnosť bytov predstavuje počet osôb na jeden obývaný byt. Tento údaj je možné počítať na základe údajov zo sčítania obyvateľstva a domácností, ktorá sa koná každých 10 rokov. Na základe regionálneho porovnávania obložnosti bytov je možné identifikovať budúci potenciálny dopyt po nových bytoch v prípadoch vyššej obložnosti, keďže naznačujú viacčlenné domácnosti. Z porovnania vyplýva, že priemerný počet užívateľov bytov v Trnavskom samosprávnom kraji neprekračuje národný priemer.

Tabuľka 47: Obložnosť bytov

Územie	Rok	BL	TA	TC	NI	ZI	BC	PV	KI	SR
Obložnosť bytov ako podiel obyvateľov s trvalým bydliskom ku obývaným bytom	2011	2,69	3,17	3,12	3,07	3,38	3,07	3,76	3,61	3,23

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z hľadiska vybavenosti bytov (vykurovanie, zavedenie teplej vody, sociálna zariadenie v byte) žila väčšina obyvateľov TTSK v bytoch I. kategórie (73,9 %), ktoré disponovali požadovanou vybavenosťou v zmysle vyhlášky č. 60/1964 Zb. o úhrade za užívanie bytu a za služby spojené s užívaním bytu.

Bezbarierový prístup k bytu sa zisťoval pri sčítaní obyvateľstva, bytov a domov v roku 2011. Bezbarierovým prístupom disponovalo 13,04 % obývaných bytov na území TTSK, pričom najväčší podiel bol v okresoch Dunajská Streda (24,73 %) a Galanta (13,78). Pri podrobnejšom zameraní na bytové domy bol najväčší podiel bytov s bezbarierovým prístupom v okrese Dunajská Streda (21,59 %) a Hlohovec (11 %).

Za posledné roky sa miera domácností s prístupom k internetu priamo z vlastného domova zvyšovala z podielu 55,3 % (rok 2009) na 83,1 % (v roku 2019) podľa údajov ŠÚ SR. Podľa údajov Eurostatu

dosahoval podiel domácností s prístupom ku širokopásmovému internetu na západnom Slovensku (NUTS 2) hodnotu 98 % v roku 2019 a pravdepodobne pod vplyvom pandémie COVID-19 až hodnotu 99 %. Podmienkou na zvýšenie podielu napojeného obyvateľstva na internet je prístup k vysokorýchlostnému internetu s rýchlosťou minimálne 30 Mbps, nakoľko takýto prístup absentoval až 207 obciach SR a tvorili sa tzv. biele miesta v SR²⁷. Na základe toho bolo podpísané memorandum o spolupráci medzi Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (dnešné Ministerstvo pre investície, regionálny rozvoja a informatizáciu SR) a jednotlivými operátormi pôsobiacimi v SR za účelom dobudovania regionálnej siete kostrových sietí do roku 2020²⁸, a to vrátane bezdrôtových technológií na zabezpečenie požadovanej konektivity. V rámci územia TTSK sa to týka obcí Bodíky, Kľúčovec, Lúč na Ostrove a Potônske Lúky (okres Dunajská Streda), Dolné Otrokovce a Merašice (okres Hlohovec) a obce Pavlice (okres Trnava).

2.1.14.2. *Peňažné príjmy a výdavky domácností*

Úroveň príjmov a výdavkov ovplyvňuje kvalita života obyvateľov a spolu s ukazovateľmi o výstavbe je hlavným kritériom sledovania kvality života v regiónoch.

Medzi rokmi 2009 a 2019 narástol čistý príjem domácnosti o 157,69 EUR, pričom národný priemer za rovnaké obdobie predstavoval 145,23 EUR. Vyšší nárast v sledovanom období dosiahol Bratislavský samosprávny kraj (o 193,79 EUR), Banskobystrický samosprávny kraj (o 175,33 EUR) a Trenčiansky samosprávny kraj (o 166,88 EUR).

Na druhej strane v rovnakom období sa zvýšili výdavky domácností o 123,17 EUR, pričom šlo o nadpriemerný nárast čistých výdavkov domácností voči SR, keďže na národnej úrovni sa zvýšili výdavky iba o 79,1 EUR. Vyšší nárast výdavkov zaznamenal Trenčiansky samosprávny kraj (o 124,53 EUR).

Pri porovnaní stavu oboch ukazovateľov v jednotlivých krajoch ku koncu roka 2019 je možné konštatovať, že v každom kraji prevyšoval nárast príjmov nárast výdavkov domácností. Najvyššia rozdielová bilancia medzi čistými príjmami a výdavkami domácností bola zaznamenaná v susednom Bratislavskom samosprávnom kraji (174,22 EUR) a menší rozdiel v neprospech domácností bol zaznamenaný v Žilinskom samosprávnom kraji (79,95 EUR), Trenčianskom samosprávnom kraji (81,71 EUR) a Trnavskom samosprávnom kraji (92,91 EUR).

Z hľadiska štruktúry výdavkov domácností na území TTSK v roku 2009 sa najväčší podiel výdavkov skladal z nákladov na potraviny a nealkoholické nápoje (23,34 %) a na náklady na bývanie, vrátane energií (20,40 %). Oproti roku 2009 sa v roku 2019 znížili podiel nákladov z celkových výdavkov na potraviny o 3,5 percentuálneho bodu a na bývanie o 2,87 percentuálneho bodu. Na druhej strane sa zvýšili náklady na dopravu o 3,41 percentuálneho bodu. Obdobne aj na národnej úrovni bol zaznamenaný nárast na dopravu o 3,59 percentuálneho bodu.

2.1.14.3. *Bezpečnosť a spravodlivosť*

Bezpečnosť je jedným zo základných predpokladov rozvoja spoločnosti a predstavuje kritický faktor kvality života obyvateľov a podnikateľského prostredia. Zákon č. 583/2008 Z. z. o prevencii kriminality a inej protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov tvorí rámce pre financovanie projektov v oblasti bezpečnosti a ustanovuje pôsobnosť orgánov verejnej moci v oblasti prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti. Vymedzuje štruktúry orgánov verejnej moci v oblasti prevencie kriminality, ako aj ustanovenie ich pôsobnosti. Ide o štátne orgány, najmä ústredné

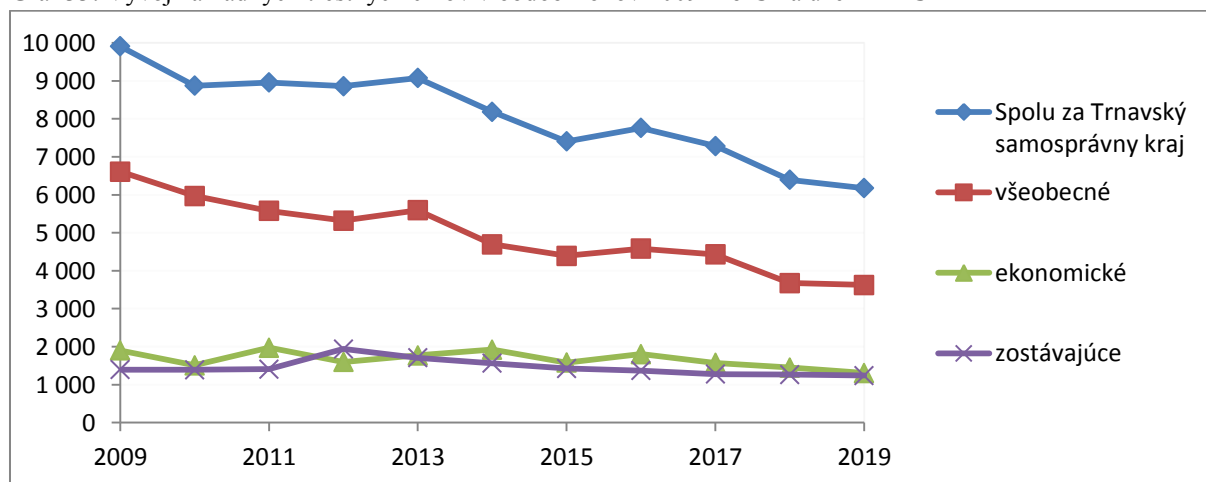
²⁷ Obce v zozname bielych miest SR: http://www.informatizacia.sk/ext_dok-zoznam-nga-bielych-miest/24143c

²⁸ <https://www.mirri.gov.sk/aktuality/informatizacia/kazda-obec-na-slovensku-by-do-konca-2020-mala-mat-rychly-internet/index.html>

a miestne orgány štátnej správy, obce a samosprávne kraje ²⁹. Taktiež územné samosprávy majú významnú úlohu v oblasti zabezpečenia civilnej ochrany obyvateľstva v zmysle zákona č. 42/1994 Z. z. o civilnej ochrane obyvateľstva v znení neskorších predpisov.

Od roku 2009 do roku 2019 pokleslo páchanie trestných činov o 43,92 %, pričom na území TTSK to bol priemerný pokles o 37,70 % v danom období. Najviac poklesli tzv. všeobecné trestné činy o 45,17 % na území TTSK, ktoré tvorili cca 60 % všetkých evidovaných trestných činov. Na porovnanie na národnej úrovni bol pokles všeobecných trestných činov o 53,23 %. Ekonomické trestné činy poklesli na území TTSK o 31,09 %, tvorili 20 % podiel zo všetkých trestných činov na území TTSK a pokles kopíroval vývoj na úrovni SR s poklesom o 31,72 %. Ostávajúcich 20 % tvorili tzv. zostávajúce trestné činy, ktoré zaznamenali v sledovanom období 2009 – 2019 pokles o 11,37 % na území TTSK.

Graf 33: Vývoj základných trestných činov v období rokov 2009 -2019 na území TTSK

Zdroj: Vlastné spracovanie zo ŠÚ SR, databáza Datacube

Z hľadiska rozmiestnenia a počtu trestných činov v roku 2019 boli najviac problémové okresy Trnava, Piešťany a Hlohovec, pričom ich objasnenosť bola nízka (napr. 54,40 % v okrese Trnava). Na druhej strane okres Senica bol najbezpečnejším okresom v Trnavskom samosprávnom kraji s nízkym počtom trestných činov a vysokou objasnenosťou (77,69 %). Na národnej úrovni bolo v roku 2019 zaevidovaných násilných a majetkových trestných činov o 33,55 % menej ako tomu bolo v roku 2009. Na území TTSK v rovnakom období nastal pokles iba o 16,04 %, pričom to bol najmenší pokles v rámci porovnania všetkých samosprávnych krajov. Na národnej úrovni nastal pokles vražd o 9,52 % v období rokov 2009 - 2019, na území TTSK sa situácia zhoršila o 120 % (5 vražd v roku 2009, 11 vražd v roku 2019). V sledovanom období bolo zaevidovaných najviac vražd v roku 2017 (24 vražd). Nárast vražd bol ešte zaznamenaný aj v susednom Bratislavskom samosprávnom kraji (o 21,43 %) a Trenčianskom samosprávnom kraji (o 66,67 %).

V ostatných oblastiach bol zaznamenaný pokles evidovaných násilných a majetkových trestných činov v rámci územia TTSK v sledovanom období, pričom sa znížil počet lúpeží o 66,4 %, počet úmyselných ublížení na zdraví o 34,98 %, znásilnení o 18,18 %, majetkových trestných činov o 56,03 % a krádeží motorových vozidiel o 74,96 %. V období rokov 2010 – 2020 bolo na územne príslušných okresných súdoch v rámci TTSK právoplatne skončených trestných konaní voči pätnástim osobám

²⁹ Policajný zbor pri plnení svojich úloh spolupracuje s orgánmi verejnej moci, ozbrojenými silami, ozbrojenými bezpečnostnými zbormi, ozbrojenými zbormi, Slovenskou informačnou službou, s právnickými osobami a fyzickými osobami; s orgánmi územnej samosprávy spolupracuje najmä pri určovaní priorít prevencie kriminality, ochrany verejného poriadku a zamerania boja s kriminalitou v zmysle §3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

za extrémizmus, z toho 9 osôb z okresu Galanta a ďalšie osoby z okresov Trnava a Piešťany³⁰. Z pohľadu dĺžky konania v trestných veciach boli v roku 2020 najkratšie lehoty v okresoch Galanta³¹ (s priemerom 5,61 mesiacov) a Senica (s priemerom 6,50 mesiacov). Najdlhšie boli v okrese Trnava (s priemerom 11,60 mesiacov). Slovenský priemer predstavoval dĺžku 5,92 mesiaca. Vo veciach občiansko-právnych konaní (vrátane obchodných) bol slovenský priemer v hodnote 21,66 mesiaca. Na jednej strane v roku 2020 dosahovali občiansko-právne konania kratšiu dobu v okresoch Galanta (16,74 mesiaca) a Senica (16,44), ale na druhej strane boli výrazne prekročené v okresoch Piešťany (39,20 mesiaca) a Trnava (28,18 mesiaca). Slovenský priemer (7,84 mesiaca) u konaní vo veci starostlivosti o deti bol prekročený iba v okrese Piešťany (12,22 mesiaca).

Z hľadiska výskytu požiarov patrí Trnavský samosprávny kraj medzi samosprávne kraje, v ktorých je výskyt požiarov o niečo menší než je priemer SR, ale výskyt požiarov sleduje vývoj vo väčšine krajov SR najmä pod vplyvom klimatických podmienok (najmä suchá). V sledovanom období boli roky 2012 a 2017 najhoršie, a naopak nižším výskytom požiarov sa vyznačovali roky 2010, 2014, 2016 a 2018.

2.1.14.4. Participácia a kvalita rozhodnutí orgánov verejnej moci (účasť obyvateľstva na rozhodnutiach, dobrovoľníctvo, spolupráca miesta obcí,)

Prostredníctvom mapovania účasti obyvateľstva vo voľbách do NRSR, VÚC a obcí je možné sledovať aktívny záujem obyvateľstva o veci verejné. Vybraná sledovaná účasť volieb (do národnej rady SR 2020³², do orgánov samosprávnych krajov 2017³³ a do orgánov samospráv obcí³⁴) má priamy vplyv na výkonnú moc na jednotlivých úrovniach riadenia verejnej a štátnej správy.

Účasť voličov do Národnej Rady SR v roku 2020 sa pohybovala na území TTSK (66,93 %) v blízkosti priemeru za SR (65,80 %), pričom išlo o menšiu účasť ako v susednom Bratislavskom kraji (73,05 %). Najmenšia účasť bola zaznamenaná v okrese Dunajská Streda (62,11 %) a najväčšia v okrese Trnava (71,91 %). Účasť voličov do orgánov samosprávnych krajov bola najslabšia v Trnavskom samosprávnom kraji (24,74 %) v rámci celej SR, pričom priemer SR sa pohyboval v miere účasti 29,95 % všetkých voličov. Najväčšia účasť bola zaznamenaná v okrese Trnava (28,18 %) a najslabšia v okrese Senica (19,54). Účasť voličov do orgánov samospráv obcí sa pohybovala na území TTSK (49,31 %) v blízkosti priemeru za SR (48,67 %). Najmenšia účasť bola zaznamenaná v okrese Skalica (46,81 %) a najväčšia účasť bola v okrese Dunajská Streda (54,49 %).

Zlepšenie dôvery u obyvateľstva voči voleným zástupcom územných samospráv zabezpečuje aj nástroj participatívneho rozpočtu, ktorý predstavuje spravidla 5 % rozpočtu samosprávy, a o ktorom rozhodujú verejne aktívni obyvatelia prostredníctvom hlasovania o realizácii projektov (napr. na dostavbu chýbajúcich chodníkov a ihrísk alebo na výsadbu ovocných sádov a okresných záhonov).

2.2. Kľúčové trendy vývoja, ak by sa stratégia PHRSR neimplementovala

Predstavenie kľúčových trendov v oblasti demografie je založené na Populačnej prognóze vypracovanej Výskumným demografickým centrom, Centrom spoločenských a psychologických vied SAV a katedrou ekonomickej a sociálnej geografie³⁵. Plodnosť v Trnavskom kraji vykazuje podpriemerné a klesajúce hodnoty. Očakáva sa, že odkladanie plodnosti vrcholí, a v budúcnosti sa zníži vek prvoroďčiek, a tým sa zvýši intenzita plodnosti do roku 2040. Prognóza migrácie podlieha

³⁰ Podľa poskytnutých údajov od Ministerstva spravodlivosti SR (údaj uvádza stav bez odsúdených osôb na špecializovanom trestnom súde)

³¹ Ročný prehľad o priemernej dĺžke konaní MS SR, <https://web.ac-mssr.sk/rocnny-prehľad-dlžky/>

³² <https://volby.statistics.sk/nrsr/nrsr2020/sk/data01.html>

³³ <https://volby.statistics.sk/osk/osk2017/sk/data01.html>

³⁴ <https://volby.statistics.sk/oso/oso2018/sk/data01.html>

³⁵ Zdroj: Infostat, Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve: Populačná prognóza do roku 2040, 2019

vplyvom ekonomických cyklov, geopolitických udalostí a javom konvergenzie alebo divergenzie jednotlivých regiónov. Aktuálne je možné konštatovať, že v kontexte Trnavského samosprávneho kraja výrazný vplyv na budúci migráciu budú mať suburbanizačné migračné toky prekračujúce hranice okresov. V okresoch TTSK okrem, okresu Dunajská Streda, je možné predpokladať prírastok aj v nasledujúcich dekádach. To platí aj pre okres Hlohovec, ktorý zaznamenal väčšiu volatilitu pri vývoji migrácie v posledných rokoch. V okrese Dunajská Streda prebiehala suburbanizácia pod vplyvom hlavného mesta, pričom sa už odhaduje postupné znižovanie prírastkov z migrácie.

Výsledkom prognózy je predpoklad, že počet obyvateľov v Trnavskom kraji sa začne znižovať, rovnako ako v ostatných krajoch SR, okrem Bratislavského kraja vďaka zvýšeniu plodnosti a trvalej migrácie obyvateľstva do hlavného mesta. Najväčší pokles sa očakáva v Nitrianskom samosprávnom kraji (10,2 %) a najmenší pokles zaznamená Trnavský samosprávny kraj (2,5 %). Zmiernenie poklesu počtu obyvateľov v Trnavskom samosprávnom kraji ovplyvni najmä prírastok z migrácie obyvateľstva.

Jedinou zložkou populácie v jednotlivých krajoch s rastúcim trendom budú seniori. Najrýchlejšie bude ich početnosť rásť v Bratislavskom samosprávnom kraji (o 69 %) a následne v Trnavskom kraji (o 55 %). Celkovo sa to prejaví aj nárastom priemerného veku obyvateľstva, ktoré by sa malo najviac zvýšiť v Trnavskom samosprávnom kraji (najmä v okrese Piešťany). Okrem výzvy na prípravu protipatrení voči starnutiu obyvateľstva je potrebné sa venovať aj prebiehajúcej priemyselnej revolúcie Industry 4.0, ktorá ohrozuje pracovné miesta aj obyvateľov z Trnavského samosprávneho kraja, nakoľko jednotlivých okresoch TTSK dominuje počet aktuálnych pracovných miest práve v priemysle.

Kvalifikovaným odhadom sa predpokladá, že bez aktívnych činností technologických klastrov možno očakávať stagnáciu spolupráce medzi zainteresovanými aktérmi, čo môže viesť k orientácii hľadania partnerov mimo územia Trnavského samosprávneho kraja. Nedostatočná podpora výskumu a vývoja môže viesť k nižšej šanci prilákať investorov pôsobiacich v službách, ktoré vytvárajú vysokú pridanú hodnotu. To by znamenalo pretrvávajúcu špecializáciu kraja na poskytovanie služieb s nižšou pridanou hodnotou, čo by malo za následok, že výška priemerných miezd by bola v porovnaní s ostatnými kraji stále podpriemerná.

Pre zvýšenie efektívnosti a konkurencieschopnosti poľnohospodárskej produkcie je nevyhnutné vytvárať priaznivé podnikateľské prostredie a zlepšiť základné podmienky hospodárenia na pôde. Riešiť najmä pozemkové úpravy a vlastnícke vzťahy, efektívne využívanie vodných zdrojov a ich ochranu, generačnú výmenu roľníkov, diverzifikáciu rastlinnej produkcie a ďalšie.

V budúcnosti sa očakáva zvyšovanie zavádzania inovácií a nových technológií, ktoré budú vyvíjať tlak na zvyšovanie produktivity práce a ďalšiu náhradu živej práce. Avšak tento trend môže následne umožňovať diverzifikovať činnosti, rozvíjať ďalšie aktivity a zlepšovať hospodársky výsledok.

V oblasti ochrany, starostlivosti a rozvoja životného prostredia bude potrebné rozvíjať monitoring a regulovať emisie, vzhľadom na narastajúce emisie z dopravy, priemyslu, domácnosti počas vykurovacej sezóny a zavádzania nových technológií. Taktiež je potrebné dobudovávať verejné vodovodné a kanalizačné siete vzhľadom na zvyšujúce riziko ohrozenia vodných zdrojov a potrebu ochrany podzemných a povrchových vôd. Vzhľadom na identifikované inundačné územia v krajine, by mohlo dôjsť k ekonomickým, environmentálnym a sociálnym škodám na území TTSK pri zanedbaní protipovodňových opatrení. Je potrebné dôkladné monitorovanie existujúcich vodných diel a regulácia výstavby na vodných tokoch na území TTSK. Pri nedostatočnom monitoringu a regulácii by mohlo dôjsť k negatívnym vplyvom až degradačným škodám na vodných ekosystémoch. Dôležité je znížiť spotrebu pitnej vody na zavlažovanie, v domácnostiach zvýšiť podiel využívania úžitkovej

vody, či recyklovanej vody. Ak sa nebude dbať na zefektívnenie využívania vzácnych zdrojov pitnej vody a monitoring a udržanie ich kvality v TTSK, tak územie by mohlo prísť o kvalitné zdroje pitnej vody celonárodného významu.

Z hľadiska stability krajiny nevyhnutné zachovať existujúce a rozvíjať rozlohu lesných ekosystémov. Ak by sa TTSK stal územím, kde by lesné ekosystémy degradovali, tak by sa znížila stabilita krajiny (napr. zvýšil by sa odtok vody z krajiny, zvýšilo by sa riziko veternej a vodnej erózie, ...). Taktiež je potrebné venovať sa environmentálnym záťažiam, nakoľko ohrozujú kvalitu životného prostredia (napr. ovzdušie, podzemné vody, ...), a to častokrát s priamym vplyvom aj na zdravie obyvateľstva.

Bez šírenia environmentálneho povedomia a environmentálnej výchovy je dosiahnutie udržateľného rozvoja spoločnosti nemožné. TTSK sa v roku 2019 dostal na prvé miesto v rámci samosprávnych krajov SR v objeme celkového odpadu na obyvateľa (573 kg odpadu na obyvateľa). Na území TTSK je zvýšená miera skládkovania komunálneho odpadu, pričom aj celkové množstvo skládkovaného odpadu možno považovať za alarmujúce, vyžaduje si prísne opatrenia. Zber biologicky rozložiteľného komunálneho odpadu má dobrý potenciál pre malé bioplynové stanice. Odpad z poľnohospodárstva a potravinárstva však dnes spaľuje iba menšina z bioplynových staníc. Význam týchto zariadení pre cirkulárnu ekonomiku spočíva hlavne v zhodnocovaní biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu, uzatváraní materiálových tokov, výrobe elektrickej energie a tepla. Malé bioplynové stanice, ktoré by slúžili na zhodnocovanie biologicky rozložiteľného kuchynského odpadu stále na území TTSK chýbajú.

Za posledné desaťročie vykazuje spotreba elektriny kolísavý priebeh. Do budúcnosti sa nedá očakávať zníženie spotreby elektriny za nijakých okolností. Ale pri využití OZE je možné znížiť emisie CO₂ z výroby elektriny. Spotreba elektriny môže klesnúť až k nule, napr. budovy budú energeticky sebestačné. Očakáva sa, že spotreba nafty sa v budúcnosti bude postupne znižovať v prospech elektriny a vodíka. Spotreba uhlia takisto bude pozvoľna klesať.

Na základe rozvoja tepelnej energetiky a postupnej realizácie plánovaných úsporných opatrení, najmä v oblasti obytných budov, je možné predpokladať, že do roku 2030 nenastane nárast spotreby tepla. Je predpoklad, že spotreba tepla do roku 2030 podľa Územného plánu regiónu Trnavského samosprávneho kraja (2014) v porovnaní s rokom 2005 klesne o 15 % až 25 %. Ak majú byť naplnené ciele nízkouhlíkovej stratégie, kde treba znížiť emisie o 40% do roku 2030 a máme byť uhlíkovo neutrálna krajina do roku 2050, musí sa kraj stať energeticky sebestačným. Základom je zníženie energetickej náročnosti budov o 70-80 %.

V oblasti dopravy je možné očakávať nasledovné trajektórie vývoja za predpokladu, že nebudú realizované žiadne opatrenia navrhovanej stratégie PHRSR (nulový variant), čo umožní uvedomiť si nielen vzťah navrhovanej stratégie k súčasnému stavu, ale aj očakávanému vývoju bez jej implementácie. Nedostatočne sú v kraji využívané ekologickejšie druhy dopravy (t.j. železničná, kombinovaná, všeobecne verejná osobná doprava, vodná a cyklistická). V nadväznosti na znižovanie negatívnych dopadov dopravy na životné prostredie a verejné zdravie to predstavuje jednu z výziev, ktorým bude stratégia čeliť. Očakávaný demografický vývoj a starnutie obyvateľstva pritom bude zvyšovať tlak na poskytovanie služby verejnej hromadnej dopravy v protiklade s individuálnou automobilovou dopravou. Stagnácia alebo znižovanie atraktivity verejnej osobnej dopravy a nedostatočnej statickej dopravnej infraštruktúry môže udržať alebo zvýšiť nežiadúci trend vo využívaní individuálnej osobnej dopravy. Nerealizovanie rekonštrukcií a modernizácií ciest, spadajúcich pod správu samosprávnych krajov, miest a obcí, ako aj ďalšej výstavby a dostavby cyklistických trás na území kraja môže spôsobiť zaostávanie TTSK aj v nadväznosti na vyššiu

dopravnú štruktúru národného a medzinárodného významu. Pritom medzi priority pre rozvoj Transeurópskej dopravnej infraštruktúry TEN-T patrí aj uplatňovanie inovatívnych technologických riešení, ktoré sú nevyhnutné pre transformáciu dopravy do podoby, v akej bude dostupná pre všetkých, a pre vytvorenie bezpečnejšieho, udržateľného, nízkouhlíkového a energeticky efektívneho systému.

Na základe výstupov publikácie „Postavenie malých a stredných podnikov v cestovnom ruchu s ohľadom na súčasný vývoj v odvetví“, ktoré publikovala Slovak Business Agency (SBA) v októbri 2020 sa predpokladá, že podpora priaznivého podnikateľského prostredia v odvetví cestovného ruchu vytvorí zásadné predpoklady pre ďalší sektorový rozvoj, pričom za jeden z najdôležitejších pilierov udržateľného rastu regionálnych ekonomík sa považuje domáci cestovný ruch. Neočakávané prepuknutie pandémie vírusu COVID-19 a jej následný vývoj významným spôsobom ovplyvnili fungovanie podnikateľov a poskytovateľov služieb, ich likviditu, schopnosť splácať úvery a udržiavať pracovné miesta. Ako nevyhnutné sa v prvom kroku javí systematická podpora udržateľnosti a stabilizácie subjektov cestovného ruchu a kultúry prijímaním kompenzačných opatrení a následne stimulovanie ich ďalšieho rozvoja presadzovaním kolektívne zdieľanej vízie, podporou partnerstiev na budovanie infraštruktúry, cyklotrás a produktov cestovného ruchu, profesionálnym marketingom, destinačným manažmentom, ktorý zabezpečuje vyváženosť návštevnosti jednotlivých lokalít a podporou dopytu, napr. cez rekreačné poukážky alebo iné schémy poskytovania benefitov návštevníkom a podobne.

Ciele a úlohy v oblasti sociálnej starostlivosti predpokladajú, že na ich riešení sa v rôznej miere budú podieľať aj verejno-prospešné organizácie. Činnosť týchto organizácií v rámci TTSK vo vzťahu k plneniu cieľov v oblasti sociálnej starostlivosti predstavuje výrazný prínos. Nedá sa však očakávať, že by sa tieto ciele mohli realizovať len verejno-prospešnými organizáciami.

Stúpajúci trend vidíme pri počte prijímateľov opatrovateľskej služby, pričom za poskytovanie takýchto služieb sú zodpovedné obce a mestá. V súvislosti s týmito informáciami je tiež potrebné zvážiť nepriaznivé prognózy starnutia obyvateľstva TTSK. Kvalifikovaným odhadom predpokladáme, že počet žiadateľov o rôzne druhy a formy sociálnych služieb v TTSK sa v období rokov 2021 – 2030 výrazne zvýši. Za predpokladu, že sa nezvýši aktuálny priemerný medziročný nárast počtu prijímateľov sociálnych služieb, potom do roku 2030 v TTSK pribudne ďalších 2 643 prijímateľov. Obdobný trend je možné očakávať aj pri prijímateľoch iných druhov sociálnych služieb.

Stále väčšiu pozornosť je potrebné zamerať na poskytovanie zdravotnej starostlivosti orientovanej na ľudí a integrovanú zdravotnú starostlivosti (medzi primárnou a sekundárnou zdravotnou starostlivosťou, medzi poskytovaním zdravotnej a sociálnej starostlivosti a podobne). Systém zdravotnej starostlivosti dosahuje lepšie výsledky, keď je postavený na primárnej zdravotnej starostlivosti, čiže na takom modeli, ktorý zdôrazňuje miestne primerané konanie v celom rade sociálnych determinantov, kde je prevencia a podpora v rovnováhe s investíciami do liečebných zásahov, a kde je dôraz na primárnu úroveň zdravotnej starostlivosti. Nevyhnutné bude z hľadiska zlepšenia zdravotnej starostlivosti zavedenie rutinných monitorovacích systémov rovnosti v zdraví a sociálnych determinantov zdravia, a to na lokálnej aj regionálnej úrovni. Taktiež je potrebné sa zameriavať na monitorovanie dostupnosti zdravotnej starostlivosti v periférnych častiach regiónu (napr. Záhorie). Do pozornosti sa dostáva aj úloha dlhodobej zdravotno-sociálnej starostlivosti, ktorá sa týka primárne dvoch skupín populácie: skupiny seniorov (65 rokov a viac) a skupiny osôb so zdravotným postihnutím. Z prognóz do roku 2030 vyplýva, že v roku 2030 bude až o 18 % viac hospitalizácií v porovnaní s rokom 2017. Nárast potreby geriatrických lôžok sa očakáva o 57 % a lôžok následnej zdravotnej starostlivosti o 46 %, pričom sa očakáva pokles počtu neonatologických lôžok až o 21 %. Je dôležitá aj otázka riešenia ambulantnej zdravotnej starostlivosti a nedostatku personálu. Už súčasná minimálna sieť ambulantnej zdravotnej starostlivosti nereflektuje na

požiadavky v regiónoch pokiaľ sa jedná o štruktúru a počet lekárov. Bude nevyhnutná aj predikcia jednotlivých špecialistov, ako aj nelekárskeho personálu vyplývajúca s aktuálne monitorovaných a plánovaných zdravotných potrieb regiónu a vývoja morbiditu a mortality.

Zvýšený podiel novousadlíkov bude vyžadovať aj zvýšené aktivity participácie pri rozvoji územia za účelom zníženia výskytu izolovaných skupín, apatie voči veciam verejným a zmierneniu výskytu vandalizmu alebo konania trestných činov.

V oblasti zvyšovania kvality života zohrá dôležitú úlohu aj kvalita a dostupnosť vzdelávania, pričom pre zachovanie konkurencieschopnosti ľudských kapacít a socio-ekonomických subjektov na trhu práce bude veľmi dôležité celoživotné vzdelávanie.

2.3. SWOT analýza pre voľbu typu stratégie územia TTSK

Identifikácia vnútorných a vonkajších potenciálov, výziev, limitov a problémov za jednotlivé oblasti je vstupom k jednotlivým SWOT analýzám.

2.3.1. Demografická charakteristika, sídelná štruktúra a ekonomická charakteristika

Silné stránky	Slabé stránky
Mesto Trnava ako centrum medzinárodného a celoštátneho významu	Očakávaný najrýchlejší rast priemerného veku v rámci SR do roku 2040, a to najmä v okrese Piešťany
Dunajská Streda, Piešťany a Galanta ako centrá nadregionálneho významu	Nízky rozvoj podpory celoživotného vzdelávania
Výhodná geografická poloha	Nevyužitý potenciál územno-plánovacích podkladov pri správe daní a pri budovaní infraštruktúry
Rozvinutá sídelná štruktúra a dopravná infraštruktúra	v rozličných oblastiach a chýbajúce otvorené IKT riešenie pre horizontálne a vertikálne prepojenie nástrojov územného a regionálneho plánovania
Atraktivita územia zabezpečujúca prísun nového obyvateľstva	Ekonomicky neefektívna štruktúra správy malých obcí do 1000 obyvateľov, najmä v okrese Dunajská Streda
Dlhodobý nízky podiel nových úverov obyvateľstva a územných samospráv, nízka miera populácie ohrozenej chudobou a najvyššie mzdové ohodnotenie zamestnancov po Bratislavskom kraji, najmä v okrese Trnava a Skalica	Vyšší podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva iba s ukončeným základným vzdelaním voči priemeru SR, najmä v okresoch Galanta, Dunajská Streda, Skalica a Senica
Finančná dostupnosť bývania je priemerná v rámci SR	Nepriaznivá mzdová politika etablovaných zamestnávateľov v okrese Galanta, napriek druhej najvyššej vyprodukovanej pridanej hodnote s potrebe motivácie zamestnávania v poľnohospodárstve
Podnikateľský potenciál pre rozvoj striedornej ekonomiky	Negatívny vplyv migrácie a suburbanizácie zo strany hlavného mesta v okrese Dunajská Streda a následný nedostatok kapacít verejných služieb
Dostatok nekvalifikovaných pracovných miest	
Príležitosti	Ohrozenia
Potenciál koordinovaného rozvoja prostredníctvom	Chýbajúca kontinuita v plánovaní naprieč politickými

Rady partnerstva pre integrovaný územný rozvoj Trnavského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2027, ale aj prostredníctvom cezhraničnej spolupráce	cyklami
Aglomeračné pôsobenie hlavného mesta a dlhodobý prísun migrácie obyvateľstva z ekonomicky slabších regiónov a krajín	Nedostatočné financovanie malých obcí s negatívnym vplyvom na možnosti ich rozvoja
Existencia rezortných strategických dokumentov reflektujúcich potrebu zavádzania adaptačných opatrení z rozličných hľadísk s cieľom zníženia dopadov zmeny klímy a dosiahnutia uhlíkovej neutrality	Negatívne vplyvy zvyšovania robotizácie na miestny a regionálny pracovný trh a miestnu ekonomiku
	Nesprávne nastavená legislatíva v oblasti stavebného povoľovania, verejného obstarávania a sociálnej starostlivosti

Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy

Vzhľadom na atraktivitu prostredia pre prísun nového obyvateľstva z ekonomicky slabších regiónov a krajín a potrebu vysporiadania sa s očakávaným a nevyhnutným najrýchlejším starnutím v rámci SR je potrebné sa zamerať na stratégiu spojenectva socio-ekonomických subjektov na území TTSK za účelom vytvorenia atraktívneho prostredia pre mladých ľudí a za účelom poskytnutia podmienok pre založenie rodín a tiež optimálnych podmienok pre narastajúcu kohortu seniorov. Stratégia spojenectva umožní využiť efektívne vnútorný potenciál územia a môže pomôcť postupnému zmierňovaniu nepriaznivých okolností.

2.3.2. Priemysel, veda a výskum, a trh práce

Silné stránky	Slabé stránky
Špecializácia na priemysel, ako perspektívna oblasť nosnej kostry hospodárstva kraja	Špecializácia na poskytovanie služieb s nižšou pridanou hodnotou, čo spôsobuje nízku úroveň miezd
Nadpriemerne mzdy v oblasti priemyslu	Rozdielna miera podnikateľskej aktivity, rozdielna atraktivita podnikateľského prostredia medzi okresmi
Vysoký podiel výdavkov na výskum a vývoj z celkových výdavkov na výskum a vývoj	Nízka dostupnosť fungujúcich technologických a podnikateľských inkubátorov, coworkingových centier a technologických centier, ako nástrojov na podporu rozvoja inovatívneho podnikania
Existujúce tri klastrové iniciatívy na území kraja – dve klastrové iniciatívy sú technologické a jedna klastrová iniciatíva je z oblasti cestovného ruchu	Stagnácia regionálnych disparít v mzdách a podnikateľskej aktivity medzi okresmi
Príležitosti	Ohrozenia
Špecializácia na priemysel	Prítomná konkurencia okolitých regiónov v špecializácii priemyslu. Trenčiansky kraj je špecializovaný na priemysel, Bratislavský kraj je špecializovaný na poskytovanie služieb s vysokou pridanou hodnotou
Podpora výskumných a vývojových aktivít – aktívna podpora fungujúcich klastrov	
Cezhraničná spolupráca	

Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy

Trnavský kraj patrí z pohľadu vyspelosti priemyslu, vedy a výskumu ako aj trhu práce k najrozvinutejším v rámci krajiny. Z tohto pohľadu je potrebné uplatňovať ofenzívnu stratégiu. Región musí využiť svoje silné stránky a externé príležitosti pre udržanie si vysokej konkurencieschopnosti a atraktivity. TTSK sa v oblasti podpory rozvoja priemyslu, vedecko-výskumných aktivít a trhu práce musí zamerať na podporu klastrových iniciatív, podnikateľských a technologických inkubátorov, výskumných centier, coworkingových priestorov a na vytváranie podmienok a príležitostí pre rozvoj spolupráce medzi aktérmi regionálneho inovačného systému

2.3.3. Pôdohospodárstvo

Silné stránky	Slabé stránky
Rastúci trend FO a PO podnikajúcich na vidieku Skúsenosti s uplatňovaním princípu „zdola – nahor“ v oblasti rozvoja obcí (LEADER) Priaznivý produkčný potenciál pôd, existujúci potenciál pre ekologické poľnohospodárstvo Uplatňovanie inovatívnych technológií vo väčších podnikoch, kvalitná produkcia, konkurencieschopnosť v niektorých komoditách (obilniny, olejnin) Potenciál na produkciu dreva, biomasy, OZE, skúsenosti s implementáciou podpôr Väčší podiel území s vysokou prírodnou hodnotou chránených území Nízky podiel poľnohospodárstva na čistých emisiách skleníkových plynov v SR	Zastaralá a neefektívna závlahová infraštruktúra, nedostatočné využívanie vody Extrémna rozdrobenosť pôdneho vlastníctva, pomalá realizácia pozemkových úprav, nerozvinutý trh s pôdou Nízka investičná aktivita malých a mikropodnikov Klesajúci trend stavov HZ, stratovosť Slabo rozvinuté krátke dodávateľské reťazce, malý podiel produkcie obchodovaný cez odbytové organizácie Nevyhovujúce systémy hospodárenia na pôde, negatívne dopady na kvalitu vody, degradácia pôdy Nedostatočná úroveň spolupráce a organizovanosti prvovýrobcov
Príležitosti	Ohrozenia
Lepšia spolupráca vedy – výskumu s praxou, efektívnejší poradenský systém Lepšie využitie ppf, produkčného potenciálu pôdy, závlah, inovácie, technologický pokrok Zlepšenie trhu s pôdou, usporiadanie pôdneho vlastníctva, prístup k pôde Prepojenie prvovýroby na odbytové a spracovateľské organizácie, efektívnejšie využitie výrobných kapacít, Rozvoj priameho predaja, miestnych a regionálnych trhov, podpora vertikálnej a horizontálnej spolupráce Zavedenie systému zeleného verejného obstarávania potravín a stravovacích služieb Výraznejšia podpora a ochrana biodiverzity prostredníctvom cielených opatrení i. A ii. Piliera spp Nárast produkcie biomasy a ostatných OZE Cezhraničná spolupráca	Nedostatočný záujem mladých o prácu v poľnohospodárstve Zvyšovanie tlaku konkurenčného prostredia na trhu Nedostatočná stimulácia systému podpôr Stúpajúce ceny vstupov do prvovýroby, nízka schopnosť tvorby pridanej hodnoty vlastnou činnosťou Nedostatočná infraštruktúra na závlahy, nútená zmena využívania pôdy Výraznejší prejav zmeny klímy, nedostatočná vodozádržná a protipovodňová ochrana územia, zvyšovanie strát produkcie, zvýšenie nákladov Nedostatočná obnova a starostlivosť o lesy, zhoršovanie zdravotného stavu, modernizácia v lesnom hospodárstve
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na priaznivé pôdno-klimatické podmienky a prostredie atraktívne pre poľnohospodársku produkciu a jej spracovanie je potrebné sa zamerať na stratégiu spojenectva subjektov na území TTSK. Účelom je vytvorenie motivujúceho a atraktívneho prostredia pre poľnohospodárske subjekty, pritiahnutie	

mladšej generácie do odvetvia, smerovanie poľnohospodárskych činností do ekologicky zameraných metód produkcie, uľahčenie hospodárenia na pôde prostredníctvom zdrojov spoločnej poľnohospodárskej politiky. Stratégia spojenectva umožní efektívne využitie vnútorného potenciálu územia.

2.3.4. Ochrana, starostlivosť a rozvoj životného prostredia

Silné stránky	Slabé stránky
Najnižšia produkcia emisií oxidu dusíka a oxidu uhoľnatého v TTSK v porovnaní s ostatnými krajinami SR. Bohaté zásoby vodných zdrojov a zníženie ich spotreby. Dobudovanie verejnej vodovodnej a kanalizačnej siete Disponovanie najkvalitnejšími a najúrodnejšími pôdami na SR, vznikajú nové obecné chránené územia a pre RÚSES, je vypracovaná nová dokumentácia Zlepšenie pripravenosti regiónu na prípadné živelné pohromy a iné riziká spojené so zmenou klímy Zahájené projekty orientované na nízkouhlíkové hospodárstvo a energetickú efektívnosť verejných budov Vybudovaná sieť náučných chodníkov a aktivity v oblasti environmentálnej výchovy; Cezhraničná spolupráca	Nárast prevádzkovateľov zdrojov znečistenia ovzdušia a mierne zvyšujúca sa koncentrácia emisií oxidu uhoľnatého, limitné hodnoty NO₂ a benzén(o)pyrénu Významné zdroje znečistenia ovzdušia sú cestná doprava (oxidy dusíka, prachové častice, oxid uhoľnatý, v menšej miere benzo(a)pyrén) a lokálne vykurovanie domácností tuhým palivom (benzo(a)parén, prachové častice, v menšom podiele ťažké kovy a oxid siričitý (pri použití uhlia) Nízky úhrn zrážok, vysoký dopyt po závlahovej vode a úbytok poľnohospodárskej pôdy Spotreba tepla a elektriny má stúpajúci charakter. Nízka miera využívania energie z obnoviteľných zdrojov Vysoký počet environmentálnych záťaž Menej intenzívna účasť na projektoch podporujúcich spoluprácu v témach zachovania biodiverzity, či hľadania praktických riešení pre ekologicky priaznivé, nízkouhlíkové dopravné systémy a služby
Príležitosti	Ohrozenia
Ochrana a racionálne využívanie prírodných zdrojov, podpora poskytovania ekosystémových služieb a realizácia adaptačných a mitigačných opatrení voči zmene klímy Zadržiavanie vody v krajine budovaním zelenej a modrej infraštruktúry a využívanie odpadovej vody na zavlažovanie v poľnohospodárstve Prechod na nízkouhlíkové hospodárstvo a zvýšenie využitia lokálnych obnoviteľných zdrojov energie Podpora revitalizácie a opätovného využitia brownfieldov Budovanie náučných chodníkov a environmentálnych centier, zapájanie verejnosti do monitoringu životného prostredia	Kumulatívny negatívny dopad na kvalitu životného prostredia v dôsledku zvyšujúcej sa koncentrácie emisií, znečisťovania vodných zdrojov, nízka podpora lesných ekosystémových služieb, nárast tvorby nebezpečného a komunálneho odpadu Znižovanie rozlohy poľnohospodárskej pôdy a jej potenciálna veterná a vodná erózia Negatívne prejavy a dopady klimatickej zmeny Nelegálne skládky so zmesovým komunálnym a stavebným odpadom, ktoré predstavujú ekologickú záťaž
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na silnú pozíciu TTSK v oblasti významných zásob pitnej vody, minerálnych a geotermálnych zdrojov, významného postavenia v poľnohospodárstve s priaznivým teplým podnebím, množstva chránených	

území národného a medzinárodného významu odporúčam zaujať ofenzívnu stratégiu a využiť prírodné bohatstvo ako hnaciu silu pre zelený a udržateľný rozvoj TTSK. Je nutné si uvedomiť, že optimálne využívanie územia so zachovaním prírodného bohatstva a správnym manažmentom krajiny môže byť pre krajinu hnacou silou aj pri ekonomickom a sociálnom rozvoji. Dôležitá je harmónia a prepojenosť týchto oblastí.

2.3.5. Odpadové hospodárstvo a obehová ekonomika

Silné stránky	Slabé stránky
Mierne stúpajúci trend množstva vytriedených zložiek komunálneho odpadu	Vysoká a stále rastúca produkcia nebezpečného a komunálneho odpadu
Celkové zvýšenie podielu zhodnocovaného odpadu	Vysoká miera skládkovania
	Nízka miera separovania a zhodnocovania odpadov
Príležitosti	Ohrozenia
Zvýšiť mieru opätovného použitia a recykláciu odpadu z domácnosti	Nesprávne nastavená legislatíva v oblasti zeleného verejného obstarávania
Vybudovanie moderného zariadenia na energetické zhodnocovanie komunálneho a priemyselného odpadu spaľovaním	Nezáujem občanov o triedenie a redukovanie množstva odpadov,
Povinnosť zabezpečovať triedený zber kuchynského odpadu od júla 2021	Nedostatočná modernizácia existujúcich kompostární a bioplynových staníc
Tvorba primeraných podmienok a motivovanie obyvateľstva k separovaniu a redukcii odpadov	
Tvorba základania a rozvoj kompostární a bioplynových staníc v obciach	
Šírenie osvetly o témach zodpovedného správania sa k životnému prostrediu	
Novela zákona o odpadoch č. 79/2015Z.z., ktorá ukladá samosprávam povinnosť triediť biologicky rozložiteľný kuchynský odpad od 1.1.2021	
Cezhraničná spolupráca	

Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy

Vzhľadom na neustálu zvyšujúcu sa tvorbu odpadov, vysokej miery skládkovania a nízkej miery recyklácie odpadov a nedostatočnej ekonomickej podpory zo strany štátu je potrebné sa zamerať na stratégiu spojenectva socio-ekonomických subjektov na území TTSK za účelom vytvorenia partnerstiev a rozvíjať výskumno – vývojové kapacity v oblasti obehového hospodárstva s lepším využívaním digitálnych informačných technológií.

2.3.6. Energetika, technická infraštruktúra a energetická efektívnosť

Silné stránky	Slabé stránky
Dobrá dátová infraštruktúra s možnosťou prenášať informácie o energetickej potrebe a spotrebách budov	Slabé podmienky pre veternú energiu
	Nedostatočné a najmä živelné investície do

Kvalitná distribučná sieť elektriny, plynu a CZT Silnejúci trend riešiť energetickú efektívnosť majetku samospráv	energetickej efektívnosti budov Minimálne investície do obnoviteľných zdrojov energie v budovách Neexistencia systému energetického manažmentu územia, nedostupnosť správnych údajov o spotrebách energií a potenciáloch dosiahnuteľných úspor. Nejednoznačnosti v metodikách určenia emisnej stopy CO₂ Slabá vertikálna kooperácia medzi jednotlivými úrovňami samospráv Takmer žiadne využitie financovania opatrení pomocou garantovanej energetickej služby a žiadne využitie Európskych grantových schém na technickú prípravu opatrení (ELENA od EIB) Nedostatok kvalifikovaného personálu v samosprávach Nepružný spôsob rozdelenia územných kompetencií medzi jednotlivé úrovne samospráv.
Príležitosti	Ohrozenia
Možnosť využitia solárnej energie na výrobu elektriny aj teplej vody v budovách Možnosť využitia geotermálnej energie vo viacerých lokalitách Možnosť vybudovanie kapacít na regionálne plánovanie energetiky s potenciálom zjednotiť a systematizovať plánovanie energetických opatrení za účelom dosiahnuť udržateľnú energetickú bilanciu územia Implementácia zimného balíčka a možnosť využiť distribučné siete ako akumulátory prebytkovej energie Implementácia zimného balíčka a vytváranie energetických komunít Cezhraničná spolupráca	Slabé zabezpečenie voči tzv. blackoutu Havarijný stav mnohých budov Vo viacerých lokalitách je centrálné zásobovanie teplom závislé na jedinom zdroji, bez náhrady v prípade zimného výpadku Možný problém so kompatibilitou potrieb a záujmov jednotlivých úrovní samospráv pri prerozdeľovaní kompetencií Riziko uzatvárania nevýhodných zmlúv s dodávateľmi energetických služieb
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
V oblasti energetiky sa navrhuje stratégia spojenectva, ktorá zabezpečí podporu vzniku nových odborných kapacít pre regionálnu energetiku, ako aj zjednotenie metodiky hodnotenia projektov na zlepšenie energetickej efektívnosti naprieč územím.	

2.3.7. Doprava

Silné stránky	Slabé stránky
Výhodná geografická poloha, rozvinutá sídelná štruktúra v kontexte národnej a nadnárodnej dopravnej	Najrýchlejší rast seniorov v rámci SR do roku 2040

infraštruktúry v nadväznosti na mesto Trnava ako centrum medzinárodného a celoštátneho významu a mestá Dunajská Streda, Piešťany a Galanta, ako centrá nadregionálneho významu Kvalita ľudských zdrojov vrátane migrácie pracovnej sily do TTSK pre zamestnanosť a výkon dopravných služieb, dopravnej obslužnosti územia Hustá sieť ciest a železníc nadregionálneho významu; medzinárodné letisko v Piešťanoch; vodné dielo Gabčíkovo; široký rozsah ponúkaných služieb v oblasti dopravy Vhodné podmienky na rozvoj cestovného ruchu.	Technický stav ciest a nevyhovujúci stav niektorých železníc a železničných staníc. Nedostatočný počet obchvatov. Nedostatočná kapacita parkovania pri v blízkosti zastávok verejnej osobnej dopravy Nedostatočne vybudovaná sieť cyklistických trás Nevyužitý potenciál dopravnej telematiky Nedostatočné prepojenie nástrojov územného a regionálneho plánovania. Dlhodobý negatívny vplyv migrácie a suburbanizácie pre poskytovanie verejných služieb, vrátane dopravnej obslužnosti.
Príležitosti	Ohrozenia
Výstavba obchvatov na komunikáciách s vysokou intenzitou dopravy, rýchlostnej cesty R7 na území kraja Rekonštrukcia ciest na území kraja Intenzívnejšie využívanie potenciálu leteckej dopravy na letisku Piešťany Zníženie environmentálneho zaťaženia prostredia vplyvom dopravy v mestách a obciach Budovanie cyklotrás nadregionálneho významu Rozvoj TTSK v kontexte očakávaného vývoja automobilového priemyslu a narastajúcej robotizácie v rámci priemyselnej revolúcie Industry 4.0 Udržiateľnosť mestského a prímestského prostredia, nové vzťahy medzi mestom a vidiekom Medziregionálna a cezhraničná spolupráca (napr. vznik a rozvoj IDS TTSK s Bratislavským krajom, priebežná výstavba terminálov individuálnej osobnej prepravy)	Tranzit dopravy v mestách a obciach v dôsledku chýbajúcich obchvatov miest a obcí Bezpečnosť cestnej premávky Rast individuálnej dopravy pri súčasnom poklese využívania hromadnej dopravy Hospodárenie medzinárodného letiska Piešťany s majoritnou účasťou TTSK Negatívne účinky dopravy na životné prostredie (najmä kvalita ovzdušia, hluk) Nesprávne nastavená legislatíva v oblasti stavebného povoľovania, verejného obstarávania Chýbajúce územné plány v menších obciach, plány mobility v mestách v nadväznosti na PUM TTSK
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
V oblasti dopravy a udržateľnej mobility TTSK ide o stratégiu spojenectva a prístup k plánovaniu a realizácii opatrení pre ďalší rozvoj kraja s rešpektovaním potreby spolupráce a koordinácie v rámci regionálneho a nadregionálneho významu problematiky. Stratégia spojenectva umožní využiť efektívne vnútorný potenciál územia a môže pomôcť postupnému zmierňovaniu nepriaznivých okolností aj vo vzťahu k doprave a udržateľnej mobilite na území TTSK v súlade s PUM TTSK a Plánom obnovy a odolnosti SR.	

2.3.8. Cestovný ruch, služby, kultúra a oddych

Silné stránky

Slabé stránky

Strategicky výhodná poloha s napojením na 3 susedné krajiny a s blízkosťou hlavného mesta Bratislava	Nevyužitie možnosti systematickej podpory destinačného manažmentu a marketingu pre riadenie rozvoja destinácií cestovného ruchu v kraji
Kúpeľné mesto Piešťany s dobrým dopravným napojením vrátane medzinárodného letiska Piešťany	Nevyužitý prírodný potenciál pre rozvoj udržateľných mäkkých foriem cestovného ruchu
Kúpele Smrdáky a najkoncentrovanejšia liečivá siričitá voda v Európe a zdroje geotermálnych vôd využívané na rekreačné účely (termálne kúpaliská) na juhu kraja	Nevyužitý potenciál vodných tokov a priehrad na splav, pobyty pri vode, rekreáciu a vodné športy
Bohatá koncentrácia vodných lokalít (splavné rieky, priehrady, Žitný ostrov, vodné dielo Gabčíkovo a iné)	Nízke využitie termálnych vôd pre wellness účely a energetické vykurovanie zariadení cestovného ruchu
Štyri chránené krajinné oblasti CHKO: Dunajské Luhy, Biele Karpaty, Záhorie, Malé Karpaty	Stále zanedbaný pamiatkový fond využiteľný v cestovnom ruchu a v kultúre
Osem cyklomagistrál a siet' regionálnych cyklotrás, a vinohradníctvo napojené na vinársky turizmus	Nízka úroveň využitia moderných technológií u subjektov cestovného ruchu, v kultúrnych inštitúciách a v športe
Zázemie EZÚS inštitúcií Rába – Dunaj – Váh a CENTROPE	Slabá dostupnosť turistických lokalít verejnou dopravou
Existencia špičkových športovísk – slovakiaring, xbionic Sphere a City Aréna Trnava a jedinečných technických stavieb – Vodné dielo Gabčíkovo a atómová elektrárň Jaslovské Bohunice	Nízka inovačná schopnosť u subjektov cestovného ruchu, v tradičnej kultúre a športe
Zahraniční investori etablovaní v Trnavskom kraji a zázemie 2 univerzít a 3 vysokých škôl.	Nízka úroveň ekologizácie turistickej dopravy a napojenia cykloturizmu na integrovaný dopravný systém
Príležitosti	Ohrozenia
Rastúca životná úroveň v TTSK	Oneskorené oživenie cestovného ruchu po dopadoch pandémie COVID-19 v roku 2020
Využitie EŠIF, programu Dunaj a iných finančných schém na cezhraničnú spoluprácu	Dovoz lacných potravín zo zahraničia
Zvýšená ochrana biodiverzity prírody, vôd a krajiny	Nízka schopnosť inovovať u subjektov pôsobiach v kultúre, v športe a v cestovnom ruchu, klesajúci záujem o šport a aktívne trávenie voľného času u detí a mládeže
Ekologizácia štandardov a technológií v lokálnej produkcii	Nepochopenie naliehajúcej potreby ochrany biodiverzity a zavádzania ekosystémových služieb.
Rastúci trend ekologickej cyklomobility	
Zachovanie životaschopnosti vidieckeho obyvateľstva	
Cezhraničná spolupráca	
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na atraktivitu kultúrno-historického a prírodného prostredia pre rozvoj cestovného ruchu v Trnavskom kraji existujú siete formálnej spolupráce a potreby vysporiadania sa s negatívnymi ekonomickými dopadmi pandémie COVID- 19 na oblasti cestovný ruch, kultúra a služby voľného času. Je potrebné sa zamerať na stratégiu spojenectva partnerov na území TTSK za účelom vytvorenia atraktívneho prostredia pre	

návštevníkov z regiónov kraja, zo Slovenska a zo susedných krajín a potrebu tvorby jedinečných zážitkov pre stimuláciu najmä domáceho a cezhraničného dopytu. Stratégia spoločenstva umožní využiť efektívne vnútorný potenciál územia a môže pomôcť postupnému zmiernovaniu nepriaznivých okolností.

2.3.9. Vzdelávanie a šport

Silné stránky	Slabé stránky
Pod vplyvom suburbanizácie hlavného mesta na území okresu Dunajská Streda bude potrebné primerane zvyšovať kapacity a možnosti predškolského a školského vzdelania v slovenskom jazyku	Chýbajúca podpora inklúzie vzdelávania v predškolských a školských zariadeniach (vrátane zabezpečenia dostupnosti služieb pre deti z národnostných menšín)
Nadštandardné výsledky žiakov z Galanty v oblasti matematiky	Neexistuje predškolské vzdelávanie v špecializovaných zariadeniach pre deti s postihnutím ako autisti, sluchovo alebo zrakovo postihnutí na území TTSK
Nízka rizikovosť nezamestnanosti u absolventov učebných a študijných odborov	Vysoký podiel prepádajúcich na prvom stupni ZŠ v okrese Galanta
Zvyšujúci sa záujem o stravovanie v školských zariadeniach	Nízka diverzita odborov stredných odborných škôl v okrese Hlohovec a Senica
Záujem zamestnávateľov o implementáciu systému duálneho vzdelávania	Nedostatok učiteľov na stredných odborných školách
Budovanie centier odborného vzdelávania a organizovanie vzdelávacích aktivít zameraných na dlhodobú zamestnanosť	Nesprávne nastavenie učebných a študijných odborov voči potrebám trhu práce
Prítomnosť viacerých VŠ na území TTSK s rozličným zameraním fakúlt	
Príležitosti	Ohrozenia
Očakávaný nárast záujmu o celoživotné vzdelávanie v dôsledku nástupu priemyselnej revolúcie – Industry 4.0	Chýbajúca kontinuálnosť vedenia rezortu zodpovedného za vzdelávanie
Možnosť zvyšovania atraktivity práce pedagógov prostredníctvom rozličných výhod (štartovacie byty, príplatky za lepšie výsledky zverených žiakov a študentov, ...) vzhľadom na podobné nástroje v susednom Bratislavskom samosprávnom kraji	Pre nízky podiel absolventov vysokých škôl je malá atraktivita regionálneho pracovného trhu na prilákanie spoločností s vyššou pridanou hodnotou (vrátane pôsobenia v oblasti výskumu a vývoja)
Migrácia za prácou z ekonomicky slabších krajín s rozličnými materinskými jazykmi	Zvyšovanie miery robotizácie v priemysle s negatívnym dopadom na zamestnanosť
Cezhraničná spolupráca	Negatívne referencie na vysoké školy pôsobiace na území TTSK, ktoré sú neraz spájané s politickými funkcionármi
	Nízke mzdové ohodnotenie pedagogických zamestnancov, ktoré znižuje atraktivitu zamestnania a zvyšuje podmienky na korupciu
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na chýbajúce kompetencie samosprávnych krajov a potrebu odstraňovania nedostatkov, najmä na miestnej úrovni a v spolupráci s univerzitami a zamestnávateľmi, sa navrhuje stratégia spoločenstva zabezpečujúca maximálne využitie existujúcich možností zlepšovania rozvoja ľudských zdrojov.	

2.3.10. Sociálna starostlivosť, verejno-prospešné organizácie a starostlivosť o zraniteľné skupiny obyvateľstva

Silné stránky	Slabé stránky
V TTSK sa kontinuálne rozširuje sieť zriaďovateľov a poskytovateľov sociálnych služieb Sieťovanie - spolupráca organizácií a inštitúcií zameraných do oblasti sociálnych služieb a sociálno-právnej ochrany Inštitucionálne zabezpečenie v oblasti vzdelávania a výskumu – existencia vzdelávania na úrovni SŠ a VŠ zameraných do sociálnej oblasti Partnerské vzťahy so zahraničím napomáhajú prenosu skúseností a príkladov dobrej praxe Dobrá komunikácia s mestami a obcami TTSK Záujem neverejných poskytovateľov rozvíjať sociálne služby na území TTSK Záujem akreditovaných subjektov realizovať výkony SPODaSK v rámci TTSK	Pokračujúci trend starnutia TTSK Chýbajúce kapacity sociálnych služieb v TTSK Nedostatočné finančné ohodnotenie zamestnancov v oblasti sociálnej práce a sociálnych služieb Fluktuácia zamestnancov Nízka prepojenosť akademického sektora a praxe Klesajúci záujem o štúdium zamerané na oblasť sociálnej práce a sociálnych služieb by do budúcnosti mohol zapríčiniť nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily v oblasti sociálnych služieb a SPODaSK Nedostatočná finančná podpora výskumu a vývoja Klesajúci záujem o dobrovoľníctvo
Príležitosti	Ohrozenia
Silnejší trend budovania komunitných sociálnych služieb Kvalitatívny posun v oblasti komunitného plánovania Zavádzanie participatívnych rozpočtov – možnosť podpory sociálne orientovaných aktivít Podpora inovačných a rozvojových aktivít s využitím štrukturálnych fondov Podpora skvalitňovania sociálnych služieb a SPODaSK prostredníctvom prepojenia s akademickým prostredím Zavádzanie informačných technológií SMART technológií do oblasti sociálnych služieb Cezhraničná spolupráca	Stagnácia opatrovateľskej starostlivosti Finančná poddimenzovanosť oblasti sociálnej práce a sociálnych služieb Chýbajúca, prípadne nevyhovujúca legislatíva Prehlbovanie sa sociálnej nerovnováhy Pretrvávajúca sociálna exklúzia určitých sociálnych skupín Chýbajúce kapacity v oblasti sociálnych služieb Neexistencia niektorých druhov sociálnych služieb na území TTSK
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Kvalitné sociálne služby a výkony činností SPODaSK sú jedným z predpokladov zvyšovania a udržania kvality života obyvateľov TTSK. Náročnosť úloh spojených s rozvojom sociálnych služieb a činností v oblasti SPODaSK si vyžaduje, aby sa všetci relevantní aktéri zapojili do ich plnenia. Sociálne služby a SPODaSK sú zároveň charakteristické potrebou zapájania dobrovoľníkov do vybraných aktivít v oblasti sociálnej starostlivosti. Táto skutočnosť naznačuje potrebu stratégie spojenectva socio-ekonomických subjektov pôsobiach na území TTSK.	

2.3.11. Zdravotná starostlivosť

Silné stránky	Slabé stránky
Stabilita, ako aj nárast počtu zdravotníckych pracovníkov v TTSK, ako aj okresoch kraja	Výrazné regionálne rozdiely v odvrátiťnej mortalite medzi mužmi a ženami, okresmi a rokmi
Adekvátne štruktúra zdravotníckych zariadení v rámci TTSK	Nárast morbidita v jednotlivých rokoch a okresoch TTSK (zvyšovanie práceneschopnosti)
Podpora modernizácie zdravotníckej infraštruktúry	Rozdielna dostupnosť zdrav. starostlivosti v rámci okresov TTSK a jej nerovnomerné rozloženie
Investovanie do regionálnych pracovných síl v zdravotníctve, podpora atestačnej prípravy lekárov	Nedostatočné investície do zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry
Postupná stabilizácia pracovnej sily v zdravotníctve a jej udržateľnosť	Nízka miera hodnotenia environmentálneho zdravia a prevenčných programov
Potenciál pre poskytovanie integrovanej zdravotnej starostlivosti a zdravotnej starostlivosti orientovanej na ľudí	Nedostatočne integrované poskytovanie zdravotno-sociálnych služieb
Implementácia systému na podporu zdravia a prevencie chorôb (grantové programy z rozpočtu TTSK na roky 2020 – 2023)	
Monitoring kvality služieb zdravotníckych zariadení a ozdravenie finančného riadenia	
Príležitosti	Ohrozenia
Potenciál modernizácie zdravotníckej infraštruktúry pre lepšiu dostupnosť integrovanej zdravotnej starostlivosti	Kritická udržateľnosť zdravotného a sociálneho systému v TTSK
Zlepšovanie prístupu k cenovo prístupným a trvalo udržateľným a kvalitným službám	Zvyšujúce sa finančné a technické nároky na zabezpečenie kvalitných a dostupných služieb dlhodobej zdravotno-sociálnej starostlivosti
Zlepšenie dostupnosti kvalitnej zdravotnej starostlivosti prostredníctvom šandardizácie klinických postupov a postupov pre výkon prevencie	Nízka miera investovania do regionálnych pracovných síl v zdravotníctve
Existujúci potenciál na vytvorenie systému zdravotnej gramotnosti v TTSK	Nedostatočné možnosti pre podporu výskumných a vývojových kapacít v oblasti zdravotníctva
Kvalitné prírodné podmienky pre rozvoj liečebného turizmu a pre podporu prevenčných a liečebných aktivít v rámci kraja, ako aj SR	Absentujúci mechanizmus na posilňovanie a udržiavanie stabilnej pracovnej sily v zdravotníctve v regióne
Zlepšovanie vývoja ukazovateľov mortality na vybrané diagnózy v rámci kraja	Systémové problémy s prepojitelnosťou sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti do dlhodobej zdravotno-sociálnej starostlivosti
Cezhraničná spolupráca	
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Z výsledkov analýzy a syntézy silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb vyplýva defenzívna stratégia. Pri hodnotení interného prostredia (silné a slabé stránky) dominujú silné stránky, podporované silným potenciálom rozvoja. Pri hodnotení externého prostredia (príležitosti a hrozby) dominujú hrozby nad príležitosťami –	

zdravotná starostlivosť v TTSK sa nachádza v nepriaznivom konkurenčnom prostredí, pričom v súčasnosti tento stav negatívne ovplyvňujú aj dopady sociálnych, ekonomických a politických zmien v krajinách.

2.3.12. Kvalita života v regióne - životná úroveň obyvateľstva

Silné stránky	Slabé stránky
Relatívne nadpriemerná výstavba bytov v kraji Zvýšený podiel bytov s bezbariérovým prístupom v bytových domoch v okresoch Dunajská Streda a Hlohovec	Vysoká miera kriminality, najmä v okresoch Trnava, Piešťany a Hlohovec a značný počet odsúdených osôb za extrémizmus v okrese Galanta Priemerne dlhšie súdne konania ako je celoslovenský priemer občiansko-právnych sporoch v okrese Trnava a najmä Piešťany Malý podiel jednoizbových bytov Väčší záber poľnohospodárskej pôdy pre účely výstavby rodinných domov Nízka bilancia medzi čistými príjmami a výdavkami domácností na území TTSK
Príležitosti	Ohrozenia
Spolupráca samosprávnych krajov v združení SK8 Zvyšovanie prístupu domácností k internetu a rozvoj mobilných technológií Cezhraničná spolupráca	Pandémia COVID-19 Spoločenské nezačleňovanie sa prisťahovalcov do miestnych komunít a tvorba get
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na chýbajúce kompetencie samosprávnych krajov a potrebu odstraňovania nedostatkov najmä na miestnej úrovni a v spolupráci s podnikmi, tak sa navrhuje stratégia spojenectva zabezpečujúca maximálne využitie existujúcich možností zlepšovania kvality života v regióne.	

2.3.13. SWOT analýza pre voľbu typu stratégie územia MFO Trnava

Silné stránky	Slabé stránky
Strategická poloha MFO Trnava	Nedobudovaná environmentálna infraštruktúra
Napojenie na medzinárodnú dopravnú sieť	Nevyvážená ekonomická štruktúra územia
Sídlo VŠ inštitúcií	Nevyužitý potenciál a výkonnosť CR
Historické mesto, kultúrne dedičstvo	Nedostatočná kapacita vybraných sociálnych služieb
Vysoká miera zamestnanosti	Deficit zelene a verejných zelených plôch, prírodných a umelých vodných plôch
Vysoká vzdelanostná úroveň obyvateľstva	Nízka miera zhodnocovania odpadu
Vedecko-výskumná infraštruktúra/technologický park	Zanedbané územia a nevyužitú objekty
Dostupná občianska vybavenosť a služby	Chýbajúci integrovaný dopravný systém
Pripravenosť mesta investovať	Koncentrácia verejných služieb v meste Trnava
Nadpriemerná ekonomická aktivita obyvateľstva	

Daňová a finančná sila územia	Nedostatočná ponuka programov celoživotného vzdelávania
Príležitosti	Ohrozenia
Medzisektorová spolupráca	Nepriaznivý demografický vývoj
Podpora mestských území	Príjmová nerovnosť a mestská chudoba
Zapojenie MFO do medzinárodnej spolupráce	Nedostatočná príprava na čerpanie externých zdrojov
Podpora verejno-súkromných partnerstiev	Výrazné zmeny klímy
Využitie finančných nástrojov EÚ	Environmentálne záťaž
Rast sektoru služieb	Odliv mladých ľudí do iných regiónov
Zapojenie územia do medzinárodného projektu	Transformácia VŠ
Kultúrna CMS	Nízka kvalita inštitúcií zodpovedných za miestny rozvoj
Digitalizácia verejnej správy	
Návrh strategického prístupu vyplývajúci zo SWOT analýzy	
Vzhľadom na charakter slabých stránok, pomer medzi jednotlivými štyrmi oblasťami SWOT analýzy a územnej príslušnosti v rámci územia TTSK sa načrtla potreba stratégie spojenectva vo veci maximálneho využitia existujúcich endogénnych zdrojov za účelom zlepšovania kvality života a efektívnosti využívania zdrojov v meste a regióne.	
Poznámka: Návrh strategického prístupu nebol spracovaný zo strany spracovateľov SWOT analýzy územia MFO Trnava, ale bol navrhnutý zo strany spracovateľov PHRSR TTSK 2023 - 2030 za účelom dodržania obsahovej stránky PHRSR v zmysle metodiky tvorby PHRSR v gescii MIRRI SR.	

Zdroj: Mesto Trnava a vlastné doplnenie návrhu strategického prístupu

Strategicko - programová časť

3. Rozvojová stratégia

3.1. Vízia rozvoja a hlavný cieľ

Vízia rozvoja

Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov a ochranu životného prostredia s dôrazom na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty biodiverzity.

Hlavný cieľ

Mobilizácia vnútorných zdrojov regiónu na zabezpečenie udržateľného rozvoja v rozvíjajúcom sa regióne prosperujúceho ekonomického a sociálneho prostredia pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt.

3.2. Štruktúra priorít a ich väzby (stručný popis)

Priorita 1: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja

Opatrenia v priorite 1 sa zameriavajú na posilňovanie hospodárstva prostredníctvom regionálnej, nadregionálnej a cezhraničnej spolupráce s identifikovanými aktérmi v regionálnej inovačnej schéme na území Trnavského samosprávneho kraja, ako budúcej platformy poskytujúcej priestor na sieťovanie inovatívnych aktérov. Výsledky tejto platformy by mali byť spropagované za účelom zvýšenia povedomia a udržateľnosti budúcej funkčnej inovačnej schémy regiónu. Dôležitú úlohu zohráva aj akademický sektor a odborné vzdelávanie, a to vrátane duálneho a celoživotného vzdelávania, ako súčasť technologického transféru a šírenia inovácií. Opatrenia sa zamerajú taktiež na posilnenie väzieb medzi podnikmi a verejným sektorom za účelom podpory sociálnej politiky podnikov, aby sa zlepšili podmienky pre zamestnancov, vrátane zvýšenia miezd pracovníkov najmä v podnikoch s vysokou produktivitou. Zároveň bude podporená sebestačnosť prostredníctvom podpory lokálneho hospodárstva zmiernením fluktuácie ľudských zdrojov a rozvojom zdrojov regiónu.

Priorita 2: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy

Hlavným cieľom priority 2 je zabezpečenie ochrany, tvorby a udržateľného využívania lokálnych zdrojov a revitalizácie krajiny so zabezpečením spolupráce na regionálnej, nadregionálnej a cezhraničnej úrovni aj s dôrazom na integrovaný vodný manažment a zvýšenie ochrany významných zdrojov pitnej vody. V rámci podpory využívania prírodných zdrojov v krajine je dôležitá podpora ekosystémových služieb prírode blízkeho hospodárenia, zlepšenie kvality ovzdušia a posilňovanie a budovanie zelenej a modrej infraštruktúry. Významným cieľom je podpora adaptačných a eliminačných opatrení v súvislosti zmierňovania vplyvov zmeny klímy na krajinu, podpora prechodu na nízko-emisnú ekonomiku, ako aj zlepšovanie životného prostredia, vrátane zlepšenia kvality života.

Priorita 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Tretia priorita sa zameriava na zabezpečenie kvalitného prostredia pre občanov, ktorá má byť poskytovaná prostredníctvom dostupnej a kvalitnej infraštruktúry a ponúkaných služieb na území Trnavského samosprávneho kraja, ale aj na území medziregionálnej alebo cezhraničnej spolupráce. Na mnohé aspekty života majú vplyv verejne prospešné služby, ktoré sú vnímané najmä v prípade ich nedostatku. Nadregionálny vplyv na kvalitu života obyvateľov a návštevníkov TTSK má doprava vrátane osobnej i nákladnej dopravy, pričom pre budúci rozvoj v tejto oblasti hrá dôležitú úlohu podpora nemotorovej dopravy a integrácia dopravných systémov za účelom zlepšenia regionálnej obslužnosti vo verejnej osobnej doprave, ale aj podpora multimodálneho dopravného systému v nákladnej doprave. S rozvojom IoT technológií bude mať významný vplyv rozhodovanie na základe získavaných a spracovávaných údajov v zmysle SMART prístupu, a to najmä do procesov rozhodovania vo verejnej správe, ale aj v oblasti dopravy, školstva, energetiky, ale postupne aj do zdravotníctva a sociálnej starostlivosti pod vplyvom pandémie COVID-19. V oblasti zlepšenia dostupnosti a kvality služieb občianskej vybavenosti sa opatrenia zamerajú aj na podporu budovania komplexnej siete sociálnych služieb na komunitnej báze, na rozvoj infraštruktúry a vybavenosti zdravotných, na rozvoj vzdelávacích inštitúcií a na podporu rozvoja infraštruktúry a služieb v oblastiach športu, zdravého životného štýlu a voľnočasových aktivít. Na zvýšenie kvality zdravotnej starostlivosti je potrebné zvyšovať využívanie poznatkov z výskumu a vývoja a neustále modernizovať infraštruktúru a vybavenie.

Obdobne aj v oblasti vzdelávania bude potrebné sa zamerať na stabilizáciu a dlhodobý rozvoj kvalifikovaných odborných kapacít, ktoré svojou činnosťou a kvalitou priamo ovplyvňujú verejnoprospešné služby na ďalšie roky. V oblasti kultúry sa opatrenia zamerajú na budovanie, rekonštrukciu, modernizáciu a zavádzanie moderných technológií v rámci kultúrnych a osvetových zariadení. Zabezpečenie dostupného bývania za účelom zabezpečenia udržateľnosti a efektivity existujúcej sociálnej, technickej a dopravnej infraštruktúry taktiež patrí do tejto priority.

3.3. Systém cieľov, súvislostí, indikátorov a strom cieľov

3.3.1. Prehľad strategických a špecifických (operatívnych) cieľov vo väzbe na hlavný cieľ a priority

<i>Vízia:</i> Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov a ochranu životného prostredia s dôrazom na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty biodiverzity.							
<i>Hlavný cieľ:</i> Mobilizácia vnútorných zdrojov regiónu na zabezpečenie udržateľného rozvoja v rozvíjajúcom sa regióne, prosperujúceho ekonomického a sociálneho prostredia pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt.							
Priorita 1: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja		Priorita 2: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy			Priorita 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne		
<i>Strategický cieľ 1.1 :</i> Podpora vzniku a zavádzania inovácií, digitálnej transformácie a kreatívneho priemyslu	<i>Strategický cieľ 1.2:</i> Podpora udržateľného hospodárstva a podnikateľského prostredia so zameraním na rozvoj a využívanie endogénnych zdrojov	<i>Strategický cieľ 2.1:</i> Podpora ochrany, tvorby a udržateľného využívania lokálnych prírodných zdrojov a revitalizácie krajiny	<i>Strategický cieľ 2.2:</i> Prechod na nízko-uhlíkovú ekonomiku a zníženie energetickej náročnosti	<i>Strategický cieľ 2.3:</i> Budovanie zelenej a modrej infraštruktúry	<i>Strategický cieľ 3.1:</i> Dobudovanie a modernizácia nízko-emisného dopravného systému zabezpečujúceho kvalitnú obsluhu a dostupnosť regiónu	<i>Strategický cieľ 3.2:</i> Zlepšenie dostupnosti a kvality služieb občianskej vybavenosti	<i>Strategický cieľ 3.3:</i> Zvýšenie kvality technickej infraštruktúry, verejných priestorov a efektívne riadenej verejnej služby
<i>Špecifický cieľ 1.1.1.</i> Podpora rozvoja a využitia inovácií, digitalizácie a kreatívneho priemyslu na zhodnotenie potenciálu regiónu	<i>Špecifický cieľ 1.2.1.</i> Podpora konkurencieschopnosti a sebestačnosti regiónov prostredníctvom efektívneho, udržateľného rozvoja a za využitia vlastných zdrojov regiónu	<i>Špecifický cieľ 2.1.1.</i> Podpora, budovanie a rozvoj infraštruktúry a kooperačných štruktúr udržateľného manažmentu využívania prírodných zdrojov v krajine	<i>Špecifický cieľ 2.2.1.</i> Budovanie regionálnych kapacít pre plánovanie udržateľnej energetiky	<i>Špecifický cieľ 2.3.1.</i> Podpora ekosystémových služieb v sídelnej a prírodnej krajine	<i>Špecifický cieľ 3.1.1.</i> Integrácia dopravných systémov a rozvoj dopravnej infraštruktúry za účelom zlepšenia regionálnej obsluhy, vrátane optimalizácie plynulosti prechodov medzi jednotlivými módmi medzimestskej,	<i>Špecifický cieľ 3.2.1.</i> Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb, zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany pre všetky skupiny obyvateľstva, posilňovanie kvality a efektivity uvedených	<i>Špecifický cieľ 3.3.1.</i> Zefektívnenie verejnej služby a rozvoj technickej infraštruktúry a s ním súvisiacich služieb (vrátane SMART)

Vízia: Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov a ochranu životného prostredia s dôrazom na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty biodiverzity.

Hlavný cieľ: Mobilizácia vnútorných zdrojov regiónu na zabezpečenie udržateľného rozvoja v rozvíjajúcom sa regióne, prosperujúceho ekonomického a sociálneho prostredia pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt.

Priorita 1: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja		Priorita 2: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy			Priorita 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne		
					prímestskej a mestskej dopravy;	oblastí, s prioritnou orientáciou na komunitnú úroveň, využívanie transferu najnovších poznatkov z vedecko-výskumnej bázy do praxe	
Špecifický cieľ 1.1.2. Podpora akademického sektora a odborného školstva ako súčasti technologického transféru a šírenia inovácií	Špecifický cieľ 1.2.2. Rozvoj obehovej a zelenej ekonomiky	Špecifický cieľ 2.1.2. Podpora prírody blízkeho poľnohospodárstva, živočíšnej výroby, lesníctva a rybárstva	Špecifický cieľ 2.2.2. Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie	Špecifický cieľ 2.3.2. Ochrana a posilňovanie biodiverzity a zachovanie biotopov	Špecifický cieľ 3.1.2. Zvýšenie bezpečnosti a plynulosti dopravy za účelom zvýšenia kvality života občanov a životného prostredia	Špecifický cieľ 3.2.2. Podpora rozvoja infraštruktúry, zabezpečenia dostupnosti a zvyšovania kvality efektívnej zdravotnej starostlivosti pre všetky skupiny obyvateľstva, vrátane aplikácie poznatkov z výskumu a vývoja pri zavádzaní diagnostických a liečebných postupov	Špecifický cieľ 3.3.2. Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb v oblasti spravodlivosti, bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu, a extrémizmu, a podpora zvyšovania kvality a bezbariérovosti verejných priestoroch a verejných objektov
Špecifický cieľ 1.1.3. Podpora budovania infraštruktúry a služieb pre výskum,	Špecifický cieľ 1.2.3. Rozvoj sociálnej a striebornej ekonomiky	Špecifický cieľ 2.1.3. Sanácia, rekultivácia a odstraňovanie environmentálnych	Špecifický cieľ 2.2.3. Znižovanie negatívnych		Špecifický cieľ 3.1.3. Rozvoj a podpora využívania nemotorovej dopravy a	Špecifický cieľ 3.2.3. Podpora rozvoja infraštruktúry, kvality a dostupnosti výchovy	

Vízia: Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov a ochranu životného prostredia s dôrazom na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty biodiverzity.

Hlavný cieľ: Mobilizácia vnútorných zdrojov regiónu na zabezpečenie udržateľného rozvoja v rozvíjajúcom sa regióne, prosperujúceho ekonomického a sociálneho prostredia pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt.

Priorita 1: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja		Priorita 2: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy			Priorita 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne		
vývoj a inovácie, vrátane budovania ľudských kapacít		záťaž a nelegálnych skládok odpadov	dopadov dopravy na kvalitu životného prostredia		alternatívnych pohonov vo verejnej doprave, vrátane budovania infraštruktúry a služieb a budovania nízkoemisných zón	a vzdelávania, vrátane zvyšovania inkluzívnosti a celoživotného vzdelávania v súlade s potrebami trhu práce	
	Špecifický cieľ 1.2.4. Tvorba podmienok pre udržateľný rozvoj cestovného ruchu v regióne prostredníctvom udržateľného využitia kultúrno-historického a prírodného potenciálu regiónu a rozvojom infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	Špecifický cieľ 2.1.4. Podpora adaptačných a eliminačných opatrení v súvislosti s dopadmi zmeny klímy na krajinu	Špecifický cieľ 2.2.4. Znižovanie energetickej náročnosti budov			Špecifický cieľ 3.2.4. Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb v oblastiach športu, zdravého životného štýlu a voľnočasových aktivít	
		Špecifický cieľ 2.1.5. Zlepšenie kvality ovzdušia				Špecifický cieľ 3.2.5. Podpora rozvoja infraštruktúry kultúrnych zariadení a služieb v oblasti kultúry	
		Špecifický cieľ 2.1.6. Podpora environmentálneho vzdelávania a osvetu				Špecifický cieľ 3.2.6. Zlepšenie sociálnej dostupnosti bývania a podpora zakladania	

Vízia: Konkurencieschopný a všestranne rozvinutý kraj využívajúci efektívne prírodné, kultúrne a ľudské zdroje so zameraním na zvyšovanie kvality života občanov a ochranu životného prostredia s dôrazom na dosiahnutie klimatickej neutrality a zastavenie straty biodiverzity.

Hlavný cieľ: Mobilizácia vnútorných zdrojov regiónu na zabezpečenie udržateľného rozvoja v rozvíjajúcom sa regióne, prosperujúceho ekonomického a sociálneho prostredia pri zachovaní prírodných a kultúrnych hodnôt.

Priorita 1: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja		Priorita 2: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy			Priorita 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne		
						rodín	

3.3.2. Prehľad strategických a špecifických (operatívnych) cieľov pre Územie mestskej funkčnej oblasti Trnava

Vízia: MFO Trnava, ako mestské funkčné územie otvorené pre spoluprácu, inovácie a podnikanie s podporou angažovaných občanov a komunitami									
Hlavný cieľ: Rozvíjať mestskú funkčnú oblasť a mesto Trnava ako územie MFO pre obyvateľov, návštevníkov, podnikateľov a investorov ako územie, kde sa oplatí angažovať, investovať, žiť a objavovať.									
Priorita 1: Integrované a moderné verejné služby				Priorita 2: Udržateľná mobilita		Priorita 3: Životné prostredie	Priorita 4: Inovácie a podpora malých a stredných podnikov		
Strategický cieľ 1.1 : Inteligentná mestská funkčná oblasť a mesto Trnava	Strategický cieľ 1.2 : Podpora zdravia, zdravotná a sociálna starostlivosť pre všetkých	Strategický cieľ 1.3 : Kapacity pre otvorené spravovanie územia	Strategický cieľ 1.4 : Posilnenie bezpečnosti a sociálne istoty	Strategický cieľ 2.1: Moderný a udržateľný dopravný systém	Strategický cieľ 2.2: Prepojenie územia mestskej funkčnej oblasti	Strategický cieľ 3.1: Zelená a regenerovaná mestská funkčná oblasť a mesto Trnava	Strategický cieľ 4.1: Inovatívna a adaptabilná mestská ekonomika	Strategický cieľ 4.2: Zručnosti pre inovatívnu a adaptabilnú mestskú ekonomiku	Strategický cieľ 4.3: Využívanie dedičstva a revitalizácia nevyužívaných objektov
Špecifický cieľ 1.1.1: Zabezpečiť riadenie rozvoja mestskej funkčnej oblasti a mesta Trnava vrátane jeho časti na základe otvorených dát, dôkazov dlhodobého strategického plánovania	Špecifický cieľ 1.2.1: Zabezpečiť dostupné integrované verejné služby v oblasti zdravia a sociálnej starostlivosti	Špecifický cieľ 1.3.1: Vytvoriť analyticko-strategickú plánovaciu platformu	Špecifický cieľ 1.4.1: Zabezpečiť dostupnosť bývania pre všetky skupiny obyvateľov	Špecifický cieľ 2.1.1: Dobudovať infraštruktúru pre moderný a udržateľný systém dopravy v mestskej funkčnej oblasti	Špecifický cieľ 2.2.1: Zaviesť nové e-služby pre občanov a inteligentné riešenia	Špecifický cieľ 3.1.1: Znižovať energetickú náročnosť budov a zvyšovať podiel bez emisnej energie	Špecifický cieľ 4.1.1: Podporovať spoluprácu vedeckých a výskumných organizácií a praxe a zavádzanie nových technológií	Špecifický cieľ 4.2.1: Dobudovať funkčný systém vzdelávania a vhodné učebné prostredie	Špecifický cieľ 4.3.1: Obnoviť a rekonštruovať významné pamiatky a kultúrne zariadenia
Špecifický cieľ 1.1.2: Využiť nové technológie a	Špecifický cieľ 1.2.2: Dobudovať kvalitnú a dostupnú	Špecifický cieľ 1.3.2: Vytvoriť funkčnú komunikačnú	Špecifický cieľ 1.4.2: Zaviesť nové podporné integrované	Špecifický cieľ 2.1.2: Zvýšiť význam verejnej dopravy	Špecifický cieľ 2.2.2: Zabezpečiť digitalizáciu	Špecifický cieľ 3.1.2: Zlepšiť kvalitu ovzdušia, pôdy a vody	Špecifický cieľ 4.1.2: Zvýšiť inovačný potenciál MSP vo	Špecifický cieľ 4.2.2: Podporiť celoživotné vzdelávanie pre	

Vízia: MFO Trnava, ako mestské funkčné územie otvorené pre spoluprácu, inovácie a podnikanie s podporou angažovaných občanov a komunitami

Hlavný cieľ: Rozvíjať mestskú funkčnú oblasť a mesto Trnava ako územie MFO pre obyvateľov, návštevníkov, podnikateľov a investorov ako územie, kde sa oplatí angažovať, investovať, žiť a objavovať.

Priorita 1: Integrované a moderné verejné služby				Priorita 2: Udržateľná mobilita		Priorita 3: Životné prostredie	Priorita 4: Inovácie a podpora malých a stredných podnikov		
<i>Strategický cieľ 1.1 : Inteligentná mestská funkčná oblasť a mesto Trnava</i>	<i>Strategický cieľ 1.2 : Podpora zdravia, zdravotná a sociálna starostlivosť pre všetkých</i>	<i>Strategický cieľ 1.3 : Kapacity pre otvorené spravovanie územia</i>	<i>Strategický cieľ 1.4 : Posilnenie bezpečnosti a sociálne istoty</i>	<i>Strategický cieľ 2.1: Moderný a udržateľný dopravný systém</i>	<i>Strategický cieľ 2.2: Prepojenie územia mestskej funkčnej oblasti</i>	<i>Strategický cieľ 3.1: Zelená a regenerovaná mestská funkčná oblasť a mesto Trnava</i>	<i>Strategický cieľ 4.1: Inovatívna a adaptabilná mestská ekonomika</i>	<i>Strategický cieľ 4.2: Zručnosti pre inovatívnu a adaptabilnú mestskú ekonomiku</i>	<i>Strategický cieľ 4.3: Využívanie dedičstva a revitalizácia nevyužívaných objektov</i>
<i>inovácie v komunálnom hospodárstve (odpady, energetika...)</i>	<i>infraštruktúru pre pohybové aktivity, rekreáciu a voľný čas pre všetkých</i>	<i>platformu pre otvorené spravovanie územia a aktívnu participáciu občanov</i>	<i>služby a finančné nástroje pre mladých a pre ohrozené skupiny obyvateľov</i>		<i>verejnej správy a kybernetickú bezpečnosť</i>		<i>vybraných sektoroch</i>	<i>potreby trhu práce</i>	
<i>Špecifický cieľ 1.1.3: Digitalizovať verejné služby</i>	<i>Špecifický cieľ 1.2.3: Zlepšiť dostupnosť, kvalitu a využívanie verejných priestorov</i>	<i>Špecifický cieľ 1.3.3: Sprístupniť a umožniť využívanie otvorených dát pre verejnosť</i>	<i>Špecifický cieľ 1.4.3: Podporiť preventívne aktivity a posilniť bezpečnosť obyvateľstva</i>	<i>Špecifický cieľ 2.1.3: Zaviesť nové služby a inovatívne technológie v oblasti dopravy</i>		<i>Špecifický cieľ 3.1.3: Zvyšovať biodiverzitu v územi a odolnosť voči nepriaznivým dôsledkom zmeny klímy</i>	<i>Špecifický cieľ 4.1.3: Podporovať vznik podnikateľských platforiem a sietí a ich produkty</i>	<i>Špecifický cieľ 4.2.3: Umožniť profesionálny rast a nadobúdanie nových zručností pre pracovníkov v oblasti vzdelávania a poradenstva</i>	<i>Špecifický cieľ 4.3.2: Využívať inovácie a nové technológie v urbanizovanom mestskom prostredí a okolitých sídlach</i>

Zdroj: Mesto Trnava, vlastné spracovanie

3.3.3. Detailný popis strategických a špecifických (operatívnych) cieľov a zapojenia partnerov pre implementáciu PHRSR

Prehľadný popis strategických a špecifických cieľov v štruktúre Metodiky tvorby PHRSR sa nachádza v Prílohe 1.

3.3.4. Strategický prístup pre dosiahnutie vízie a hlavného cieľa, priorít a systému cieľov PHRSR

Vzhľadom na jednotlivé výsledky SWOT analýzy za jednotlivé oblasti a na existujúce kompetenčné rozdelenie medzi miestnou územnou samosprávou, regionálnou územnou samosprávou, akademickým sektorom, štátnou správou, ako aj na autonómne zámery podnikateľského sektora, je objektívne vybraný prístup stratégie spojenectva pre udržateľné a efektívne využitie špecifického územného kapitálu na území TTSK.

3.3.5. Zoznam strategických sociálno-ekonomických partnerov pre implementáciu PHRSR a stratégia ich zapojenia

Prehľad partnerov pre implementáciu PHRSR a ich poloha pri implementácii stratégie je uvádzaný v Prílohe 1.

3.3.6. Špecifická rozvojová stratégia TTSK pre podporu rozvoja skupín obcí tvoriacich územie mestskej funkčnej oblasti Trnava

MIRRI SR paralelne iniciovalo vznik území udržateľného mestského rozvoja. Územie MFO tvorí územie jadrového mesta a obcí jeho zázemia. Predstavuje špecifický strategicko-plánovací región, v ktorom prebiehajú intenzívne interakcie a medzikomunálna spolupráca. Tvorba a implementácia spoločnej integrovanej územnej stratégie MFO zabezpečí využitie rozvojového potenciálu a spoločné riešenie problémov územia.

Na území Trnavského kraja vzniklo Územie mestskej funkčnej oblasti Trnava.

Do územia mestskej funkčnej oblasti patrí mesto Trnava a obce Šelpice, Bučany, Brestovany, Malženice, Bohdanovce nad Trnavou, Špačince, Jaslovské Bohunice, Hrnčiarovce nad Parnou, Zeleneč, Dolné Lovčice, Ružindol a Suchá nad Parnou.

Špecifické a strategické ciele územia MFO Trnava sú uvádzané prehľadne v bode 3.3.2 v tabuľkovej štruktúre.

Implementačná časť

4. Implementačný plán a plán monitorovania

Implementáciu PHRSR TTSK 2023 – 2030, ako základného strednodobého strategického dokumentu podpory regionálneho rozvoja vypracovávaného v súlade s cieľmi a prioritami platnej národnej stratégie regionálneho rozvoja³⁶, bude zabezpečovať Úrad Trnavského samosprávneho kraja v zmysle zákonmi vymedzených kompetencií v spolupráci so sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí pôsobia na území TTSK. Integrovanou súčasťou PHRSR TTSK je aj Integrovaná územná stratégia TTSK, ktorá bude podstatnou mierou naplňovať ciele PHRSR TTSK 2023 - 2030. Obdobne sa aj mestá a obce spolupodieľajú na plnení PHRSR TTSK 2023 – 2030 v zmysle § 7 a § 8 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov.

4.1. Nástroje na implementáciu stratégie

Prehľad opatrení v štruktúre Metodiky tvorby PHRSR je súčasťou Prílohy 1.

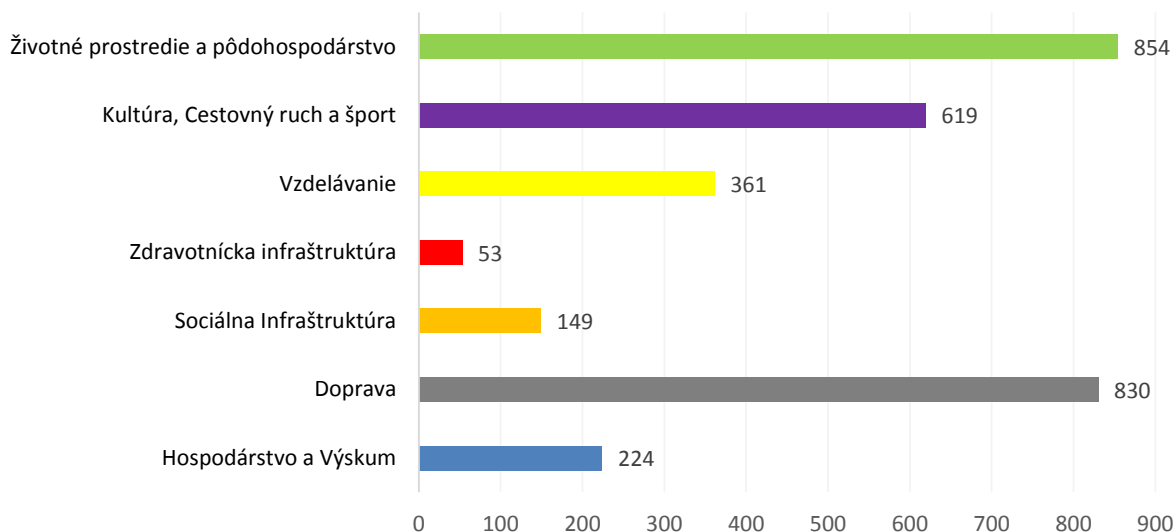
4.2. Postup pri implementácii PHRSR

Implementácia PHRSR pozostáva zo 6 základných procesov:

1. Tvorba PHRSR;
2. Identifikácia aktivít;
3. Finančný zámer;
4. Realizácia projektov;
5. Monitorovanie;
6. Hodnotenie.

Podkladom pre tvorbu implementačnej časti boli projektové zámery z územia TTSK. Ide predovšetkým o projektové zámery kľúčových aktérov zozbierané počas tvorby PHRSR, na základe ktorých boli definované priority, strategické ciele, špecifické ciele, opatrenia, kľúčové a komplementárne aktivity.

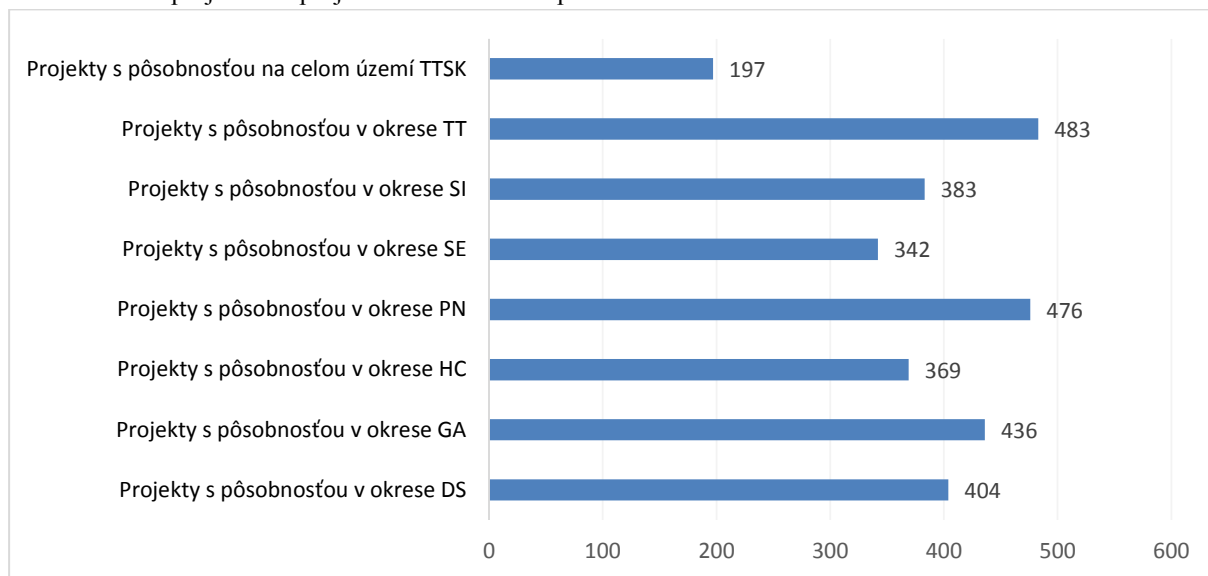
Graf 34: Počet projektov v projektovom zásobníku podľa tematickej kategórie projektu

Zdroj: Vlastné spracovanie z projektových zámerov od kľúčových aktérov

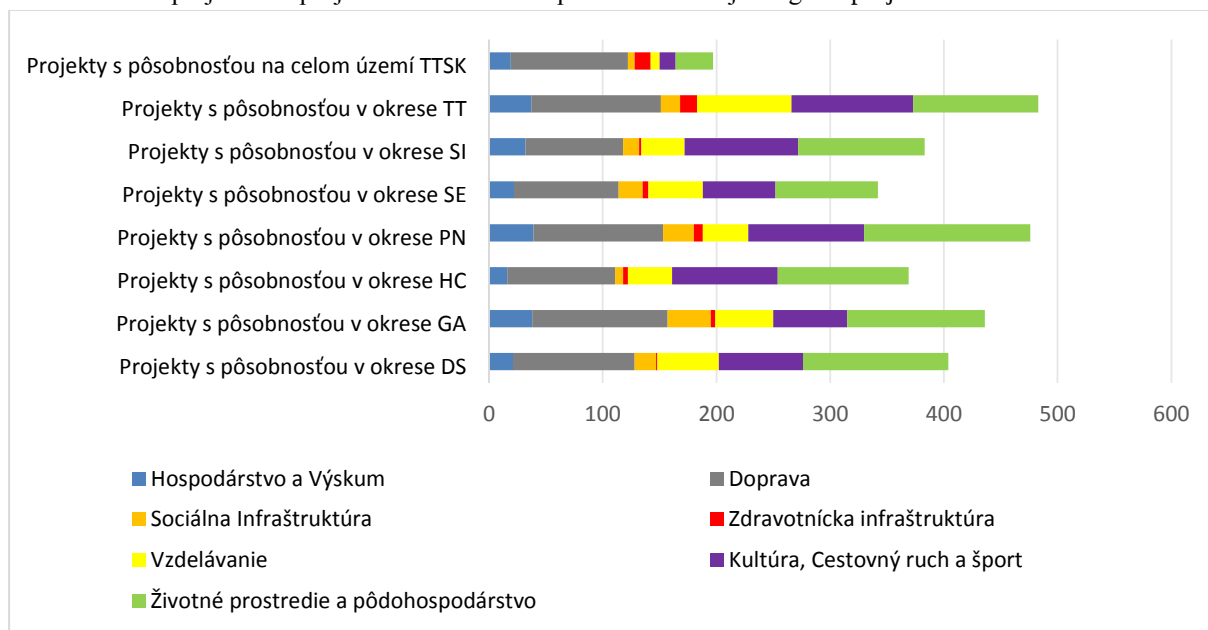
³⁶ <https://www.mirri.gov.sk/sekcie/vizia-a-strategia-rozvoja-slovenska-do-roku-2030/index.html>

Graf 35: Počet projektov v projektovom zásobníku podľa okresov

Zdroj: Vlastné spracovanie z projektových zámerov od kľúčových aktérov

Graf 36: Počet projektov v projektovom zásobníku podľa tematickej kategórie projektu a okresov

Zdroj: Vlastné spracovanie z projektových zámerov od kľúčových aktérov

Zásobník projektov tvorí Prílohu 3. Aktuálne sa v zásobníku projektov nachádza 3 090 projektových zámerov a je možné priebežne ho dopĺňať, resp. aktualizovať.

V zmysle Prílohy 3 Zásobník projektov sa v rámci špecifických cieľov a relevantných opatrení identifikovali z územia zozbierané aktivity (Tabuľka 48).

Tabuľka 48: Identifikované aktivity zo zásobníka projektov v rámci špecifických cieľov a opatrení

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
1.1.1 Podpora rozvoja a využitia inovácií, digitalizácie a kreatívneho priemyslu na zhodnotenie potenciálu regiónu	1.1.1.1	Podpora otvorenej platformy spolupráce aktérov v rámci regionálneho inovačného systému a nástrojov posilnenia ich rozvoja	- podpora budovania infraštruktúry a služieb pre výskum, vývoj a inovácie - podpora realizácie výskumných centier - podpora aplikovaného výskumu, vývoja a zavádzania nových technológií
	1.1.1.2	Podpora v oblasti informatizácie a digitálnej transformácie	- budovanie informačných systémov - využívanie bázy existujúcich údajov a ich obohacovanie na analytické účely - zvyšovanie prenosovej kapacity dát
	1.1.1.3	Podpora v oblasti kreatívneho priemyslu	- budovanie inovačných a kreatívnych stredísk - poradenstvo a vzdelávanie v oblasti podnikania
1.1.2 Podpora akademického sektora a odborného školstva, ako súčasti technologického transferu a šírenia inovácií	1.1.2.1	Podpora vybavenia vzdelávacích inštitúcií akademického sektora a odborného vzdelávania	- modernizácia infraštruktúry a technologického vybavenia - výstavba, rekonštrukcia a modernizácia odborných učební, vrátane prístrojov, zariadení a laboratórií
	1.1.2.2	Zapájanie SOŠ a univerzít do duálneho vzdelávania, existujúcich klastrových a ďalších iniciatív	- zvyšovanie atraktivity odborného a duálneho vzdelávania
	1.1.2.3	Aktívna podpora duálneho vzdelávania – sieťovanie vzdelávacích inštitúcií so zamestnávateľmi	- podpora kohézie, spolupráce medzi rôznymi subsektormi vzdelávania a odbornej prípravy
	1.1.2.4	Podpora výskumu študentov vysokých škôl vo väzbe na potreby ekonomických subjektov	- posilnenie systémového prepojenia vysokých škôl s podnikovou sférou v oblasti výskumu a inovácií, s pozitívnymi dopadmi na hospodársky rast a konkurencieschopnosť podnikov

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
1.1.3 Podpora budovania infraštruktúry a služieb pre výskum, vývoj a inovácie, vrátane budovania ľudských kapacít	1.1.3.1	Podpora ľudských kapacít v oblasti výskumu, vývoja a inovácií	- podpora výskumných tímov - propagácia výstupov výskumu
	1.1.3.2	Podpora budovania a rozvoja vybavenia, služieb pre subjekty výskumu, vývoja a inovácií	- modernizácia infraštruktúry a technologického vybavenia výskumných podnikov - rekonštrukcia priemyselných zón s dôrazom na zavádzanie nových technológií
	1.1.3.3	Podpora spolupráce inštitúcií v oblasti vedy, výskumu a inovácií	- výmena skúseností v oblasti výskumu, vývoja a inovácií - podpora inovácií a technologických transferov - podpora medzinárodnej spolupráce a spolupráce súkromného a verejného sektora, ako aj prepojenie výskumného a inovačného ekosystému
1.2.1 Podpora konkurencieschopnosti a sebestačnosti regiónov prostredníctvom efektívneho, udržateľného rozvoja a za využitia vlastných zdrojov regiónu	1.2.1.1	Podpora energetickej efektívnosti a využívania energie	- budovanie a rekonštrukcia zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie - podpora systémov zabezpečujúcich energetickú efektívnosť - posilnenie ochrany životného prostredia, obnoviteľných zdrojov, energetickej efektivity
	1.2.1.2	Podpora prepájania a sieťovania subjektov lokálneho hospodárstva a pôdohospodárstva	- poradenské služby v oblasti pôdohospodárstva - budovanie a modernizácia infraštruktúry zameranej na pôdohospodárstvo
	1.2.1.3	Podpora zvyšovania konkurencieschopnosti poľnohospodárskych podnikov prostredníctvom investícií do modernizácie, inovácie a digitalizácie	- poradenské služby pre mikropodniky a malých a stredných podnikateľov na vidieku - výstavba, modernizácia a rekonštrukcia poľnohospodárskych budov a dvorov - podpora spracovávaní a uvádzania poľnohospodárskych výrobkov na trh

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	1.2.1.4	Podpora strategického plánovania v oblasti podpory výskumu, vývoja a zavádzania inovácií u subjektov	- tvorba stratégií, koncepcií, akčných plánov zameraných na výskum, vývoj a zavádzanie inovácií - podpora strategicko-analytických jednotiek
	1.2.1.5	Podpora kľúčových zamestnávateľov a klastrových iniciatív na území TTSK za účelom zvýšenia ich konkurencieschopnosti a posilnenia udržateľného rozvoja	- vytváranie motivačných mechanizmov - podpora zamestnávania uchádzačov o zamestnanie - podpora inovácií a technologických transferov
	1.2.1.6	Podpora rozvoja mikropodnikov a MSP na území TTSK a jeho internacionalizácia	- rozvoj a podpora inovačného a udržateľného hospodárstva - propagácia podnikateľských subjektov a ich produktov - rekonštrukcia a výstavba obecných trhovísk
	1.2.1.7	Podpora asistenčných služieb a nástrojov na podporu podnikateľského prostredia a udržateľného rozvoja územia, vrátane prípravy komplexných pozemkových úprav	- podpora budovania a rekonštrukcií priemyselných zón, parkov - podporné činnosti na tvorbu priaznivého podnikateľského prostredia
1.2.2 Rozvoj obehovej a zelenej ekonomiky	1.2.2.1	Podpora efektívneho a komfortného systému triedenia a zberu odpadov	- nákup technológií na zabezpečenie separácie a dotriedňovanie komunálneho odpadu - zhodnocovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov
	1.2.2.2	Podpora zdieľanej ekonomiky na komunitnej báze	- podpora kolaboratívnych platforiem, pre vytváranie otvoreného trhu - decentralizácia sietí a trhov

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	1.2.2.3	Podpora zeleného verejného obstarávania vo verejnom sektore	- integrácia a posilňovanie princípov a zásad zeleného verejného obstarávania
	1.2.2.4	Podpora zvyšovania environmentálneho povedomia a informovanosti spotrebiteľa a širokej verejnosti o obehovom hospodárstve a podpora koncepčných činností v oblasti obehového hospodárstva	- vypracovanie odborných štúdií a koncepcií v oblasti cirkulárnej ekonomiky - katalóg obehového hospodárstva environmentálnych produktov a služieb - výchovno - vzdelávacie projekty, vrátane zážitkových a motivačných foriem zvyšovania environmentálneho povedomia
	1.2.2.5	Podpora elektronického zberu dát v oblasti odpadového hospodárstva	- SMART technológie pre váženie, online sledovanie množstva komunálneho odpadu a stupňa jeho triedenia
	1.2.2.6	Podpora zelenej infraštruktúry	- výsadba a údržba zelene so zreteľom na skvalitnenie sídelného prostredia - revitalizácia parkov, lesov, lesoparkov a poľných uličiek
	1.2.2.7	Podpora a budovanie infraštruktúry	- budovanie miestnych a regionálnych kompostovísk, zberných dvorov a úložísk biologicky rozložiteľného odpadu - rekonštrukcie a rozširovanie areálov odpadového hospodárstva - nákup technického vybavenia pre zber a triedenie odpadu
1.2.3 Rozvoj sociálnej a striebornej ekonomiky	1.2.3.1	Podpora návratu krátkodobo a dlhodobo nezamestnaných na pracovný trh	- podpora vzdelávania vrátane celoživotného vzdelávania a rekvalifikácie - pracovná rehabilitácia a zhodnotenie pracovného potenciálu

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
			- odborné poradenstvo v oblasti zamestnanosti
	1.2.3.2	Podpora znevýhodnených skupín obyvateľstva na pracovnom trhu	- posilnenie zručností v smere zvýšenia zamestnanosti a konkurencieschopnosti na trhu práce - grantové schémy pre projekty rozvoja ľudských zdrojov - agentúry podporovaného zamestnania
1.2.4 Tvorba podmienok pre udržateľný rozvoj cestovného ruchu v regióne prostredníctvom udržateľného využitia kultúrno-historického a prírodného potenciálu regiónu a rozvojom infraštruktúry a služieb v cestovnom ruchu	1.2.4.1	Podpora udržateľného využívania prírodného a kultúrno-historického potenciálu územia na vývoj, zavedenie systematickej podpory a inovácie produktov cestovného ruchu aj s využitím moderných technológií	- rozvojové štúdie územia a moderné technológie pre propagáciu kultúrno-historického potenciálu územia - podpora a rozvoj kúpeľníctva
	1.2.4.2	Podpora ochrany, citlivej obnovy, revitalizácie a atraktívnej prezentácie národných kultúrnych pamiatok, pamätihodností, zbierkových predmetov a ostatnej kultúrnej infraštruktúry	- obnova stavebno-technických havarijných stavov a rekonštrukcie národných kultúrnych pamiatok, historických a sakrálnych objektov - obnova zbierkových predmetov a depozitárov - uchovanie predmetov s historickou hodnotou
	1.2.4.3	Podpora ochrany a revitalizácie kultúrno – historických krajinných štruktúr v mestách, na vidieku aj vo voľnej krajine	- záchrana kultúrnych a úžitkových hodnôt vybraných krajinných celkov a ich znovuzapojenie do kontextu celospoločensky užitočných javov
	1.2.4.4	Podpora zavádzania udržateľného	- rozvoj prírodného cestovného ruchu

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
		systemu údržby, obnovy a značenia kultúrno – poznávacích, pútnických trás a turistických trás	- značenie nových a pravidelná údržba kultúrno-poznávacích, pútnických a turistických trás
	1.2.4.5	Podpora zavedenia a udržiavania profesionálneho destinačného manažmentu a marketingu prostredníctvom strategického plánovania, prácou s dátami a rozvojom ľudských kapacít	- zvýšenie dopytu návštevníkov vybranej turistickej lokality prostredníctvom kombinácie športovo-rekreačných aktivít v destinačnom teréne - podpora turistických atrakcií, ktoré dotvárajú celkový pozitívny rozmer vybranej destinácie - využitie dát pre rozvoj udržateľného destinačného manažmentu vo vybraných destináciách
	1.2.4.6	Podpora budovania cezhraničných partnerstiev na úrovni územných samospráv, ale aj na úrovni neziskového sektora	- regionálne poradenské a kontrolné centrá s podporou cezhraničnej, nadnárodnej a medzinárodnej spolupráce
	1.2.4.7	Podpora budovania a modernizácie infraštruktúry cestovného ruchu, vrátane doplnkovej a efektívne poskytovanie služieb na zvýšenie regionálnej a cezhraničnej mobility	- podpora budovania turisticko-informačných centier - vytváranie nových ubytovacích kapacít pre turistov - zaobstaranie, osadenie a údržba mobiliárov - nové cykloturistické trasy
	1.2.4.8	Podpora rozvoja rekreačných stredísk, vrátane budovania a modernizácie športových areálov a vzdelávacích centier	- revitalizácia a budovanie rekreačných a oddychových zón a areálov - rekonštrukcie a rozšírenie kempov
2.1.1. Podpora, budovanie a rozvoj infraštruktúry a kooperačných štruktúr udržateľného manažmentu využívania	2.1.1.1	Efektívne využívanie a ochrana pôdy a vodných zdrojov	- revitalizácie vodných tokov - realizácia protieróznych opatrení - obnova vodných zdrojov a zvyšovanie kvality

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
prírodných zdrojov v krajine			- pitnej vody jestvujúcich zdrojov - budovanie studní a zavlažovacích zariadení
	2.1.1.2	Podpora rekonštrukcie a rozvoj vodovodnej a kanalizačnej infraštruktúry	- budovanie a rozširovanie nových vodovodných a kanalizačných sietí - obnova a intenzifikácia vodovodných a kanalizačných sietí
	2.1.1.3	Podpora zabezpečovania nezávadnosti a znovuvyužitelnosti odpadovej vody	- budovanie a intenzifikácia dažďovej kanalizácie - budovanie a rekonštrukcia čistiarní odpadových vôd - výstavba a rozšírenie kapacít stokových sietí
	2.1.1.4	Podpora protipovodňových opatrení a Integrovaného vodného manažmentu	- budovanie vodozádržných opatrení a objektov protipovodňovej ochrany - zvýšenie retenčnej schopnosti krajiny
	2.1.1.5	Podporovať efektívnu a udržateľnú správu chránených území a chránených vodohospodárskych oblastí	- výskumná činnosť, zameraná na ochranu chránených území - vypracovanie štúdií, plánov a stratégií, ako súčasť ochrany
2.1.2 Podpora prírode blízkeho poľnohospodárstva, živočíšnej výroby, lesníctva a rybárstva	2.1.2.1	Podpora ekosystémových služieb v poľnohospodárstve	- budovanie ekocentier - organizovanie školení a výstav, zameraných na ekosystém - využívanie environmentálne priaznivých technológií
	2.1.2.2	Podpora viacúčelového využívania hospodárskych lesov	- ochrana pôdy a funkcií lesa - zmierňovanie klimatických zmien na lesné hospodárstvo - zakladanie lesoparkov a multifunkčných zón

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	2.1.2.3	Podpora agrolesníctva	- diverzifikácia podnikateľských činností agrosektora a zlepšenie zhodnocovania agroproduktov - zvyšovanie konkurencieschopnosti lesného hospodárstva
	2.1.2.4	Podpora modernizácie infraštruktúry v živočíšnej a rastlinnej výrobe pre znižovanie produkcie GHG (skleníkových plynov)	- modernizácia priestorov a technologického vybavenia určených pre chov zvierat a skladovanie produktov rastlinnej výroby - environmentálne poradenstvo pre subjekty podnikajúce v živočíšnej a rastlinnej výrobe
	2.1.2.5	Podpora udržateľnej sladkovodnej akvakultúry a akvakultúrnych činností	- rozvoj rybochovných zariadení a rybníkov - rekonštrukcia a modernizácia materiálovo-technického vybavenia spracovateľských a výrobných kapacít
	2.1.2.6	Podpora zvýšenia podielu certifikovanej poľnohospodárskej produkcie	- vytváranie a propagácia značiek kvality
2.1.3. Sanácia, rekultivácia a odstraňovanie environmentálnych záťaží a nelegálnych skládok odpadov	2.1.3.1	Podpora eliminácie negatívnych dopadov existujúcich environmentálnych záťaží na životné prostredie a zdravie obyvateľov	- rekultivácie a uzatváranie skládok odpadov - využívanie environmentálne priaznivých technológií
	2.1.3.2	Podpora predchádzania vzniku nových environmentálnych záťaží a odstraňovanie existujúcich environmentálnych záťaží	- znižovanie rizika nesprávneho nakladaním s odpadom - prieskum a monitoring environmentálnych záťaží - sanácia území kontaminovaných priemyselnou, vojenskou, banskou, dopravnou a poľnohospodárskou činnosťou

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	2.1.3.3	Odstraňovanie nelegálnych skládok na území a predchádzanie ich vzniku	- podpora zariadení určených na zber a zhodnocovanie odpadov - budovanie kompostovísk - sanácia čiernych skládok
2.1.4. Podpora adaptačných a eliminačných opatrení v súvislosti s dopadmi zmeny klímy na krajinu	2.1.4.1	Identifikácia adaptačnej kapacity územia	- identifikácia a hodnotenie rizík vyplývajúcich zo zmeny klímy - monitorovanie kvantitatívnych a kvalitatívnych indikátorov - hodnotenie dosiahnutého pokroku
	2.1.4.2	Formulácia adaptačných a mitigačných opatrení	- tvorba akčných plánov k adaptačnej stratégii - znižovanie a eliminácia rizík so zachovaním základných funkcií a štruktúr územia - podpora implementácií proaktívnych adaptačných opatrení - zvyšovanie schopnosti prostredia reagovať na zmenu klímy
	2.1.4.3	Budovanie a modernizácia systémov včasného varovania a vyrozumievania	- rekonštrukcia a modernizácia miestnych rozhlasov a ostatných informačných prostriedkov miest a obcí
2.1.5 Zlepšenie kvality ovzdušia	2.1.5.1	Podpora zelených inovácií v hospodárstve a doprave	- tvorba strategických dokumentov, ako záväzok prechodu na zelené hospodárstvo - podpora inovatívnych technológií na zlepšenie ochrany životného prostredia a zníženia miery znečistenia ovzdušia
	2.1.5.2	Podpora monitorovania kvality ovzdušia a znečistenia ovzdušia	- umiestnenie a modernizácia monitorovacích staníc - zvýšenie intenzity a šírky zámeru monitoringu znečisťujúcich látok

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	2.1.5.3	Zníženie emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia	- realizácia technických a technologických opatrení, zameraných na znižovanie imisií - posilnenie investícií do energetickej efektívnosti budov
2.1.6 Podpora environmentálneho vzdelávania a osvetu	2.1.6.1	Podpora environmentálneho vzdelávania	- tvorba štúdií, analýz, stratégií a koncepcií v environmentálnej oblasti - budovanie náučných chodníkov a informačných centier v oblasti environmentálnej osvetu
	2.1.6.2	Podpora budovania ekocentier na území TTSK, vrátane vzdelávania a vykonávania aplikačného výskumu s ohľadom na miestne špecifickú	- rozvoj spolupráce medzi verejnou správou, školami, verejnosťou a ďalšími subjektmi v oblasti environmentálnej osvetu - podpora výučby v bezprostrednom kontakte s prírodou
	2.1.6.3	Podpora odborného vzdelávania pracovníkov z príslušných profesií v oblasti zavádzania adaptačných a mitigačných opatrení ohľadom zmeny klímy	- budovanie administratívnych a analyticko-strategických kapacít - informačná a metodická podpora pre realizáciu
	2.1.6.4	Rozvoj cezhraničných iniciatív v oblasti životného prostredia	- starostlivosť o cezhraničné chránené územia - zlepšenie ekologickej stability v cezhraničnom území
2.2.1 Vybudovanie regionálnych kapacít pre plánovanie udržateľnej energetiky	2.2.1.1	Zriadenie Regionálnych centier udržateľnej energetiky (RCUE) za účelom poskytovania odbornej pomoci v území	- tvorba vhodných podmienok pre rozvoj a činnosť RCUE - podpora optimalizácie energetickej potreby a spotreby v regióne
	2.2.1.2	Plánovanie a implementácia nízkouhlíkových stratégií	- spracovanie stratégií adaptácie súvisiacej s klimatickými zmenami - budovanie a rozvoj výskumno-vývojových kapacít

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
			so zameraním na znižovanie uhlíkovej stopy - propagácia s ohľadom na ochranu i rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva
2.2.2. Podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie	2.2.2.1	Podpora zavádzania obnoviteľných zdrojov energie v objektoch a areáloch	- podpora výroby zelenej energie, najmä zvýšenie využívania solárnej a geotermálnej energie - rozšírenie zdrojov tepla o tepelné čerpadlá - zvyšovanie miery energetickej sebestačnosti na báze OZE s cieľom environmentálnej udržateľnosti
	2.2.2.2	Podpora vzniku energetických komunít na území	- decentralizácia energetických subjektov - transformácia pasívnych spotrebiteľov na aktívnych „prosumero“
	2.2.2.3	Podpora akumulácie prebytočnej energie na území a transformácie energií	- podpora samospotreby - tvorba batériových systémov na kumuláciu energie z OZE
	2.2.2.4	Podpora vyhľadávania a prieskumu zdrojov geotermálnej energie za účelom ich sprístupnenia na energetické účely	- zvýšenie efektívnosti využívania geotermálnej energie - budovanie reinjektážnych vrtov ku geotermálnym vrtom
2.2.3. Zníženie negatívnych dopadov dopravy na kvalitu životného prostredia	2.2.3.1	Podpora dostupnej verejnej osobnej dopravy	- zvýšenie atraktivity a konkurencieschopnosti verejnej osobnej dopravy - budovanie integrovaného dopravného systému - rekonštrukcia a modernizácia zastávok a staníc verejnej osobnej dopravy

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	2.2.3.2	Podpora budovania údržby dopravných stavieb s ohľadom na potrebu zníženia negatívnych dopadov na životné prostredie a verejné zdravie	- výstavba, rekonštrukcia a modernizácia mostov a lávok - budovanie účinných systémov odvodnenia - budovanie protihlukových opatrení
	2.2.3.3	Podpora rozvoja inteligentného dopravného systému, vrátane zdieľanej a autonómnej dopravy	- budovanie a rekonštrukcia inteligentných križovatiek - informačné technológie, slúžiace na zber a distribúciu informácií a na manažment dopravy
2.2.4 Znižovanie energetickej náročnosti budov	2.2.4.1	Systematická podpora hĺbkovej modernizácie budov	- zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov, - budovanie a rekonštrukcia budov na využívanie obnoviteľných zdrojov energie - zateplňovanie bytových domov, verejných budov, občianskej vybavenosti, škôl a školských zariadení
2.3.1. Podpora ekosystémových služieb v sídelnej a prírodnej krajine	2.3.1.1	Podpora premeny brownfieldov	- systémový prístup mapovania brownfieldov v území - tvorba urbanistických štúdií - intenzifikácia územia, zefektívnenie rozširovania a využívanie zastavaného územia
	2.3.1.2	Podpora tvorby a prepojenosti prvkov zelenej a modrej infraštruktúry na území za účelom posilňovania ekologickej stability krajiny a poskytovania ekosystémových služieb	- budovanie zelených striech - výsadba stromov a zelene - obnova a revitalizácia melioračných kanálov

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
2.3.2. Ochrana a posilnenie biodiverzity a zachovanie biotopov	2.3.2.1	Efektívny a systematický manažment chránených území	- výskumná činnosť, zameraná na ochranu chránených území - aktivity, zamerané na prevenciu a ochranu pôdy - ochrana, rekonštrukcia a rozvoj prírodného dedičstva
	2.3.2.2	Regulácia a monitoring výsadby nepôvodných druhov a odstraňovanie inváznych druhov v území	- monitorovanie stavu a vývoja biotopov - zmiernenie negatívnych vplyvov inváznych druhov na biodiverzitu - regulácia zámerného rozširovania nepôvodných druhov
	2.3.2.3	Podpora biologickej a krajinej diverzity	- vzdelávanie a účasť širokej verejnosti - ochrana prírody vrátane prírodných procesov - uchovanie biologickej rôznorodosti a dosiahnutie trvalo udržateľného využívania biologických zdrojov
	2.3.2.4	Revitalizácia za účelom podpory biodiverzity	- obnova porastov, ponechanie prirodzeného zloženia a ich samovývoj - revitalizácia existujúcich ekosystémov
3.1.1. Integrácia dopravných systémov a rozvoj dopravnej infraštruktúry za účelom zlepšenia regionálnej obslužnosti, vrátane optimalizácie plynulosti prestupov medzi jednotlivými módmi medzimestskej, prímestskej a mestskej dopravy	3.1.1.1	Podpora rekonštrukcie, modernizácie a obnovy dopravnej infraštruktúry vrátane obchvatov	- modernizácia a oprava parkovísk - rekonštrukcia miestnych komunikácií a chodníkov - premostenie križovatiek - rekonštrukcia a oprava mostov
	3.1.1.2	Podpora multimodálneho integrovaného dopravného systému kraja, vrátane integrácie železničnej dopravy, medzinárodného Letiska Piešťany a vodných ciest	- dopravné multimodálne plánovanie - softvérové programy - inštalácie integrovaného dopravného systému

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.1.1.3	Podpora rozvoja udržateľnej regionálnej a cezhraničnej mobility a dopravnej obslužnosti v súlade s PUM a PDO	- podpora udržateľných módov dopravy - využitie ekologických pohonov v osobných automobiloch, autobusoch, nákladných automobiloch a v iných druhoch dopravných prostriedkov - budovanie doplnkovej cyklistickej infraštruktúry, bezpečné cyklostojany, uzamykateľné cykloboxy, cyklogaráže alebo cykloveže, zavedenie zdieľaných/verejných bicyklov
	3.1.1.4	Zvýšenie kapacity parkovania v blízkosti zastávok verejnej osobnej dopravy	- budovanie, rekonštrukcia a modernizácia parkovísk v blízkosti zastávok verejnej a osobnej dopravy
3.1.2. Zvýšenie bezpečnosti a plynulosti dopravy za účelom zvýšenia kvality života občanov a životného prostredia	3.1.2.1	Využitie potenciálu dopravnej telematiky a SMART prístupu	- aktivity adaptácie rýchlosti jazdy - inštalácia variabilných rýchlostných tabúl na poradenské rýchlosti - zavedenie systémov riadenia dopravy, ktoré súvisia s počasím - automatické systémy varovania
	3.1.2.2	Realizácia dopravného značenia, inteligentných priechodov pre chodcov a aktivít na zvýšenie bezpečnosti	- dopravné značenie, spomaľovače - úprava krajníc, eliminácia pevných prekážok - inštalácia záchytných bezpečnostných zariadení - budovanie inteligentných priechodov pre chodcov
3.1.3. Rozvoj a podpora využívania nemotorovej dopravy a alternatívnych pohonov vo verejnej doprave, vrátane	3.1.3.1	Obnova vozidiel verejnej osobnej dopravy s alternatívnym pohonom	- obnova zastaraného vozového parku v rámci vozidiel verejnej osobnej dopravy s alternatívnym pohonom

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
budovania infraštruktúry a služieb a budovania nízko emisných zón	3.1.3.2	Podpora budovania infraštruktúry nemotorovej dopravy a mobility založenej na alternatívnych pohonoch	- prepojenie existujúcich miestnych komunikácií a komunikácií medzi sídlami cyklistickou dopravou, projekty integrovanej dopravy - spracovanie strategických dokumentov pre nemotorovú dopravu - podpora aj iných druhov dopravy, vrátane elektromobility
	3.1.3.3	Budovanie nízko-emisných zón v mestských sídlach TTSK	- tvorba nízko emisných zón, zavedenie alebo rozšírenie pešej zóny, zavádzanie zdieľaných pruhov cyklistickej a verejnej dopravy
3.2.1 Podpora rozvoja infraštruktúry, zabezpečenie dostupnosti sociálnych služieb a sociálnoprávnej ochrany pre všetky skupiny obyvateľstva, posilňovanie kvality a efektivity uvedených oblastí, s prioritnou orientáciou na komunitnú úroveň, využívanie transferu najnovších poznatkov z vedecko-výskumnej bázy do praxe	3.2.1.1	Podpora budovania komplexnej siete sociálnych služieb	- výstavba, rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zariadení sociálnych služieb, rozširovanie materiálového vybavenia - výstavba a rekonštrukcia garáží pri zariadeniach sociálnych služieb
	3.2.1.2	Podpora budovania dostatočnej kapacity sociálnych služieb určených seniorom	- budovanie kapacít pre poskytovanie sociálnych služieb určeným seniorom - navýšenie kapacity pobytových zariadení komunitného typu - výstavba nových ambulantných zariadení pre seniorov
	3.2.1.3	Podpora budovania špecializovaných sociálnych služieb	- rekonštrukcia, modernizácia, výstavba denných stacionárov, rehabilitačných stredísk - priestorové a technické vybavenie zabezpečujúce starostlivosť sociálne a zdravotne odkázaným osobám

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.2.1.4	Podpora činností v oblasti SPODaSK	- nízkoprahové denné centrá a komunitné centrá pre deti a rodinu - rekonštrukcia, modernizácia objektov určených na výkon opatrení sociálno-právnej ochrany, vrátane materiálno-technického vybavenia
	3.2.1.5	Podpora sociálnych služieb a výkonov SPODaSK zameraných na elimináciu všetkých foriem násilia a diskriminácie	- program včasnej intervencie, terénnej a ambulantnej služby - budovanie domovov na polceste, chránené bývanie
	3.2.1.6	Podpora ďalšieho budovania infraštruktúry v MRK	- špeciálne, sociálne a vzdelávacie aktivity pre marginalizované komunity - motivačné programy, zamerané na adaptáciu na pracovnom trhu
	3.2.1.7	Podpora budovania infraštruktúry sociálneho bývania	- výstavba sociálnych bytov
	3.2.1.8	Podpora udržateľnosti kvalitných sociálnych služieb a výkonov SPODaSK	- podpora terénnych programov zameraných na predchádzanie sociálnemu vylúčeniu rodín - aktivity a programy v rámci odstraňovania závažných výchovných problémov detí
	3.2.1.9	Podpora stabilizácie pracovných síl	- rekvalifikácia za účelom adaptability práce, podpora rekvalifikácie na sociálnu prácu - spolupráca a partnerstvo subjektov v regióne, zamerané na požiadavky trhu práce
	3.2.1.10	Podpora tvorby a implementácie integrovanej regionálnej politiky zameranej na oblasť sociálnej starostlivosti	- aktivity spojené s realizáciou regionálnej politiky zameranej na oblasť sociálnej starostlivosti

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.2.1.11	Podpora rozvoja a posilňovanie inkluzívnej spoločnosti	- zabezpečenie prepravnej služby – sociálne taxíky - podpora terénnej opatrovateľskej služby - podpora neformálnej domácej starostlivosti pre imobilných a inak znevýhodnených obyvateľov
	3.2.1.12	Podpora participácie na príprave legislatívy	- aktivity spojené s tvorbou verejných politík a legislatívneho procesu
	3.2.1.13	Podpora výskumných a vývojových kapacít v oblasti sociálnej starostlivosti a SPODaSK	- partnerstvo medzi výskumnými inštitúciami z verejného a súkromného sektora v oblasti sociálnej starostlivosti a SPODaSK
	3.2.1.14	Tvorba a implementácia transformačných plánov zariadení sociálnych služieb zapojených do deinštitucionalizácie	- zriadenie a prevádzka zariadení, zabezpečujúcich služby na komunitnej báze - deinštitucionalizácia zariadení sociálnych služieb - sociálne služby s terénnou, ambulantnou a týždennou pobytovou formou
	3.2.1.15	Podpora sociálnej práce zameranej na osoby ohrozené chudobou a sociálnym vylúčením	- aktivity pre ohrozené skupiny obyvateľstva - výstavba útulku pre ľudí bez domova
	3.2.1.16	Budovanie, rekonštrukcia a modernizácia infraštruktúry zariadení sociálnych služieb, vrátane zariadení SPODaSK	- debarierizácia verejných budov a zariadení sociálnych služieb - rekonštrukcia vonkajších a vnútorných priestorov budov zariadení sociálnych služieb, vrátane zariadení SPODaSK
3.2.2. Podpora rozvoja infraštruktúry, zabezpečenia dostupnosti a zvyšovania kvality efektívnej zdravotnej starostlivosti pre všetky skupiny obyvateľstva, vrátane aplikácie poznatkov z výskumu a vývoja pri zavádzaní	3.2.2.1	Zlepšenie dostupnosti k zdravotnej starostlivosti	- rekonštrukcia a rozširovanie zdravotníckej infraštruktúry, vrátane bezbariérových prístupov - vybudovanie centier zdravia - budovanie a modernizácia IKT - zabezpečovanie dopravnej zdravotnej služby pre

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
diagnostických a liečebných postupov			starších a imobilných občanov
	3.2.2.2	Znižovanie miery liečiteľnej a preventabilnej mortality vo vybraných skupinách diagnóz	- podpora primárnej a sekundárnej prevencie vzniku diagnóz - odhaľovanie, skrining a včasná liečba
	3.2.2.3	Zabezpečenie rovnomerného rozloženia dostupnosti využívania diagnostických prístrojov (CT, MR)	- zabezpečenie materiálno-technického vybavenia jednotlivých druhov zdravotníckych zariadení a navyše vybavenie podľa zamerania laboratória - zaobstaranie magnetickej rezonancie a počítačovej tomografie a ich rovnomerné rozloženie v kraji
	3.2.2.4	Eliminovanie regionálnych rozdielov v ukazovateľoch „preventabilných hospitalizácií“ (ACSC) v kontexte dostupnosti zdravotnej starostlivosti v jednotlivých okresoch	- implementácia klinických postupov a liečebno-preventívnych postupov - aktivity súvisiace s rozšírením siete lekárov prvého kontaktu a časová dostupnosť špecializovanej zdravotnej starostlivosti - zníženie časovej náročnosti práce personálu
	3.2.2.5	Zlepšenie infraštruktúry / dostupnosti základnej zdravotnej starostlivosti v geograficky problematických lokalitách	- zlepšenie prístupu k integrovaným multidisciplinárnym službám základnej zdravotnej starostlivosti - komplexnejší manažment pacienta
	3.2.2.6	Zabezpečenie systémovej a hospodárnej dlhodobej zdravotnej starostlivosti	- podpora prechodu špecialistov najmä z odborov internej medicíny na parciálny alebo plný úväzok všeobecného lekára - aktivity, zamerané na zavádzanie nových diagnostických zobrazovacích metód a informačných systémov

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.2.2.7	Prehodnocovanie hospitalizácie dlhodobo chorých pacientov na finančne a procesne nákladných oddeleniach akútnej a dlhodobej zdravotnej starostlivosti	- programy pre dostupnosť, kvalitu a efektívnosť dlhodobej zdravotnej a paliatívnej starostlivosti najmä v domácom prostredí alebo v komunite - aktivity v rámci spolupráce medzi sociálnym rezortom a zdravotníckym rezortom - zvýšenie počtu posudkových lekárov
	3.2.2.8	Zlepšovanie manažmentu dlhodobo chorých a využívanie vhodných foriem dlhodobej zdravotnej starostlivosti	- rozšírenie a obnova kapacít následnej, dlhodobej a paliatívnej starostlivosti s ohľadom na potreby a preferencie dotknutej populácie - rozvoj a podpora služieb na komunitnej úrovni a proces deinštitucionalizácie
	3.2.2.9	Tvorba geograficky lokalizovaného prevenčného programu a pravidelné vyhodnocovanie ich efektívnosti a účelnosti	- skupinové intervenčné aktivity (kurzy, prednášky, besedy, zážitkové podujatia, hry, tvorivé dielne) - mediálne kampane (TV, rozhlas, tlač, veľkoplošné panely, plagáty, internet) - súťaže
	3.2.2.10	Eliminovanie dojčenskej mortality v kritických regiónoch, najmä v oblastiach s marginalizovanými a segregovanými komunitami a s nedostatočnou dostupnosťou zdravotnej starostlivosti	- zavádzanie nových a inovatívnych postupov pre výkon prevencie dojčenskej mortality - rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia zdravotníckej infraštruktúry novorodeneckých oddelení
	3.2.2.11	Zabezpečovanie pravidelných prevenčných aktivít v problematických lokalitách	- tvorba metodík v komunitnej práci expertmi - vytvorenie informačných materiálov, kontinuálne zvyšovanie profesionálnych kompetencií a vzdelávanie pracovníkov - plánované diskusie s cieľovou skupinou za účasti hostí z externého prostredia

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.2.2.12	Eliminovanie regionálnych rozdielov v ukazovateľoch liečiteľnej a preventabilnej mortality vo vybraných skupinách diagnóz v jednotlivých okresoch	- zavádzanie nových a inovatívnych postupov pre výkon prevencie - podpora vzdelávania a zavedenie kontroly rizikových faktorov - zníženie preťažnosti zdravotníkov ne zdravotníckymi povinnosťami
	3.2.2.13	Znižovanie miery chorobnosti (morbidity) v skupine chronických neprenosných ochorení (NCD) v jednotlivých okresoch	- podpora primárnej a sekundárnej prevencie vzniku chronických neprenosných ochorení - odhaľovanie, skrining, včasná liečba a následná paliatívna starostlivosť
	3.2.2.14	Zavádzanie intervenčných programov na elimináciu rizika kardiovaskulárnych ochorení v rámci primárnej prevencie	- identifikácia rizikových faktorov a ich eliminácia - podpora programov pozitívne ovplyvňujúcich stravovanie a fyzickú aktivitu obyvateľstva
	3.2.2.15	Realizácia periodických epidemiologických štúdií prevalence najzávažnejších rizikových faktorov kardiovaskulárnych a onkologických ochorení (morbidity)	- definovanie dátových tokov a štruktúrovaných obsahov pre zber dát - štandardizácia údajov epidemiologických štúdií - vytvorenie platformy pre analýzu, predikciu a plánovanie v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.2.2.16	Realizácia periodických epidemiologických štúdií analyzujúcich preventabilnú a liečiteľnú mortalitu v jednotlivých okresoch kraja s cieľom odhaľovať príčiny vzniku výrazných rozdielov v mortalite v skupinách najvýznamnejších diagnóz	- definovanie dátových tokov a štruktúrovaných obsahov pre zber dát jednotlivých okresoch kraja - štandardizácia údajov epidemiologických štúdií jednotlivých okresoch kraja - vytvorenie platformy pre analýzu, predikciu a plánovanie v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti v jednotlivých okresoch kraja
	3.2.2.17	Budovanie, rekonštrukcia a modernizácia zdravotníckych zariadení	- zvýšenie energetickej hospodárnosti zdravotníckych zariadení - budovanie integrovaných centier zdravotnej starostlivosti - vybudovanie centier zdravia
	3.2.2.18	Modernizácia materiálo-technického vybavenia zdravotníckych zariadení	- vybavenie a prístroje pre poskytovanie zdravotníckych služieb - vybavenie a prístroje pre prevádzku ambulancie lekárov so špecializáciou
	3.2.2.19	Zabezpečenie dostupnej zdravotno–sociálnej starostlivosti o duševné zdravie	- programy podpory duševného zdravia - prednášky, diskusné fóra a iné aktivity v oblasti prevencie samovražednosti - integrácia starostlivosti o duševné zdravie do všeobecných zdravotníckych a sociálnych služieb
	3.2.2.20	Zabezpečenie koordinovanej prevencie porúch a podpory zdravia všetkých skupín obyvateľstva	- edukácia obyvateľov a presadzovanie zásad správnej výživy o benefitoch zdraviu prospešnej pohybovej aktivity - budovanie materiálo-technických podmienok pre zlepšenie možností zvýšenia pohybovej aktivity obyvateľstva

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
			- organizovanie športových podujatí pre všetky vekové skupiny - finančná dostupnosť školského stravovania pre všetky sociálne skupiny
3.2.3 Podpora rozvoja infraštruktúry, kvality a dostupnosti výchovy a vzdelávania, vrátane zvyšovania inkluzívnosti a celoživotného vzdelávania v súlade s potrebami trhu práce	3.2.3.1	Budovanie a modernizácia predškolských a školských zariadení vrátane ich areálov	- budovanie a modernizácia školskej infraštruktúry - zvyšovanie kapacít MŠ a ZŠ - rozvoj infraštruktúry vonkajšieho vybavenia - výstavba objektov predškolských zariadení pre marginalizované komunity
	3.2.3.2	Rozvoj predškolského a školského inkluzívneho vzdelávania	- podpora inkluzívneho vzdelávania - motivácia žiakov do vzdelávacieho procesu
	3.2.3.3	Podpora druhošancového vzdelávania	- formálne vzdelanie za asistencie podporných prvkov a úzkej spolupráce verejnej správy - zlepšenie dostupnosti, efektívnosti a rovnosti v poskytovaní druhošancového vzdelávania
	3.2.3.4	Podpora rozvoja odborného vzdelávania v rámci stredných škôl	- rekonštrukcia a modernizácia odborných učební, vrátane materiálno-technického vybavenia - tvorba nových odborných vzdelávacích programov
	3.2.3.5	Podpora rozvoja programov celoživotného vzdelávania, vrátane vzdelávacích kurzov pre všetky skupiny obyvateľstva	- rozvoj kvalifikácie odborných zamestnancov - technologický transfer do odborného vzdelávania
	3.2.3.6	Podpora centier odborného vzdelávania a prípravy, nadpodnikových vzdelávacích centier a centier excelentnosti odborného vzdelávania a	- podpora ďalšieho odborného vzdelávania a špecializácií - praktické vyučovanie na pracovisku zamestnávateľa alebo na pracovisku praktického vyučovania

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
		prípravy	- tvorba a spolupráca odborných učebných textov
	3.2.3.7	Podpora prístupu ohrozených skupín k vzdelávaniu (študijné štipendiá, kariérne poradenstvo, a podpora dopravy na plnenie povinnej školskej dochádzky, najmä pre ohrozené skupiny žiakov základných a stredných škôl)	- podpora celoživotného vzdelávania reflektujúca na potreby regionálneho trhu práce - poradenské a servisné služby profesijnej orientácie ohrozených skupín - podpora zážitkového vzdelávania žiakov a frekventantov
3.2.4. Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb v oblastiach športu, zdravého životného štýlu a voľnočasových aktivít	3.2.4.1	Budovanie, rekonštrukcia a modernizácia športových areálov a zariadení	- výstavba a rekonštrukcia športových zariadení a športových zón - zhotovenie novej a obnova existujúcej športovej infraštruktúry
	3.2.4.2	Podpora a rozvoj športových a voľnočasových aktivít na území TTSK	- podpora činností športových klubov a záujmových združení - výstavba a rekonštrukcia multifunkčných ihrísk
	3.2.4.3	Podpora aktivít zdravého životného štýlu vrátane propagácie a programov	- opatrenia, zamerané na znižovanie výskytu chronických neinfekčných ochorení - prevencia závislostí a sociálno-patologických javov - rozvoj školských programov podpory zdravia, rozvoja školského stravovania
3.2.5. Podpora rozvoja infraštruktúry kultúrnych zariadení a služieb v oblasti kultúry	3.2.5.1	Podpora obnovy nehnuteľností vo vlastníctve alebo v správe kultúrnych a osvetových	- zníženie energetickej náročnosti budov kultúrnych zariadení - rekonštrukcia a modernizácia nehnuteľností

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
		zariadení za účelom ich využívania v oblasti poskytovania kultúrnych služieb	kultúrnych služieb
	3.2.5.2	Modernizácia vybavenia, zavádzanie moderných technológií a skvalitnenie služieb v oblasti kultúry	- digitalizácia a virtuálna prehliadka pamiatok - modernizácia služieb v oblasti kultúry
	3.2.5.3	Budovanie, rekonštrukcia a modernizácia kultúrnych zariadení	- budovanie nových kultúrnych zariadení - rekonštrukcia a modernizácie existujúcich kultúrnych zariadení
	3.2.5.4	Modernizácia technickej infraštruktúry kultúrnych zariadení v zriaďovanej a v nezriaďovanej kultúre	- zvýšenie využitia kultúrneho dedičstva, kultúrnej infraštruktúry a kreatívneho priemyslu - obnova a budovanie infraštruktúry v okolí národných kultúrnych pamiatok, kultúrnych pamiatok a ostatnej kultúrnej infraštruktúry
3.2.6 Zlepšenie sociálnej dostupnosti bývania a podpora zakladania rodín	3.2.6.1	Podpora rozvoja nájomného bývania	- budovanie, správa, údržba a obnova bytového fondu - spolupráca so súkromným sektorom v oblasti bývania
	3.2.6.2	Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb zameraných na dostupnosť bývania a zakladania rodín	- výstavba štartovacieho bývania - vytvorenie podmienok pre individuálnu bytovú výstavbu
3.3.1 Zefektívnenie verejnej služby a rozvoj technickej infraštruktúry a s ním súvisiacich služieb (vrátane SMART)	3.3.1.1	Podpora budovania, rozširovania a modernizácie technickej infraštruktúry, vrátane sieťového pripojenia a digitalizácie služieb	- elektronizácia a digitalizácia verejnej správy - rozvoj elektronických služieb pre občanov a podnikateľov - zväčšovanie kapacít prenosu dát

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
	3.3.1.2	Budovanie a zdieľanie strategicko-analytických odborných kapacít, regionálnych centier a zvýšenie kvality verejných politík	- budovanie regionálnych inovačných systémov - administratívna podpora pre implementáciu projektových balíčkov
	3.3.1.3	Podpora predinvestičnej prípravy a vzájomnej koherentnosti všetkých opatrení PHRSR TTSK v súlade s existujúcimi regulačnými zásadami, stanovenými normami, príslušnými strategickými dokumentmi a územno-plánovacou dokumentáciou a stavom	- tvorba štúdií, analýz, stratégií, koncepcií a projektových dokumentácií (vrátane inovačných) - spracovanie a aktualizácia územných plánov obcí a miest
	3.3.1.4	Podpora aktivít zameraných na budovanie inteligentných miest a regiónov	- pasportizácia a skvalitnenie IKT služieb - zavádzanie inteligentných riešení v obciach a mestách (napr. monitoring kvality ovzdušia a dopravy vrátane statickej) - využívanie získaných dát pri tvorbe rozhodnutí
3.3.2 Podpora rozvoja infraštruktúry a služieb v oblasti spravodlivosti, bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu a extrémizmu, podpora zvyšovania kvality a bezbariérovosti verejných priestoroch a verejných objektov	3.3.2.1	Podpora zabezpečenia súladu medzi existujúcimi regulačnými zásadami, stanovenými normami a územno-plánovacou dokumentáciou a stavom za účelom posilnenia bezbariérovosti verejného priestoru, skvalitnenia verejného a poloverejného priestoru	- debarierizácia verejných priestorov - revitalizácia vnútroblokov

Špecifické ciele	Opatrenie		Aktivity
		a posilnenia kontroly pred neželanými aktivitami	
	3.3.2.2	Podpora prevencie proti vandalizmu, kriminalite, nenávisťným prejavom a extrémizmu	- rozširovanie a modernizácia kamerového systému - rekonštrukcia, modernizácia a vybudovanie nového verejného osvetlenia - rozvoj aktívnych, odolných a udržateľných komunít
	3.3.2.3	Podpora modernizácie a elektronizácie zariadení civilnej ochrany obyvateľstva	- rozvoj a modernizácia hasičských zbrojníc DHZ - obmena technického zariadenia civilnej ochrany
	3.3.2.4	Podpora bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónu	- SMART riešenia v oblasti bezpečnosti - bezpečné verejné priestory

Zdroj: Vlastné spracovanie

4.3. Integrovaná územná stratégia

Integrovaná územná stratégia TTSK je podmnožinou Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja TTSK, ktorá reflektuje na aktivity v súlade s Programom Slovensko a umožňuje Rade partnerstva TTSK využiť implementačný mechanizmus integrovaných územných investícií (mimo dopytového mechanizmu implementácie Programu Slovensko). Integrovaná územná stratégia (ďalej len „IÚS“) vychádza z analytickej, strategickej a programovej časti PHRSR Trnavského samosprávneho kraja. IÚS je základným strategickým nástrojom pre zabezpečenie integrovaného územného rozvoja podporovaného nástrojmi územnej implementácie fondov Európskej únie (ďalej len „EÚ“), ako sú integrované územné investície. IÚS je definovaná v článku 29 Všeobecného nariadenia EÚ. Text uvedený v tejto kapitole PHRSR TTSK je základom výstavby IÚS TTSK, ako dokumentu, ktorý je predmetom výkonu a činností Rady partnerstva - orgánu v oblasti podpory integrovaného územného rozvoja ustanoveného zo zákona č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov EÚ a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

IÚS je spracovaná pre geografickú oblasť NUTS 3 Trnavský samosprávny kraj. Na území Trnavského samosprávneho kraja sa nachádza jedno územie mestskej funkčnej oblasti (ďalej aj „MFO“), a to územie MFO Trnava – krajské mesto Trnava a 12 obcí (Bohdanovce nad Trnavou, Brestovany, Bučany, Dolné Lovčice, Hrnčiarovce nad Parnou, Jaslovské Bohunice, Malženice, Ružindol, Suchá nad Parnou, Šelpice, Špačince a Zeleneč). Územie MFO Trnava má vlastnú integrovanú územnú stratégiu so svojimi prioritami a kľúčovými integrovanými územnými investíciami. Pre každú oblasť MFO je zriadená Kooperačná rada MFO – orgán s kompetenciou podpory udržateľného rozvoja funkčných mestských oblastí. TTSK plní úlohu gestora prípravy a implementácie IÚS pre územie samosprávneho kraja. Jadrové mesto Trnava plní úlohu gestora vo veciach týkajúcich sa prípravy a implementácie IÚS pre územie MFO Trnava. V novom programovom období budú mať regióny jednoduchší prístup k financovaniu časti svojich územných rozvojových potrieb prostredníctvom využitia integrovaného územného prístupu k implementácii fondov EÚ podľa princípov Územnej agendy EÚ. Nové obdobie zvyšuje rozhodovacie právomoci samospráv pri rozhodovaní o alokáciách a využívaní fondov EÚ pri posilnení partnerskej spolupráce, a tým kladie zvýšené nároky na kvalitu ich riadiacich kapacít, ktoré budú podporené prostredníctvom alokácie vyčlenenej na zriadenie a výkon technických sekretariátov Rád partnerstiev a administratívnych kapacít MFO.

Integrovaný územný rozvoj je podporovaný z fondov EÚ podľa článku 29 Všeobecného nariadenia EÚ. Na potreby integrovaného územného rozvoja sa v zmysle §7 zákona č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov EÚ zriaďuje Rada partnerstva. Rada partnerstva je kľúčovým inštitucionálnym mechanizmom na stanovenie územných cieľov na regionálnej úrovni (NUTS 3), je nástrojom územnej spolupráce na území samosprávneho kraja podľa §2 písm. h Zákona o podpore regionálneho rozvoja. Rada partnerstva koordinuje prípravu a implementáciu integrovanej územnej stratégie v rámci Programu Slovensko 2021 - 2027 a slúži na zabezpečenie participatívneho manažmentu integrovaného rozvoja regiónu, predovšetkým na prípravu, schvaľovanie, riadenie realizácie, monitorovanie a hodnotenie implementácie integrovaných územných investícií. Hlavným účelom integrovaného územného rozvoja je zabezpečenie realizácie investícií v rámci viacerých špecifických cieľov Programu Slovensko (ďalej len „PSK“). Implementačný mechanizmus integrovaných územných investícií umožňuje riadiacemu orgánu koordinovať realizáciu častí rôznych prioritných cieľov tak, aby bola podporená komplementárnosť aktivít integrovanej investície.

Identifikácia potrieb rozvoja a potenciálu územia Trnavského samosprávneho kraja sa realizovala s aktívnym zapojením miestnych samospráv, regionálnych združení miest a obcí pôsobiacich na území kraja, štátnej správy, strešných organizácií v prioritných oblastiach, ako aj ďalších sociálno-

ekonomických partnerov s cieľom prípravy podkladov pre tvorbu integrovanej územnej stratégie. Spomínaná identifikácia potrieb je vyústením koordinovaného úsilia a spoločne formulovaných konkrétnych aktivít relevantných partnerov v území kraja. Náležitá pozornosť bola venovaná projektovým zámerom oprávnených žiadateľov na úrovni verejného i neverejného sektora. TTSK oslovil k predloženiu projektových zámerov 251 samospráv na území kraja, ako i ďalších sociálno-ekonomických partnerov.

Technický sekretariát Rady partnerstva TTSK eviduje aktuálnu databázu projektových zámerov, ktoré sú vyzbierané z celého územia Trnavského kraja. Ide o projektové zábery oprávnené v novom programovom období 2021-2027 v kompetencii, ale aj mimo kompetencie rozhodovania Rady partnerstva TTSK. IÚS sa viaže na projektové zábery uvedené v databáze projektových zámerov, ktoré môžu mať v budúcnosti potenciál byť zapracované svojimi aktivitami do integrovaných územných investícií, resp. uchádzať sa o podporu v dopytovo orientovaných výzvach Programu Slovensko 2021 – 2027.

Uvedenie projektového zámeru do zásobníka nevytvára automaticky právny nárok na finančné zdroje Európskych štrukturálnych a investičných fondov (ďalej „EŠIF“).

IÚS TTSK rešpektuje intervenčnú logiku Programu Slovensko. V IÚS TTSK sú definované predovšetkým ciele, opatrenia a aktivity v kontexte politiky súdržnosti a v rozhodovacej kompetencii Rady partnerstva s dopadom na integrovaný územný rozvoj TTSK.

Hlavným cieľom IÚS TTK je zlepšenie kvality života a regionálnej konkurencieschopnosti Trnavského kraja s dopadom na vyvážený územný rozvoj prostredníctvom vhodne zvolených intervencií regionálneho a miestneho charakteru.

Strategické priority a ciele rozvoja definované v PHRSR Trnavského samosprávneho kraja do roku 2030 sú východiskom pre priority IÚS TTSK, ktoré sú konzistentné k cieľom politiky súdržnosti EÚ a prioritám formulovaným v Partnerskej dohode SR na roky 2021-2027 a v Programe Slovensko 2021-2027.

PRIORITA 1

VEDA, VÝSKUM A INOVÁCIE

Väzba na strategickú prioritu 1 PHRSR TTSK do roku 2030: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja

Cieľom intervencií je rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít špecifických pre územie kraja a využívanie pokročilých technológií; využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy (budovanie inteligentných miest a regiónov, elektronické platformy a proaktívne elektronické služby); posilnenie rastu a konkurencieschopnosti MSP, vrátane produktívnych investícií; rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – zabezpečenie ľudských zdrojov pre inovatívny kraj.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- podpora medzisektorovej spolupráce v oblasti výskumu, vývoja a inovácií a zvyšovanie výskumných a inovačných kapacít v podnikoch,
- podpora budovania inteligentných miest a regiónov,
- podpora zručností pre posilnenie konkurencieschopnosti a hospodárskeho rastu a budovanie kapacít pre SK RIS3.

PRIORITA 2**ŽIVOTNÉ PROSTREDIE**

Väzba na strategickú prioritu 2 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy

Cieľom intervencií je podpora energetickej efektívnosti - znižovania energetickej náročnosti budov; podpora využívania energie z obnoviteľných zdrojov energie; vodozádržné opatrenia na adaptáciu na zmenu klímy v sídlach, prevencia rizík a odolnosti voči katastrofám; zlepšenie kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd; prechod na obehové hospodárstvo s dôrazom na odpadové hospodárstvo; zlepšenie ochrany prírody, krajiny, biodiverzity a ekosystémových služieb; zlepšenie kvality ovzdušia; podpora udržateľnej multimodálnej mestskej mobility.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- podpora zlepšovania energetickej hospodárnosti a obnovy bytových budov (bytové domy), verejných budov (úspora primárnej energie 30 % až 60 %) s uplatnením prvkov na ochranu biodiverzity a zelenej infraštruktúry na podporu adaptácie na zmenu klímy (napr. zelené strechy, zelené steny, zadržiavanie a využívanie dažďovej vody ...),
- podpora využívania obnoviteľných zdrojov energie v systémoch zásobovania energiou,
- vodozádržné opatrenia v súlade so Stratégiou adaptácie SR na zmenu klímy s využitím zelenej infraštruktúry alebo technických prvkov, ako aj ich kombinácie,
- výstavba stokovej siete a čistiarní odpadových vôd so zameraním prioritne na aglomerácie, ktoré sa nachádzajú v chránených oblastiach a podpora vypracovania metodických a informačných materiálov v rámci zvyšovania environmentálneho povedomia v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami,
- výstavba, rozšírenie a obnova obecných verejných vodovodov len v prípadoch existencie alebo súbežnej výstavby infraštruktúry na nakladanie s komunálnymi odpadovými vodami a obnovy verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd s dôrazom na zlý a kritický stav vodovodov definovaný v Pláne rozvoja verejných vodovodov a verejných kanalizácií pre územie SR na roky 2021-2027,
- nákup kompostérov pre domácnosti alebo komunity (napr. bytových domov), budovanie centier opätovného používania výrobkov, vytváranie platforiem na opätovné použitie výrobkov, podpora obalových technológií znižujúcich produkciu obalov, budovanie zberných dvorov, zefektívňovanie systémov triedeného zberu odpadov, výstavba nových zariadení alebo rekonštrukcia existujúcich zariadení na prípravu odpadov na opätovné použitie,
- zachovanie a obnova biodiverzity a ekosystémov najmä mimo CHÚ, podpora budovania prvkov zelenej a modrej infraštruktúry v obciach a mestách najmä, ako súčasť spoločných zariadení a opatrení v projektoch pozemkových úprav,
- spracovanie dokumentov pre vybudovanie systému krajinného plánovania a udržania krajinných štruktúr a obnovy ekosystémov a hodnotenia ich služieb,
- preventívne opatrenia a realizácia eradikačných a potláčajúcich opatrení, vrátane ich mapovania a monitoringu, či budovania záchytných staníc pre invázne druhy, ako aj spracovanie dokumentov pre realizáciu vyššie uvedených opatrení a súvisiace budovanie kapacít,
- rozvoj verejnej dopravy pre vybrané segmenty VOD.

PRIORITA 3**DOPRAVA**

Väzba na strategickú prioritu 3 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Cieľom intervencií v kompetencii Rady partnerstva na území Trnavského kraja je modernizácia regionálnych ciest II. a III. triedy a rekonštrukcia mostov za účelom odstránenia kľúčových úzkych miest na cestnej infraštruktúre, zlepšenia regionálnej dopravnej obslužnosti a zvýšenia bezpečnosti dopravnej infraštruktúry v súlade s Plánom udržateľnej mobility TTSK; rekonštrukcia a modernizácia miestnych komunikácií a chodníkov, ako doplnkové aktivity k realizácii kľúčových projektov.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- modernizácia a výstavba ciest II. a III. triedy, rekonštrukcia a modernizácia miestnych komunikácií,
- rekonštrukcia a modernizácia mostných objektov a ich súčastí,
- zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky, zníženie nehodovosti, časových rád a prevádzkových nákladov,
- znižovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie v intraviláne miest a obcí (zníženie hlukovej záťaže a znečistenia ovzdušia),
- zlepšenie životných podmienok v obciach s prítomnosťou MRK, zvýšenie mobility obyvateľstva a kapacity ciest na exponovaných úsekoch,
- zvýšenie bezpečnosti pešej a cyklistickej dopravy.

PRIORITA 4**4.A - ADAPTABILNÝ A PRÍSTUPNÝ TRH PRÁCE**

Väzba na strategickú prioritu 3 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Cieľom intervencií v Priorite 4.A je zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístupu ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a podpora sociálneho hospodárstva.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- zlepšenie prístupu sociálnych podnikov k finančným prostriedkom,
- zavádzanie IKT nástrojov v rámci zvyšovania kvality poskytovania služieb v súvislosti s hľadaním práce pre uchádzačov o zamestnanie alebo ponúkaním pracovných pozícií,
- debarierizácia pracovísk u zamestnávateľov a objektov, v ktorých sa poskytujú služby nezamestnanosti,
- výstavba, rekonštrukcia a obnova zariadení starostlivosti o deti do 3 rokov.

4.B - KVALITNÉ A INKLUZÍVNE VZDELÁVANIE

Väzba na strategickú prioritu 3 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Cieľom intervencií v Priorite 4.B v integrovaných územných investíciách sú najmä aktivity ako debarierizácia škôl a školských zariadení, materiálne vybavenie a technické zabezpečenie škôl a školských zariadení, výstavba, prístavba, nadstavba, vrátane modernizácie materiálno-technického vybavenia učební, výstavba a rekonštrukcia školských športovísk.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- podpora desegregácie výchovy a vzdelávania,
- debarierizácia základných a stredných škôl, vrátane materiálneho vybavenia, technického zabezpečenia a vybavenia kompenzačnými pomôckami,
- budovanie a modernizácia odborných učební s využitím najnovších didaktických prostriedkov,
- podpora kvality a dostupnosti poskytovanej starostlivosti v systéme poradenstva a prevencie,
- výstavba a rekonštrukcia školských športovísk s dostupnosťou pre širokú verejnosť.

4.C - AKTÍVNE ZAČLENENIE A DOSTUPNÉ SLUŽBY

Väzba na strategickú prioritu 3 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Cieľom intervencií v Priorite 4.C je podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných aktivít vrátane bývania a sociálnych služieb (integrované územné investície sú využívané najmä na aktivity svojpomocnej výstavby obydľí). Druhým špecifickým cieľom v kompetencii Rady partnerstva sú intervencie do zdravotnej a sociálnej infraštruktúry – najmä budovanie zariadení dlhodobej (sociálnej a zdravotnej) starostlivosti komunitného typu, poskytovanie dostupnej infraštruktúry pre potreby krízových služieb sociálnej intervencie, budovanie/zriaďovanie domovov komplexnej starostlivosti pre deti zažívajúce násilie, budovanie zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately na komunitnej úrovni.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- podpora a rozvoj komunitných centier, vrátane ich vybavenosti,
- podpora rozvoja infraštruktúry dostupného bývania, budovanie a zabezpečenie domovov komplexnej pomoci a služieb krízovej intervencie vrátane ich vybavenosti,
- prechod z inštitucionálnej starostlivosti na systém s dostupnosťou komunitných opatrení,
- dobudovanie/materiálno-technické zabezpečenie a rekonštrukcia zariadení dlhodobej sociálnej a zdravotnej starostlivosti a následnej starostlivosti komunitného typu,
- minimalizácia/odstránenie nedostatkovosti ambulancií všeobecného lekárstva a vybraných špecializácií v regióne, vrátane doplnenia a modernizácie materiálno-technického vybavenia ambulancií a mobilných služieb dlhodobej zdravotnej starostlivosti.

PRIORITA 5

MODERNÝ REGIÓN

Väzba na strategickú prioritu 1 PHRSR TTSK do roku 2030: Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja

Väzba na strategickú prioritu 3 PHRSR TTSK do roku 2030: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne

Cieľom intervencií sú investície do kultúrneho a prírodného dedičstva, miestnej a regionálnej kultúry, manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich komunitný rozvoj a udržateľný cestovný ruch; podpora ostatnej infraštruktúry spojenej s kultúrnymi a prírodnými aktivitami regiónov; investície do regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity; investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov; investície do rozvoja administratívnych a analyticko-strategických kapacít.

Predpokladané územné investície na úrovni priority:

- budovanie a rozvoj schopností administratívnych a strategicko-analytických kapacít vrátane zlepšenia technického vybavenia,
- rozvoj a podpora udržateľných komunit aktívneho občianstva a organizácií spolupracujúcich na tvorbe verejných politík, strategickom plánovaní a projektoch na miestnej úrovni,
- zabezpečenie organizačne a technicky bezpečného fyzického priestoru miest a obcí,
- budovanie a rozvoj infraštruktúry podporujúcej pohybové aktivity a zdravý životný štýl vrátane jej propagácie,
- ochrana, zachovanie a rozvoj prírodných, kultúrnych a kreatívnych aktív regiónu.

OPIS INTEGROVANÉHO PRÍSTUPU

Integrovaný prístup je metodicky popísaný v dokumente „Jednotný metodický rámec pre prípravu integrovaných územných stratégií a integrovaných územných investícií v Slovenskej republike v programovom období 2021 – 2027“, verzia 2.0 zo dňa 1.8.2022. Vychádza z toho, že IÚI pokrývajú oblasti a typy aktivít oprávnených v Programe Slovensko, ktoré sú v implementačnej kompetencii Rady partnerstva.

IÚI sú jedným z kľúčových nástrojov implementácie IÚS prostredníctvom zdroja Európskeho fondu regionálneho rozvoja v programovom období 2021-2027. IÚI vzniká prepojením minimálne jednej kľúčovej aktivity s jednou doplnkovou aktivitou, ktoré sú identifikované v projektovej databáze. Podľa článku 30 Všeobecného nariadenia EÚ sú IÚI realizované prostredníctvom podpory z jedného alebo viacerých fondov, jedného alebo viacerých programov, alebo z viac ako jednej priority toho istého programu. Projektové aktivity IÚI a ich logická väzba je identifikovaná vo formulári projektového zámeru IÚI. V prípade, že súčasťou investície je doplnková projektová aktivita podporovaná z iného zdroja (napr. POO, CLLD, atď.), ide o integrovaný investičný balík. Jadrom integrovaného projektového balíčka je spravidla kľúčový projekt IÚI, ktorého efekt je podporený doplnkovými projektmi. Integrovaný investičný balíček je financovaný komplementárne aj z iných zdrojov ako fondov EÚ, implementovaných napríklad v rámci Plánu obnovy a odolnosti, Plánu spravodlivej transformácie alebo Strategického plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ 2023 – 2027 a pod.

IÚI sa môže realizovať ako individuálny projekt alebo komplexný projekt:

- Individuálny projekt je projekt jedného žiadateľa v rámci jedného špecifického cieľa IÚS, ktorý však pokrýva viac, ako jednu prioritu politiky súdržnosti EÚ. Individuálne projekty sú vnímané ako kľúčové aktivity IÚI, ktoré významne prispievajú k napĺňaniu cieľov územnej stratégie.
- Komplexný projekt je projekt jedného alebo viacerých žiadateľov, ktorý pozostáva z vybraných komplementárnych aktivít v rámci rôznych špecifických cieľov IÚS a zároveň naplňajúcich viac, ako jednu prioritu PSK. Žiadatelia (nositelia aktivít) sú navrhovaní v

rámci vypracovania projektového zámeru IÚI a schvaľovaní v Rade partnerstva. Doplnkové aktivity sú také operácie, ktoré podporujú kľúčovú operáciu a zvyšujú jej vplyv v území.

- Kombinovaný projekt je špecifický typ komplexného projektu, ktorý zahŕňa aj činnosti štátnej správy. Žiadateľom (nositeľom aktivity/aktivít) pre aktivity štátnej správy je určený príslušným ÚOŠS. Kombinovaný projekt IÚI (aktivita vo vecnej gescii ÚOŠS) musí byť schválený príslušným rezortom v Komore štátnej správy skôr, ako bude schvaľovaný v Rade partnerstva.

Integrované územné investície uvedené v rámci databázy projektových zámerov pripravených v spolupráci regionálnej a miestnych samospráv a partnerov v TTSK môžu dosahovať integráciu na úrovni:

- tematickej – kombinácia aktivít v rámci viac ako jedného špecifického cieľa politiky súdržnosti EÚ alebo v rámci viac, ako jedného opatrenia jedného špecifického cieľa;
- územnej – kombinácia aktivít realizovaných na spojitom území, bez ohľadu na administratívne hranice obcí;
- organizačnej – kombinácia aktivít rôznych zainteresovaných strán a partnerov v území;
- finančnej – IÚI môže integrovať aktivity podporené prostredníctvom zdrojov Programu Slovensko, ale aj iných zdrojov podpory (integrovaný investičný balík), pričom časť aktivít je financovaných mimo mechanizmu IÚI.

Štruktúra riadenia implementácie IÚI je stanovená v súlade so znením článku 29 Všeobecného nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) a zákona č. 121/2022 Z. z. o príspevkoch z fondov Európskej únie. Mechanizmus implementácie IÚI je založený na princípe partnerstva, pričom viacúrovňové riadenie sa uplatňuje najmä pri príprave, schvaľovaní, implementácii, monitorovaní a hodnotení IÚI, ktoré sa vykonáva v partnerstve zástupcov samospráv, podnikateľského, akademického sektora, školstva, občianskej spoločnosti a štátnej správy.

Ambíciou Rady partnerstva a aktérov v implementácii IÚS je reagovať na spoločenské výzvy a príležitosti v oblasti zvyšovania kvality života a podnikateľského prostredia v období prebiehajúcich globalizačných zmien ekonomiky či klimatickej zmeny, pričom klásť dôraz na investičné priority do toho územia a tých oblastí, kde bude dosiahnutý najvyšší rozvojový potenciál pre danú prioritu.

V rámci vyhodnotenia IÚS TTSK ako súčasť PHRSR TTSK sa bude vytvárať a schvaľovať akčný plán na ročnej báze.

Akčný plán PHRSR TTSK je naviazaný na IÚS TTSK a bude obsahovať plán realizácie projektov IÚS schválených Radou Partnerstva TTSK vo forme IÚI.

4.4. Systém monitorovania a hodnotenia napĺňania PHRSR

Platná príslušná legislatíva upravuje monitorovanie a hodnotenie plnenia vytýčených cieľov od najnižšej úrovne až po najvyššiu. V procese monitorovania a hodnotenia má významnú úlohu Úrad Trnavského samosprávneho kraja a Rada partnerstva TTSK.

Monitorovanie

Monitorovanie predstavuje činnosť, ktorá sa systematicky zaoberá zberom, triedením, zoskupením a ukladaním podstatných informácií pre potreby hodnotenia a kontroly riadených procesov v TTSK.

Hlavným cieľom monitorovania je pravidelné sledovanie realizácie cieľov PHRSR TTSK 2023 – 2030 a projektov s využitím sústavy merateľných ukazovateľov k jednotlivým špecifickým cieľom (Príloha 1) a sústavy realizovaných aktivít (na báze priebežného porovnania jednotlivých dosiahnutých výsledkov a finančných nákladov zo Záverečného účtu územných samospráv pri plnení jednotlivých opatrení za každoročného porovnania jednotlivých obcí na území TTSK v období implementácie PHRSR TTSK 2023 - 2030).

Pre nezávislé nastavenie monitorovania plnenia stanovených cieľov a efektívnosti spolupracujú na zbere, spracovaní údajov, príprave Správy z hodnotenia pre potreby TTSK Rada partnerstva TTSK, mestá, obce, tematické komisie TTSK a vecne príslušné odborné útvary Úradu TTSK.

Pravidelné monitorovanie a hodnotenie progresu v napĺňaní PHRSR TTSK bude vykonávané Úradom Trnavského samosprávneho kraja v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja.³⁷ Monitorovanie bude zabezpečované každoročne k termínu k 31.12. príslušného kalendárneho roka.

Správa z hodnotenia PHRSR TTSK

V Správe z hodnotenia bude vyhodnotené plnenie strategických a špecifických cieľov PHRSR. Pri vyhodnotení plnenia cieľov sa využijú merateľné ukazovatele s cieľom vyhodnotiť efekt realizovaných aktivít, ktorý bude limitovaný alebo naopak podporený nezávislými okolnosťami. Hodnotenie plnenia cieľov je nevyhnutné pre ďalšie plánovanie a prípadnú úpravu aktivít vo väzbe na možnú aktualizáciu rozvojových dokumentov.

Obce a mestá každoročne zasielajú Správu o plnení cieľov a priorít svojich PHRSR a o zabezpečovaní ich súladu s územnoplánovacou dokumentáciou príslušnému samosprávnemu kraju do 31. mája v zmysle písm. b) § 12 zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Následne každoročne do 30. júna samosprávny kraj spracováva Správu o hodnotení PHRSR samosprávneho kraja.

Na základe uvedeného je potrebné, aby mestá a obce dodržali zákonom stanovené termíny a nimi vypracované Správy o plnení cieľov a priorít PHRSR miest a obcí alebo príslušného spoločného PHRSR viacerých obcí zasielali na Úrad Trnavského samosprávneho kraja.

³⁷ § 11 Zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov

4.5 Riziká implementácie a ich prevencia

Identifikácia a hodnotenie významnosti rizík vychádza z javov identifikovaných v rámci spracovania Vstupnej správy k tvorbe PHRSR TTSK 2023 – 2030.

Tabuľka 49: Plán riadenia predpokladaných rizík prostredníctvom opatrení

Názov rizika	Pravdepodobnosť	Dopad/Vplyv	Opatrenie na obmedzenie rizika
Výskyt množstva neočakávaných faktorov (vplyv pandemickej choroby Covid-19)	Vysoká	Vysoký	Zabezpečenie jednoduchosti zdieľania pracovných informácií medzi zamestnancami.
Oneskorené zverejnenie podmienok na nové programové obdobie zo strany EÚ	Vysoká	Vysoký	Pravidelné sledovanie relevantných materiálov a ich zdieľanie.
Ekonomická nestabilita na národnej úrovni	Stredná	Vysoký	Zadefinovanie hlavných prioritných - kľúčových projektov, ktoré zabezpečia progres regiónu aj v nepriaznivých podmienkach.
Nové zistenia analýz	Stredná	Stredný	Zabezpečenie kvalitnej komunikácie s verejnosťou za účelom spoločenského prijatia potreby zmiernenia vplyvu nepriaznivej externality alebo javu.
Nedostatok kvalitných údajov a informácií	Vysoká	Vysoký	Zabezpečenie participatívnej tvorby materiálu za účelom uľahčenia prístupu nových informácií. Budovanie SMART infraštruktúry.
Nebudovaný systém spravovania a tvorby stratégií	Vysoká	Vysoký	Budovanie informačného systému pre zber a monitorovanie plnenia strategických materiálov v spoluprácu s obcami TTSK a MIRRI SR.
Chýbajúca vzájomná inštitucionálna i vnútro-inštitucionálna koordinácia	Vysoká	Vysoký	Zabezpečenie participatívnej tvorby materiálu za účelom uľahčenia k prístupu nových informácií.
Opomenutie kľúčového aktéra	Stredná	Stredný	Pravidelné zverejňovanie informácií o napĺňaní PHRSR TTSK 2023 – 2030.

Názov rizika	Pravdepodobnosť	Dopad/Vplyv	Opatrenie na obmedzenie rizika
			Zabezpečenie participatívnej tvorby materiálu za účelom uľahčenia prístupu nových informácií.
Napätie medzi očakávaniami a reálnymi možnosťami	Vysoká	Vysoký	Zabezpečenie participatívnej tvorby materiálu za účelom uľahčenia prístupu nových informácií.
Nejasnosti v sektorových stratégiách	Vysoká	Vysoký	Pravidelná komunikácia s ústrednými orgánmi štátnej správy.
Nízka miera spolupráce sociálno-ekonomických subjektov	Stredná	Stredný	Pravidelná komunikácia so sociálno-ekonomickými subjektami. Zabezpečenie participatívnej tvorby materiálu.

Zdroj: Vlastné spracovanie

V priebehu implementácie PHRSR sa môžu vyskytnúť problémy, ktoré môžu ovplyvniť dosiahnutie vízie a definovaných cieľov a efektívnosť implementácie. Potenciál výskytu týchto problémov predstavuje riziko pre naplnenie stratégie, preto by sa mali identifikovať potenciálne problémy skôr než sa vyskytnú a nastaviť opatrenia na ich obmedzenie, prípadne na minimalizáciu ich dopadov. Riziká je potrebné identifikovať v spolupráci s partnermi a nastaviť postupnosť ich riadenia. Základnými bodmi postupu boli:

- identifikovanie možných rizík tvorby PHRSR, resp. jeho aktualizácie,
- zhodnotenie ich významnosti,
- návrh opatrení na zníženie rizík a zodpovednosti za ich realizáciu.

4.6. Riadenie implementácie

V riadení implementácie Trnavský samosprávny kraj vystupuje ako subjekt, ktorý koordinuje proces regionálneho rozvoja celého územia kraja, a to aj v rámci jednotlivých tematických oblastí (doprava, školstvo, kultúra a šport, zdravotná starostlivosť, sociálna starostlivosť, cestovný ruch, životné prostredie a ďalšie súvisiace činnosti).

PHRSR TTSK na roky 2023 - 2030 predstavuje strategický dokument TTSK a ďalších relevantných aktérov pôsobiach na území kraja pre komunikáciu so štátnymi orgánmi v rámci jednotlivých sektorových politík. PHRSR TTSK zároveň vytvára rámec pre tvorbu strategických dokumentov miest a obcí kraja.

S výsledkami PHRSR TTSK úzko súvisia ďalšie strategické dokumenty, ako Integrovaná územná stratégia (IÚS) kraja, ktorá predstavuje podklad pre implementáciu zdrojov EÚ na Slovensku (PSK). PHRSR TTSK umožňuje integrovaný prístup k regionálnemu rozvoju na území kraja tým, že zastrešuje požiadavky jednotlivých aktérov rôznych systémových úrovní a zároveň vytvára podmienky pre plnenie týchto požiadaviek z viacerých zdrojov.

Implementácia PHRSR sa uskutočňuje prostredníctvom viacerých nástrojov, ako sú najmä PHRSR miest a obcí a IÚS, vrátane MFO Trnava. Implementácia IÚS je naviazaná na zdroje EÚ.

TTSK plní úlohu gestora prípravy a implementácie IÚS. Krajské mesto Trnava plní úlohu gestora vo veciach týkajúcich sa MFO.

Tabuľka 50: Prehľad inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia implementácie PHRSR TTSK

Názov štruktúry kontroly implementácie PHRSR	Úlohy a kompetencie v rámci implementácie PHRSR		
<i>Zastupiteľstvo TTSK</i>	• schvaľuje PHRSR TTSK; • kontroluje realizáciu a pokrok pri plnení nastavených cieľov; • berie na vedomie pravidelné každoročné správy o plnení; • v prípade potreby navrhuje a schvaľuje aktualizáciu PHRSR TTSK.		
<i>Úrad TTSK</i>	• zabezpečuje spracovanie PHRSR TTSK; • riadi vykonávanie PHRSR TTSK a preskúmava pokrok dosiahnutý pri plnení cieľov PHRSR TTSK, pričom zohľadňuje spoločné a špecifické ukazovatele, vrátane zmien v hodnotách ukazovateľov; • realizuje každoročné monitorovanie a hodnotenie plnenia; • v prípade potreby zabezpečuje aktualizáciu PHRSR TTSK.		
Názov štruktúry riadenia implementácie PHRSR	Členovia a ich funkcie	Popis kompetencií štruktúry implementácie pri implementácii PHRSR	Popis princípov práce štruktúry implementácie, organizácie práce a rozhodovacích procesov
<i>Riadiaci výbor</i>	Zástupcovia vecne príslušných odborných útvarov TTSK	• Zodpovednosť za efektívne riadenie a implementáciu agendy v kompetencii príslušnej organizačnej zložky; • zabezpečenie plnenia úloh vyplývajúcich zo stanovených cieľov; • Zabezpečenie súladu financovaných aktivít s kritériami PHRSR TTSK; • Zabezpečenie riadneho monitorovania a hodnotenia výsledkov v kompetencii príslušnej organizačnej zložky; • komunikácia so sociálno-ekonomickými partnermi v kompetencii príslušnej organizačnej	princíp koordinovaného riadenia

		zložky.	
Názov výkonnej štruktúry v procese implementácie PHRSR	Členovia a ich funkcie	Popis kompetencií štruktúry implementácie pri implementácii PHRSR	Popis princípov práce štruktúry implementácie, organizácie práce a rozhodovacích procesov
<i>Rada partnerstva TTSK</i>	Komory Rady partnerstva v zmysle platného štatútu Rady partnerstva TTSK	V zmysle platného štatútu Rady partnerstva TTSK	princíp územnej spolupráce princíp partnerstva
<i>Kooperačná rada MFO Trnava</i>	Zástupcovia územných samospráv, sociálno – ekonomickí partneri	V zmysle platného štatútu Kooperačnej rady MFO	princíp územnej spolupráce princíp partnerstva
<i>Tematické komisie</i>	Komisia pre oblasť hospodárstva a výskumu; Komisia pre oblasť dopravy; Komisia pre oblasť sociálnej infraštruktúry; Komisia pre oblasť zdravotníckej infraštruktúry; Komisia pre oblasť vzdelávania; Komisia pre oblasť kultúry, cestovného ruchu a športu; Komisia pre oblasť životného prostredia a pôdohospodárstva.	Pripomienkovanie návrhov	princíp odbornosti

Zdroj: Vlastné spracovanie

Rada partnerstva TTSK je stály kolektívny, koordinačný a rozhodovací orgán pre trvalú spoluprácu sociálno-ekonomických partnerov na území regiónu pre integrovaný územný rozvoj (ďalej len „IÚR“) územia vyššieho územného celku (ďalej len „VÚC“), v danom prípade TTSK. Partnerstvo v zmysle platného štatútu sa ustanovuje na základe osobitného predpisu, v súlade s § 7 Zákona č. 121/2022 o príspevkoch z fondov Európskej únie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a § 2 písm. 121 /2022 Z. z. o príspevkoch z fondov Európskej únie a o zmene a doplnení niektorých zákonov a § 2 písm. g) Zákona o podpore regionálneho rozvoja, ako forma spolupráce medzi sociálno-ekonomickými partnermi, ktorí zabezpečujú hospodársky, sociálny, územný a udržateľný rozvoj TTSK.

Rada partnerstva je nástrojom územnej spolupráce na území TTSK podľa § 2 písm. h) Zákona o podpore regionálneho rozvoja a predstavuje kľúčový inštitucionálny mechanizmus pre definovanie územných cieľov prostredníctvom IÚS a ich realizáciu v PSK v programovom období 2021 – 2027. V zmysle platného štatútu je autonómnou súčasťou Kooperačná rada MFO.

Radu partnerstva tvoria členovia sociálno-ekonomických partnerov podľa § 2 písm. e) zákona o podpore regionálneho rozvoja.

TTSK plní úlohu gestora prípravy a implementácie IÚS pre územie samosprávneho kraja. Jadrové mesto Trnava plní úlohu gestora vo veciach týkajúcich sa prípravy a implementácie IÚS pre územie MFO Trnava.

Rada partnerstva:

- a) iniciuje a koordinuje tvorbu návrhu IÚS,
- b) zodpovedá za prípravu IÚS v rozsahu vízie, cieľov, priorít, aktivít, integrovaných projektových balíčkov a merateľných ukazovateľov pre jednotlivé ciele,
- c) rokuje o návrhu IÚS, resp. jej aktualizácii, formuluje pripomienky a spolupracuje so sociálno-ekonomickými partnermi za účelom vyriešenia vznesených pripomienok a za účelom dosiahnutia dohody o znení návrhu IÚS,
- d) schvaľuje návrh IÚS,
- e) koordinuje a iniciuje tvorbu, zostavuje a aktualizuje zoznam aktivít pre IÚS a integrované projektové balíčky v súlade s víziou, cieľmi a merateľnými ukazovateľmi IÚS,
- f) schvaľuje v takte programového rozpočtovania zo zásobníka projektov vybrané projektové zámery, ktoré budú podporené v rámci jednotlivých tematických projektových balíčkov a alokáciách im určených. Kritériom pre výber projektového zámeru zo zásobníka projektov na podporu je disponibilnosť zdrojov, miera a efektívnosť akou daný projektový zámer prispieva k naplneniu priorít a cieľov IÚS, jeho pripravenosť, vecný a časový súlad s procesom implementácie IÚS,
- g) schvaľuje vyradenie projektového zámeru zo zásobníka projektov,
- h) schvaľuje žiadateľa, ktorý je poverený vypracovaním projektového zámeru pre integrovanú územnú investíciu (ďalej len „IÚI“) a vypracovanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok,
- i) schvaľuje projektové zámery územnej samosprávy pre aktivity v implementačnej kompetencii územnej samosprávy,
- j) schvaľuje kombinované projektové zámery pre aktivity územnej samosprávy a štátnej správy na základe záväzného stanoviska príslušného orgánu štátnej správy alebo príslušných orgánov štátnej správy o pripustení financovania štátnej aktivity/aktivít zo zdrojov PSK alebo z iných programov,
- k) iniciuje aktualizáciu IÚS,
- l) vydáva odporúčania pre zlepšenie implementácie IÚS pre Riadiaci orgán (ďalej len „RO“),
- m) spolupodieľa sa na monitorovaní a hodnotení realizácie IÚS z pohľadu dosahovania cieľov rozvoja, vrátane návrhu a schválenia zmien v súlade s výsledkami hodnotenia,
- n) berie na vedomie správy o príprave a implementácii IÚS predkladané RO,
- o) poskytuje súčinnosť RO pri priebežnom, ako aj konečnom monitorovaní a hodnotení implementácie IÚS,
- p) vykonáva ďalšie činnosti vyplývajúce z tohto štatútu na základe požiadavky členov RP,
- q) vypracúva štatút a rokovací poriadok RP vrátane jeho zmien a doplnení,
- r) zriaďuje tematické komisie.

Radu partnerstva tvorí:

- a) predseda,
- b) komory.

Predsedom RP je predseda Trnavského samosprávneho kraja. Predseda zastupuje RP navonok aj dovnútra v zmysle platného štatútu a mandátu mu zverného RP. Činnosť RP administruje

technický sekretariát. Tematické pracovné komisie sú poradné orgány RP. Kooperačná rada MFO zabezpečuje implementáciu nástroja pre podporu MFO a jeho koordináciu s implementáciou IÚS VÚC. Činnosť RP koordinuje predseda Rady partnerstva (ďalej len „predseda RP“) a predsedníctvo Rady partnerstva (ďalej len „predsedníctvo RP“), ktoré je zložené zo zástupcov jej jednotlivých komôr. Činnosť predsedníctva a komôr RP je organizačne a administratívne podporovaná technickým sekretariátom Rady partnerstva (ďalej len „sekretariát RP“), ktorý zriaďuje, a ktorého činnosť zabezpečuje TTSK.

Predseda RP:

- a) zvoláva a vedie rokovanie RP a predsedníctva RP zo svojej iniciatívy alebo na návrh člena Rady partnerstva,
- b) určuje program RP v súlade s úlohami RP, ako aj s ohľadom na návrh člena, ktorý žiadal o zvolanie rokovania,
- c) dohliada na dodržiavanie štatútu a vykonáva s tým súvisiace úkony,
- d) schvaľuje a podpisuje zápisnicu z rokovania RP,
- e) podpisuje uznesenia schválené RP,
- f) spolupracuje so sekretariátom RP pri príprave podkladov na rokovanie; predseda RP môže uložiť sekretariátu RP povinnosť doplniť pripravené podklady,
- g) menuje zástupcov členov RP v zmysle platného štatútu

Technický sekretariát RP zabezpečuje organizačné, vecné a administratívne úlohy spojené s činnosťou RP, jej komôr, predsedu alebo predsedníctva RP, a to najmä:

- a) pripravuje návrh programu rokovania a predkladá ho predsedovi RP na schválenie,
- b) koordinuje činnosť komôr RP a tematických komisií na podnet predsedníctva RP,
- c) zabezpečuje informovanie členov RP o činnosti tematických komisií, ich záveroch, návrhoch a požiadavkách na najbližšom rokovaní RP,
- d) pripravuje návrh uznesení RP,
- e) zabezpečuje prípravu a distribúciu materiálov súvisiacich s rokaním RP,
- f) organizačne zabezpečuje rokovania RP,
- g) pripravuje vyhodnotenie úloh z rokovaní RP a vedie ich evidenciu,
- h) vypracováva zápisnicu z rokovaní RP,
- i) vedie agendu a zabezpečuje archiváciu dokumentov súvisiacu s ich činnosťou,
- j) vedie aktuálny zoznam členov RP, ktorý zverejňuje na webovom sídle TTSK a zabezpečuje plynulé komunikačné toky medzi nimi,
- k) zabezpečuje spoluprácu s RO,
- l) v oblasti implementácie projektov IÚS poskytuje asistenciu a metodickú výpomoc žiadateľom, osobitne pre IÚI,
- m) zabezpečuje administratívne spracovanie nominácií zástupcov, resp. nových zástupcov sociálno-ekonomických partnerov do RP,
- n) vykonáva ďalšie činnosti podľa pokynov predsedu RP, resp. podpredsedov RP a predsedov jednotlivých komôr.

Komory tvoria organizačný rámec systému rozhodovania v RP. Sú vytvorené na základe príslušnosti členov RP k skupinám sociálno-ekonomických partnerov v rámci ich územnej príslušnosti. V komorách RP sa realizujú rozhodovacie právomoci RP v zmysle platného štatútu s cieľom zabezpečiť efektívnu spoluprácu, partnerstvo, kompetentnosť a transparentnosť procesov pri príprave, schvaľovaní, implementácii, monitorovaní a hodnotení implementácie IÚS. Zoznam tematických komisií definuje platný štatút RP.

Komora:

- a) spolupodieľa sa na rozhodovaní pri príprave, schvaľovaní, implementácii, monitorovaní a hodnotení IÚS, kde zastupuje záujmy skupiny sociálno-ekonomických partnerov, ktorých reprezentuje,
- b) navrhuje aktivity do zoznamu aktivít pre IÚI a integrované projektové balíčky,
- c) navrhuje žiadateľa pre vypracovanie projektového zámeru a spracovanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok,
- d) spolupodieľa sa na posúdení a schválení projektových zámerov z hľadiska ich súladu a miery ich príspevku k naplneniu schválených priorít a cieľov IÚS,
- e) navrhuje RP odporúčania pre zlepšenie prípravy, implementácie, monitorovania a hodnotenia IÚS,
- f) spolupodieľa sa na aktualizácii IÚS,
- g) spolupodieľa sa na monitorovaní a hodnotení realizácie projektov IÚS,
- h) vyjadruje sa a ako súčasť RP schvaľuje správy o implementácii IÚS predkladané RO,
- i) navrhuje predsedníctvu RP zmeny ustanovení v zmysle platného štatútu.

Tematické komisie Rady partnerstva tvoria pracovný, organizačný rámec práce Rady partnerstva. Sú vytvárané špecificky pre priority definované v IÚS TTSK. Tematické komisie tvoria členovia Rady partnerstva a prizvaní odborníci. Tematickú komisiu vedie jej predseda. Zoznam tematických komisií definuje platný štatút RP.

Tematická komisia:

- a) sa podieľa na tvorbe IÚS TTSK v danej tematickej oblasti a navrhuje kľúčové a doplnkové aktivity,
- b) odporúča predsedníctvu RP opatrenia pre zlepšenie prípravy, implementácie, monitorovania a hodnotenia projektov IÚS, spolupodieľa sa na monitorovaní a hodnotení realizácie projektov IÚS.

Kooperačná rada MFO sa zriaďuje osobitným Memorandom o spolupráci sociálno-ekonomických partnerov na území MFO za účelom prípravy, implementácie, monitorovania a hodnotenia IÚS MFO a za účelom výberu projektových zámerov zo zásobníka projektov, ktorý obsahuje kľúčové aktivity a doplnkové aktivity na podporu v rámci osobitne vyčlenených prostriedkov z fondov EÚ pre podporu MFO. Organizácia činností Kooperačnej rady MFO je predmetom platného štatútu a rokovacieho poriadku Kooperačnej rady MFO. Kooperačná rada MFO má voči Rade partnerstva autonómne postavenie vo vzťahu k rozhodovaniu o aktivitách na realizáciu IÚS MFO. Kooperačná rada MFO, ako súčasť Rady partnerstva, zastupuje špecifické záujmy MFO v rámci prípravy, implementácie, monitorovania a hodnotenia IÚS VÚC. Kooperačná rada MFO koordinuje tvorbu, implementáciu, monitoring a hodnotenie IÚS MFO. V prípade, že IÚS MFO je tvorená ako PHRSR skupiny obcí, môže nahradiť PHRSR jednotlivých obcí podľa Zákona o podpore regionálneho rozvoja.

Predsedom Kooperačnej rady MFO je primátor jadrového mesta. V Kooperačnej rade MFO musí byť zastúpená prostredníctvom svojho zástupcu každá obec z príslušného územia MFO, pričom jeden zástupca môže reprezentovať viacero obcí na základe územnej dohody. V Kooperačnej rade MFO môžu byť zastúpení sociálno-ekonomickí partneri, vrátane zástupcu príslušného VÚC. Členov Kooperačnej rady MFO nominuje predseda Kooperačnej rady MFO.

Kooperačná rada MFO:

- a) pripravuje, schvaľuje, riadi implementáciu, monitoruje a hodnotí IÚS MFO,
- b) predkladá Rade partnerstva špecifické ciele a priority pre IÚS VÚC reflektujúce špecifiká MFO,

- c) koordinuje a iniciuje tvorbu, zostavuje a aktualizuje zoznam aktivít pre IÚI a integrované projektové balíčky IÚS MFO,
- d) schvaľuje žiadateľa, ktorý je poverený vypracovaním projektového zámeru MFO,
- e) posudzuje projektové zámery z hľadiska ich súladu a miery ich príspevku k naplneniu schválených priorít a cieľov IÚS MFO,
- f) schvaľuje projektové zámery územnej samosprávy pre aktivity v implementačnej kompetencii územnej samosprávy MFO,
- g) schvaľuje kombinované projektové zámery pre aktivity územnej samosprávy a štátnej správy v rámci MFO na základe záväzného stanoviska príslušného orgánu štátnej správy (alebo príslušných orgánov štátnej správy) o pripustení financovania štátnej aktivity/aktivít zo zdrojov Programu Slovensko alebo z iných programov,
- h) schvaľuje žiadateľa, ktorý je poverený vypracovaním žiadosti o nenávratný finančný príspevok z Programu Slovensko pre aktivity územnej samosprávy MFO,
- i) schvaľuje správy o implementácii IÚS MFO predkladané riadiacemu orgánu,
- j) poskytuje súčinnosť riadiacemu orgánu a MIRRI SR pri monitorovaní a hodnotení implementácie IÚS MFO,
- k) vykonáva ďalšie úlohy vo vzťahu k MFO v rozsahu tohto štatútu na základe požiadavky sociálno-ekonomických partnerov MFO.

Finančná časť

5. Plán využitia/aktivizácie zdrojov vrátane finančného plánu

Východiskom pre stanovenie finančného rámca Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja na roky 2023 – 2030 sú indikatívne finančné potreby a požiadavky subjektov pôsobiacich v kraji, ktoré sú definované aktivitami plánovanými na realizáciu v rokoch 2023 až 2030.

Finančné zabezpečenie aktivít bude realizované formou viaczdrojového finančného zabezpečenia, a to prostredníctvom:

- európske štrukturálne a investičné fondy,
- štátny rozpočet,
- rozpočet TTSK,
- štátne účelové fondy,
- rozpočty miest a obcí,
- finančné prostriedky právnických a fyzických osôb,
- ďalšie finančné zdroje, vrátane ďalších zdrojov EÚ.

5.1 Kľúčové zdroje financovania

Program Slovensko

Finančný plán je zameraný predovšetkým na možnosti financovania plánovaných aktivít v kraji smerujúcich k ďalšiemu efektívnemu rozvoju a zviditeľneniu regiónu.

Čerpanie eurofondov na roky 2021 – 2027 bude realizované prostredníctvom naplňovania 5 cieľov politiky súdržnosti:

- 1. Inteligentnejšia Európa – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva – rozvoj a zlepšovanie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií; využívanie výhod digitalizácie pre občanov, podniky a vlády; posilnenie rastu a konkurencieschopnosti najmä MSP, vrátane produktívnych investícií; rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie – ľudské zdroje pre inovatívne Slovensko a EÚ.
- 2. Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa – zlepšenie energetickej efektívnosti, OZE, dostupnosť pitnej vody a dobudovanie kanalizácie, zlepšenie odpadového hospodárstva, podporovanie mestskej mobility, vrátane cyklodopravy a ochrany prírody.
- 3. Prepojenejšia Európa – posilnenie mobility – na dobudovanie diaľnic a rýchlostných ciest, modernizáciu železníc, vodnej infraštruktúry a zlepšenie regionálnej dostupnosti.
- 4. Sociálnejšia Európa – vykonávanie európskeho piliera sociálnych práv - na podporu vzdelávania, zdravotníctva, trhu práce a sociálnych služieb.
- 5. Európa bližšie k občanom – udržateľný a integrovaný rozvoj prostredníctvom rozvojových stratégií riadených na regionálnej a miestnej úrovni a podpora udržateľného rozvoja miest v celej EÚ - na podporu udržateľného cestovného ruchu, regionálnej a miestnej infraštruktúry pre pohybové aktivity a zveľadenie kultúrneho dedičstva.

Základným programovým dokumentom pre riadenie pomoci zo štrukturálnych a investičných fondov EÚ (EŠIF) na obdobie rokov 2021 - 2027 je Program Slovensko, ktorého rozdelenie finančných prostriedkov je predmetom tabuľky 51.

Tabuľka 51: Rozdelenie finančných prostriedkov v rámci Programu Slovensko na roky 2021 – 2027 v EUR

Program Slovensko	Celkom EFRR/ Kohézny Fond/ ESF +
Veda, výskum a inovácie	177 050 000
Digitálna pripojenosť	112 100 000
Energetická efektívnosť a dekarbonizácia	1 306 549 999
Životné prostredie	2 030 497 280
Udržiateľná mestská mobilita	890 600 000
Doprava	1 999 903 170
Adaptabilný a prístupný trh práce	527 471 548
Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie	623 293 550
Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu	241 606 000
Záruka pre mladých	283 969 292
Aktívne začlenenie a dostupné služby	1 169 957 946
Aktívne začlenenie rómskych komunít	269 000 000
Sociálne inovácie a experimenty	68 153 000
Potravinová a materiálna deprivácia	68 153 000
Moderné regióny	403 637 715
Fond spravodlivej transformácie	440 658 242
Technická pomoc	380 134 191
Spolu	12 593 734 733

Zdroj: Vlastné spracovanie

Veda, výskum a inovácie

Cieľom priority Veda, výskum a inovácie je rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií, využívanie prínosov digitalizácie pre občanov, podniky, výskumné organizácie a orgány verejnej správy a posilnenie udržiateľného rastu a konkurencieschopnosti MSP a tvorby pracovných miest v MSP a v neposlednom rade aj rozvoj zručností pre inteligentnú špecializáciu, priemyselnú transformáciu a podnikanie.

Digitálna pripojiteľnosť

V rámci priority Digitálnej pripojiteľnosti je hlavným cieľom podpora digitálnej pripojenosti na území kraja.

Energetická efektívnosť a dekarbonizácia

Cieľom priority je podpora energetickej efektívnosti a znižovania emisií skleníkových plynov; podpora energie z obnoviteľných zdrojov v súlade so smernicou (EÚ) 2018/2001 vrátane kritérií udržateľnosti, ktoré sú v nej stanovené a vývoj inteligentných energetických systémov, sietí a uskladnenia mimo transeurópskej energetickej siete (TEN-E).

Životné prostredie

Priorita výrazne prispieva k podpore adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof, ako aj odolnosti, a to s prihliadnutím na ekosystémové prístupy; k podpore prístupu k vode a udržateľného vodného hospodárstva; k podpore prechodu na obehové hospodárstvo, ktoré efektívne využíva zdroje a k posilneniu ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach a k zníženiu všetkých foriem znečistenia. V prioritě životné prostredie je alokovaných najviac finančných prostriedkov.

Udržateľná mestská mobilita

Udržateľná mestská mobilita má za cieľ podporovať udržateľnú multimodálnu mestskú mobilitu, ako súčasť prechodu na hospodárstvo s nulovou bilanciou.

Doprava

V rámci priority doprava sú hlavnými cieľmi rozvoj inteligentnej, bezpečnej, udržateľnej a intermodálnej TEN-T odolnej proti zmene klímy a rozvoj a posilňovanie udržateľnej, inteligentnej a intermodálnej vnútroštátnej, regionálnej a miestnej mobility. V prioritě dopravy je alokovaný druhý najvyšší počet finančných prostriedkov v rámci priorit.

Adaptabilný a prístupný trh práce

Priorita adaptabilný a prístupný trh práce je zameraná na zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva. Zameriava sa aj na modernizáciu inštitúcií a služieb trhu práce s cieľom posúdiť a predvídať potreby v oblasti zručností a zabezpečiť včasnú a cieleňú pomoc a podporu v záujme zosúladienia ponuky s potrebami trhu práce, ako aj pri prechodoch medzi zamestnaniami; na podporu rodovo vyváženej účasti na trhu práce, rovnakých pracovných podmienok a lepšej rovnováhy medzi pracovným a súkromným životom vrátane prístupu k cenovo dostupnej starostlivosti o deti a odkázané osoby. Podporuje adaptáciu pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívne a zdravé starnutie a zdravé a vhodne prispôsobené pracovné prostredie, ktoré rieši zdravotné riziká. Tiež sa zameriava na zvyšovanie účinnosti a inkluzívnosti trhov práce a prístup ku kvalitnému zamestnaniu rozvíjaním sociálnej infraštruktúry a na podporou sociálneho hospodárstva.

Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Cieľom priority kvalitné a inkluzívne vzdelávanie je zvýšenie kvality, inkluzívnosti a účinnosti systémov vzdelávania a odbornej prípravy, ako aj ich relevantnosti z hľadiska trhu práce, okrem iného prostredníctvom potvrdzovania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa s cieľom podporiť nadobúdanie kľúčových kompetencií vrátane podnikateľských a digitálnych zručností, a tiež prostredníctvom podpory zavádzania systémov duálnej odbornej prípravy a učňovskej prípravy. Cieľom je aj podpora rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve, cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. Cieľom je tiež zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, zlepšenie odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie.

Zručnosti pre lepšiu adaptabilitu a inklúziu

V rámci priority sú definované nasledujúce ciele, ktorými sú: podpora adaptácie pracovníkov, podnikov a podnikateľov na zmeny, ako aj aktívneho a zdravého starnutia a zdravého a vhodne prispôbenaého pracovného prostredia, ktoré rieši zdravotné riziká; podpora celoživotného vzdelávania, najmä flexibilných príležitostí na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikáciu pre všetkých s prihliadnutím na podnikateľské a digitálne zručnosti, lepšie predvídanie zmien a nových požiadaviek na zručnosti na základe potrieb trhu práce, uľahčovanie kariérnych zmien a podpora profesijnej mobility; zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Záruka pre mladých

Priorita záruka pre mladých je v rokoch 2021 – 2027 zameraná na zlepšenie prístupu k zamestnaniu a aktívnym opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva. Je zameraná aj na podporu rovného prístupu, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím; podporu sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí.

Aktívne začlenenie a dostupné služby

V rámci priority aktívne začlenenie a dostupné služby sú definované ciele na podporu aktívneho začlenenia s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín. Ďalšími cieľmi sú podpora sociálno-ekonomickej integrácie štátnych príslušníkov tretích krajín vrátane migrantov; zlepšovanie rovného a včasného prístupu ku kvalitným, udržateľným a cenovo dostupným službám vrátane služieb, ktoré podporujú prístup k bývaniu a individualizovanú starostlivosť vrátane zdravotnej starostlivosti; modernizáciu systémov sociálnej ochrany, vrátane podpory prístupu k sociálnej ochrane, s osobitným zameraním na deti a znevýhodnené skupiny; zlepšujú prístupnosť, a to aj pre osoby so zdravotným postihnutím, účinnosti a odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti a služieb dlhodobej starostlivosti; sociálnu integráciu osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí; sociálno-ekonomické začlenenie marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb; zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšením odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť a posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Aktívne začlenenie rómskych komunít

V rámci priority aktívne začlenenie rómskych komunít sú hlavnými cieľmi podpora sociálno-ekonomickej integrácie marginalizovaných komunít, ako sú napríklad Rómovia a podpora sociálno-ekonomického začlenenia marginalizovaných komunít, domácností s nízkym príjmom a

znevýhodnených skupín vrátane osôb s osobitnými potrebami prostredníctvom integrovaných akcií vrátane bývania a sociálnych služieb.

Sociálne inovácie a experimenty

Ciele patriace do priority sociálne inovácie a experimenty slúžia na podporu a zlepšenie: prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam pre všetkých uchádzačov o zamestnanie, predovšetkým mladých ľudí, a to najmä vykonávaním záruky pre mladých ľudí, pre dlhodobo nezamestnaných a znevýhodnené skupiny na trhu práce a neaktívne osoby, ako aj prostredníctvom podpory samostatnej zárobkovej činnosti a sociálneho hospodárstva. Cieľom je aj rovnaký prístup, a to najmä znevýhodnených skupín, ku kvalitnému a inkluzívnemu vzdelávaniu a odbornej príprave a podpora ich úspešného ukončenia, počnúc vzdelávaním a starostlivosťou v ranom detstve, cez všeobecné a odborné vzdelávanie a prípravu, až po terciárnu úroveň a vzdelávanie a učenie dospelých vrátane uľahčovania vzdelávacej mobility pre všetkých a prístupnosti pre osoby so zdravotným postihnutím. Priorita sociálne inovácie a experimenty sa zameriava aj na aktívne začlenenie znevýhodnených skupín s cieľom podporovať rovnosť príležitostí, nediskrimináciu a aktívnu účasť a zlepšenie zamestnateľnosti, najmä v prípade znevýhodnených skupín.

Potravinová a materiálna deprivácia

Priorita potravinová a materiálna deprivácia má cieľ riešiť materiálnu depriváciu prostredníctvom potravinovej a/alebo základnej materiálnej pomoci pre najodkázanejšie osoby vrátane detí a zabezpečenie sprievodných opatrení podporujúcich ich sociálne začlenenie.

Moderné regióny

V prioritě moderné regióny sú definované 2 hlavné ciele. Jedným z cieľov je podpora integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v mestských oblastiach. Druhý cieľ je zameraný na podporu integrovaného a inkluzívneho sociálneho, hospodárskeho a environmentálneho miestneho rozvoja, kultúry, prírodného dedičstva, udržateľného cestovného ruchu a bezpečnosti v iných, ako mestských oblastiach.

V rámci Programu Slovensko 2021-2027 sa budú čerpať granty cez systém IÚS (Integrovaných územných stratégií), cez dopytové výzvy alebo finančné granty prichádzajúce priamo z národnej úrovne či „Finančné nástroje“ Slovak Investment Holding (SIH), predstavujúce vhodné kombinované záruky alebo úvery pre čerpanie Eurofondov, ktoré boli využívané aj v programovom období 2014-2020.

Plán obnovy

Plán obnovy stanovuje ucelený balík reforiem a investícií, ktoré sa budú realizovať do roku 2026, a ktoré budú podporené z Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti. Plán tvoria investície a reformy, ktoré budú riešiť výzvy identifikované v kontexte európskeho semestra, najmä v odporúčaniach Európskej komisie pre Slovensko. Plán zahŕňa aj opatrenia zamerané na riešenie výziev, ktorým Slovensko čelí v súvislosti so zelenou a digitálnou transformáciou.

Pre Slovensko je alokovaných približne 6 miliárd EUR v grantoch. Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky je rozdelený do piatich základných oblastí:

- Zelená ekonomika (2 301 mil. EUR);
- Kvalitné vzdelávanie (892 mil. EUR);
- Veda, výskum a inovácie (739 mil. EUR);

- Lepšie zdravie (1 533 mil. EUR);
- Efektívna verejná správa a digitalizácia (1 110 mil. EUR).

Tabuľka 52: Rozdelenie oblastí Plánu obnovy na komponenty

Oblasť	Komponent
Zelená ekonomika	OZE
	Obnova budov
	Udržateľná mobilita
	Dekarbonizácia priemyslu
	Adaptabilita na zmenu klímy
Kvalitné vzdelávanie	Dostupnosť, rozvoj a kvalita inkluzívneho vzdelávania na všetkých stupňoch
	Vzdelávanie pre 21. storočie
	Zvýšenie výkonnosti slovenských vysokých škôl
Veda, výskum a inovácie	Efektívnejšie riadenie a posilnenie financovanie vedy, výskumu a inovácií
	Lákanie a udržanie talentov
Lepšie zdravie	Moderná a dostupná ZS
	Humánna, moderná a dostupná starostlivosť o duševné zdravie
	Dostupná a kvalitná dlhodobá sociálno - zdravotná starostlivosť
Efektívna verejná správa a digitalizácia	Zlepšenie PP
	Reforma justície
	Boj proti korupcii a praniu špinavých peňazí, Bezpečnosť a ochrana obyvateľstva
	Digitálne Slovensko

Zdroj: Vlastné spracovanie, planobnovy.sk

Spoločná poľnohospodárska politika

Ďalšie finančné prostriedky bude TTSK v rokoch 2023 – 2027 čerpať z prostriedkov zo strategického plánu Spoločnej poľnohospodárskej politiky, ktorá podporuje poľnohospodárov a zabezpečuje potravinovú bezpečnosť v Európe. Strategický plán (SP) Spoločnej poľnohospodárskej politiky (SPP) na roky 2023-2027 zohľadňuje všetky vytýčené priority na podporu udržateľného rozvoja poľnohospodárstva, potravinárstva, lesného hospodárstva a vidieka v Slovenskej republike.

Programy cezhraničnej spolupráce 2021 – 2027

Trnavský samosprávny kraj je oprávneným územím na čerpanie finančných prostriedkov v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Rakúsko 2021 - 2027, Programu cezhraničnej

spolupráce Interreg Slovensko - Česko 2021 - 2027 a Programu spolupráce Interreg VI-A Maďarsko - Slovensko 2021 – 2027 a ďalšími programami Interreg.

Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko – Rakúsko 2021 – 2027

Priorita 1: Inovatívnejšie pohraničie

- Špecifický cieľ:
 - Rozvoj a rozšírenie výskumných a inovačných kapacít a využívanie pokročilých technológií.

Priorita 2: Zelenšie pohraničie

- Špecifické ciele:
 - Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy;
 - Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach a zníženie všetkých foriem znečistenia.

Priorita 3: Sociálnejšie pohraničie

- Špecifické ciele:
 - Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu;
 - Zabezpečenie rovného prístupu k zdravotnej starostlivosti a zvýšenie odolnosti systémov zdravotnej starostlivosti vrátane primárnej starostlivosti a podpory prechodu z inštitucionálnej starostlivosti na rodinnú a komunitnú starostlivosť;
 - Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Priorita 4: Spolupráca medzi inštitúciami a obyvateľmi pohraničia

- Špecifické ciele:
 - Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch;
 - Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu “ľudia ľuďom”.

Program cezhraničnej spolupráce Interreg Slovensko - Česko 2021 - 2027

Priorita 1.1: Životné prostredie

- Špecifické ciele:
 - Podpora adaptácie na zmenu klímy a prevencie rizika katastrof a odolnosti s prihliadnutím na ekosystémové prístupy;
 - Posilnenie ochrany a zachovania prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry, a to aj v mestských oblastiach a zníženie všetkých foriem znečistenia.

Priorita 2.1: Vzdelávanie

- Špecifický cieľ:
 - Zlepšenie rovného prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania, odbornej prípravy a celoživotného vzdelávania rozvíjaním dostupnej infraštruktúry vrátane posilňovania odolnosti pre dištančné a online vzdelávanie a odbornú prípravu.

Priorita 2.2: Kultúra a cestovný ruch

- Špecifický cieľ:
 - Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v oblasti hospodárskeho rozvoja, sociálneho začlenenia a sociálnej inovácie.

Priorita 3.1: Inštitucionálna spolupráca

- Špecifický cieľ:
 - Zvyšovanie efektivity verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce a spolupráce medzi občanmi, aktérmi občianskej spoločnosti a inštitúciami, najmä s ohľadom na riešenie právnych a iných prekážok v pohraničných regiónoch.

Priorita 3.2: Miestne iniciatívy

- Špecifický cieľ:
 - Budovanie vzájomnej dôvery, najmä propagáciou akcií typu „ľudia ľuďom“.

Program spolupráce Interreg VI-A Maďarsko - Slovensko 2021 – 2027**Prioritná os 1: Zelené spolupráce**

- Špecifické ciele:
 - Podpora prechodu na obehové hospodárstvo, efektívne využívajúce zdroje;
 - Ochrana a zachovanie prírody, biodiverzity a zelenej infraštruktúry.

Prioritná os 2: Sociálne spolupráce

- Špecifické ciele:
 - Zlepšenie prístupu ku kvalitnému zamestnaniu prostredníctvom rozvoja sociálnej infraštruktúry a podpory sociálneho hospodárstva;
 - Zlepšenie rovnakého prístupu k inkluzívnym a kvalitným službám v oblasti vzdelávania;
 - Zabezpečenie rovnakého prístupu k zdravotnej starostlivosti;
 - Posilnenie úlohy kultúry a udržateľného cestovného ruchu v hospodárskom rozvoji.

Prioritná os 3: Inštitucionálne spolupráce

- Špecifické ciele:
 - Zvýšiť efektívnosť verejnej správy podporou právnej a administratívnej spolupráce;
 - Budovanie vzájomnej dôvery.

Ďalšie programy Interreg:

- Interreg Dunajský nadnárodný program 2021 – 2027
- Program Interreg Stredná Európa 2021 – 2027
- Interact IV
- Interreg Europe
- URBACT IV
- Program spolupráce ESPON 2030

Ďalšie programy financovania vykonávaného prostredníctvom viacročného finančného rámca na obdobie rokov 2021 – 2027:

- Horizont Európa

Vedecký, technologický, hospodársky, environmentálny a spoločenský vplyv; podpora všetkých foriem výskumu a inovácie.

- Program Euratomu v oblasti výskumu a odbornej prípravy

Cieľom Euratomu je vykonávať činnosti jadrového výskumu a odbornej prípravy s dôrazom na neustále zvyšovanie jadrovej bezpečnosti, ochrany a ochrany pred žiarením.

- Program Digitálna Európa

Program Digitálna Európa je prvým programom EÚ, ktorého cieľom je urýchliť obnovu a podnietiť digitálnu transformáciu Európy.

- Program pre jednotný trh

Posilňovanie postavenia spotrebiteľov a ich ochrana, zaistenie bezpečnosti potravín, čo umožní malým a stredným podnikom v EÚ prosperovať.

- Program Erasmus+

Podpora vzdelávacieho, profesionálneho a osobnostného rozvoja ľudí v oblastiach vzdelávania, odbornej prípravy, mládeže a športu.

- Kreatívna Európa

Kreatívna Európa je programom Európskej komisie na podporu kultúrneho a audiovizuálneho odvetvia.

- Program pre životné prostredie a ochranu klímy (LIFE)

Dosiahnuť posun smerom k udržateľnému, obehovému a odolnému hospodárstvu, chrániť a obnovovať životné prostredie, zastaviť a zvrátiť stratu biodiverzity.

Kľúčové fondy

- **Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR)**

Posilnenie hospodárskej, sociálnej a územnej súdržnosti EÚ nápravou nerovnováhy medzi regiónmi prostredníctvom programov vykonávaných miestnymi orgánmi.

- **Kohézny fond (KF)**

Cieľom Kohézneho fondu je znížiť hospodárske a sociálne rozdiely a podporiť udržateľný rozvoj.

- **Európsky sociálny fond+**

Európsky sociálny fond+ (ESF+) je hlavným nástrojom EÚ na investovanie do ľudí s cieľom vybudovať sociálnejšiu a inkluzívnejšiu Európu.

- **Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (EPFRV)**

Z EPFRV sa poskytujú finančné prostriedky na podporu vidieckych oblastí a posilnenie únijských sektorov agropotravinárstva a lesného hospodárstva.

- **Európsky námorný, rybolovný a akvakultúrny fond**

Spoločná rybárska politika, námorná politika, akvakultúra, udržateľný rozvoj.

5.2 Finančný plán plnenia na roky 2023 – 2030

Tabuľka 53: Predpoklad preinvestovaných finančných prostriedkov na regionálny rozvoj v TTSK na obdobie rokov 2023 – 2030 v mil. EUR

Prioritná oblasť	2023 odhad	2024 odhad	2025 odhad	2026 odhad	2027 odhad	2028 odhad	2029 odhad	2030 odhad	Spolu
Rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva	24,80	34,86	38,16	45,14	43,77	54,02	48,94	50,66	340,35
Zvyšovanie kvality životného prostredia	84,57	81,01	88,68	93,27	101,72	98,93	130,85	117,73	796,76
Zvyšovanie kvality života občanov	133,48	145,87	159,68	162,96	183,18	192,56	187,64	212,00	1 377,37

Prioritná oblasť	2023 odhad	2024 odhad	2025 odhad	2026 odhad	2027 odhad	2028 odhad	2029 odhad	2030 odhad	Spolu
Spolu	242,86	261,74	286,52	301,37	328,68	345,51	367,43	380,39	2 514,5

Zdroj: Vlastné spracovanie

Na napĺňanie plánovaných aktivít po prehodnotení situácie čerpania finančných prostriedkov v kraji v aktuálnom programovom období sa predpokladá preinvestovanie 2 514,5 mil. EUR, najviac v oblasti Priority 3: Zvyšovanie kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne 1 377,37 mil. EUR. Vo zvyšovaní kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy je predpoklad čerpania finančných prostriedkov vo výške 796,76 mil. EUR a v rámci priority rozvoj inovačného a udržateľného hospodárstva kraja je predpoklad čerpania finančných prostriedkov vo výške 340,35 mil. EUR do roku 2030.

Na základe spracovaných projektových zámerov obcí, miest a organizácií kraja sa predpokladá najvyššie čerpanie v zvyšovaní kvality života občanov v udržateľne sa rozvíjajúcom regióne v rámci opatrení zahŕňajúcich aktivity cestnej, železničnej a cyklistickej dopravy, sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti, vzdelávania, športu a zdravého životného štýlu, kultúry, lepšej dostupnosti sociálneho bývania, technickej infraštruktúry a bezpečnosti obyvateľov. Najvyššie čerpanie finančných prostriedkov vo zvyšovaní kvality životného prostredia a adaptability na zmenu klímy sa predpokladá pri budovaní a rekonštrukcii vodovodných sietí, objektov a zariadení verejného vodovodu, verejnej kanalizácie a čistiarní odpadových vôd, pri podpore energetickej efektívnosti verejných budov a bytových domov a využívaní energie z obnoviteľných zdrojov energie. V rozvoji inovačného a udržateľného hospodárstva kraja sa budú realizovať predovšetkým aktivity zamerané na rozvoj a využitie výskumu a inovácií, cestovného ruchu, obehovej a zelenej ekonomiky.

6. Využité informačné zdroje

1. Agenda 2030 OSN pre udržateľný rozvoj
2. Aktualizácia Stratégie dlhodobej sociálno-zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike
3. Aktuálne zmeny v oblasti územného rozvoja SR
4. Baterkáreň Trnava <baterkaren.sk>
5. Centrum vedecko-technických informácií SR
6. Eurofondy <<https://www.eurofondy.gov.sk/programy-eu/index.html>>
7. Európska komisia <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/find-funding/eu-funding-programmes_sk>
8. Európska komisia <<https://urban.jrc.ec.europa.eu/thefutureofcities/what-is-a-city#the-chapter>>
9. Európska zelená dohoda (Green Deal)
10. Eurostat <<https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>>
11. Geomorfologické členenie Slovenska, Dušan Kočícký, Boris Ivanič, 2011
12. Chudík, M. a E. Hledíková: Územno-plánovacie dokumentácie (2014)
13. Informačný portál rezortu MŽP SR <<https://www.enviroportal.sk/uploads/report/10261.pdf>>
14. Infostat, Kraje a okresy Slovenska v demografickej perspektíve: Populačná prognóza do roku 2040, 2019
15. Integrovaná územná stratégia mestskej funkčnej oblasti jadrového mesta Trnava na obdobie 2022-2027
16. Integrovaný národný energetický a klimatický plán 2021-2030
17. ITMS 2014 + <itms2014.sk>
18. Konceptia a program rozvoja telesnej kultúry v TTSK a Konceptia a program rozvoja telesnej kultúry a práce s mládežou na území Trnavského samosprávneho kraja
19. Konceptia mestského rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030
20. Konceptia rozvoja občianskej spoločnosti na Slovensku
21. Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 v znení KURS 2011
22. Ministerstvo hospodárstva SR <<https://www.mhsr.sk/podnikatelske-prostredie/technologicke-centra>>
23. Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie Slovenskej republiky <<https://www.mirri.gov.sk/aktuality/informatizacia/kazda-obec-na-slovensku-by-do-konca-2020-mala-mat-rychly-internet/index.html>>

24. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR <<https://www.mpsr.sk/spolocna-polnohospodarska-politika-2023-2027/462>>
25. Ministerstvo spravodlivosti SR
26. Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky
27. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky
28. Národná stratégia regionálneho rozvoja Slovenskej republiky <http://www.vlada.gov.sk/data/files/6951_narodna_strategia_.pdf>
29. Národná stratégia zamestnanosti do roku 2020
30. Národné centrum zdravotníckych informácií
31. Národné priority implementácie Agendy 2030
32. Národný akčný plán na elimináciu a prevenciu násilia na ženách 2014 – 2019
33. Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2016 – 2020
34. Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030
35. Národný program aktívneho starnutia na roky 2014 – 2020
36. Národný program reforiem Slovenskej republiky
37. Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017, MF SR, apríl 2017
38. Národný program rozvoja duševného zdravia na roky 2019 a 2020
39. Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020
40. Národný program znižovania emisií
41. Nízko-uhlíková stratégia Trnavskej župy 2016-2020
42. Obce v zozname bielych miest SR <http://www.informatizacia.sk/ext_dok-zoznam-nga-bielych-miest/24143c>
43. Odborná štúdia v oblasti odpadov v trnavskom kraji, v bratislavskom kraji a v regióne Burgenland, <https://www.trnava-vuc.sk/data/files/4168_200415_studia_odpady_ttsk.pdf>
44. OMA.sk - Slovensko
45. Parížska dohoda o zmene klímy
46. Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 - 2027
47. Plán obnovy a odolnosti
48. Plán obnovy a odolnosti <planobnovy.sk>

49. Plán udržateľnej mobility TTSK
50. Pôdohospodárska platobná agentúra
51. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja na roky 2016 – 2023
52. Program hospodárskeho rozvoja Trnavského samosprávneho kraja 2016-2020
53. Program odpadového hospodárstva 2021-2025
54. Program odpadového hospodárstva TTSK 2016-2020
55. Program odpadového hospodárstva TTSK 2016-2020 Správa o hodnotení strategického dokumentu
56. Program predchádzania vzniku odpadu Slovenskej republiky na roky 2019 – 2025
57. Regionalizácia cestovného ruchu Slovenskej republiky
58. Regionálna integrovaná územná stratégia Trnavského samosprávneho kraja na roky 2014 – 2020
59. Regionálny územný systém ekologickej stability
60. Register oblastných organizácií cestovného ruchu
61. Slovenský hydrometeorologický ústav
62. Spoločná poľnohospodárska politika 2023 - 2027
63. Správa o kvalite ovzdušia SR
64. Správa o kvalite ovzdušia SR, 2018
http://www.shmu.sk/File/oko/rocenky/SHMU_Sprava_o_kvalite_ovzdušia_SR_2018_v2.pdf>
65. Správa o realizácii priorít a cieľov Aktualizovanej Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky za rok 2019
66. Stratégia adaptácie SR na zmenu klímy
67. Stratégia hospodárskej politiky SR do roku 2030
68. Stratégia nízko-uhlíkového rozvoja SR do roku 2030 s výhľadom do roku 2050
69. Stratégia rozvoja cestovného ruchu do roku 2020
70. Stratégia rozvoja cyklotrás a cyklodopravy v Trnavskom samosprávnom kraji na roky 2018 – 2023
71. Stratégia rozvoja kultúry TTSK
72. Stratégia rozvoja sociálnych služieb 2016 – 2020 Trnavského samosprávneho kraja
73. Stratégia rozvoja vidieka

74. Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020
75. Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 až 2020
76. Strategický plán rozvoja dopravy SR do roku 2030
77. Strategický rámec starostlivosti o zdravie pre roky 2014 – 2030
78. Štatistická ročenka regiónov Slovenska 2020
79. Štatistický úrad SR. Verejná databáza Datacube
80. Štatistický úrad SR. Verejná databáza STATdat
81. Štatistický úrad SR. Voľby a referendá: volby.statistics.sk
82. Trnavský samosprávny kraj
83. Úrad vlády SR
84. Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
85. Územno-plánovacie dokumentácie (2014)
86. Územný generel dopravy TTSK do roku 2020 s výhľadom do roku 2030
87. Územný plán regiónu TTSK
88. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030
89. Výskumný ústav pôdoznectva a ochrany pôdy
90. Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov
91. Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave
92. Zdravie 2020: Európsky politický rámec na podporu vládnych a spoločenských aktivít pre zdravie a prosperitu
93. Zelenšie Slovensko - Stratégia environmentálnej politiky Slovenskej republiky do roku 2030
94. Železničná spoločnosť Slovensko a.s. <<https://www.zsr.sk/files/dopravcovia/zeleznicna-infrastruktura/koridory-rfc/dopravinfo.pdf>>

Prílohy

Príloha 1: Listy špecifických cieľov a opatrení

Príloha 2: Vstupná správa PHRSR TTSK 2022 – 2030

Príloha 3: Zásobník projektov